

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**NAKİ TEZEL'İN MASALLARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba TÜMEN

Malatya-2018

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

NAKİ TEZEL'İN MASALLARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba TÜMEN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ

Malatya-2018

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tuğba TÜMEN tarafından hazırlanan “Naki Tezel’in Masalları ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma 14.05.2018 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Doç. Dr. Ahmet AKKAYA
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Salim DURUKOĞLU
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ

ONAY

.../.../2018

Doç Dr. Niyazi ÖZER

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ'nin danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Naki Tezel'in Masalları ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

TUĞBA TÜMEN

ÖN SÖZ

Dil becerilerini kazandırmada yapılandırıcı yaklaşımın benimsendiği günümüzde Türkçe öğretimi öğrencilere temel dil becerilerini kazandırıp onları geliştirmeyi ve öğrencileri belli değerlere göre yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Temel dil becerilerinin geliştirilmesi için öğrencilerde ilgi ve merak uyandırabilecek yardımcı ders materyallerine gerek duyulmaktadır. Bu tür materyallerin başında edebi metinler gelmektedir. Edebi türler içerisinde dilin en güzel örneklerini barındıran, dil zevki oluşturan en etkili türlerden biri de masallardır.

Ortaöğretim 100 temel eser arasında yer alan Naki Tezel Türk Masalları'nın öğrenciye temel dil becerilerini kazandırmada, metinle öğrenmeyi sağlamada yol göstereceği düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışmada Naki Tezel'in Türk Masalları adlı eserinde yer alan değerler Cahit Kavcar'ın "Edebiyat ve Eğitim" adlı kitabındaki değer sınıflandırması (1999:22) esas alınarak tespit edilmiştir. Masalların söz varlığını belirlemede Doğan Aksan'ın (2015: 37-46) sıraladığı söz varlığı öğeleri (atasözleri, deyimler, ikilemeler, ilişki sözleri, doldurma sözler, kalıplaşmış sözler, yabancı sözcükler) dikkate alınmıştır. Ayrıca, masalların epizot, konu, tema, ileti ve içerisinde yer alan figürler bakımından Türkçe öğretiminde kullanılmalarının uygunluğu incelenmiştir.

Tezin hazırlanması sırasında gösterdiği sabır ve özveriden dolayı tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ'ye, çalışmamın hazırlanması esnasında benden desteğini esirgemeyen ve yola çıktığım andan itibaren yanımda olan eşim Öğr. Gör. Vedat TÜMEN'e ve aileme teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

TUĞBA TÜMEN

ÖZET

NAKİ TEZEL’İN MASALLARI VE DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN

İNCELENMESİ

TÜMEN, Tuğba

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÇİFTLİKÇİ

Mayıs-2018, xxxii + 260 sayfa

Bu çalışmada, Naki Tezel’in “Türk Masalları” adlı eserinde yer alan 54 masal epizot, konu, tema, ileti, formeller, söz varlığı, figürler, ve değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Naki Tezel’in söz konusu masallarını incelemek, söz ve değerler eğitimi açısından ne düzeyde olduklarını tespit etmek amaçlanmıştır.

Araştırmada betimsel tarama modeli ve doküman incelemesi teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın önemi, amacı, sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlar verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde Naki Tezel’in yaşamı, sanatı, eserleri, masal derlemeciliği ve yayıncılığı, masal, masalların kaynağı, Türk masallarının kökeni ve masalların çocuk eğitimine katkıları başlıkları ile kavramsal çerçeve çizilmiş, ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemi ve uygulama süreci yer almaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümünde elde edilen bulgular ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Araştırmanın beşinci bölümünde araştırma sonuçları ortaya konmuş ve bazı öneriler sunulmuştur.

Araştırma sonucunda Naki Tezel’in masallarının Doğan Aksan’ın sıraladığı söz varlığı öğeleri açısından atasözleri ve kalıplaşmış sözler haricinde yeterli seviyede olduğu belirlenmiştir. Değerler eğitiminde Cahit Kavcar’ın belirlediği değer sınıflandırması açısından ise masalarda tespit edilen değerlerin tamamının “Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar” ve “Sosyal Hayatla İlgili Telkinler” değer grubuna ait olduğu tespit

edilmiştir. İncelenen masalların bireysel ve toplumsal değerlerin eğitiminde daha faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Naki Tezel, Masal, Türk masalları, Söz varlığı, Değerler eğitimi

ABSTRACT

EXAMINATION OF NAKİ TEZEL'S TALES AND IN TERMS OF VALUES EDUCATION

TÜMEN, Tuğba

Master Thesis, İnönü University, Institute of Educational Sciences

Turkish Language Teaching Department

Advisor : Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Çiftlikçi

May- 2018, xxxii +260 page

In this study, Naki Tezel's 54 tales in the book "Türk Masalları" have been examined in terms of education, episodes, topic, formal, theme, message existence, figures, and values. To examine the tales of Naki Tezel is aimed to determine what level they are in terms of vocational existence and values education.

Descriptive scanning model and document examination techniques were used in the research.

In the first part of the study, the problem situation, the importance of the research, the aims, limitations, assumptions and definitions are given. In the second part of the research, Naki Tezel's life, art, works, fairy tale compilation and publishing, fairy tales, source of the books, root of the Turkish books and contributions of the books to the education of the children were drawn with conceptual framework and related researches. In the third part of the research, the method of the research and the application process are included. Interpretation of the findings and findings obtained in the fourth part of the study is included. In the fifth part of the research, the results of the research are presented and some suggestions are presented.

As a result of the research, it was determined that Naki Tezel's tales were at a sufficient level in terms of vocabulary ordered by Doğan Aksan, except for proverbs and stereotypes. From the point of view of the value classification determined by Cahit Kavcar in education of values has been determined that all of the values determined at the tales belong to the value group "Behaviors Desired to be Realized in Individuals" and

“Suggestions about Social Life”. It has been concluded that the examined tables are more beneficial in the training of individual and social values.

Key Words: Naki Tezel, Tale, Turkish Tales, Vocabulary, Values education

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xxx
KISALTMALAR	xxxi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
1.5. Varsayımlar	2
1.6. Tanımlar	3
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Kuramsal Bilgiler	5
2.1.1. Naki Tezel'in Yaşamı, Sanatı, Eserleri.....	5
2.1.1.1. Yaşamı	5
2.1.1.2. Sanatı ve Eserleri	6
2.1.1.3. Masal Derlemeciliği ve Yayımcılığı.....	7
2.1.2. Masal.....	11
2.1.3. Masalların Kaynağı ve Türk Masallarının Kökeni	12
2.1.4. Masalların Çocuk Eğitime Katkıları	14
2.2. İlgili Araştırmalar	16
3. YÖNTEM.....	18
3.1. Araştırmanın Modeli	18
3.2. Verilerin Toplanması	18
3.3. Verilerin Analizi.....	19
4. BULGULAR VE YORUM.....	20

4.1.Naki Tezel'in Türk Masalları'nın İncelenmesi.....	20
4.1.1. Kırk Kardeş.....	20
4.1.1.1. Masalın Epizotları.....	20
4.1.1.2. Masalın İletileri.....	21
4.1.1.3. Masalın Konusu	21
4.1.1.4. Masalın Teması.....	21
4.1.1.5. Formeller.....	21
4.1.1.5.1. Başlangıç Formelleri	21
4.1.1.5.2. Geçiş Formelleri.....	21
4.1.1.5.3. Bitiş Formelleri	22
4.1.1.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	22
4.1.1.5.5. Sayı Formelleri.....	22
4.1.1.5.6. Renk Formelleri	23
4.1.2. Peri Kızı.....	23
4.1.2.1. Masalın Epizotları.....	23
4.1.2.2. Masalın İletileri.....	24
4.1.2.3. Masalın Konusu	24
4.1.2.4. Masalın Teması.....	24
4.1.2.5. Formeller.....	24
4.1.2.5.1. Başlangıç Formelleri	24
4.1.2.5.2. Geçiş Formelleri.....	24
4.1.2.5.3. Bitiş Formelleri	24
4.1.2.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	25
4.1.2.5.5. Sayı Formelleri.....	25
4.1.2.5.6. Renk Formelleri	25
4.1.3. Kismetimi Arıyorum.....	25
4.1.3.1. Masalın Epizotları.....	25
4.1.3.2. Masalın İletileri.....	26
4.1.3.3. Masalın Konusu	26
4.1.3.4. Masalın Teması.....	27
4.1.3.5. Formeller.....	27
4.1.3.5.1. Başlangıç Formelleri	27
4.1.3.5.2. Geçiş Formelleri.....	27
4.1.3.5.3. Bitiş Formelleri	28

4.1.3.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	28
4.1.3.5.5. Sayı Formelleri.....	28
4.1.3.5.6. Renk Formelleri	28
4.1.4. Peynir Tulumu	29
4.1.4.1. Masalın Epizotları.....	29
4.1.4.2. Masalın İletileri.....	29
4.1.4.3. Masalın Konusu	30
4.1.4.4. Masalın Teması.....	30
4.1.4.5. Formeller.....	30
4.1.4.5.1. Başlangıç Formelleri	30
4.1.4.5.2. Geçiş Formelleri.....	30
4.1.4.5.3. Bitiş Formelleri	30
4.1.4.5.4. Yer ve Zaman Formelleri.....	31
4.1.4.5.5. Sayı Formelleri.....	31
4.1.4.5.6. Renk Formelleri	31
4.1.5. Kara Kedi.....	32
4.1.5.1. Masalın Epizotları.....	32
4.1.5.2. Masalın İletileri.....	33
4.1.5.3. Masalın Konusu	33
4.1.5.4. Masalın Teması.....	33
4.1.5.5. Formeller.....	33
4.1.5.5.1. Başlangıç Formelleri	33
4.1.5.5.2. Geçiş Formelleri.....	33
4.1.5.5.3. Bitiş Formelleri	34
4.1.5.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	34
4.1.5.5.5. Sayı Formelleri.....	34
4.1.5.5.6. Renk Formelleri	34
4.1.6. Keçi Kızı.....	35
4.1.6.1. Masalın Epizotları.....	35
4.1.6.2. Masalın İletileri.....	36
4.1.6.3. Masalın Konusu	36
4.1.6.4. Masalın Teması.....	36
4.1.6.5. Formeller.....	36
4.1.6.5.1. Başlangıç Formelleri	36

4.1.6.5.2. Geçiş Formelleri.....	36
4.1.6.5.3. Bitiş Formelleri	37
4.1.6.5.4. Yer ve Zaman Formelleri.....	37
4.1.6.5.5. Sayı Formelleri.....	37
4.1.6.5.6. Renk Formelleri	37
4.1.7. Avcıoğlu	38
4.1.7.1. Masalın Epizotları.....	38
4.1.7.2. Masalın İletileri.....	39
4.1.7.3. Masalın Konusu	39
4.1.7.4. Masalın Teması.....	39
4.1.7.5. Formeller.....	39
4.1.7.5.1. Başlangıç Formelleri	39
4.1.7.5.2. Geçiş Formelleri.....	39
4.1.7.5.3. Bitiş Formelleri	40
4.1.7.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	40
4.1.7.5.5. Sayı Formelleri.....	40
4.1.7.5.6. Renk Formelleri	40
4.1.8. Kırkinci Oda	40
4.1.8.1. Masalın Epizotları.....	40
4.1.8.2. Masalın İletileri.....	41
4.1.8.3. Masalın Konusu	41
4.1.8.4. Masalın Teması.....	41
4.1.8.5. Formeller.....	41
4.1.8.5.1. Başlangıç Formelleri	42
4.1.8.5.2. Geçiş Formelleri.....	42
4.1.8.5.3. Bitiş Formelleri	42
4.1.8.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	42
4.1.8.5.5. Sayı Formelleri.....	43
4.1.8.5.6. Renk Formelleri	44
4.1.9. Etme Bulma	44
4.1.9.1. Masalın Epizotları.....	44
4.1.9.2. Masalın İletileri.....	44
4.1.9.3. Masalın Konusu	45
4.1.9.4. Masalın Teması.....	45

4.1.9.5. Formeller.....	45
4.1.9.5.1. Başlangıç Formelleri	45
4.1.9.5.2. Geçiş Formelleri.....	45
4.1.9.5.3. Bitiş Formelleri	45
4.1.9.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	45
4.1.9.5.5. Sayı Formelleri.....	46
4.1.9.5.6. Renk Formelleri	46
4.1.10. Bir Göz Bir Gül	46
4.1.10.1.Masalın Epizotları.....	46
4.1.10.2.Masalın İletileri.....	47
4.1.10.3.Masalın Konusu	47
4.1.10.4.Masalın Teması.....	47
4.1.10.5.Formeller.....	47
4.1.10.5.1. Başlangıç Formelleri	48
4.1.10.5.2. Geçiş Formelleri.....	48
4.1.10.5.3. Bitiş Formelleri	48
4.1.10.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	48
4.1.10.5.5. Sayı Formelleri.....	48
4.1.10.5.6. Renk Formelleri	49
4.1.11. Altın Bülbül	49
4.1.11.1.Masalın Epizotları.....	49
4.1.11.2.Masalın İletileri.....	50
4.1.11.3.Masalın Konusu	50
4.1.11.4.Masalın Teması.....	50
4.1.11.5.Formeller.....	50
4.1.11.5.1. Başlangıç Formelleri	51
4.1.11.5.2. Geçiş Formelleri.....	51
4.1.11.5.3. Bitiş Formelleri	51
4.1.11.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	51
4.1.11.5.5. Sayı Formelleri.....	52
4.1.11.5.6. Renk Formelleri	52
4.1.12. Yeşil Kuş	53
4.1.12.1.Masalın Epizotları.....	53
4.1.12.2.Masalın İletileri.....	53

4.1.12.3.Masalın Konusu	54
4.1.12.4.Masalın Teması.....	54
4.1.12.5.Formeller.....	54
4.1.12.5.1. Başlangıç Formelleri	54
4.1.12.5.2. Geçiş Formelleri.....	54
4.1.12.5.3. Bitiş Formelleri	54
4.1.12.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	55
4.1.12.5.5. Sayı Formelleri.....	55
4.1.12.5.6. Renk Formelleri	55
4.1.13. Bahtiyarla Hoptiyar	55
4.1.13.1.Masalın Epizotları.....	55
4.1.13.2.Masalın İletileri.....	57
4.1.13.3.Masalın Konusu	57
4.1.13.4.Masalın Teması.....	57
4.1.13.5.Formeller.....	57
4.1.13.5.1. Başlangıç Formelleri	57
4.1.13.5.2. Geçiş Formelleri.....	57
4.1.13.5.3. Bitiş Formelleri	58
4.1.13.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	58
4.1.13.5.5. Sayı Formelleri.....	58
4.1.13.5.6. Renk Formelleri	59
4.1.14. Kırk Arap	59
4.1.14.1.Masalın Epizotları.....	59
4.1.14.2.Masalın İletileri.....	60
4.1.14.3.Masalın Konusu	60
4.1.14.4.Masalın Teması.....	60
4.1.14.5.Formeller.....	60
4.1.14.5.1. Başlangıç Formelleri	60
4.1.14.5.2. Geçiş Formelleri.....	60
4.1.14.5.3. Bitiş Formelleri	60
4.1.14.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	61
4.1.14.5.5. Sayı Formelleri.....	61
4.1.14.5.6. Renk Formelleri	61
4.1.15. Ağlayan Nar ile Gülen Ayva	61

4.1.15.1.Masalın Epizotları.....	61
4.1.15.2.Masalın İletileri.....	62
4.1.15.3.Masalın Konusu	62
4.1.15.4.Masalın Teması.....	63
4.1.15.5.Formeller.....	63
4.1.15.5.1. Başlangıç Formelleri	63
4.1.15.5.2. Geçiş Formelleri.....	63
4.1.15.5.3. Bitiş Formelleri	63
4.1.15.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	63
4.1.15.5.5. Sayı Formelleri.....	64
4.1.15.5.6. Renk Formelleri	64
4.1.16. Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli.....	64
4.1.16.1.Masalın Epizotları.....	64
4.1.16.2.Masalın İletileri.....	65
4.1.16.3.Masalın Konusu	65
4.1.16.4.Masalın Teması.....	65
4.1.16.5.Formeller.....	65
4.1.16.5.1. Başlangıç Formelleri	65
4.1.16.5.2. Geçiş Formelleri.....	65
4.1.16.5.3. Bitiş Formelleri	66
4.1.16.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	66
4.1.16.5.5. Sayı Formelleri.....	66
4.1.16.5.6. Renk Formelleri	66
4.1.17. İhtiyar Kuş	66
4.1.17.1.Masalın Epizotları.....	66
4.1.17.2.Masalın İletileri.....	67
4.1.17.3.Masalın Konusu	67
4.1.17.4.Masalın Teması.....	67
4.1.17.5.Formeller.....	68
4.1.17.5.1. Başlangıç Formelleri	68
4.1.17.5.2. Geçiş Formelleri.....	68
4.1.17.5.3. Bitiş Formelleri	68
4.1.17.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	68
4.1.17.5.5. Sayı Formelleri.....	69

4.1.17.5.6. Renk Formelleri	69
4.1.18. Sihirli Yüzük.....	69
4.1.18.1.Masalın Epizotları.....	69
4.1.18.2.Masalın İletileri.....	70
4.1.18.3.Masalın Konusu	70
4.1.18.4.Masalın Teması.....	70
4.1.18.5.Formeller.....	71
4.1.18.5.1. Başlangıç Formelleri	71
4.1.18.5.2. Geçiş Formelleri.....	71
4.1.18.5.3. Bitiş Formelleri	71
4.1.18.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	71
4.1.18.5.5. Sayı Formelleri.....	71
4.1.18.5.6. Renk Formelleri	72
4.1.19. Altın Kozalaklı Gümüş Selvi.....	72
4.1.19.1.Masalın Epizotları.....	72
4.1.19.2.Masalın İletileri.....	73
4.1.19.3.Masalın Konusu	73
4.1.19.4.Masalın Teması.....	73
4.1.19.5.Formeller.....	73
4.1.19.5.1. Başlangıç Formelleri	73
4.1.19.5.2. Geçiş Formelleri.....	73
4.1.19.5.3. Bitiş Formelleri	74
4.1.19.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	74
4.1.19.5.5. Sayı Formelleri.....	74
4.1.19.5.6. Renk Formelleri	74
4.1.20. Seksen Göz	74
4.1.20.1.Masalın Epizotları.....	74
4.1.20.2.Masalın İletileri.....	75
4.1.20.3.Masalın Konusu	75
4.1.20.4.Masalın Teması.....	76
4.1.20.5.Formeller.....	76
4.1.20.5.1. Başlangıç Formelleri	76
4.1.20.5.2. Geçiş Formelleri.....	76
4.1.20.5.3. Bitiş Formelleri	76

4.1.20.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	77
4.1.20.5.5. Sayı Formelleri.....	77
4.1.20.5.6. Renk Formelleri	77
4.1.21. Çifte Kambur	78
4.1.21.1.Masalın Epizotları.....	78
4.1.21.2.Masalın İletileri.....	78
4.1.21.3.Masalın Konusu	78
4.1.21.4.Masalın Teması.....	79
4.1.21.5.Formeller.....	79
4.1.21.5.1. Başlangıç Formelleri	79
4.1.21.5.2. Geçiş Formelleri.....	79
4.1.21.5.3. Bitiş Formelleri	79
4.1.21.5.4. Yer ve Zaman Formelleri.....	79
4.1.21.5.5. Sayı Formelleri.....	79
4.1.21.5.6. Renk Formelleri	80
4.1.22. Zanni ve Oğulları.....	80
4.1.22.1.Masalın Epizotları.....	80
4.1.22.2.Masalın İletileri.....	80
4.1.22.3.Masalın Konusu	81
4.1.22.4.Masalın Teması.....	81
4.1.22.5.Formeller.....	81
4.1.22.5.1. Başlangıç Formelleri	81
4.1.22.5.2. Geçiş Formelleri.....	81
4.1.22.5.3. Bitiş Formelleri	81
4.1.22.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	81
4.1.22.5.5. Sayı Formelleri.....	82
4.1.22.5.6. Renk Formelleri	82
4.1.23. Kırk Oğlan	82
4.1.23.1.Masalın Epizotları.....	82
4.1.23.2.Masalın İletileri.....	82
4.1.23.3.Masalın Konusu	83
4.1.23.4.Masalın Teması.....	83
4.1.23.5.Formeller.....	83
4.1.23.5.1. Başlangıç Formelleri	83

4.1.23.5.2. Geçiş Formelleri.....	83
4.1.23.5.3. Bitiş Formelleri	83
4.1.23.5.4. Yer ve Zaman Formelleri.....	84
4.1.23.5.5. Sayı Formelleri.....	84
4.1.23.5.6. Renk Formelleri	84
4.1.24. Alabalık.....	84
4.1.24.1. Masalın Epizotları.....	84
4.1.24.2. Masalın İletileri.....	85
4.1.24.3. Masalın Konusu	85
4.1.24.4. Masalın Teması.....	85
4.1.24.5. Formeller.....	86
4.1.24.5.1. Başlangıç Formelleri	86
4.1.24.5.2. Geçiş Formelleri.....	86
4.1.24.5.3. Bitiş Formelleri	86
4.1.24.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	86
4.1.24.5.5. Sayı Formelleri.....	86
4.1.24.5.6. Renk Formelleri	86
4.1.25. Güneş Kızı	87
4.1.25.1. Masalın Epizotları.....	87
4.1.25.2. Masalın İletileri.....	87
4.1.25.3. Masalın Konusu	88
4.1.25.4. Masalın Teması.....	88
4.1.25.5. Formeller.....	88
4.1.25.5.1. Başlangıç Formelleri	88
4.1.25.5.2. Geçiş Formelleri.....	88
4.1.25.5.3. Bitiş Formelleri	88
4.1.25.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	89
4.1.25.5.5. Sayı Formelleri.....	89
4.1.25.5.6. Renk Formelleri	89
4.1.26. Kaldı ile Geldi.....	89
4.1.26.1. Masalın Epizotları.....	89
4.1.26.2. Masalın İletileri.....	90
4.1.26.3. Masalın Konusu	90
4.1.26.4. Masalın Teması.....	90

4.1.26.5. Formeller.....	90
4.1.26.5.1. Başlangıç Formelleri	91
4.1.26.5.2. Geçiş Formelleri.....	91
4.1.26.5.3. Bitiş Formelleri	91
4.1.26.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	91
4.1.26.5.5. Sayı Formelleri.....	91
4.1.26.5.6. Renk Formelleri	92
4.1.27. Fatma Nine.....	92
4.1.27.1. Masalın Epizotları.....	92
4.1.27.2. Masalın İletileri.....	92
4.1.27.3. Masalın Konusu	93
4.1.27.4. Masalın Teması.....	93
4.1.27.5. Formeller.....	93
4.1.27.5.1. Başlangıç Formelleri	93
4.1.27.5.2. Geçiş Formelleri.....	93
4.1.27.5.3. Bitiş Formelleri	93
4.1.27.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	93
4.1.27.5.5. Sayı Formelleri.....	94
4.1.27.5.6. Renk Formelleri	94
4.1.28. Altın Araba	94
4.1.28.1. Masalın Epizotları.....	94
4.1.28.2. Masalın İletileri.....	95
4.1.28.3. Masalın Konusu	95
4.1.28.4. Masalın Teması.....	95
4.1.28.5. Formeller.....	95
4.1.28.5.1. Başlangıç Formelleri	95
4.1.28.5.2. Geçiş Formelleri.....	95
4.1.28.5.3. Bitiş Formelleri	96
4.1.28.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	96
4.1.28.5.5. Sayı Formelleri.....	96
4.1.28.5.6. Renk Formelleri	96
4.1.29. Rüzgar Oğlu.....	97
4.1.29.1. Masalın Epizotları.....	97
4.1.29.2. Masalın İletileri.....	97

4.1.29.3.Masalın Konusu	98
4.1.29.4.Masalın Teması.....	98
4.1.29.5.Formeller.....	98
4.1.29.5.1. Başlangıç Formelleri	98
4.1.29.5.2. Geçiş Formelleri.....	98
4.1.29.5.3. Bitiş Formelleri	99
4.1.29.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	99
4.1.29.5.5. Sayı Formelleri.....	99
4.1.29.5.6. Renk Formelleri	99
4.1.30. Sihirli Tavşan.....	99
4.1.30.1.Masalın Epizotları.....	99
4.1.30.2.Masalın İletileri.....	100
4.1.30.3.Masalın Konusu	100
4.1.30.4.Masalın Teması.....	100
4.1.30.5.Formeller.....	100
4.1.30.5.1. Başlangıç Formelleri	100
4.1.30.5.2. Geçiş Formelleri.....	101
4.1.30.5.3. Bitiş Formelleri	101
4.1.30.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	101
4.1.30.5.5. Sayı Formelleri.....	102
4.1.30.5.6. Renk Formelleri	102
4.1.31. Konuşan Kaval.....	102
4.1.31.1.Masalın Epizotları.....	102
4.1.31.2.Masalın İletileri.....	103
4.1.31.3.Masalın Konusu	103
4.1.31.4.Masalın Teması.....	103
4.1.31.5.Formeller.....	103
4.1.31.5.1. Başlangıç Formelleri	103
4.1.31.5.2. Geçiş Formelleri.....	103
4.1.31.5.3. Bitiş Formelleri	104
4.1.31.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	104
4.1.31.5.5. Sayı Formelleri.....	104
4.1.31.5.6. Renk Formelleri	104
4.1.32. Limon Kız.....	105

4.1.32.1.Masalın Epizotları.....	105
4.1.32.2.Masalın İletileri.....	106
4.1.32.3.Masalın Konusu	106
4.1.32.4.Masalın Teması.....	106
4.1.32.5.Formeller.....	106
4.1.32.5.1. Başlangıç Formelleri	107
4.1.32.5.2. Geçiş Formelleri.....	107
4.1.32.5.3. Bitiş Formelleri	107
4.1.32.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	107
4.1.32.5.5. Sayı Formelleri.....	107
4.1.32.5.6. Renk Formelleri	107
4.1.33. Tuz	108
4.1.33.1.Masalın Epizotları.....	108
4.1.33.2.Masalın İletileri.....	108
4.1.33.3.Masalın Konusu	109
4.1.33.4.Masalın Teması.....	109
4.1.33.5.Formeller.....	109
4.1.33.5.1. Başlangıç Formelleri	109
4.1.33.5.2. Geçiş Formelleri.....	109
4.1.33.5.3. Bitiş Formelleri	109
4.1.33.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	109
4.1.33.5.5. Sayı Formelleri.....	110
4.1.33.5.6. Renk Formelleri	110
4.1.34. Kırk Haramiler.....	110
4.1.34.1.Masalın Epizotları.....	110
4.1.34.2.Masalın İletileri.....	110
4.1.34.3.Masalın Konusu	111
4.1.34.4.Masalın Teması.....	111
4.1.34.5.Formeller.....	111
4.1.34.5.1. Başlangıç Formelleri	111
4.1.34.5.2. Geçiş Formelleri.....	111
4.1.34.5.3. Bitiş Formelleri	112
4.1.34.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	112
4.1.34.5.5. Sayı Formelleri.....	112

4.1.34.5.6. Renk Formelleri	112
4.1.35. Doğruluk	113
4.1.35.1. Masalın Epizotları.....	113
4.1.35.2. Masalın İletileri.....	113
4.1.35.3. Masalın Konusu	113
4.1.35.4. Masalın Teması.....	114
4.1.35.5. Formeller.....	114
4.1.35.5.1. Başlangıç Formelleri	114
4.1.35.5.2. Geçiş Formelleri.....	114
4.1.35.5.3. Bitiş Formelleri	114
4.1.35.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	114
4.1.35.5.5. Sayı Formelleri.....	115
4.1.35.5.6. Renk Formelleri	115
4.1.36. Şamdan Kızı.....	115
4.1.36.1. Masalın Epizotları.....	115
4.1.36.2. Masalın İletileri.....	116
4.1.36.3. Masalın Konusu	117
4.1.36.4. Masalın Teması.....	117
4.1.36.5. Formeller.....	117
4.1.36.5.1. Başlangıç Formelleri	117
4.1.36.5.2. Geçiş Formelleri.....	117
4.1.36.5.3. Bitiş Formelleri	117
4.1.36.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	117
4.1.36.5.5. Sayı Formelleri.....	118
4.1.36.5.6. Renk Formelleri	118
4.1.37. Çoban Ali.....	118
4.1.37.1. Masalın Epizotları.....	118
4.1.37.2. Masalın İletileri.....	119
4.1.37.3. Masalın Konusu	119
4.1.37.4. Masalın Teması.....	119
4.1.37.5. Formeller.....	120
4.1.37.5.1. Başlangıç Formelleri	120
4.1.37.5.2. Geçiş Formelleri.....	120
4.1.37.5.3. Bitiş Formelleri	121

4.1.37.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	121
4.1.37.5.5. Sayı Formelleri.....	121
4.1.37.5.6. Renk Formelleri	121
4.1.38. Mor Menekşe	122
4.1.38.1.Masalın Epizotları.....	122
4.1.38.2.Masalın İletileri.....	122
4.1.38.3.Masalın Konusu	122
4.1.38.4.Masalın Teması.....	123
4.1.38.5.Formeller.....	123
4.1.38.5.1. Başlangıç Formelleri	123
4.1.38.5.2. Geçiş Formelleri.....	123
4.1.38.5.3. Bitiş Formelleri	123
4.1.38.5.4. Yer ve Zaman Formelleri.....	123
4.1.38.5.5. Sayı Formelleri.....	123
4.1.38.5.6. Renk Formelleri	124
4.1.39. Akıllı Evlat.....	124
4.1.39.1.Masalın Epizotları.....	124
4.1.39.2.Masalın İletileri.....	124
4.1.39.3.Masalın Konusu	125
4.1.39.4.Masalın Teması.....	125
4.1.39.5.Formeller.....	125
4.1.39.5.1. Başlangıç Formelleri	125
4.1.39.5.2. Geçiş Formelleri.....	125
4.1.39.5.3. Bitiş Formelleri	125
4.1.39.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	126
4.1.39.5.5. Sayı Formelleri.....	126
4.1.39.5.6. Renk Formelleri	126
4.1.40. Sihirli Çeşme	126
4.1.40.1.Masalın Epizotları.....	126
4.1.40.2.Masalın İletileri.....	127
4.1.40.3.Masalın Konusu	127
4.1.40.4.Masalın Teması.....	127
4.1.40.5.Formeller.....	128
4.1.40.5.1. Başlangıç Formelleri	128

4.1.40.5.2. Geçiş Formelleri.....	128
4.1.40.5.3. Bitiş Formelleri	128
4.1.40.5.4. Yer ve Zaman Formelleri.....	129
4.1.40.5.5. Sayı Formelleri.....	129
4.1.40.5.6. Renk Formelleri	129
4.1.41. Gururlu Kız.....	129
4.1.41.1.Masalın Epizotları.....	129
4.1.41.2.Masalın İletileri.....	130
4.1.41.3.Masalın Konusu	130
4.1.41.4.Masalın Teması.....	130
4.1.41.5.Formeller.....	131
4.1.41.5.1. Başlangıç Formelleri	131
4.1.41.5.2. Geçiş Formelleri.....	131
4.1.41.5.3. Bitiş Formelleri	131
4.1.41.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	131
4.1.41.5.5. Sayı Formelleri.....	132
4.1.41.5.6. Renk Formelleri	132
4.1.42. Keloğlan'ın Köse'ye Masalı	132
4.1.42.1.Masalın Epizotları.....	132
4.1.42.2.Masalın İletileri.....	132
4.1.42.3.Masalın Konusu	133
4.1.42.4.Masalın Teması.....	133
4.1.42.5.Formeller.....	133
4.1.42.5.1. Başlangıç Formelleri	133
4.1.42.5.2. Geçiş Formelleri.....	133
4.1.42.5.3. Bitiş Formelleri	133
4.1.42.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	134
4.1.42.5.5. Sayı Formelleri.....	134
4.1.42.5.6. Renk Formelleri	134
4.1.43. Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu	134
4.1.43.1.Masalın Epizotları.....	134
4.1.43.2.Masalın İletileri.....	135
4.1.43.3.Masalın Konusu	135
4.1.43.4.Masalın Teması.....	135

4.1.43.5. Formeller.....	135
4.1.43.5.1. Başlangıç Formelleri	135
4.1.43.5.2. Geçiş Formelleri.....	136
4.1.43.5.3. Bitiş Formelleri	136
4.1.43.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	136
4.1.43.5.5. Sayı Formelleri.....	136
4.1.43.5.6. Renk Formelleri	136
4.1.44. Hamamcı ile Keloğlan	137
4.1.44.1. Masalın Epizotları.....	137
4.1.44.2. Masalın İletileri.....	137
4.1.44.3. Masalın Konusu	137
4.1.44.4. Masalın Teması.....	138
4.1.44.5. Formeller.....	138
4.1.44.5.1. Başlangıç Formelleri	138
4.1.44.5.2. Geçiş Formelleri.....	138
4.1.44.5.3. Bitiş Formelleri	138
4.1.44.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	138
4.1.44.5.5. Sayı Formelleri.....	139
4.1.44.5.6. Renk Formelleri	139
4.1.45. İbişle Memiş	139
4.1.45.1. Masalın Epizotları.....	139
4.1.45.2. Masalın İletileri.....	140
4.1.45.3. Masalın Konusu	140
4.1.45.4. Masalın Teması.....	140
4.1.45.5. Formeller.....	140
4.1.45.5.1. Başlangıç Formelleri	140
4.1.45.5.2. Geçiş Formelleri.....	140
4.1.45.5.3. Bitiş Formelleri	141
4.1.45.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	141
4.1.45.5.5. Sayı Formelleri.....	141
4.1.45.5.6. Renk Formelleri	142
4.1.46. Keloğlan'ın Tokmağı	142
4.1.46.1. Masalın Epizotları.....	142
4.1.46.2. Masalın İletileri.....	142

4.1.46.3.Masalın Konusu	143
4.1.46.4.Masalın Teması.....	143
4.1.46.5.Formeller.....	143
4.1.46.5.1. Başlangıç Formelleri	143
4.1.46.5.2. Geçiş Formelleri.....	143
4.1.46.5.3. Bitiş Formelleri	143
4.1.46.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	143
4.1.46.5.5. Sayı Formelleri.....	144
4.1.46.5.6. Renk Formelleri	144
4.1.47. Keloğlan Hindistan Yolunda	144
4.1.47.1.Masalın Epizotları.....	144
4.1.47.2.Masalın İletileri.....	145
4.1.47.3.Masalın Konusu	145
4.1.47.4.Masalın Teması.....	145
4.1.47.5.Formeller.....	145
4.1.47.5.1. Başlangıç Formelleri	145
4.1.47.5.2. Geçiş Formelleri.....	146
4.1.47.5.3. Bitiş Formelleri	146
4.1.47.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	146
4.1.47.5.5. Sayı Formelleri.....	146
4.1.47.5.6. Renk Formelleri	146
4.1.48. Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında	147
4.1.48.1.Masalın Epizotları.....	147
4.1.48.2.Masalın İletileri.....	148
4.1.48.3.Masalın Konusu	148
4.1.48.4.Masalın Teması.....	148
4.1.48.5.Formeller.....	148
4.1.48.5.1. Başlangıç Formelleri	148
4.1.48.5.2. Geçiş Formelleri.....	148
4.1.48.5.3. Bitiş Formelleri	149
4.1.48.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	149
4.1.48.5.5. Sayı Formelleri.....	149
4.1.48.5.6. Renk Formelleri	149
4.1.49. Keloğlan Yemende	150

4.1.49.1.Masalın Epizotları.....	150
4.1.49.2.Masalın İletileri.....	150
4.1.49.3.Masalın Konusu	151
4.1.49.4.Masalın Teması.....	151
4.1.49.5.Formeller.....	151
4.1.49.5.1. Başlangıç Formelleri	151
4.1.49.5.2. Geçiş Formelleri.....	151
4.1.49.5.3. Bitiş Formelleri	152
4.1.49.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	152
4.1.49.5.5. Sayı Formelleri.....	152
4.1.49.5.6. Renk Formelleri	152
4.1.50. Dev ile Keloğlan	152
4.1.50.1.Masalın Epizotları.....	152
4.1.50.2.Masalın İletileri.....	153
4.1.50.3.Masalın Konusu	153
4.1.50.4.Masalın Teması.....	153
4.1.50.5.Formeller.....	153
4.1.50.5.1. Başlangıç Formelleri	153
4.1.50.5.2. Geçiş Formelleri.....	154
4.1.50.5.3. Bitiş Formelleri	154
4.1.50.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	154
4.1.50.5.5. Sayı Formelleri.....	154
4.1.50.5.6. Renk Formelleri	154
4.1.51. Tembel Keloğlan	155
4.1.51.1.Masalın Epizotları.....	155
4.1.51.2.Masalın İletileri.....	155
4.1.51.3.Masalın Konusu	155
4.1.51.4.Masalın Teması.....	155
4.1.51.5.Formeller.....	156
4.1.51.5.1. Başlangıç Formelleri	156
4.1.51.5.2. Geçiş Formelleri.....	156
4.1.51.5.3. Bitiş Formelleri	156
4.1.51.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	156
4.1.51.5.5. Sayı Formelleri.....	156

4.1.51.5.6. Renk Formelleri	157
4.1.52. Keloğlan Ölüyü Diriltiyor.....	157
4.1.52.1.Masalın Epizotları.....	157
4.1.52.2.Masalın İletileri.....	158
4.1.52.3.Masalın Konusu	158
4.1.52.4.Masalın Teması.....	158
4.1.52.5.Formeller.....	158
4.1.52.5.1. Başlangıç Formelleri	158
4.1.52.5.2. Geçiş Formelleri.....	158
4.1.52.5.3. Bitiş Formelleri	159
4.1.52.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	159
4.1.52.5.5. Sayı Formelleri.....	159
4.1.52.5.6. Renk Formelleri	159
4.1.53. Keloğlanla İhtiyar	160
4.1.53.1.Masalın Epizotları.....	160
4.1.53.2.Masalın İletileri.....	161
4.1.53.3.Masalın Konusu	161
4.1.53.4.Masalın Teması.....	161
4.1.53.5.Formeller.....	162
4.1.53.5.1. Başlangıç Formelleri	162
4.1.53.5.2. Geçiş Formelleri.....	162
4.1.53.5.3. Bitiş Formelleri	162
4.1.53.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	163
4.1.53.5.5. Sayı Formelleri.....	163
4.1.53.5.6. Renk Formelleri	163
4.1.54. Oduncu Keloğlan	163
4.1.54.1.Masalın Epizotları.....	163
4.1.54.2.Masalın İletileri.....	164
4.1.54.3.Masalın Konusu	164
4.1.54.4.Masalın Teması.....	164
4.1.54.5.Formeller.....	165
4.1.54.5.1. Başlangıç Formelleri	165
4.1.54.5.2. Geçiş Formelleri.....	165
4.1.54.5.3. Bitiş Formelleri	165

4.1.54.5.4. Yer ve Zaman Formelleri	165
4.1.54.5.5. Sayı Formelleri.....	166
4.1.54.5.6. Renk Formelleri	166
4.2.Naki Tezel Türk Masallarındaki Figürler.....	166
4.2.1. Yöneticiler	166
4.2.1.1. Padişah	167
4.2.1.2. Vezirler	170
4.2.1.3. Şehzade	170
4.2.2. Halktan Kişiler	172
4.2.2.1. Keloğlan.....	172
4.2.2.2. Pir veya Derviş.....	175
4.2.2.3. Karı-Koca.....	177
4.2.2.4. Delikanlı.....	179
4.2.2.5. Yoksul ve Öksüz Kız	179
4.2.2.6. Üvey Anne	181
4.2.3. Olağanüstü Yaratıklar	182
4.2.3.1. Hızır	182
4.2.3.2. Cadı Karı.....	183
4.2.3.3. Köse	184
4.2.3.4. Devler.....	185
4.2.3.5. Cinler	187
4.2.3.6. Periler.....	190
4.2.3.7. Şeytan.....	191
4.2.4. Hayvanlar ve Bitkiler.....	192
4.2.4.1. Hayvanlar.....	192
4.2.4.2. Bitkiler	195
4.2.5. Eşya ve Aletler.....	196
4.3. Naki Tezel'in Türk Masalları'nda Değerler Eğitimi ve Söz Varlığı.....	198
4.3.1. Değerler Eğitimi	198
4.3.1.1. Bireylerde Gerçekleşmesi istenen davranışlar	198
4.3.1.1.1. Yaşam Sevgisi.....	198
4.3.1.1.2. Doğruluk ve Dürüstlük.....	199
4.3.1.1.3. Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)	201
4.3.1.1.4. Yardımseverlik (Sevgi ve Acıma)	202

4.3.1.1.5. Fedakârlık.....	204
4.3.1.1.6. Namus ve Şeref	205
4.3.1.1.7. Aşırı isteklerden Uzak Durma.....	205
4.3.1.1.8. Aşırı Kıskançlıktan Uzak Durma	206
4.3.1.1.9. Sorumluluk.....	208
4.3.1.1. Sosyal Hayatla ilgili Telkinler	209
4.3.1.1.1. Hürriyet ve Adalet Sevgisi	209
4.3.1.1.2. İnsan Sevgisi	210
4.3.1.1.3. Aile Sevgisi	211
4.3.1.1.4. Saplantı ve Boş inançlarla Mücadele	212
4.3.1.1.5. Evlilik Hayatı	213
4.3.1.1.6. Kadının Medenî Hakları.....	214
4.3.1.1.7. Doğa ve Hayvan Sevgisi	215
4.3.1.1.8. Ahlâk ve İdeal	216
4.3.1.2. Yurt ve Millet Sevgisi.....	218
4.3.1.3. Din ve Tanrı Duygusu.....	219
4.3.2. Söz Varlığı	224
4.3.2.1. Atasözleri	225
4.3.2.2. Deyimler	226
4.3.2.3. İkilemeler	235
4.3.2.4. İlişki Sözler (Kalıp Sözler)	240
4.3.2.5. Doldurma Sözler	243
4.3.2.6. Kalıplaşmış Sözler	245
4.3.2.7. Yabancı Sözcükler	246
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	251
5.1. Sonuçlar.....	251
5.2. Öneriler.....	254
6. KAYNAKÇA	256

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. “Yaşam Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar	199
Tablo 2. “Doğruluk ve Dürüstlük” Değerinin Bulunduğu Masallar	200
Tablo 3. “Dayanıklılık” Değerinin Bulunduğu Masallar	201
Tablo 4. “Yardımseverlik” Değerinin Bulunduğu Masallar.....	203
Tablo 5. “Fedakârlık” Değerinin Bulunduğu Masallar	204
Tablo 6. “Namus ve Şeref” Değerinin Bulunduğu Masallar	205
Tablo 7. “Aşırı İsteklerden Uzak Durma” Değerinin Bulunduğu Masallar	206
Tablo 8. “Aşırı Kıskançlıktan Uzak Durma” Değerinin Bulunduğu Masallar	207
Tablo 9. “Sorumluluk” Değerinin Bulunduğu Masallar	208
Tablo 10. “Hürriyet ve Adalet Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar	209
Tablo 11. “İnsan Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar	210
Tablo 12. “Aile Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar	211
Tablo 13. “Saplantı ve Boş inançlarla Mücadele” Değerinin Bulunduğu Masallar	212
Tablo 14. “Evlilik Hayatı” Değerinin Bulunduğu Masallar	213
Tablo 15. “Kadının Medenî Hakları” Değerinin Bulunduğu Masallar.....	214
Tablo 16. “Doğa ve Hayvan Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar	215
Tablo 17. “Ahlâk ve İdeal” Değerinin Bulunduğu Masallar	217
Tablo 18. “Yurt ve Millet Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar	218
Tablo 19. “Din ve Tanrı Duygusu” Değerinin Bulunduğu Masallar	220
Tablo 20. Masallarda Tespit Edilen Değerlerin Kategorilerine Göre Sayısı.....	222
Tablo 21. Atasözlerinin Geçtiği Masallar.....	225
Tablo 22. Deyimler Listesi.....	226
Tablo 23. İncelenen Masallarda Geçen İkillemeler.....	237

KISALTMALAR

İncelenen Masal Adlarının Kısaltmaları

A₁	: Avcıoğlu
A₂	: Alabalık
AA	: Altın Araba
AA_{YF}	: Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli
AB	: Altın Bülbul
AE	: Akıllı Evlat
AKGS	: Altın Kozalaklı Gümüş Selvi
ANGA	: Ağlayan Nar ile Gülen Ayva
BGBG	: Bir Göze Bir Gül
BH	: Bahtiyar'la Hoptiyar
ÇA	: Çoban Ali
ÇK	: Çifte Kambur
D	: Doğruluk
DK	: Dev ile Keloğlan
EB	: Etme Bulma
FN	: Fatma Nine
GK₁	: Gururlu Kız
GK₂	: Güneş Kızı
HK	: Hamamcı ile Keloğlan
İK	: İhtiyar Kuş
İM	: İbişle Memiş
KA₁	: Kısmetimi Arıyorum
KA₂	: Kırk Arap
KACO	: Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu
KG	: Kaldı ile Geldi
KH	: Kırk Haramiler
KHY	: Keloğlan Hindistan Yolunda
Kİ	: Keloğlan ile İhtiyar
KK₁	: Kara Kedi
KK₂	: Konuşan Kaval
KK₃	: Kırk Kardeş
KK₄	: Keçi Kız
KKM	: Keloğlan'ın Köse'ye Masalı
KO₁	: Kırkıncı Oda
KO₂	: Kırk Oğlan
KÖD	: Keloğlan Ölüyü Diriltiyor

KT	: Keloğlan'ın Tokmağı
KY	: Keloğlan Yemende
KYKYA	: Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında
LK	: Limon Kız
MM	: Mor Menekşe
OK	: Oduncu Keloğlan
PK	: Peri Kızı
PT	: Peynir Tulumu
R	: Rüzgâroğlu
SÇ	: Sihirli Çeşme
SG	: Seksen Göz
ST	: Sihirli Tavşan
SY	: Sihirli Yüzük
ŞK	: Şamdan Kız
T	: Tuz
TK	: Tembel Keloğlan
YK	: Yeşil Kuş
ZO	: Zanni ve Oğulları

Diğer Kısaltmalar

Akt.	: Aktaran
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa Sayısı
S	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Türkçe öğretimi, genel olarak edebî ve öğretici nitelikli metinlerle yapılır. Bu metinler, Türkçe öğretiminin temel araçlarıdır. Türkçenin akıcılığı, sadeliği, güzelliği, zenginliği ve gelişmişliği; metinlerde yer alan atasözleri, deyimler, mecazlı ifadelerle yerini bulmaktadır. Metinler üzerinden gerçekleştirilen Türkçe öğretiminde, öğrenciler hayatın gerçekleri ile yüzleşir. Kişi metinlerde kimi zaman yaşadığı bir olayı hatırlamakta, kimi zaman da şahit olduklarını anımsamaktadır.

.Edebî eserler, dilin yapısını en iyi şekilde gösteren ve anlatım bütünlüğü taşıyan yapılarıyla dilin en önemli kullanım alanlarından birini oluştururlar. Bu nedenle dil becerilerinin kazandırılması yanında söz varlığının zenginleştirilmesi ve dil kurallarının öğretiminde de temel bir işleve sahiptirler.

Türk çocukları, Türk toplumunun değerlerini annesinden dinlediği ninnilerle, mânilerle; babasından dinlediği destanlarla; dedesinden, ninesinden dinlediği masallarla, hikâyelerle; sokakta arkadaşları ile oynadığı çocuk oyunlarıyla, çevresindeki insanlarla konuşarak öğrenmeye başlar. Okul çağına geldiğinde Türk ve dünya klasikleri, yazılı edebî ürünler, özellikle de çocuk edebiyatı ürünleri Türk çocuğunun değerlerini oluşturmasına katkıda bulunur (Şen, 2007: 7).

Ders kitaplarındaki metinler öğrencinin anlama düzeyini geliştirir ve okuma alışkanlığı kazandırır. Karşılaştığı kelime ve kelime gruplarını da söz varlığına ekleyen öğrenci, ailesinde ve çevresinde öğrendiği söz varlığının yanına bunları da ekler.

Öğrencilerin temel dil becerilerini geliştirmek, kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmelerini sağlamak, millî, manevi, ahlaki, tarihi değerlere önem vermelerini sağlamak, millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımlarını sağlamak amacıyla "Naki Tezel'in Masalları Türkçe öğretimi, söz varlığı ve değerler eğitimi açısından ne düzeydedir?" sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Naki Tezel'in "Türk Masalları" adlı eserinde yer alan 54 masalı epizot, konu, tema, ileti bakımından incelemek, masalarda yer alan figürleri ve söz varlığını tespit etmek, ve Cahit Kavcar'ın sınıflandırdığı değer sınıflandırmasına göre bu masalların değerler eğitimi açısından yeterli olup olmadığını belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Hazırlanan bu çalışma Naki Tezel gibi Türkçenin her türlü kullanım olanaklarını eserlerine ustalıkla yansıtabilen, kullandığı değerler ile metinlerin değerler eğitimindeki önemini vurgulayan usta bir masal yazarının derleyip yazdığı 54 masalı çeşitli yönlerden incelemek, masalların söz varlığını ve eğitim değerlerini belirlemeye yöneliktir.

MEB ortaöğretim 100 temel eser arasında yer alan Naki Tezel "Türk Masalları" hakkında şimdiye kadar söz varlığı ve değerler eğitimi içine alan, masaları kapsamlı bir şekilde incelemeyen herhangi bir çalışmaya rastlanmaması bu araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, MEB'in Ortaöğretim 100 Temel Eser içerisinde yer alan Naki Tezel Türk Masalları adlı eserinde yer alan elli dört (54) masalıyla sınırlıdır.
2. Söz varlığı ve değerler eğitimi ana araştırma başlıklarıyla sınırlıdır.
3. Araştırmanın "Söz Varlığı" başlığı "atasözleri, deyimler, ikilemeler, ilişki sözler (kalıp sözler), doldurma sözler, kalıp sözler, yabancı sözcükler" alt başlıklarıyla sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada doküman incelemesine dayanan betimsel nitelikli tarama yöntemi kullanılmıştır.

1. Bu yöntemin araştırmanın amacına uygun bulunduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmanın tarafsızlığının çalışma süresince muhafaza edileceği varsayılmıştır

1.6. Tanımlar

Söz Varlığı: “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi” (TDK, 2005a: 1807).

Atasözü: “İnsanoğlunun deneyimlerinden, bilgeliğinden ve benzetme gücünden kaynaklanan atasözleri, dünyanın her dilinde vardır; çoğunlukla bir tümce biçiminde oluşarak bir yargı anlatan sözlerdir. Her ulusun kendi deneyimleriyle, bilgeliği ile oluşturduğu atasözleri bir dil birliğinin dünya görüşünü, yaşayış biçimini yansıttığı gibi bu toplumun kültür tarihi ile ilgili önemli ipuçları da verir” (Aksan, 2003: 38).

Deyim: “Deyimler, birden çok sözcüğün belli bir anlamı anlatmak üzere bir araya getirildiği söz ögeleridir. Ancak burada deyimleştirme adı verilen bir olguyu göz önünde tutmak gerekir. Deyimdeki sözcükler, kendi anlamları dışında, yeni bir anlamı yansıtmak üzere yan yana gelmişlerse burada deyimleştirme söz konusudur” (Aksan, 2005: 97).

İkileme: Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek amacı ile kullanılan eş anlamlı, zıt anlamlı ya da yakın anlamlı sözcüklerin tekrar edilmesi ile biçimlenen söz değerleridir. “Günümüz Türkçesinde kullanılan ikilemeler, dinleyende, başka herhangi bir anlatım yoluna göre çok daha güçlü ve etkili bir izlenim uyandırır; zihinde bir kavramın algılanması sırasında, bunu pekiştirilmesini sağlar” (Aksan, 2002:81).

İlişki Sözler: “Sözvarlığı içinde yer alan bu ögeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözlerdir” (Aksan, 2015:42).

Doldurma Sözler: “Genellikle konuşulan dilde bir şeyi anımsatmak üzere zaman kazanma, söyleneni pekiştirip kesinleştirme gibi amaçlarla, konuşan kimsenin kullandığı, çoğu kez gereksiz olan sözcüklere ve anlatım kalıplarına doldurma sözler adını veriyoruz” (Aksan, 2015:209)

Yabancı Sözcükler:

1)Sözcük biliminde alışılmış terimleriyle yerleşmiş yabancı sözcükler (Alm. Lehnwort karşılığı), bir dilin ses eğilim ve kurallarına uymuş, yabancılığı artık belli

olmayan ögelerdir. Bunlar yukarıda değindiğimiz Far. Kaynaklı kösele, çerçeve sözcüklerinin yanı sıra duvar (Far. dîvar), kalıp (Ar. kâlib), surat (Ar. sûret), sandık (Ar. sandûk), ortanca (Holl. hortensia) gibi ögelerdir.

2) Yerleşmemiş yabancı sözcükler (Alm. Fremdwort) olarak nitelediğimiz örnekler ise dilin ses eğilim ve kurallarına uymayan, yabancılığını hemen belli eden, Türkçedeki oksijen, lokomotif, devalüasyon gibileridir (2015: 37). (Aksan, 2015:37)

Değer: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılıktır” (TDK, 2005:483).

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Naki Tezel'in Yaşamı, Sanatı, Eserleri

2.1.1.1. Yaşamı

Türk masal derlemeciliğinde önemli bir yere sahip olan Naki Tezel, 6 Ağustos 1915'te, İstanbul'un, Fatih ilçesinde doğmuştur. Babası İbrahim Cemal Bey, annesi Fahriye Hanım'dır. Masal çalışmalarıyla tanınmış folklor araştırmacısıdır.

Naki Tezel, ilköğretimine 1928 yılında İstanbul 16. İlkokulu'nda başlamış, daha sonra İstanbul Gelenbevi Ortaokulu ve İstanbul Pertevniyal Lisesi'nde devam etmiştir (1931 -1934). Lise öğrenimini tamamladıktan sonra İstanbul Belediyesi İstatistik ve Neşriyat Şubesi'nde iş hayatına başlamış, aynı zamanda İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi'nde yükseköğrenimini tamamlayarak 1940'ta mezun olmuştur.

Naki Tezel, 1971 'de İş ve İşçi Bulma Kurumu'ndan emekli oluncaya kadar pek çok kurum ve kuruluşta memuriyetlerde bulunmuştur. Bunlar sırasıyla:

- İstanbul Belediyesi İstatistik ve Neşriyat Şubesi Memuru (1934- 1940)
- Ankara Valiliği Maiyet Memuru,
- Cebeci Nahiyesi Müdürü,
- Nallıhan ve Avanos kazaları Kaymakam Vekili (1940-1943),
- Sümerbank'ta Uzman (1943),
- Basın Yayın Genel Müdürlüğü,
- İç Yayın Dairesi Raportörü Şube Müdürü,
- İç Basın Müdürü (1943-1951),
- Ticaret Bakanlığı Maden İdaresi Genel Müdür Yardımcısı (1951-1953),

- İşçi Sigortaları Kurumu Yönetim Kurulu Üyesi (1953- 1958),
- İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü (1958-1961),
- Sosyal Sigortalar Kurumu Müşaviri (1961-1966),
- İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü (1966-1971) (Şıpka, 1992: 8).

İstanbul Belediyesi İstatistik ve Neşriyat Şubesi şefi, Türkiye’de folklor araştırmalarının öncülerinden biri olan aynı zamanda da İstanbul folkloruna dair araştırmalarıyla dikkat çeken, M. Halit Bayrı, Naki Tezel’in edebiyata ve folklorla olan ilgisini fark etmiş, yaptığı çalışmalarda Naki Tezel’in rehberi olmuştur. Tezel’in 1934-1940 yılları arasında M. Halit Bayrı ile olan teşriki mesaisi, Eminönü Halkevi’nin çıkardığı Yeni Türk ve Halk Bilgisi Haberleri dergilerinin yazı işlerindeki görevi dolayısıyla da devam etmiştir.

Naki Tezel, hayatı boyunca bir yandan devlet memuriyetinde yoğun mesai harcarken bir yandan da edebî yazılar yazmaya ve folklor sahasında derleme ve incelemeler yapmaya özellikle de masal kitapları neşretmeye çalışmıştır.

İş ve İşçi Bulma Kurumu’ndan 1971 yılında emekliye ayrılan Naki Tezel, 24 Temmuz 1980’de vefat etmiş, Kozlu Mezarlığına gömülmüştür.

Tezel, Tezel Amca, Şerif Halil Paşa, N.T., M. Korkusuz imzalarını da kullanmıştır (Aslan, 2013: 23-25).

2.1.1.2. Sanatı ve Eserleri

Tezel, Halk Bilgisi Haberleri, Ülkü, Türk Folklor Araştırmaları, Konuşmalar, Hisar, Köy Postası, Türk Yurdu, Yücel gibi dergilerde derleme ve araştırmalar yayımlamış, daha çok masallarla ilgili çalışmalarıyla tanınmıştır.

İlk yazısı 1935’te İstanbul Belediye Dergisi’nde çıkmıştır. Yeni Türk ve Halk Bilgisi Haberleri dergilerinin yazı işlerini de yönetmiştir.

Halk Bilgisi Haberlerinde 24 sayı süren “İstanbul Masalları” dizisi (1936-1938) yayımlayan Tezel, bu derlemesiyle I. Kunoş’tan sonra İstanbul masalları üzerinde çalışan ikinci araştırmacı olmuştur. Bu metinler, daha sonra İstanbul Masalları (1938) adıyla kitap halinde de yayımlanmıştır.

Tezel’in masal çalışmaları Köy Postası dergisinde de yayımlanmıştır. Keloğlan Masalları (1936), Altın Araba (1942), Peri Kızı (1945), Konuşan Kaval (1946), Altın

Bülbül (1953), Talih Kuşu (1960) ve yeni basımları yapılan Türk Masalları (2 c, 1971), N. Tezel'in belli başlı masal kitaplarıdır. Ayrıca bu masallardan kimi örnekler Fair Tales from Turkey (1946), Contes Populaires Turc (1953) ve The Mouse and Elephant (1969) adlarıyla İngilizce ve Fransızca'ya da çevrilip yayımlanmıştır.

Köroğlu Masalı (1939) adlı derlemesinde "Köroğlu Destanı'nın "İstanbul Kolu" ya da "Köroğlu'nun Ortaya Çıkışı" olarak adlandırılan ilk kolu bulunmaktadır.

Tezel, derleyip yayımladığı masalarda kaynak kişilerin anlattığını aynen vermek yerine, olay ve motiflerini bozmadan kendine göre yeniden kaleme almasıyla dikkati çeker.

Türk Halk Bilmeceleri (1969) adlı kitabı, yayımlandığı yıla kadar derlenmiş metinlerin tümünü içermese de konuyla ilgili ilk eserlerden biri olma özelliğine sahiptir. Tezel'in Halk Bilgisi Haberlerinde, "İstanbul Manileri" başlığı ile yayımlanmış, 4 sayı süren bir yazı dizisi daha bulunmaktadır (1939-1940). Aynı dergide ayrıca "İstanbul'da Lohusalık Adetleri" (S. 73, Teşrinisani 1937) adlı bir araştırması da yayımlanmıştır (Aslan, 2013: 25-28).

2.1.1.3. Masal Derlemeciliği ve Yayımcılığı

1. Naki Tezel, Keloğlan Masalları, Burhaneddin Matbaası Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler ve Tetkikler; IX, İstanbul, Burhaneddin Matbaası, 1936, IV +16 s.

"Halk Masalları Hakkında" başlığından sonra eserde yer alan ve daha önce Halk Bilgisi Haberleri'nde neşredilen 8 masal metni "Keloğlan Masalları" başlığı altında toplanmıştır.

2. Naki Tezel, İstanbul Masalları, İstanbul, Burhaneddin Matbaası, 1938.

3. Naki Tezel, Altın Tas, Resimleri çizen: Şerif Renkgörür, Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları, Cumhuriyet Matbaası, Ankara, 1943, 31 s.

Kitap Naki Tezel'in çocuklar için yayıma hazırladığı; "Kırk Oğlan", "Altın Tas", "Dev ile Elma Ağacı" ve "Kaldı ile Geldi" isimlerindeki 4 masal metnini ihtiva etmektedir.

4. Naki Tezel, Çocuk Masalları, Ankara, Berkali Ankara Kitapevi, 1943, 127 s..

Naki Tezel'in çocuklar için yayıma hazırladığı eserde;

"Akıllı Sülün", "Karıncalar Hakanı", "Cesur İnal", "Zehirli Ekmek", "Yamyam Çocuk", "Cüce", "Üç Tavşan", "İğci Baba", "Doğru Yol", "Tüylüce", "Yalancılığın

Sonu”, “Üç Arkadaş”, “Sihirli Kutu”, “Nar Tanesi”, “Fil ile Fare”, “Maymun Adam”, “Keloğlan ile Dev”, “Keloğlan’ın Cevizi”, “Mumlu El”, “İki Kardeş”, “Üç Keloğlan”, “Üvey Ana”, “Hasisliğin Sonu” isimli 23 adet masal metni bulunmaktadır.

5. Naki Tezel, Beybörek, Ankara, Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları, 1944, 24 s.

6. Naki Tezel, Altın Araba, İstanbul, Kenan Matbaası, 1944- Eserde “Altın Araba” adlı bir masal metnine yer verilmiştir.

7. Naki Tezel, Alabalık, Ankara, Alaeddin Kral Basımevi, 1944,16 s. Kitap Naki Tezel’in çocuklar için yayıma hazırladığı; "Alabalık", “Eşek ile Köse”, “Gergefçi Kızlar” isimlerindeki 3 masal metnini ihtiva etmektedir.

8. Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: 2, Peri Kızı. Resimleri yapan Muhsin Sayar, İstanbul, Akba Kitabevi, 1944. 79 s.

Kitapla aynı adı taşıyan “Peri Kızı” masalına ilaveten: "Sihirli yüzük”, “Altın Kozalaklı Gümüş Selvi”, “Altın Kuş”, “Ağlayan Nar ile Gülen Ayva”, “Kırk Arap” isimli 5 masal metni daha vardır.

9. Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: 4, Keloğlan, İstanbul Akba Kitabevi, 1945.

Naki Tezel, çocuklar için hazırlamış olduğu Keloğlan adlı masal kitabında “Keloğlan’ın Sihirli Ceketi”, “Keloğlan ile İhtiyar”. "Keloğlan Ölüyü Diriltiyor”, “Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu”, “Keloğlan Hindistan Yolunda”, adlı 5 Keloğlan masalının metnine yer vermiştir.

10. Naki Tezel, Yeşil Kuş, Resimleri yapan: Muhsin Saya, İstanbul, Akba Kitabevi, 1945, 83 s.

Naki Tezel’in yayıma hazırladığı kitapta “Yeşil Kuş”, “Bir Göze Bir Gül”, “Etme Bulma”, “Keçi Kızı”, “Altın Yağmuru”, “Peynir Tulumu” isimli 6 masal metni bulunmaktadır.

11. Fairy Tales From Turkey, Translated by Margery Kent, Ulustrated by Olga Lehmann by Bey Naki Tezel, London, George Routledge&Sons, LTD, 1946, 198 s.,res.

Eser, Margery Kent’in, Naki Tezel’in, İstanbul Masalları adlı eserinden seçtiği 33 masalın İngilizce çevirisine yer vermektedir.

12. Naki Tezel, En Güzel Türk Masalları: Elmas İşlemeli Kılıç, Ankara, Millet Kitabevi Yayınları, 1946, 15 s.

Çocuklar için hazırlanan eserde; “Elmas İşlemeli Kılıç”, “Çifte Kambur”, “Kahraman Kedi” isimli 3 masal metni vardır.

13. Naki Teze i. Seksen Göz, Resimleyen: Sami Erkman, Ankara, Türk Çocukları Dergisi Kitapları: 3, Doğu Basımevi, 1946.

Eser, çocuklar için hazırlanan “Seksen Göz” adlı bir masal metnini ihtiva etmektedir.

14. Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: Şamdan Kız, Resimleyen: Sami Erkman Ankara, Doğu Basımevi, 1946, 53 s.

“Çocuklara Türk Masalları” serisinin devamı olan bu eseri Naki Tezel kitabın başında büyük kızı Sülün Tezel’e armağan ettiğini belirtmiştir. Eserde “Şamdan Kız”, “Sihirli Tavşan” ve “Talih Kuşu” adlı 3 masal metni yer almaktadır.

15. Naki Tezel, Fatma Nine, Resimleyen: Ayhan Başaroğlu, Ankara, Doğu Matbaası, 1950, 32 s.

Yine çocuklar için hazırlanan bu kitapta Naki Tezel “Fatma Nine”, “Kazma Kuyuyu”, “Kara Keçi” ve “Koca Ayı” isimli masal metinlerine yer vermiştir.

16. Naki Tezel, Korkusuz Sultan Çocuk Masalı, Ankara, Maarif Vekâleti Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1952, 36 s.

Eser, çocuklar için hazırlanan “Korkusuz Sultan” adlı bir masal metnini ihtiva etmektedir.

17. Naki Tezel, Konuşan Kaval, İstanbul, Çocuk Kitapları Yayınevi, 1953, 16 s.
Eserde “Konuşan Kaval” adlı bir masal metnine yer verilmiştir.

18. Naki Tezel, Küçük Sultanın Güvercini, Resimleyen: Ali Parmakerli, Ankara, Öğretmen Dergisi Yayınları, 1953, 69 s.

Eserde; “Küçük Sultanın Güvercini” ve “Devlerin Sırrı” adlı 2 masal metni yer almaktadır.

19. Naki Tezel, Altın Bülbül, Resimleyen: Nusret Karaca, Ankara, Öğretmen Dergisi Yayınları, 1953, 59 s.

“Altın Bülbül” adlı masal metninin bulunduğu kitap çocuklar için hazırlanmış bir masal kitabıdır.

20. Naki Tezel, Contes Populaires Turcs (Türk Halk Masalları), İstanbul, Imprimerie de L’Éducation Nationale, 1953.

Kitapta; La Pierre De Patience (Sabır Taşı), La Belle Inexauce (Gerçekleşmemiş Güzellik), Les Crins Magiques (Büyülü Pelerin), L’astrologue (Müneccimbaşı), Trois Filles Dens Trois Citrons (Üç Limon Kızı), La Fille Du Roi Des Indes (Hind Padişahının Kızı), Le Pavillon De Cristal (Billur Köşk), Nuit Sombre (Karanlık Gece), Narince, La

Velue (Tüylü Kız), Sultan Du Mont Dior (Altın Dağın Padişahı) isimli masal metinleri vardır.

21. Naki Tezel, Çocuklara Türk Masalları: Limon Kız, Resimler. Servet İleri, Ankara, Doğu Matbaası, 1955, 36 s.

“Çocuklara Türk Masalları” serisinden yayımlanan bu eseri Naki Tezel, küçük kızı Lale Tezel’e armağan etmiştir. Eserde “Limon Kız” ve “Çoban Ali” adlı 2 masal metni bulunmaktadır.

22. Naki Tezel, Üç Güzel Masal, Güneşlioğlu Çocuk Yayınları, Rüzgârlı Matbaa, Ankara, 1959, 24 s.

Çocuklar için hazırlanan bu masal kitabında; “Sihirli Kaval”, “Dev Padişah” ve “Fatma Nine” adlı 3 masal metni bulunmaktadır.

23. Naki Tezel, Masallar: Talih Kuşu, Ankara, Dost Yayınları, 1962,61 s.

Yazarın “Tezel Amca” adıyla yayıma hazırladığı bu eserde “Ali, Veli, Deli”, “Gururlu Kız”, “İşleyen Demir Işıldar”, “Yaralı Sultan”, “Şeytan Düğünü”, “Cüce” adlı 5 masal metnine yer verilmiştir.

24. Naki Tezel, Kayıp Sultan, İstanbul, Varlık Yayınları, 1962, 56 s.,res.

Kitap, Naki Tezel tarafından Varlık Yayınları’nın, çocuk klasikleri serisi için hazırlanmıştır. Naki Tezel yayımda “Tezel Amca” takma adını kullanmıştır. Eserde; “Kayıp Sultan”, “Akıllı Tavşan”, “Ormandaki Ses”, “Torba Dolusu Altın”, “Fare Aklı”, “Üç Soru”, “İnsan Kulağı” adlı 7 masal metni yer almaktadır.

25. Naki Tezel, The Mouse and The Elephant (Fare ile Fil), New York, Parents Magazine Press Yayınevi, 1969.

“Fare ile Fil” adlı bu çocuk masalı Barbara K. Walker tarafından Amerika’da İngilizceye çevrilerek yayımlanmıştır.

26. Naki Tezel, Türk Masalları I-II, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1971.

27. Naki Tezel, Türk Masalları I-II, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985.

Naki Tezel’in iki ciltten oluşan bu kitabı, “Türk Kültürü Kaynak Eserleri” dizisi için hazırlanmış ve eserde Türk masallarına dair geniş bir masal yelpazesi sunmak amaçlanmıştır. Kitap, konusunu oluşturan masallarla ilgili bir ön sözden ve 1933-1958 yılları arasında Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden derlenmiş olan bazı masallardan oluşmaktadır (Aslan 2013: 60-66).

2.1.2. Masal

Sözlü olarak başlayan ve daha sonra yazılı hale getirilen masal, daha çok olağanüstü olayların anlatıldığı, çocukları eğlendiren, eğlendirirken eğiten ve öğreten özelliklere sahip sözlü edebiyat ürünü olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Türkçe Sözlükte, “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye” olarak ifade edilmiştir (Türk Dil Kurumu [T.D.K], 2005, s.1349).

N. Tezel’ e göre masal, “Olayların geçtiği yer ve zamanı belli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, arap bacı vb. gibi kahramanları belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir.” (Tezel, 1985).

Sakaoğlu, (2012: 159) masalı, “Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları kendine has bir ülkede cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” biçiminde tanımlamıştır.

Masallar çarpıcılık, yoğunluk ve uzun yaşam deneyimlerinin içinden süzülerek gelmiş olma nedeniyle eğitici bir boyut taşır (Özdemir, 2017). Bir ulusun değerler dünyasını tanımak o ulusun özgün masal metinlerini incelemeyi gerektirir. Bundan dolayı eğitimde özgün masal metinlerinin eğitsel yönünü kullanmak oldukça anlamlıdır. Araştırmamızda, Türk Masalları adlı eser, Türkçe eğitimi alanında yararlanılabilecek kaynak bir metin olduğundan ve ulaşılan bulguların değerler eğitimine katkı sağlayacağı düşünüldüğünden önemli görülmektedir.

Seyidoğlu, (1985: 149), masalın halk arasında yüzyıllardan beri anlatılan, içinde olağan üstü olaylar bulunan, belli bir uzunlukta, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü olduğunu belirtir ve masalların “bir varmış bir yokmuş” gibi klişe bir anlatımla başladıklarını ve “Yediler içtiler muratlarına erdiler”, “Onlar erdi muradına biz çikalım kerevetine”, “Gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana” gibi belirli sözlerle sona erdiğini ifade eder.

Günay, (1992: 326), bütün masalarda, iyilik ve kötülüğün, güzellik ve çirkinliğin, zenginlik ve yoksulluğun, bir başka deyişle olumlu ile olumsuzun mücadelesinin anlatıldığını, çok az istisnalar dışında masalların, mutlu sonla, iyilerin, güzellerin, akıllıların kazanması ile bittiğini belirtir. Masalarda talihsizlik ve aksiliklerin gerçek hayattan farklı olarak arka arkaya ortaya çıktığını, ancak bunlar çözümlendikten sonra

yeni sıkıntılarının söz konusu olmayacağını, iktidarı, başarıyı ve mutluluğu sembolize eden taç ve evliliğin bir daha zarar görmeyeceğini ifade eder.

Boratav, (1995: 75), masalın nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı olduğunu ifade eder ve masalı efsaneden, hikâyeden, destandan ayıran niteliklerin başında hayal yaratması olduğu izlenimini vermesine bağlar.

Şimşek, (2001: 12), “genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içinde yaşanan, hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür”.

Yukarıdaki masal tanımlarının hemen hemen hepsinde masalların hayal ürünü ve olağandışı oluşu vurgulanmaktadır.

Tahir Alangu ise bu tanımlara karşı çıkararak masalı şöyle dile getirir:

Alangu, (1990), Masal kahramanları, “halktan çok soylu kişilerin hâkim durumda oldukları bir toplumun yaşayışını yansıtır.” Keloğlan masallarında ise kel kahraman, “artık birçok örneklerinde görüleceği üzere, ideal-moral ölçüleriyle iyi bile değildir. Hatta ona kötü-ahlaksız da denilebilir”. Yazar, yeri geldiğinde “törelere ve genel ahlaka uymayan”, “en çok rastladığımız masal tipindeki padişahın en küçük oğlu” olan bu karakter çevresinde şekillenen masalların destan çağındaki niteliklerinden ayrılarak gerçekçi bir varlık kazanmaya doğru yöneldiğini dile getirir.

2.1.3. Masalların Kaynağı ve Türk Masallarının Kökeni

Masal araştırmacıları tarafından masalların kaynağı ve kökeni hakkında birçok görüş ileri sürülmüştür:

Sakaoğlu, (1999: 9), “Masalların kaynağı olarak hiçbir coğrafyayı, kültürü ve dini temel olarak ele almamak gerekir. Masalların bir bütün olarak değil de tek tek ele alınması halinde belki bazılarını belirli bir coğrafyaya, kültüre ve dine bağlayabiliriz. Örneklerde görülen değişme ne kadar büyük olursa olsun her masalda aslından gelen bir iz, bir kalıntı mutlaka bulunacaktır”.

Türk masalları üzerine yayınlanmış en eski derleme, Fransa Kralı XVI. Louis’in çevirmen ve yazmanı M. Diegon’ a aittir. ‘Nouveaux Contes et Arabes (1781, Yeni Türk ve Arap Masalları) adlı yapıtın ikinci cildinde üç Türk masalı yer alır.

Kayserili Dr. Rüşti tarafından 1859 yılında yazılan “Nuhbetül-Etfal” adlı eserinin arkasında çocuklar için yazılmış hayvan hikayeleri ve masallar bulunmaktadır.

Sakaoglu, (1999: 35), 317 sayfalık “Türk Masalları” adlı yapıtıyla bir hanım yazara dikkat çeker: “Türk masallarını şuurlu olarak derleyen ve yazıya geçirip yayımlayanların basında şüphesiz K.D. Hanım gelmektedir. Kim olduğu hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadığımız bu hanım, 1912 tarihini taşıyan Türk Masalları adlı 317 sayfalık kitabında 13 masal yer verir”.

Türkiye’de ilk masal derlemeciliğinin başında yabancılar gelmektedir. Wilhelm Radloff’un, Türk Boylarının Halk Edebiyatından Örnekler adlı kitabı 1899 yılında yayınlanmıştır. Bu eser, 1885 yılından sonra Ignac Kunos’un çıktığı geziler sırasında, çoğunluğu Anadolu ve Rumeli’den derlediği anlatmaya dayalı Türk halk edebiyatı ürünlerini içerir.

Tanzimat döneminde Şinasi’nin yaptığı çeviriler de o zaman çocukların okuyabileceği düzeydeydi.

Türk edebiyatına büyük katkıları olan Ziya Gökalp de masal derlemesinin nasıl yapılacağına dair ilk bilgileri vererek masal araştırmacılığına hız kazandırmıştır. Bunların eserleri Kızıl Elma, Yeni Hayat ve Altın Işık kitaplarında toplamıştır.

Türk Masalları serisinin başlangıcı olarak XIX. Yüzyılda eski harflerle yayımlanmış Billur Köşk Masalları kabul edilir. Kitap, 1923 yılında Almanya’da Theodor Menzel tarafından Almanca yayımlanmıştır.

1930 yılında Bahtaver Hanım “Türk Masalları” adlı bir kitap yayınlar. Bu yıldan sonra birçok masal kitabı yayımlanarak dilimize ve çocuklara kazandırılmıştır.

- Yusuf Ziya Demircioğlu “Yörükler ve Köylülerde Hikâyeler- Masallar” (1934),
 Suat Salih Asral, “Öz Türk Masalları” (1935),
 Naki Tezel, “Keloğlan Masalları” (1936),
 Cahit Uçuk, “Türk Çocuğuna Masallar” (1946),
 Eflatun Cem Güney, “Nar Tanesi” (1946), “En Güzel Türk Masalları” (1948), Bir Varmış Bir Yokmuş” (1956), “Evvel Zaman İçinde” (1957),
 Oğuz Tansel, “Altı Kardeşler” (1959),
 Oğuz Tansel, “Yedi Devler” (1962),
 Oğuz Tansel, “Üç Kızlar” (1963),
 Oğuz Tansel, “Mavi Gelin” (1966),
 Pertev Naili Boratav, “Az Gittik Uz Gittik” (1969),
 Naki Tezel “Türk Masalları”(1971),

Saim Sakaoğlu, “Gümüşhane Masalları Metin Toplama Tahlil” (1973),
Bilge Seyidoğlu, “Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar, Metinler ve Açıklamalar” (1975),

Ali Berat Alptekin, “Hayvan Masalları” (1991),

Mehmet Özçelik, “Afyonkarahisar Masalları Üzerine Bir Araştırma” (1992),

Muhsine Helimoğlu Yavuz, “Masallar ve Eğitimsel İşlevleri” (2002),

Ferhat Aslan, “Naki Tezel’in İstanbul’dan Derlediği Masallar” (2013),

Masal araştırmaları her geçen gün önem kazanmakta, üniversitelerde yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri sayesinde de kaybolmaya yüz tutan Türk Masalları gün yüzüne çıkarılmaktadır.

2.1.4. Masalların Çocuk Eğitimine Katkıları

Çocuk edebiyatını besleyen, renk katan masalların çocuk eğitimindeki yeri üzerine çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

“Masallar ve Eğitimsel İşlevleri” başlıklı yapıtında Helimoğlu (2002: 30) şunları dile getirir:

“İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donatmaya çalışmıştır”.

Çocuk masalı dinlerken, masal kahramanının model olarak benimser, onun yaptıklarını uygular. Böylece karşılaştıkları güçlükleri yenme azim ve gayreti içinde olur. Hayata karşı güçlü birey olarak kendini gerçekleştirmeye çalışır, aynı zamanda sosyalleşir. Ayrıca masal çocuğun toplum ve onun değer yargılarıyla bütünleşmiş bir birey olarak yetişmesine de katkı sağlar.

“Edebî bir tür olarak değerlendirilen masal, yalnızca çocuklar için üretilmiş olmamakla beraber günümüzde çocuk yazını kapsamında ele alınmaktadır. Masallar özellikle okul öncesi ve okula yeni başlayan bütün çocukların büyük ölçüde ilgisini çekmektedir. Gizemli havası, serüven dolu fantastik olaylar içermesi, çoğunlukla iyilerin kazanıp kötülerin yenilgiye uğratılması masalları çocuklar için ilginç kılmaktadır” (Dilidüzgün, 1996:31).

İyilerin kazandığı kötülerin yenilgiye uğradığı iletisi çocuğun değer yargılarında, seçimlerinde ve önceliklerinde yol gösterici olacaktır. Böylece masalla ulaşılmak istenen hedefe ulaşılabacaktır.

“Günümüzde masalın birçok eğitimci tarafından yararlı olarak görülmesine karşın, bazı ana-baba ve öğretmenler tarafından gerçekçi olmadığı gerekçesiyle dışlanan bir tür olarak da karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa verilecek masalın bilinçli bir şekilde seçilmesi, olası sakıncaları ortadan kaldıracaktır” (Dilidüzgün,1996:33).

Masal sadece okul öncesi ya da ilköğretim de değil ortaöğretimde de dil bilinci aşılama, Türk dilinin inceliğine varmada metinle öğrenmeyi sağlamak için kullanılacak değerli bir üründür. Bu amaçla genç, çocuk demeden masal dünyasının kapıları her kesime açılmalı, söz varlığını, değerlerimizi yansıtan ürünler derslerde sıklıkla kullanılmalıdır.

“Eğitim değeri olan kaliteli masallar çocuğun ruhunu, iyi örneklerle göre inşa ederek onları inandıkları yolda güçlükleri yenecek kişilikli birer insan olmaya yöneltir. Dünya ulusları bunun önemini bildikleri için çocuklarının ruhunu masallarla beslemektedirler” (Pilancı, 2008:38).

2.2. İlgili Araştırmalar

Gündüz, (2008), "Oğuz Tansel Masal kitaplarının Eğitim Değeri ve Türkçeye Katkısı" adlı yüksek lisans tezinde temelinde Oğuz Tansel'in masal dünyası gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır. Masal formellerinin ve motiflerinin, deyimler ve ikilemelerin tespiti; özgün unsurların fonksiyonel etkilerinin olay örgüsüne yansıma biçimi, söz grubu değeri taşıyan beddua ve duaların işlevsel etkileri 'söz varlığı' başlığı altında ele alınmıştır. Oğuz Tansel masallarında kullanılan ve yardımcı unsurlar ile desteklenen simgesel değerler ayrı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda Oğuz Tansel'in masallarının Türk dilini sevdirmeye, Türkçenin zenginliğini ve islerliğini tanıtmaya, hayatın içinden insana dönük olan tüm yaşam unsurlarını göz önüne serme, masallarda kurgulanan fantastik havayı yansıtmaya bakımından dikkatle ele alınması ve özenle okunması gereken metinler olduğu saptanmıştır.

Aslan, (2013), Naki Tezel'in İstanbul'dan derlediği masallar adlı inceleme metin kitabında; Naki Tezel'in (1915-1980), bitmez tükenmez folklorik bir zenginliğe sahip

olan İstanbul'dan derleyerek 1936-1938 yılları arasında Halk Bilgisi Haberleri Dergisi'nde, "İstanbul Masalları" adı altında yayımladığı 72 masalı incelenmiştir.

Kitapta Naki Tezel'in İstanbul'dan derlediği bu masallar hakkında bilgi verilmiş, bu masallarda masal şehri İstanbul'un folklorik zenginliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Naki Tezel'in hayatı, kişiliği, eserleri, İstanbul folkloru araştırmaları tarihindeki yeri ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde masal türü ve İstanbul'da masal anlatma geleneği, üçüncü bölümde Naki Tezel'in masallarının şekil ve yapı özellikleri, dördüncü bölümde Naki Tezel'in İstanbul'dan derlediği masalların tipleri ve olay örgüsü, Naki Tezel'in İstanbul'dan derlediği masalların motif yapısı, motiflerin incelenmesi ve değerlendirmesi yer almıştır. Bu çalışma sonucunda Naki Tezel'in İstanbul folkloründeki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Özlek, (2014), "Kırk Vezir Hikâyeleri'nde Eğitici Değerler ve Söz Varlığı" adlı yüksek lisans tezinin amacı 15. yüzyılda Osmanlı Devleti sahasında mensur hikâyeye tarzında ve şeyh-zâde Ahmet Mısırî tarafından kaleme alınan Kırk Vezir Hikâyeleri adlı eserde yer alan metinlerdeki eğitici değerleri tespit ederek bu değerlerin nasıl aktarıldığını tespit etmektir. Eserin içerdiği söz varlığını belirleyerek Türkçe öğretimine katkılarını, seçilen bir hikâyede kullanılan isim ve fiilleri çıkararak eserin bütününde Türkçenin nasıl kullanıldığını ortaya koymaktır. Nitel/betimsel araştırma modeline göre hazırlanan çalışmada ilk olarak Kırk Vezir Hikâyeleri'nde yer alan öyküler özetlenmiş, daha sonra epizotlarına ayrılmış ve metinlerde aktarılmak istenen iletiler belirlenmiştir. Araştırma sonucunda Kırk Vezir Hikâyeleri'nin değer öğretimi için uygun bir materyal olduğu, söz varlığı açısından zengin olup Türkçe öğretimine (dil becerilerinin geliştirilmesine) katkı sağlayacak düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Keskinel, (2016), "Hüseyin Cahit Yalçın'ın 'Nâdide' Romanının Söz Varlığı" adlı yüksek lisans tezi 1891'de Hüseyin Cahit Yalçın tarafından yazılan Nâdide adlı romana dayanmaktadır. Çalışma Gramatikal Dizin, Söz Varlığı Unsurları ve Sıklık Dizini olmak üzere üç bölümden oluşur. Çalışmanın ilk bölümü romanın gramatikal dizini içerir. Dizinde kelimelerin anlam ve kökenleri açıklanmıştır. İkinci bölümde söz varlığı unsurları verilmiştir. Üçüncü bölümde sıklık dizinine yer verilmiştir.

Esen, (2016), Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerinin söz varlığı ve değerler eğitimi açısından incelenmesi adlı yüksek lisans tezinin birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın önemi, amacı, sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlar verilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde Memduh Şevket Esendal'ın yaşamı, sanatı, eserleri, çocuk edebiyatında hikâyeye türü, söz varlığı, değer, Türkçe öğretimi başlıklarıyla

kavramsal çerçeve çizilmiş, ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve uygulama süreci yer almaktadır. Dördüncü bölümde elde edilen bulgular ve bulguların yorumlanması yer almaktadır. Beşinci bölümde araştırma sonuçları ortaya konmuş ve bazı öneriler sunulmuştur. Araştırma sonucunda Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerindeki söz varlığı genel olarak değerlendirilirse hikâyeler, kelime hazinesinin zenginliğiyle ön plana çıkmakta, sözvarlığı unsurlarından oldukça fazla sayıda deyim ve ikileme içermekte, yeterli düzeyde ilişki söz ve çeviri sözcük içerirken, atasözleri ve kalıplaşmış ifadeler hususunda yetersiz kalmaktadır. Bireysel ve toplumsal değerlerin öğretiminde birçok değere rastlanılmıştır.

Karagöz, (2017), "Naki Tezel'in Türk Masalları Adlı Kitabının Değerler Açısından Analizi" adlı makalesinde Naki Tezel'in Türk Masalları adlı eserindeki değerleri, Schwartz Değer Ölçeği'ne göre sınıflandırmış ve eserin değerler eğitimi sürecindeki önemini belirlemeyi amaçlamıştır. Elli dört masalın bulunduğu eserdeki değerler Schwartz Değer Ölçeği'ne göre sınıflandırılmış, verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı tercih edilmiştir. Çalışma sonucunda Türk Masalları adlı eserde en çok yer alan değer gruplarının geleneksellik (118) ve özyönelim (116) olduğu belirlenmiştir. Bu değer gruplarını sırasıyla iyilikseverlik (83), güç (75), başarı (74), hazcılık (73), uyarılım (45), uyma (40), güvenlik (25) takip etmektedir. Eserde en az rastlanan değer grubunun evrenselcilik (10) olduğu görülmüştür. Geleneksellik ve özyönelim değer grubuna en yoğun olarak Kırk Kardeş (16), Altın Bülbül (11), Kısmetimi Arıyorum (10), Kara Kedi (7), Kırkıncı Oda (7) adlı masalarda yer verildiği ortaya çıkmıştır. Evrenselcilik değer grubuna ait değer ifadelerinin ise Sihirli Yüzük (2) ve Kırkıncı Oda (2) adlı masalarda yer aldığı belirlenmiştir.

Yadigar, (2017), "Necati Cumalı'nın Hikaye ve Romanlarında Eğitim Değerleri" adlı yüksek lisans tezinin ilk bölümünde Necati Cumalı'nın hayatı, sanatı, eserleri verilmiştir. İkinci bölümde, çalışmanın konusu olan hikayelerin ve romanların özetleri verilmiştir. Son bölümde ise sanatçının romanlarında bulunan eğitim değerleri alfabetik olarak sıralanmıştır. Eserlerinde bu kadar bol eğitim değerini, okuyucuyu nutuk havasına sokmadan, etkili bir biçimde verilmeye çalışılmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılacak olan model, var olan bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan betimsel tarama modelidir.

Araştırmada öncelikle çalışmanın konusu olan masallar epizotları, konuları, temaları ve iletileri yönünden incelenmiş, masallarda yer alan figürler tespit edilmiştir. Daha sonra masalların söz varlığı tespit edilmiştir. Son olarak da masallardaki değerler incelenmiştir.

Naki Tezel'in toplam 54 masalından oluşan "Türk Masalları" adlı eserinde masallar üzerinde incelemeler yapılmıştır. Söz varlığı başlığı altında masallar atasözleri, deyimler, ikilemeler, ilişki sözleri (kalıp sözler), doldurma sözler, kalıplaşmış sözler, yabancı sözcükler alt başlıkları altında incelenmiştir.

Masallar, "Değerler Eğitimi" başlığı altında ise Cahit Kavcar'ın "Edebiyat ve Eğitim" (1999: 22) adlı eserindeki "Bireylerde Gerçekleştirilmesi İstenilen Davranışlar, Sosyal Hayatla İlgili Telkinler, Yurt ve Millet Sevgisi, Din Duygusu" alt başlıkları altında incelenmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması

Çalışmamızda öncelikle tespit edilen elli dört (54) masalın söz varlığı Doğan Aksan'ın (2015: 37-46) sıraladığı söz varlığı öğeleri (atasözleri, deyimler, ikilemeler, ilişki sözleri, doldurma sözler, kalıplaşmış sözler, yabancı sözcükler) dikkate alınarak tespit edilmiştir. Daha sonra seçilen masalların değerler eğitimine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla masallardaki değerler tespit edilmiştir. Masallardaki değerlerin tespitinde ve sınıflandırılmasında Cahit Kavcar'ın "Edebiyat ve Eğitim" (1999: 22) adlı eserindeki "Bireylerde Gerçekleştirilmesi İstenilen Davranışlar, Sosyal Hayatla İlgili Telkinler, Yurt ve Millet Sevgisi, Din ve Tanrı Duygusu" değer sınıflandırması esas alınmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. “Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden- sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Şimşek ve Yıldırım, 2005: 224).

Verilerin analizinde söz varlığı ve değerler eğitimi ana başlıklarındaki verilerden yararlanılmıştır ve bu verilere göre incelenen masalların söz varlığı ve değerler eğitimi açısından yeterli olup olmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca masallar epizotları, konuları, temaları, iletileri ve figürleri bakımından bir incelemeye tabi tutulmuştur ve böylece her anlatı, tüm yönleriyle kapsamlı bir biçimde incelenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Naki Tezel'in Türk Masallarının İncelenmesi

4.1.1 Kırk Kardeş

4.1.1.1 Masalın Epizotları

- a) Kırk oğlu olan bir padişah, oğullarına bir anadan bir babadan olma kırk kız kardeş aramak için yollara düşer.
- b) Bir köyün muhtarının kırk tane kızı olduğunu öğrenir ve onlara nişan yapar, sonra sarayına döner.
- c) Babalarından durumu öğrenen oğulları kızları getirtmek için kırk araba ve iki alay atlı askerle yola düşerler.
- d) Karşılarına çıkan ihtiyarın sözüne kulak asmayan delikanlılar önlerine çıkan çayırılıkta gece yatarlar.
- e) Dönüş yolunda küçük şehzade ve ihtiyarın sözünü dinlemedikleri için dev ejderhayla karşılaşır.
- f) Küçük şehzade peri padişahının kızındaki sihirli çalgıyı alıp getirmek şartıyla kardeşlerini ve kızları ejderhadan kurtarır.
- g) Yolda karınca ve aslanlara yaptığı iyilikler sonunda üç kıl ve kanat alır.
- h) Peri kızı babasının isteklerini yerine getiren küçük şehzadeye çalgıyı verir ve böylece kendisi ve nişanlısı da ejderhanın elinden kurtulur.
- i) Saraya dönen şehzade kendini düşünmeden kaçan ağabeylerine de kırgınlığını dile getirir.
- j) Padişah küçük şehzadeye de düğün yapar ve tahtını ona verir.

4.1.1.2 Masalın İletileri

- 1) Her türlü güçlük akıl ve cesaretle hızla aşılr.
- 2) En yakın kardeşler bile çıkarları uğruna sevdiklerini geride bırakabilir.
- 3) İyiliğin açamayacağı hiçbir kapı yoktur.
- 4) Hiç tanımadığımız insanlara yaptığımız iyiliklerin karşılığı elbet bir gün karşımıza çıkacaktır.

4.1.1.3 Masalın Konusu

Küçük şehzadenin sabrı ve kararlılığı ile ağabeylerini ve nişanlılarını zorluklardan kurtarması.

4.1.1.4 Masalın Teması

Dürüst, iyiliksever ve sabırlı insanlar manevi güçlerden yardım alarak sıkıntılarında kurtulabilirler.

4.1.1.5 Formeller

4.1.1.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir memleket padişahının kırk oğlu varmış...

4.1.1.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Nihayet bir köye varmışlar.
- Ne ise... Çok geçmeden testilerle şerbetler gelmiş.
- Bizim yolcular, gene az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Konarak, göçerek, lâle sümbül biçerek tam bir güz gitmişler. Çok geçmeden memleketlerine varmışlar.

- Bir zaman sonra, padişah birbirinden güzel kırk araba yaptırmış.
- Bizim şehzadeler alayı, böylece, dere tepe düz, dağ tepe yüksek dememişler, gitmişler, gitmişler...
- Ne ise, hazırlanıp tekrar yola çıkmışlar. Birkaç saat daha yol aldıktan sonra kızların bulunduğu köye varmışlar.
- İşte böylece giderlerken, o aksakallı, güzel yüzlü ihtiyar, gene bunların önüne çıkmış.
- Onlar gide dursunlar. Biz gelelim en küçük şehzade ile nişanlısına:
- Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Altı ay bir güz gitmiş. Bir de arkasına bakmış ki, bir saman çöpü kadar yol gitmiş.
- Günlerden bir gün, yolda giderken, kavga eden üç çocuğa rastlamış.

4.1.1.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...
- Gökten üç elma düştü; biri anlatanın, öteki yazanın, üçüncüsü de benim...

4.1.1.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Güz
- Akşam
- Saray
- Sabah

4.1.1.5.5 Sayı Formelleri

- Yedi başağı
- Dokuz kilo soğan
- Kırk kişi
- Kırk oğlum
- Kırk kız kardeş
- Kırk araba
- İki alay asker

- 39 tanesi
- Yedi kat yerin altı
- Elli tane saray
- Bir okka buğday

4.1.1.5.6 Renk Formelleri

- Sarı gül
- Allı, beyazlı, pembeli, mavili
- Ak sakal

4.1.2 Peri Kızı

4.1.2.1 Masalın Epizotları

- a) Bir delikanlı her gün sokağa bir tas süt döken kadının güzel bir kızı olduğunu sanarak kıza talip olur.
- b) Kadın da bunu doğrulayıp kendini inandırmak için hamurdan gelinlik bir kız yapar.
- c) Yalanı ortaya çıkmasın diye hamur kızı suya atar.
- d) Kızın suya yanlışlıkla düştüğünü sanan delikanlı kızı kurtarmaya çalışırken sudan bir peri kızı çıkar.
- e) Oysaki üç peri kardeşten biri olan peri kızı ağlara takılıp dünyayı merakından yukarı çıkmıştır.
- f) Kadının “İşte kızım çıktı.” demesine inanan delikanlı düğün yapıp peri kızıyla evlenir.
- g) Delikanlı her gün kıza köylü kızı diye hitap edince peri kızı gücenir, delikanlıya küser ve bir daha da konuşmaz.
- h) Haksızlığa uğradığı anlaşılan peri kızı ve delikanlı gerçekleri öğrenir, barışırlar ve bundan sonra mutlu bir hayat sürerler.

4.1.2.2 Masalın İletileri

- 1) İnsanlar her duyduğuna inanmamalıdır.
- 2) Yalan söz er geç anlaşılır, hakikate sonunda ulaşılır.

4.1.2.3 Masalın Konusu

Genç delikanlının evleneceği kızı bulması ve mutluluğa ulaşması.

4.1.2.4 Masalın Teması

İnsan tanımadığı, bilmediği insanlara hemen güvenmemelidir.

4.1.2.5 Formeller

4.1.2.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir köylü kadını varmış.

4.1.2.5.2 Geçiş Formelleri

- Küpler gitmiş, bu gitmiş, küpler gitmiş, bu gitmiş. Nihayet çarşıda bir dükkânın önünde durmuşlar.
- Böyle düşünüp dururken aklına bir çare gelmiş.
- Onlar böyle konuşurlarken, ağlar da bunlara doğru iyice yaklaşmış.

4.1.2.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizin başımıza.

4.1.2.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Köy
- Gölün dibi
- Her gün
- Bir gün
- Evlenme zamanı
- Kırk gün, kırk gece

4.1.2.5.5 Sayı Formelleri

- Bir tas süt
- Bir tane sal
- Üç peri kızı
- On dört
- Kırk
- On parmak
- İki küçük küp
- Bir kaza

4.1.2.5.6 Renk Formelleri

- Süt gibi beyaz olan kız

4.1.3 Kısmetimi Arıyorum

4.1.3.1 Masalın Epizotları

- a) Üç oğlu olan padişah hastalanınca malını, tahtını oğulları arasında paylaşmış.
- b) Tahta göz diken baş vezir ummadıkları anda padişahın iki oğlunu katletmiş, halka padişah olduğunu ilan etmiş.
- c) En küçük oğlan Acar, atını da alıp memleketten kaçmaya başlamış.

- d) Gittiği memleketlerde Alev ve Ateş'le tanışıp, onlarla beraber türlü sıkıntılar aşmış.
- e) Yaptığı mücadeleler sonucunda padişahlar tarafından evlilikle mükâfatlandırılmayı kabul etmeyip, dost edindiklerini talipleriyle evlendirmiş.
- f) Kısmetini aramaya devam eden Acar yine bir gün gittiği memlekette ağlayan güzel bir kıza rastlamış.
- g) Canavarın götürdüğü ailesi için ağlayan genç kıza yardım edip, canavarın gövdesini yere sermiş ve kızını kurtarmış.
- h) Mutlu bir şekilde hayatlarını birleştiren genç çiftin eve gelen cadı yüzünden mutlulukları yarım kalmış.
- i) Güzel kızını kandırıp kaçıran cadıdan sonra eve gelen ve evde eşini bulamayan Acar yataklara düşmüş.
- j) Bunu haber alan Alev ve Ateş beraber olup genç kızını bulmuş ve Acar'a getirmişler.
- k) Tekrar eşine kavuşan Acar eşini de alarak memleketine geri dönmüş ve kaybettiği tahta geri çıkmış.
- l) Haksız yere tahta göz diken baş vezir memleketten kovulmuş ve Acar eşisiyle beraber mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmiş.

4.1.3.2 Masalın İletileri

- 1) Bir mevki ya da makama, o mevki ve makamı gerçekten hak eden insanlar getirilmelidir.
- 2) Ummadığın taş, baş yarar.
- 3) Kötüler suçlarının cezasını eninde sonunda görürler.
- 4) Kişi, kötü niyetli ve kıskanç insanlara karşı uyanık olmalı, bunların oyunlarına gelmemelidir.

4.1.3.3 Masalın Konusu

Haksız yere tahtı elinden alınan Acar'ın kısmetini uzak diyarlarda araması ve tekrar tahtına kavuşması.

4.1.3.4 Masalın Teması

Haksız yere kaybedilen makam ya da mevki er ya da geç tekrar kazanılır..

4.1.3.5 Formeller

4.1.3.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir padişahın üç oğlu varmış.

4.1.3.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Konarak, göçerek, lale, sümbül biçerek, tam bir güz gitmişler, bir şehre varmışlar.
- İşte böylece, Acar, gide gide bir evin önüne gelmiş.
- Durmadan gitmişler, gitmişler... Dere tepe düz, gece gündüz gitmişler, bir memlekete varmışlar.
- Günleri birbirinden güzel bir şekilde geçerken, başlarına hiç ummadıkları bir felaket gelmiş.
- Gide gide, ormanlar ortasında büyük bir sarayın üzerine gelmişler.
- Biz gelelim Acar'a:
- Böylece günler, haftalar geçmiş.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Altı ay bir güz gitmişler. Bir de arkalarına bakmışlar ki, bir karışlık yol gitmişler. Gene yola koyulup günlerce, haftalarca gitmişler, nihayet Ateş'in memleketine varmışlar.
- Gözlerine uyku girmeden, dere tepe demeyip, dağdan, ovidan usanmadan yol almışlar.
- Nihayet, uzun bir yolculuktan sonra memlekete varmışlar.

4.1.3.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına...
- Ustamızın adı Hıdır, elimizden gelen budur.
- Gökten üç elma düştü. Biri benim, ikisi de sizin.

4.1.3.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Güz
- Akşam
- Saray
- Sabah

4.1.3.5.5 Sayı Formelleri

- Yedi başağı
- Dokuz kilo soğan
- Kırk kişi
- Kırk oğlum
- Kırk kız kardeş
- Kırk araba
- İki alay asker
- 39 tanesi
- Yedi kat yerin altı
- Elli tane saray
- Bir okka buğday

4.1.3.5.6 Renk Formelleri

- Sarı gül
- Allı, beyazlı, pembeli, mavili
- Ak sakal

4.1.4 Peynir Tulumu

4.1.4.1 Masalın Epizotları

- a) Vakti zamanında bir peynir tulumu yuvarlana yuvarlana bir kocakarının evine gitmiş ve ona bir avuç gümüş lira vermiş.
- b) Kocakarından kendi için padişahın büyük kızını istemesini söylemiş.
- c) Kocakarı bunun üzerine saraya gidip kızı istediğinde 10 küp dolusu gümüş karşılığında kızı alabileceğini söylemişler.
- d) Düğün gecesi padişahın küçük kızı peynir tulumunu beğenmeyip bir tekme atmış ve annesinin yanına geri dönmüş.
- e) Üzülerek odadan çıkan peynir tulumu yine kocakarından bu sefer padişahın ortanca kızını istemesini söylemiş.
- f) 20 küp dolusu inci karşılığında ortanca kızı da verseler de düğün gecesi kız eşini beğenmeyip odayı terk etmiş.
- g) Çaresiz küçük kıza da talip olan peynir tulumu kırk küp altın karşılığında kızı almış.
- h) Muhteşem düğün sonrası odalarına çekilen genç kız peynir tulumunu görünce çok beğenmiş.
- i) Bunun üzerine peynir tulumu üzerindeki torbayı atarak yakışıklı bir delikanlı olmuş.
- j) Kız kardeşlerine oyun oynamak isteyen kız, sokaktan geçen yakışıklı delikanlının kocası olduğunu söylememesi gerektiği halde ağzından kaçırmış ve kocasını o anda gözden kaybetmiş aramak için yollara düşmüş.
- k) Altın dağında dev anasıyla oturan delikanlıyı bulan kız kadar delikanlı da çok mutlu olmuş.
- l) Delikanlı dev anasıyla vedalaşıp tekrar küçük sultanın memleketine dönmüş ve mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmişler.

4.1.4.2 Masalın İletileri

- 1) Dış görünüşe bakarak insanları, nesnelere eleştirmek yanlıştır.
- 2) Önyargılı davranmak olumsuz sonuçlar doğurur.
- 3) İnsan, neye, nasıl bakarsa onu öyle görür.

4.1.4.3 Masalın Konusu

Peynir tulumunun bir kocakarı yardımıyla evlenmesi, genç bir delikanlı olması, onu her haliyle kabul eden eşiyle tekrar yollarının birleşmesi.

4.1.4.4 Masalın Teması

Aradığı mutluluğu bulmak isteyen er ya da geç ona ulaşır.

4.1.4.5 Formeller

4.1.4.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Vakti zamanında bir peynir tulumu varmış.

4.1.4.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Konarak, göçerek, arpa buğday biçerek tam bir güz gitmiş. Nihayet Gümüş Dağına varmış.
- Gene az gitmiş, uz gitmiş. Altı ay bir güz gitmiş.
- Gitmiş, gitmiş. Günlerce, aylarca gittikten sonran şöyle arkasına bakmış ki, henüz bir karışık yol gitmiş.
- Az gitmişler, uz gitmişler, nihayet küçük sultanın memleketine varıp saraya gitmişler.

4.1.4.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım dam ardına.

4.1.4.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Gümüş dağı
- İnci dağı
- Altın dağı
- Güz
- Kırk gün kırk gece düğün
- Kırkinci gece
- Ertesi sabah
- Altı ay bir güz
- Sultanın memleketi

4.1.4.5.5 Sayı Formelleri

- Bir Peynir Tulumu
- Bir Gün
- On Küp Dolusu Gümüş
- Yirmi Küp
- Bir Avuç
- Kırk Küp
- Seksen Küp
- Yüzlerce Koyun
- On Beş
- Üç Kardeş
- İki Erkek

4.1.4.5.6 Renk Formelleri

- Gümüş ayakkabılar
- Gümüş liralalar

4.1.5 Kara Kedi

4.1.5.1 Masalın Epizotları

- a) Padişah, birbirinden güzel üç kızını da evlendirmek için sayısız teklifleri değerlendirirken, sultanın aklına bir çözüm yolu gelir.
- b) Evlenmek isteyen delikanlıları meydanda toplatır, kızlarının attığı altın toplar kime denk gelirse kızlarını o delikanlıyla evlendirmeyi uygun görürler.
- c) Büyük kızı üç defa altın topu meydana atsa da top ısrarla yıkık bir kulübeye isabet eder ve kızı çaresiz o kulübeye gönderirler.
- d) Kulübeden içeriye girince ihtişamlı bir sarayla karşılaşan genç kızın karşısına bir kara kedi çıkar ve kızı sürekli takip eder. Kız da bu duruma sinirlenip kediye bir tekme atıp uzaklaştırır.
- e) Gece uykuya dalan genç kız büyük bir gürültüyle uyanır, pencerenin camları kırılmaya, kapılar kendi kendine kapanmaya başlar.
- f) Korkudan yatağa saklanan kız sabah olur olmaz sarayına geri döner.
- g) Sonra ortanca kızın da başına ablasının yaşadıklarının aynısı gelir. Kara kediye kötü davranan kızın sonu da ablası gibi olur.
- h) Sıra küçük kıza gelmiştir. Ailesi istemese de o virane kulübeyi merak eder ve kulübeden içeri girer.
- i) Kız, kara kediye çok sevmiştir ve ona çok iyi davranmıştır. Bunun üzerine kara kedi insan kılığında genç bir delikanlıya dönüşmüştür. Kız bu duruma çok sevinir.
- j) Fakat kara kedi peri kızının esiri olduğu için gündüz kedi, akşam insan suretinde gezinir.
- k) Genç kız yolunu şaşırıp peri kızına rastlayınca ona bir iyilikte bulunur ve bunun üzerine peri kızı kara kediye de genç kızı da bırakır ve sarayını onlara düğün hediyesi olarak hediye eder.
- l) İki genç ailelerine de haber verip mutlu bir şekilde saraylarında yaşamaya devam ederler.

4.1.5.2 Masalın İletileri

- 1) Kızlar gelin olmak hayallerini yerine getirmek için bir takım zorlu yollardan geçebilirler.
- 2) Beklenmeyen bir zamanda karşımıza çıkan insan ya da hayvan da olsa sabırla hareket edilmeli, onlara asla zarar verilmemelidir.
- 3) Yapılan iyilik hiçbir zaman karşılıksız kalmaz.
- 4) Büyük mükafatlara ancak büyük bir sabır, azimle ve fedakarlıkla ulaşılır.

4.1.5.3 Masalın Konusu

Peri kızının esiri olan kara kedinin ve evlenmek isteyen üç padişah kızının kısmetini bulmak için dendiği yollar.

4.1.5.4 Masalın Teması

İnsanlara, hayvanlara verilen değer, gün gelir kişiye değeri ölçülemez bir mükâfat olarak geri döner.

4.1.5.5 Formeller

4.1.5.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir padişahın üç kızı varmış.

4.1.5.5.2 Geçiş Formelleri

- Biz gelelim ortanca kıza.
- Böylece aradan üç, dört gün geçmiş.
- Biz gelelim padişahın sarayına.

4.1.5.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı herkesin başına... Gökten üç elma düştü. Biri benim, biri anlatanın, biri de sizin...

4.1.5.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Saray
- Kulübe
- Balkon
- Meydan
- Odanın içi
- Ayın on dördü
- Günün on beşi
- Ayın son perşembesi
- Biraz sonra
- Sabaha kadar
- Gece yarısı
- Ertesi sabah
- Günlerce süren
- Kırk birinci gece

4.1.5.5.5 Sayı Formelleri

- Üç kız
- Üç tane altın top
- Üç gün
- Yedi iklim dört bucakta

4.1.5.5.6 Renk Formelleri

- Zümrüt gözlü
- Kara kedi

4.1.6 Keçi Kızı

4.1.6.1 Masalın Epizotları

- a) Dört ayaklı da olsa çocuk sahibi olmayı çok isteyen kadına Allah başı insan fakat boynuzlu, dört ayaklı bir keçi verir.
- b) Talihine razı olan kadının keçi kızı yıllar geçtikçe büyür, çamaşır yıkayarak geçinen annesine yardım eder.
- c) Çamaşırıları kendi yıkadığı bir gün etrafta kimsecikler yokken iyice silkelenen keçi kız, ayın on dördü kadar güzel bir kıza dönüşür.
- d) O memleketin padişahının oğlu da atıyla gezinirken güzelleşen kızı görür ve çok beğenir.
- e) Evlenmek için aradığı kızı bulduğunu düşünen şehzade sarayda bir davet verip en güzel yemeği yapan kızla evleneceğini duyurur.
- f) Memleketin bütün bekar kızları gibi keçi kız da o davete gelir ve şehzade onu tanır, onun yemeğini beğenir.
- g) Çaresiz oğlunun seçimini kabul eden padişah ve sultan, oğlunu keçi kızla evlendirir.
- h) Bir gün köyde yapılan bir düğüne davetli sultan, keçi kızı düğüne götürmek istemez ve onun bir boynuzunu tutup kırar.
- i) Sultan gidince şehzade karısının üzerinden keçi elbisesini çıkarır, keçi kızı güzel elbiseler ve değerli elmaslarla süsleyip annesine ders vermek amacıyla düğüne gönderir.
- j) Düğünde gelinini tanımayan sultan, kızı çok beğenir, oğluna anlatır.
- k) Yine başka bir düğünde de kızı gören sultan, kızın güzelliğe hayran olarak saraya dönerken keçi kız sultandan önce eve varır.
- l) Onu kapıda karşılayan şehzade karısı görmeden keçi elbisesini yakar, kokuyu duyan kız bayılır.
- m) Sultan eve dönüşünde o güzel kızın kendi gelini olduğunu anlayıp çok mutlu olsa da keçi kıza kötü davrandığı için de üzülür.
- n) Keçi kızın annesini de saraya alıp hep beraber mutlu bir şekilde yaşamaya devam ederler.

4.1.6.2 Masalın İletiler

- 1) Aşk, karşısındaki insanı nasıl gördüğüne bağlıdır.
- 2) Allah'ın verdiklerine razı olan kişi er ya da geç mükafatlandırılır.
- 3) Kişileri dış görünüşleriyle yargılamak, eleştirmek yanlış bir davranıştır.
- 4) Aileler evlatlarının seçimlerine saygı göstermeli, seçimlerinden dolayı onları yargılamamalıdır.

4.1.6.3 Masalın Konusu

Keçi olarak doğan kızın kismetini bulması ve insana dönüşmesi.

4.1.6.4 Masalın Teması

Kişileri yaradılışından ötürü yargılamak, küçümsemek kişinin insani duygularını yitirmesine yol açar.

4.1.6.5 Formeller

4.1.6.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vakti zamanında fakir bir kadın varmış.

4.1.6.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir gün, üç gün, bir ay, bir sene, üç sene beklemişler. Nafile...
- Keçi kız ağaçta otura dursun...
- Gün gelmiş.
- Günlerden bir gün, köylerin birinde düğün varmış.
- Aradan birkaç gün geçmiş.

4.1.6.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara sağlık... Bizlere ömür...

4.1.6.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Güz
- Akşam
- Saray
- Sabah
- Memleket
- Hava kararmaya başladığı zaman
- Ertesi gün
- Evlendikleri gece
- Ertesi sabah
- Günlerden bir gün
- Oklava mahallesi
- Maşa mahallesi
- Köy

4.1.6.5.5 Sayı Formelleri

- Üç gün
- Bir ay
- Bir sene
- Dokuz ay
- On gün
- Dört ayaklı bir hayvan
- Dokuz ay on gün

4.1.6.5.6 Renk Formelleri

- Altın sarısı

4.1.7 Avcıoğlu

4.1.7.1 Masalın Epizotları

- a) Bir avcının on beş yaşlarında bir oğlu varmış.
- b) Avcı hastalanıp vefat ettikten sonra oğlunun arkadaşları ona “Avcıoğlu” diye hitap etmeye başlamışlar.
- c) Babasının av tüfeğini görmek isteyen çocuk annesinin tüm çabalarına rağmen tüfeğin yerini öğrenmiş.
- d) Tüfeği alan çocuk hemen ava çıkmış.
- e) Bir armut ağacının altında dinlenirken bir ayının ağaca çıktığını görmüş.
- f) Armut yemeğe başlayan ayıya gizlice yaklaşırken ayının armudu kendisine uzattığını sanıp korkuyla bağırmış.
- g) Ayı da o sesle irkilip ağaçtan düşmüş ve oracıkta ölmüş.
- h) Ertesi sabah ayının derisini yüzüp şehre döndüğünde annesi onu sevinçle karşılamış.
- i) Padişah, çocuğun namını duyup yanına çağırtmış ve ayı derisinden 39 tane daha istemiş.
- j) Cesur çocuk 39 gün boyunca aynı taktikle 39 ayıyı düşürüp derilerini padişaha teslim etmiş.
- k) Çocuğun başarısına hayran kalan padişah çocuktan kendisine başka bir memleketin padişahının kızını getirmesini istemiş.
- l) Yolda yerin altını dinleyebilen ve burun deliğinden kuvvetlice rüzgar çıkarabilen iki adamla tanışarak onları da yanına almış
- m) Üç arkadaş değirmende bir türlü doymak bilmeyen adamı da yanlarına katarak padişahın istediği kızın sarayına gelmişler.
- n) Kızın padişah babasının şartlarını arkadaşlarına tek tek yaptırdıktan sonra sultanı yanlarına alıp kırk arabayla yola koyulmuşlar.
- o) Dönüş yolunda arkadaşları kendi memleketlerinde kalmışlar. Avcıoğlu da sultanı padişaha teslim etmiş.
- p) Avcıoğlunun cesaretine, yiğitliğine hayran kalan padişah küçük kızını da ona vermiş.

4.1.7.2 Masalın İletileri

- 1) Cesur insanların başaramayacağı, altından kalkamayacağı zorluk yoktur.
- 2) Kişi karşılaştığı güçlüklerden, tehlikelerden yılmayıp soğukkanlı olmalı, bunlara zamanında akılcı çözümler bulmalıdır.
- 3) Birlikten kuvvet doğar.

4.1.7.3 Masalın Konusu

Avcıoğlunun cesareti.

4.1.7.4 Masalın Teması

Cesaretli insanlar her türlü zorluktan başarıyla dönerler.

4.1.7.5 Formeller

4.1.7.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir avcının 15 yaşında bir oğlu varmış.

4.1.7.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir ormana varmış.
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz, altı ay bir güz gitmiş, bir tarlaya varmış.
- Gene az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, bir harman yerinde durmuşlar.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, bir değirmene gelmişler.

4.1.7.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tavan arasına.

4.1.7.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Hint padişahının sarayı
- Tavuk kümesi
- Orman
- Bahçe
- Değirmen

4.1.7.5.5 Sayı Formelleri

- On beş yaşında
- Kırk gün kırk gece
- Kırk araba
- 39 deri
- Birkaç gün

4.1.7.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.8 Kırkıncı Oda

4.1.8.1 Masalın Epizotları

- a) Doğar doğmaz annesini kaybeden küçük bir erkek çocuğu, ormanda av arayan dişi bir kaplan tarafından emzirilerek güçlü bir kaplan adama dönüşür.
- b) Memleketin şehzadesi geyik avına çıktığında bu güçlü kaplan adamı görür ve sarayına getirtir.

- c) Birkaç yıl eğitilen kaplan savaşlara gönderilir ve zaferle geri dönünce padişah tarafından başkomutan ilan edilir.
- d) Padişah vekili de yapılan kaplan adama sarayın kırk anahtarı teslim edilir.
- e) Padişah yokken asla kırkınıcı odanın anahtarını açmaması gerekirken kapıyı açar ve içeride bulduğu Arap'ın söylediklerine inanarak onu serbest bırakır.
- f) Aslında Arap şehzadenin kızı Bilge'yi kaçırmış, yerini söylemediği için o odada saklı tutulmuştur.
- g) Kaplan adam bu durumu öğrenince Arap'ın peşine düşer ve Bilge kızı bulmaya söz verir.
- h) Kaplan adam devin de yardımıyla Sivri dağında tutsak olan Bilge kıza ulaşır.
- i) Bilge kızı kurtarıp saraya teslim eden kaplan adam Arap'ın da bütün gücünü alarak ona cezasını vermiştir.

4.1.8.2 Masalın İletileri

- 1) Bazen hayvanların dostluğu, vicdanı insanlarınkinden daha üstündür.
- 2) Hayvan da olsa anneler yavrularını doyurmak için her türlü mücadeleye girişirler.
- 3) Cesaret şimdiye kadar açılmayan kapıları dahi açabilir.
- 4) Kötülerin planları boşa çıkar.
- 5) Yalan söz er ya da geç hakikate ulaşır.

4.1.8.3 Masalın Konusu

Kaplan adamın cesareti ve azmi sayesinde kazandığı mücadeleler.

4.1.8.4 Masalın Teması

Bireysel arzularına sığınıp insanların özgürlüklerini elinden alanlar, cesaretli, güçlü insanların mücadelesiyle hak ettiği konuma getirtilirler.

4.1.8.5 Formeller

4.1.8.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, büyük bir orman kenarında, küçük bir kulübede bir aile oturuyormuş.

4.1.8.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir gün, gene hep birlikte ava çıkmışlar.
- Günlerden bir gün, komşu devletlerden birinin padişahı, bunlara savaş açmış.
- Onlar gidedursunlar, biz geelim Kaplan Adam'a
- Aradan aylar geçmiş, Kaplan Adam, Arap'ı hatırladıkça iyilik yaptığını, haksız yere hapsedilmiş bir adamı kurtardığını düşünerek memnun oluyormuş.
- Az gitmişler, uz gitmişler... Dere tepe düz gitmişler... Geceler gündüzleri, gündüzler geceleri kovalamış... Ay Güneş'in, Güneş Ay'ın peşinden koşmuş... Günler haftalarla, haftalar aylarla el ele tutuşmuş da gene Arap'ın bulunduğu yere varamamışlar...
- Git gitmez misin... Git gitmez misin...
- Böylece, gitmiş, gitmiş, gitmiş... Akşam olmuş, hava kararmış.
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Konarak, göçerek bir çeşme başına dayanmış.
- Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe dağ aşmışlar... Güneş tepeye varmadan, padişahın ülkesine ulaşmışlar.

4.1.8.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tavan arasına.

4.1.8.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Küçük Bir Kulübede

- Uzak Şehir
- Orman
- Bir Ağaç Dibi
- Bahçe
- Mısır
- Memleket
- Kırkinci Oda
- Saray
- Kafdağı
- Domuz Dağı
- Günden Güne
- Bir Gün
- Birkaç Yıl
- Günlerce
- Birkaç Gün
- Ertesi Gün
- Güneşli Bir Bahar Günü
- Ertesi Sabah

4.1.8.5.5 Sayı Formelleri

- İki Taraf
- Birkaç
- Kırk Anahtar
- Otuz Dokuz Kapı
- Bir Adam
- On Kese Altın
- Bir Testi
- Kırk Tane Arslan Gibi Oğlum
- Beşer Altın
- On Beşer Altın
- Beş On Adım

4.1.8.5.6 Renk Formelleri

- Yemyeşil
- Beyaz Bir Çocuk
- Beyaz Güvercin
- Siyah Güvercin

4.1.9 Etme Bulma

4.1.9.1 Masalın Epizotları

- a) Anne ve babasız kalan Ayşe çalışmadan, kendini yormadan para kazanmanın yollarını arıyormuş.
- b) Annesinden kalan aynanın karşısında konuşurken onu gören komşusunu kandırıp aynanın konuştuğunu, isterse tavuğunu da konuşturabileceğini söylemiş.
- c) Buna inanan komşusuyla iki çuval yemişe anlaşmışsa da tavuğu bir güzel kesip yemiş ve komşusuna yine türlü bahaneler uydurmuş.
- d) Padişahın eşinin öldüğünü duyan Ayşe saraya girerek ölen sultanın kardeşi olduğuna herkesi inandırmış.
- e) Sarayda yaşamaya başlayan Ayşe gece de padişahı korkutup onu eşi olmaya razı etmiş.
- f) Padişahın annesine de oyun yapıp nasıl olduysa kadının dilini ısırıp ölmesine yol açmış.
- g) Bu yaptığı düzenbazlıkları aynaya anlatırken padişaha yakalanmış, bütün yalanları ortaya çıkmış.
- h) Padişah da bunun üzerine Ayşe'ye hak ettiği cezayı vermiş ve Ayşe de böylece ettiğini bulmuş.

4.1.9.2 Masalın İletileri

- 1) Çalışarak, alın teriyle kazanılan para helaldir. Hazıra dağlar bile dayanmaz.
- 2) Kişilerin yaptığı iyilikler iyilikle, kötülükler kötülükle karşılık bulur.

- 3) Kötü zihniyete sahip olanlar bir gün kendi silahlarıyla vurulurlar, kazdıkları kuyuya kendileri düşerler.
- 4) Her suçun bir bedeli vardır.

4.1.9.3 Masalın Konusu

Çalışmadan, alın teri dökmeden para kazanmanın, geçinmenin yollarını arayan Ayşe'nin hazin sonu.

4.1.9.4 Masalın Teması

Haksız kazançla, türlü yalanlarla elde edilen mevki, makam elbet bir gün sona erer ve kişi ettiğini bulur.

4.1.9.5 Formeller

4.1.9.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir kız varmış.

4.1.9.5.2 Geçiş Formelleri

- Gel zaman, git zaman... Kız elindeki birkaç kuruşu bitirmiş. Şimdi ne yapacak?

4.1.9.5.3 Bitiş Formelleri

İncelenen bu masalda bitiş formeli bulunmamaktadır.

4.1.9.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Dağ
- Ertesi gün

4.1.9.5.5 Sayı Formelleri

- 32 günde
- İki çuval yemiş
- Bir çuval badem
- Bir ay
- Elli altın
- Bir ev
- Bir ayna
- Üç gece
- Üçüncü günü

4.1.9.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.10 Bir Göz Bir Gül

4.1.10.1 Masalın Epizotları

- a) Evlenmek isteyen padişah kendine uygun bir kız arıyormuş.
- b) Bir memlekette güldükçe yanaklarında güller açan, ağladıkça gözlerinden inciler saçılan bir kız varmış.
- c) Bunu duyan padişah kızı istemek için derhal annesini göndermiş.
- d) Bu kızın birde üvey annesi ve üvey kız kardeşi varmış. Kızı saraya götürmek için hep birlikte yola koyulmuşlar.
- e) Üvey annesi yol boyunca kıza tuzlu çörekler yedirmiş ve kız o kadar çok susamış ki suya karşılık iki gözünü isteyen üvey annesine çaresiz razı olmuş.
- f) Üvey annesi iki gözü alır almaz kızı yol kenarına atmış ve onu orada çaresiz bırakıp yoluna devam etmiş.
- g) Üvey anne kendi kızını padişaha gül kız diye yutturmuş ancak padişah bundan şüphelenmiş.

- h) Ormanda yaşlı bir oduncu gül kızı bulup iyileştirmiş ve kız yine yanaklarından gül vermeye devam etmiş.
- i) Oduncu bu gülleri saraya satıp üvey anneden iki gözü tekrar geri almış ve güzel kızın gözlerini yerine takmış.
- j) Üvey kızın odasına koyduğu o gülleri gören padişah gülü koklayıp “oh” dediği anda ormandaki gül kız da bayılmış.
- k) Onun öldüğünü düşünen oduncu onu ormana gömmüş.
- l) Ormanda avlanmaya çıkan padişah gömülü kızın sesini duymuş ve onu hemen oradan kurtarmış.
- m) Her şeyi anlayan padişah sonunda güldükçe yanağında güller açan kızla evlenmiş. Üvey anne ve kızını da cezalandırmış.

4.1.10.2 Masalın İletileri

- 1) Bazı kötü kalpli insanlar güler yüzleriyle, tatlı dilleriyle saf insanları aldatabilirler.
- 2) Hakikatler eninde sonunda gün yüzüne çıkar.
- 3) Güneş balçıkla sıvanmaz.
- 4) Kötülük eden kötülük bulur.
- 5) Dünya da hiçbir menfaat beklemeden ihtiyacı olana yardım eden insanlar da vardır.
- 6) İnsan değerli varlıklarını ancak güvendiği insanlara emanet etmelidir.

4.1.10.3 Masalın Konusu

Gül kızın mutluluğa ulaşma mücadelesi.

4.1.10.4 Masalın Teması

Gerçekler asla yalanla, aldatmayla ortadan kaldırılamaz. Hakikat asla değişmez.

4.1.10.5 Formeller

4.1.10.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir padişah varmış.

4.1.10.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler.
- Onlar birlikte oturadursunlar, bakalım sarayda neler oluyor.
- Kendi kendine gelen bir kız evladı böyle kısa bir zamanda kaybeden ihtiyar, mendili ile gözyaşlarını sile sile kulübesine döne dursun.

4.1.10.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizin başınıza.

4.1.10.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Ormanlık Bir Yer
- Araba Ormandaki Kulübe
- Biraz Sonra

4.1.10.5.5 Sayı Formelleri

- İkişi
- Bir Gözü
- Bir Dev
- Birçok İnci
- İki Gül
- Kırk Satır
- Kırk Katır
- Kırk Gün, Kırk Gece

4.1.10.5.6 Renk Formelleri

- Kırmızı Güller

4.1.11 Altın Bülbül

4.1.11.1 Masalın Epizotları

- a) Üç oğlu olan padişah memleketine büyük bir cami yaptırmış.
- b) Hızır dede padişaha Kaf Dağı'nın ardından Altın Bülbül'ü getirip caminin kubbesine koyarsa daha ihtişamlı olacağını söylemiş.
- c) Üç oğlu da bunu üzerine yola koyulmuşlarsa da iki oğlu günler sonra yorulmuş ve biri hancıya diğeri aşçıya çırak olmuş.
- d) Küçük oğlu babasına verdiği sözü yerine getirmek için türlü zorluklardan geçmiş, koca devleri devirmiş, ona yardımcı olan kızları da ağabeylerine nişanlamak için söz alıp oradan uzaklaşmış.
- e) Dev anası da yedi oğluyla küçük şehzadeye yardımcı olmuşlar.
- f) Sonunda peri kızının başucunda duran Altın Bülbül'ü alarak oradan uzaklaşmış.
- g) Kendisine yardım eden iki kızı da alıp ağabeylerini bulmuş ve Altın Bülbül'ü babalarına teslim etmek için yola koyulmuşlar.
- h) Ağabeyleri küçük şehzadeyi su kuyusundan su içerken onu çaresizce kuyuda bırakıp kaçmışlarsa da küçük şehzade onların niyetini anlamış.
- i) Ağabeyleri saraya ulaştıklarında Altın Bülbül'ü babalarına onurla teslim etmişler fakat Altın Bülbül hiçbir zaman ötmemiş.
- j) Karanlık kuyudan su çeken bir köylü küçük şehzadeyi fark etmiş ve onu düştüğü kuyudan kurtarmış
- k) Küçük şehzade kılık değiştirerek bir koyunun iškembesine kafasına geçirmiş ve Keloğlan olmuş.
- l) Yanında kaldığı hancı hastalanınca, iyileşmesi için gereken suyu cami avlusundan doldururken o anda Altın Bülbül ötmeye başlamış ve herkes hayran hayran onun sesini dinlemiş.
- m) Padişah Altın Bülbül'ü öttüreni ararken oğluna da kavuşmuş olmuş.

- n) Küçük şehzade olanları anlatırken Peri Kızı Altın Bülbül'ün çalındığını anlamış ve onun peşine düşmüş.
- o) Küçük şehzade dürüst bir şekilde başından geçenleri Peri kızına anlatınca onu anlayan Peri kızı şehzadenin evlenme teklifini de kabul etmiş.
- p) Küçük şehzade babasının tahtına geçip ülkeyi yönetmeye başlarken, ağabeyleri de saraydan kovulmuş.

4.1.11.2 Masalın İletileri

- 1) Evlatlar anne babaları için istedikleri şey zor da olsa yerine getirmeye çalışırlar.
- 2) Bazen kardeş bile olsa karşındakini kıskanıp ona ihanet edebilir ya da zor durumda ona yardım eli uzatmaz.
- 3) İhtiyacı olana uzatılan el gün gelir karşılığını bulur.
- 4) Doğruluktan, dürüslükten hiçbir zaman vazgeçilmemelidir.
- 5) Evlatlar her türlü zorluğa göğüs gerebilecek şekilde güçlü, cesur, dayanıklı yetiştirilmelidir.
- 6) İnsanların sözlerine kardeş de olsa temkinli yaklaşmak gerekir.
- 7) Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

4.1.11.3 Masalın Konusu

Altın Bülbül'ü aramaya giden küçük şehzadenin mücadelesi.

4.1.11.4 Masalın Teması

Kötüler emellerine asla ulaşamazlar, iyiler ise mutlaka hak ettikleri iyiliği bulurlar.

4.1.11.5 Formeller

4.1.11.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir padişah varmış.

4.1.11.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler.
- Biz gelelim küçük oğlana:
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz, gece gündüz gitmiş, bir çöle düşmüş,
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, üç gün üç gece yol almış,
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, yüksek bir dağın eteklerine varmış,
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz, gece gündüz, altı ay bir güz gitmiş, bir deniz kıyısına varmış.
- Gitmiş, gitmiş, gitmiş..
- . Gene gitmiş, gitmiş, gitmiş...
- Az gitmişler, uz gitmişler, yollarda konaklayarak, göllerden, derelerden, çaylardan, ormanlardan geçerek yedi canlı devin memleketine ulaşmışlar.
- Durmadan, dinlenmeden, gece gündüz demeden, çöl, dere bakmadan gitmişler, gitmişler...
- Ne ise... Günlerce yol aldıktan sonra pınar başına varmışlar.
- Günler geçiyor, caminin kubbesindeki altın bülbül susuyormuş.
- Aradan gene birkaç gün geçmiş.
- Onlar böyle konuşurlarken, Kaf dağının ardındaki peri padişahının kızı uykudan uyanmış.

4.1.11.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tavan arasına.

4.1.11.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Kafdağı
- Şehir

- Saray
- Bahçe
- Camiin Kubbesi
- Bir Cuma Namazında
- Günlerden beri
- Akşama Kadar
- Altı Ay Bir Güz

4.1.11.5.5 Sayı Formelleri

- Üç oğlu
- Üç yol
- İki güzel
- Biri bataklık
- Bin bir güçlük
- Bir çeşme
- Dört tarafı
- Sekiz canlı, dokuz canlı devler
- Yedi canlı dev
- Üç gün, üç gece
- Yedi dev kardeş
- Dört taraf

4.1.11.5.6 Renk Formelleri

- Beyaz sakallı
- Yeşil ağaç
- Al ağaç
- Yeşil kapı
- Al kapı

4.1.12 Yeşil Kuş

4.1.12.1 Masalın Epizotları

- a) Padişah kızıyla evlenen zengin bir adam düğün gecesi karısının sevgisini ölçmeye kalkar.
- b) Altın tabağın içinde beyaz üzümden, gümüş tabağın içinde ise siyah üzümden hangisinin uygun olduğunu karısına sorar.
- c) Kız gümüş tabağı seçince “Kapımdaki Arap uşağı sevdiğin ha!” diyerek kıza her gün kırk sopa atar.
- d) Fakir bir koca karının oğlu da bir top bezi hiç tasa çekmeyen birine kestirip giymek ister.
- e) Memlekette olsa olsa padişah kızının dertsiz, tasasız olduğunu sanan ana-oğul top kumaşı ona götürür.
- f) Kızın derdini anlatmasıyla haline üzülen ve ona akıl veren ana-oğul eşine “Ne seni, ne de Arap uşağı seviyorum. Yeşil kuşun dedesini seviyorum.” dersin, derdine derman bulunur, demişler.
- g) Karısından bunları duyan adam yeşil kuşun dedesini bulmak için yola koyulmuş.
- h) Yeşil kuşun dedesi adama karısına haksızlık ettiğini, kıymetini bilemediğini söyleyince adam üzülen evine dönmüş.
- i) Dertten, tasadan kurtulması için yaşlı adamın gönderdiği çiçeği karısına uzatmış.
- j) Çiçeği eline alır almaz ortadan kaybolan karısını arayan adam pişman olsa da karısı yeşil bir kuş olup çoktan orayı terk etmiş.
- k) Adam çaresiz kaderine razı olmuş ve bir daha da hayatta kimseye haksızlık yapmamış.

4.1.12.2 Masalın İletileri

- 1) Asla ön yargılı davranıp, sevdiğimiz insanlara haksızlık etmemeliyiz.
- 2) Güven, karşılıklı ilişkilerde çok önemli bir duygudur.
- 3) Haksızlık yapan insanlar, hatalarını er geç anlasalar da bazen vakit geçmiş olabilir.
- 4) Sevdiklerimizin kıymetini onlar yanımızdayken bilmeliyiz.
- 5) Dert, tasa insanı yıpratır.

- 6) Kişinin sevenlerinden gördüğü haksız muamele onu sevenlerinden uzaklaştırır.

4.1.12.3 Masalın Konusu

Kocasının sevgisine güvenmediği padişah kızının yeşil kuş olup, dertlerinden uzaklaşması.

4.1.12.4 Masalın Teması

Evlilikte kişiler arası güven duygusu sarsılırsa, o evlilik çekilmez olur.

4.1.12.5 Formeller

4.1.12.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir padişahın güzel bir kızı varmış.

4.1.12.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir zaman sonra, kırk gün, kırk gece düğün yapılmış, iki genç evlenmişler.
- Bir gün böyle, iki gün böyle...
- Biz bırakalım onları bu hallerinde...
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Altı ay bir güz gitmiş.
- Vakti zamanında ben okumuş, sözü sohbeti yerinde, pişirdiği yenir, diktiği giyilir bir kadınla evlenmiştim.

4.1.12.5.3 Bitiş Formelleri

İncelenen bu masalda Bitiş Formelleri bulunmamaktadır.

4.1.12.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Günlerden bir gün
- Her iki taraf

4.1.12.5.5 Sayı Formelleri

- Kırk sopa
- Bir tek bez
- Kırk gün

4.1.12.5.6 Renk Formelleri

- Kara üzüm
- Yeşil kuş
- Beyaz sakallı bir ihtiyar
- Altın tabak
- Beyaz üzüm

4.1.13 Bahtiyarla Hoptiyar

4.1.13.1 Masalın Epizotları

- a) Bir memleketin padişahının güzeller güzeli bir kızı varmış.
- b) Küçük sultan ve dadısı bir gün gergefinin çevresini işlemek için yanına altın makas, inci kutusu ve altın iğneyi de alarak has bahçeye inmişler.
- c) Gergefi işleyeceği sırada güzelliğe hayran bırakan mercan gagalı bir güvercin sultanın altın makasını alıp oradan uzaklaşmış.
- d) Yine ertesi sabah aynı güvercin bu sefer de sultanın altın iğnesini alıp kaçmış.
- e) Diğer sabah da inci kutusunu kapıp gözden kaybolan güvercin bir daha gelmez olmuş.
- f) Sultanın önüne hangi güzel güvercini getirdilerse de o mercan gagalı güvercine hiçbirini benzemiyormuş.

- g) Küçük sultan güvercini bulmaktan ümidini kesip yataklara düşmüş.
- h) Kederini unutmak için de padişah babasından kocaman, ihtişamlı bir hamam yaptırmasını, herkesin buradan parasız yıkanıp hamamdan çıkarken de ona dertlerini anlatmalarını istemiş. Böylece avunup, güvercini unutacağını düşünmüş.
- i) Küçük sultanı, yatağıyla hamamda bir odaya getirmişler.
- j) Memleketin Keloğlanı da anasıyla bu hamama gidip, yıkanıp, çıkışta da sultana dertlerini anlatmak istiyormuş.
- k) Hamamdan önce çamaşırlarını yıkamak için çeşmeye giden Keloğlan çeşmeden su dolduran bir horoz görür ve onu takip eder.
- l) Muhteşem bir bahçe, ortasında mermer havuz ve havuzun üzerinde iki ayrı tahta konan iki güzel güvercin görür.
- m) Hamamda bu gördüklerini sultana da anlatınca sultan hemen oraya gitmek ister ve hamamı Keloğlana bağışlar.
- n) Gizlice bahçeyi izleyen küçük sultan tahta duran iki güzel güvercini görmüş. Biri yakışıklı bir delikanlı biri de güzeller güzeli bir kız olmuş.
- o) Aslında Peri padişahının kızı, padişahın tek erkek evladını evliliğe razı edemediği için onu güvercin şekline sokmuştur.
- p) Delikanlı ihtişamlı bir saraya girmiş, küçük sultan da onu takip etmiş.
- q) Delikanlının çıkardığı mendilden güvercinin kapıp kaçtığı altın makas, altın iğne ve inci kutusu çıkmış.
- r) Sevinçle gizlendiği yerden çıkan sultan delikanlının karşısına çıkmış ve o günden sonra gizlice evlenip birlikte yaşamaya başlamışlar.
- s) Bir çocukları olacağı için adam eşini babasının sarayına gönderip orada doğum yapmasını ister ve onu sarayın kapısına bırakır.
- t) “Bahtiyarın başı için burada doğum yapayım” diye yalvaran kadın saraya kabul edilir çünkü küçükken kaybettikleri oğullarının adı da Bahtiyardır.
- u) Doğan bebeğin adını Hoptiyar koyan padişah ve sultan her gün pencereye gelen güvercinin de kaybolan oğulları olduğunu anlamışlar.
- v) Peri kızından kurtulmanın tek şartını onlara bildirip onun tekrar saraya dönmesini, insanoğlu olmasını sağlamışlar.
- w) Saraydaki matem sona ermiş, padişah ve sultan evlatlarına, şehzade de sevdiklerine kavuşmuş.
- x) Keloğlan da hamamı aldıktan sonra zengin bir aile olarak eşi ve annesiyle yaşamaya devam etmiş.

4.1.13.2 Masalın İletileri

- 1) Bazı insanlar kendi istekleri uğruna sevenleri ya da aile bireylerini birbirinden ayırabilir.
- 2) Aile bağları güçlü insanlar, araya mesafeler de girse, yıllar da geçse ailelerine olan sevgi ve bağlılıklarını asla yitirmezler.
- 3) Kaderde ne varsa başa o gelir.
- 4) Kimseyi gönlü olmadan bir şeylere zorlamamalıyız. Zorla güzellik olmaz.

4.1.13.3 Masalın Konusu

Peri kızı tarafından güvercine dönüştürülen Bahtiyar'ın tekrar ailesine ve sevenlerine kavuşması.

4.1.13.4 Masalın Teması

Zorla güzellik olmaz. İnsanlar hiçbir zaman istemedikleri olaylara ya da kişilere maruz bırakılmamalıdır.

4.1.13.5 Formeller

4.1.13.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, sinek berber iken, katır çalgıcı, eşek köçek iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken, bir memleketin çok ünlü bir padişahı varmış.

4.1.13.5.2 Geçiş Formelleri

- Günler geçiyor, güvercini bir daha göremeyen sultanın kederi artıyormuş.
- Günler böylece geçerken, bir aralık küçük sultanın aklına bir şey gelmiş.
- Tellallar bağıradersun, küçük sultanı yatağı ile birlikte saraydan kaldırarak hamamda kendisi için yapılmış güzel bir odaya getirmişler.

- Günler böylece geçip giderken, memleketin Keloğlan'ı da hamamda herkesin parasız yıkandığını haber almış.
- Horoz gitmiş, o gitmiş, horoz gitmiş, o gitmiş...
- Horoz inmiş, o inmiş, horoz inmiş, o inmiş...
- Keloğlan sevinç içinde hamamın yolunu tutadursun, biz gelelim küçük sultanın yanına... (BH, 202).
- Ne ise... Horoz gitmiş, küçük sultan gitmiş, horoz gitmiş, küçük sultan gitmiş... (BH, 203).
- Böylece, günler, haftalar, aylar bir rüya gibi r gelip geçmiş.
- Günlerden bir gün, küçük sultan, kocasına: (BH, 208).
- Biz gelelim Keloğlan'a: (BH, 220).

4.1.13.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizlerin başına.

4.1.13.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Hamam
- Dağın eteği
- Kafdağı
- Günlerden bir gün
- Ertesi gün
- Aynı saatlerde
- Bir anda
- Ertesi akşam
- Aynı saatte
- Kırk gün, kırk gece

4.1.13.5.5 Sayı Formelleri

- Bir tanecik evlat
- İki gün

- Bir gelin
- Bir testi su
- İki güzel güvercin
- Birer güvercin
- Yüzlerce güvercin

4.1.13.5.6 Renk Formelleri

- Beyaz, kırmızı gagalı
- Kırmızı ayaklı

4.1.14 Kırk Arap

4.1.14.1 Masalın Epizotları

- a) Bir padişahın üç kızı varmış.
- b) Padişah ve vezir dolaşırken gördükleri kalenin içindeki altın sandalyeyi merak edip, ertesi gün kızlarını sırayla buraya yollamış.
- c) Sadece küçük kızı altın sandalyeye oturup, gelen dev korkmadan cesurca izlemiş.
- d) Elinde kesilmiş bir kuzuyla gelen deve birbirinden güzel yemekler yapmış.
- e) Kızın pişirdiği yemekleri beğenen, onu deneyen aslında bir padişahmış.
- f) Küçük kız bir gün ihtiyacı olan takunyayı büyük ablasından, tarağı ise diğer ablasından vezirin de yardımıyla satın almış.
- g) “Sabreden sonunda kazanır” diyerek her gün kızı deneyen dev sonunda ona her istediğini yerine getirecek olan kırk Arap hediye etmiş.
- h) Ailesini, saray halkını kırk Arap’a yaptırdığı köşkte ağırlayan küçük kız karşısına çıkan delikanlının da onu her gün deneyen dev olduğunu öğrenmiş.
- i) Küçük sultan sonunda sabrı ve cesurluğu karşısında bir padişah eşi olmayı hak etmiş.

4.1.14.2 Masalın İletileri

- 1) Kişiler evlenmeden önce kendilerine seçtikleri eşi birtakım yollarla deneyebilir.
- 2) Sabırla koruk helva olur.
- 3) En yakınlar, kardeşler bile bazen maddi ilişkilerde karşılık bekleyebilir.
- 4) Cesaretli olmak, korkuya kapılmamak kişiyi yapacağı işte her zaman bir adım önde götürür.

4.1.14.3 Masalın Konusu

Padişahın küçük kızının sabrı, cesareti karşısında mutlu bir yuvaya sahip olması.

4.1.14.4 Masalın Teması

Sabrın sonu selamettir.

4.1.14.5 Formeller

4.1.14.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vakti zamanında bir padişahın üç kızı varmış.

4.1.14.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler.
- Böyle düşünürken, büyük bir gürültü ile balkonun kapısı açılmış.
- Biz gelelim kaleye.

4.1.14.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizin başınıza.

4.1.14.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Kale
- Köşk
- Saray
- Ertesi Sabah
- Akşama doğru
- Yarın sabah

4.1.14.5.5 Sayı Formelleri

- İkiyiz altın
- Üç gün sonra
- İki
- Üç

4.1.14.5.6 Renk Formelleri

- Sarı 100 altın
- Altın saray

4.1.15 Ağlayan Nar ile Gülen Ayva

4.1.15.1 Masalın Epizotları

- a) Bir memleketin padişahı hiç erkek evladı olmadığı için tekrar evlenir.
- b) Evlendiği kadın bu sefer de oğlan çocuk doğurmazsa kafası cellatlara verileceği için ebe, kadına yardımcı olmak ister ve kız bebeği erkek diye padişaha tanıtır.
- c) On altı yaşına gelip de sünnet olma zamanı gelen sahte erkek çocuk babasını kandırıp atına binerek meydandan kaybolur.
- d) Bir köşkte aşçıbaşına çırak olarak işe başlar.
- e) Köşkün padişahı yemekleri pişireni merak eder ve yanına çağırır.

- f) Üç kızından birini ona vereceğini söyleyen padişah seçim yapmasını isteyince o inatçı olan küçük kız seçer.
- g) Küçük kız gece yarısı penceredeki güvercinle konuşurken, güvercin birden yakışıklı bir delikanlıya döner ve kapı deliğinden bunları izleyen kız da buna şahit olur.
- h) Sultan delikanlıdan akıl alarak devlerin sarayındaki aynayı getirirse oğlanla evlenebileceğini söyler.
- i) Kız saraydan çıkıp atını bulur.
- j) Devın elinden kurtularak aynayı alıp kaçar.
- k) Dev kıza o anda beddua eder ve “oğlan isen kız, kız isen oğlan olasın!” der.
- l) Kız o anda oğlan olur ve bu durumu önceden beri istediği için çok sevinir.
- m) Aynayı küçük sultana teslim eder fakat sultan bu sefer de diğer şartını söyler.
- n) Bir bahçede bulunan ağlayan nar ile gülen ayvayı bulup getirirse onunla evleneceğini söyler.
- o) Bu şartı da azmi sayesinde yerine getiren delikanlı sultanı evlenmeye razı eder.
- p) Delikanlı eşini de alarak kendi memleketine döner, artık kaçma gereği kalmamıştır.
- q) Padişah babası ve anası da sonunda özledikleri evlatlarına kavuşur.

4.1.15.2 Masalın İletileri

- 1) Sabır ve azimle aşılamayacak zorluk yoktur.
- 2) Cesaretli olmak, başarmanın yarısıdır.
- 3) Akılla yola çıkan, her zaman doğru adımlar atar, amacına ulaşır.
- 4) Evlat sahibi olmada kız-erkek ayrımı yapmak aileleri parçalayabilir.
- 5) Anneler zor durumda kalan evlatlarının mutluluğu için onlardan ayrı kalmaya, hasret çekmeye razı olabilirler.

4.1.15.3 Masalın Konusu

Kız olarak dünyaya gelen sultanın erkeğe dönüşme serüveni.

4.1.15.4 Masalın Teması

Akıl, sabır ve cesaret birleşirse aşılamayacak sorun kalmaz. Yeter ki insanlar cinsiyetlerine göre değer görmesin.

4.1.15.5 Formeller

4.1.15.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde bir padişah varmış.

4.1.15.5.2 Geçiş Formelleri

- Dokuz ay,» on gün tamam olduktan sonra, kadın, bir kız çocuğu doğurmaz mı?
- Nihayet çocuk on altı yaşına basmış.
- Tay ile kız, az gitmişler, uz gitmişler, dere, tepe düz gitmişler, nihayet akşam vakti bir ovaya gelmişler.
- Kız o günden itibaren bu köşkte çalışmağa başlamış.
- Kız, ata binmiş. Gözünü kapayıp açmış. Bir anda devlerin bahçesine gelmişler.
- Böyle düşünüp giderlerken bir çocuğa rastlamışlar.

4.1.15.5.3 Bitiş Formelleri

- Birlikte ölünceye kadar mutlu yaşamışlar.

4.1.15.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Kale
- Köşk
- Saray
- Ertesi Sabah
- Akşam

4.1.15.5.5 Sayı Formelleri

- Birkaç saat
- Üç gün sonra

4.1.15.5.6 Renk Formelleri

- Sarı 100 altın
- Altın sandalye

4.1.16 Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli

4.1.16.1 Masalın Epizotları

- a) Bir kadının evlenme çağı geldiği halde isteyen olmayana bir kızı varmış.
- b) Kadın pencere önünde otururken, at üzerinde gayet şık elbiseli bir adam görmüş ve kızına “altmış akıllı, yetmiş fikirli, saçı ipek güzel kızım!” diye bağırınca adam kızı merak edip talip olmuş.
- c) Hemen evlenen çift kendi evlerine gitmek için yola koyulmuşlar.
- d) Büyük bir konakta oturan adam, eşine kırk bir odanın anahtarını vererek, iş için uzak bir memlekete gider.
- e) Kırk birinci odanın asla açılmaması gerektiğini de tembihleyen adam vedalaşıp yola koyulmuş.
- f) Kadın her odada altından, elmastan eşyalarla, peri kızlarıyla, süslü bahçelerle karşılaşmış.
- g) Fakat odanın birinde birçok balmumu bulan kız bunları kazanda eritip mumdan bir kadın heykeli yapmış.
- h) Adını Mum Hala koyan kız, her gün evi temizleyip, heykelin yanına geliyor, onla dertleşiyormuş.
- i) Kırk günün sonunda eşi gelmiş ve karısını sıkılmamış görünce çok şaşırılmış.
- j) Yaptığı balmumu heykelini eşine gösterince adam gerçekten karısının altmış akıllı, yetmiş fikirli, sabırlı olduğunu anlamış.
- k) O günden sonra da hiç ayrılmadan mutlu bir şekilde yaşamaya başlamışlar.

4.1.16.2 Masalın İletileri

- 1) Kişinin kaderinde, nasibinde ne varsa karşısına o çıkar.
- 2) Kişi pratik zekasıyla her zor işten sıyrılır.
- 3) Önemli olan bulunduğu şartlarda bir şeyler meydana getirmektir.
- 4) Kişi karşılaştığı güçlüklerle direnmelidir.
- 5) İnsan bir anda hiç bilmediği, alışık olmadığı bir hayata adım atabilir.
- 6) Çalışkan, düzenli insan yorulmak bilmez.

4.1.16.3 Masalın Konusu

Pratik zekasıyla olmayacak işler başaran kızın hak ettiği hayata ve mutlu bir yuvaya kavuşması.

4.1.16.4 Masalın Teması

İnsan bulunduğu ortama akılcı çözümler getirirse hayatta her zaman başarılı olur.

4.1.16.5 Formeller

4.1.16.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Bir kadıncağızın güzel bir kızı varmış...

4.1.16.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler, derelerden, tepelerden geçerek, dağ başında büyük bir konağın önünde durmuşlar.
- Daha neler, neler...

4.1.16.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizlerin başına.
- Gökten üç elma düştü. Birisi benim, ikisi de sizin...

4.1.16.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Günlerden bir gün
- Akşama doğru

4.1.16.5.5 Sayı Formelleri

- Üç dükkan
- Üç silah
- Altı ay
- Bir güzel
- Kırk gün
- Kırk birinci oda
- Kırk odalı bir konak

4.1.16.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.17 İhtiyar Kuş

4.1.17.1 Masalın Epizotları

- a) Bir adamın üç oğlu varmış. Ölmeden evvel oğullarına asla Köşelerle bir işe girişmemelerini nasihat etmiş ve ölmüş.
- b) Üç oğlu çıktıkları avda oturup dinlenirken küçük oğlu kırk devle karşılaşmış.

- c) Kırk dev canını bağışlamak için ortaya koyduğu şartları küçük oğlan yerine getirmiş ve sinsi planıyla girdiği köşkte bunların başını almış.
- d) Köşkte yaşayan adam kırk devin canını alan, ailesinin hayatını kurtaran oğlanı ve kardeşlerini kızlarıyla evlendirmiş.
- e) Kardeşler eşleriyle eve dönerken bir Köseyle karşılaşan küçük oğlan baba nasihatı dinlemeyip Köseyle işe koyulmuş.
- f) Köse küçük oğlanın eşini alıp ortadan kaybolmuş.
- g) Çaresizce eşini ve Köseyi arayan küçük oğlan ihtiyar bir kuşa rastlar ve kösenin fenalığını anlatır.
- h) Gitmemesi için nasihatlerde bulunsa da çocuk dinlemeyip kösenin izini sürer fakat köse onu parçalar.
- i) İhtiyar kuş parçaları tekrar birleştirirse de küçük oğlan söz dinlemeyip yine canından olur.
- j) İhtiyar kuş her seferinde onu bulunduğu zorluktan kurtarır, ona hayat verir.
- k) Köse atıyla taydaki küçük oğlanı kovalarken tay onu uçuruma yuvarlar ve bu onun sonu olur.

4.1.17.2 Masalın İletileri

- 1) Büyük sözü dinlemeyenin sonu felakettir.
- 2) Kötü niyetli insanlar yaptıkları hataların cezasını mutlaka çekerler.
- 3) Kötülerin planları önce rast gitse de sonunda boşa çıkar.
- 4) İnsan cesareti sayesinde devleri bile devirir.

4.1.17.3 Masalın Konusu

Baba nasihatı dinlemeyen evladın başına gelen acı olaylar.

4.1.17.4 Masalın Teması

Büyüklerin tecrübeleri evlatlarınkinden daha fazladır. Onun için verdikleri tavsiyeler kulak ardı edilmemeli, mutlaka önemsenmelidir.

4.1.17.5 Formeller

4.1.17.5.1 Başlangıç Formelleri

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellâl, sinekler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken bir adamın üç oğlu varmış.

4.1.17.5.2 Geçiş Formelleri

- Böyle düşünürken, devlerin başı buna demiş ki:
- Ertesi sabah uyanan devler, oğlanı hemen yakalamışlar:
- Biz gelelim köşke:
- Sabah olunca köşkün içindekiler uyanmışlar.
- Adam ertesi günü birçok ustalar getirip, gece gündüz çalıştırarak bir hafta içinde güzel bir hamam yaptırmış.
- Bir zamandan beri ormanda avlanıp geceleri ağaçlarda yatan üç kardeş de, köşkün yanında- bir hamam yapıldığını, herkesin parasız yıkandığını haber alıp gelmişler.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, bir de arkalarına bakmışlar ki, henüz bir karışlık yol gitmişler. Çaresiz yine yürümeğe başlamışlar.
- Oğlan avlana dursun.
- Gide gide dağın ardına varmış.
- Yedi gün sonra uykusundan uyanan köse, bakmış ki, kadın evde yok.
- Oğlanın atı gide gide ihtiyar kuşun yanma varmış.
- Bir gün, üç gün, beş gün, nihayet on üç gün yol almışlar.

4.1.17.5.3 Bitiş Formelleri

- Dere tepe dümdüz, gece gündüz giderek oğlanın memleketine varmışlar.

4.1.17.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Ertesi sabah
- Yıllardan beri

- Köşk

4.1.17.5.5 Sayı Formelleri

- İki büyük kardeş
- Üç oğul
- Kırk tane dev
- 5 yatak
- Kırk dev
- Yedi gün
- Yirmi dört gün uykusu
- On üç gün yol

4.1.17.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.18 Sihirli Yüzük

4.1.18.1 Masalın Epizotları

- a) Sihirli bir yüzüğe sahip oğlan artık evlenmek istediğini annesini söylemiş.
- b) Padişahın arabacı başının kızını evliliğe razı ettikten sonra oğlan yüzüğü kızın orta parmağına takmış ve kızın içini okumuş.
- c) Kız, hasta olduğunu, evlenirse oğlana yazık olacağını söyleyince oğlan çok üzülmüş fakat çaresiz ayrılmışlar.
- d) Bu sefer de padişahın kuşcubaşının kızını evliliğe razı edince oğlan kızın orta parmağına yüzüğü takmış.
- e) Kızın çok inatçı olduğunu öğrenince talihine kızan oğlan bu kızdan da ayrılmış.
- f) İyi bir kızı aramakla bulamayacağını, tesadüfe bırakacağını söyleyen oğlunun düşüncesini annesi de kabul etmiş.
- g) Pencerede beklemeye başlarken kapıdan odun taşımaktan yorulan bir kız geçmiş.

- h) Kıza talip olan annesi kızını istemiş ve evlenmişler.
- i) Bir gün kız bahçede elini yıkarken yüzüğü, ertesi gün bilezikleri sonraki gün ise küpesi kaybolmuş.
- j) Eşi askere giden genç kadın aylar sonra kaybolan takılarını evde bulmuş, şaşırılmış.
- k) Birden gürültüyle yarılan duvardan odaya güler yüzlü bir ihtiyar gelmiş.
- l) Birlikte yürüyerek geniş bir odaya gelmişler.
- m) Cansız yatan su padişahının oğlunun kıza aşık olduğunu takılarını da onun aldığını, onunla evlenirse zengin bir hayat süreceğini söyleyen ihtiyarı, kız reddederek eşini tercih etmiş.
- n) Kadın acaba rüya mı gördüm? diye düşünürken kocasının sesini duymuş.
- o) Kaybettiklerinin hepsinin geri geldiğini anlatmış.
- p) Karısından şüphelenen adam sihirli yüzüğü gece karısının parmağına takıp, gerçekleri öğrenince eşinin dürüst, temiz, ahlaklı bir kadın olduğunu bir kez daha anlamış.

4.1.18.2 Masalın İletileri

- 1) İnsanın nasibi bazen hiç ummadığı yerden çıkabilir.
- 2) Evlilikte maddiyat yerine gönül zenginliği ilişkileri daha da sağlamlaştırır.
- 3) İyi, temiz yürekli, ahlaklı eş, kocasına da her zaman dürüsttür.
- 4) Bazen insanları denemek amacıyla bazı seçimler yaptırılabilir. Bunun için insan dikkatli olmalı, dürüstlükten ayrılmamalıdır.

4.1.18.3 Masalın Konusu

Sihirli bir yüzüğe sahip gencin kısmetini araması.

4.1.18.4 Masalın Teması

Evlilik ilişkilerinde her zaman eşe karşı dürüst olunmalı, ihanetten kaçınılmalıdır.

4.1.18.5 Formeller

4.1.18.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Çok söylemesi zararmış.
- Vaktiyle bir kadının bir oğlu varmış.

4.1.18.5.2 Geçiş Formelleri

- Çok geçmeden, nişan, nikâh yapılmış.
- Üç günden beri, yüzüğün, bileziklerin, küpelerin nasıl kaybolduğunu bir türlü anlayamamışlar...
- Duvarlar açılmış, yollar aydınlanmış. Geldikleri gibi dönmüşler.
- İhtiyar adamın sözlerine karısının verdiği cevapları çok beğenen delikanlı, bir daha anlamış ki, eşi çok dürüst, temiz ahlâklı bir kadındır.

4.1.18.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.1.18.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Ertesi sabah
- Saray bahçe

4.1.18.5.5 Sayı Formelleri

- İki nişanlı
- Üçüncü gün

4.1.18.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.19 Altın Kozalaklı Gümüş Selvi

4.1.19.1 Masalın Epizotları

- a) Hiç çocuk sahibi olamayan kadın, bir tahta parçasına kaş göz yaparak onu sanki bir çocuk gibi salıncakta sallar.
- b) Kadın kocasını bebekle oynarken bir hayli ihmal edince kocası kızgınlıkla bebeği gizlice pencereden dışarı atar.
- c) Adamın bebeği attığı yerde büyük bir selvi ağacı meydana gelir.
- d) Bir gün şehzade bu alanda askerleriyle kamp kurar.
- e) Bir gece çadırına gizlice giren bir kız görür ve onu alıkoymak istese de kız gün doğmadan selvi annesine gitmek zorunda olduğunu, yoksa selvi annesinin kendisini evlatlıktan reddedeceğini söyler.
- f) Bir gün padişah oğluna haber gönderip artık dönmesini isteyince şehzade de yola çıkar fakat kız gün doğmadan uyanamaz ve selvi annesi onu eve almaz.
- g) Kız üzülerək, çaresizce yürürken bir çobana rastlar ve çobandan kıyafetlerini alır, kendi kıyafetlerini ona verir.
- h) Şehzadenin bulunduğu yere ulaşınca şehzade çobanın Altın kozalaklı gümüş selviden, sevdiği kızın oradan geldiğini anlar ve hiç gitmesini istemez.
- i) Bir gün padişah şehzadenin bir kızla evlenmesi gerektiğini söyleyince şehzade de çaresiz kabul eder. Evlendikleri gece çobanın ne yaptığını merak eden şehzade, gizlice onu izler ve çobanın sevdiği kız olduğunu görür.
- j) Kız, şehzade başkasıyla evlendiği için tam intihar edecekken şehzade içeri girer ve kızı kurtarır.
- k) Şehzade evlendiği kadını evine geri gönderir ve sevdiği kızla bir daha hiç ayrılmamak üzere evlenir.

4.1.19.2 Masalın İletileri

- 1) İnsanlar çocuk sahibi olmayı çok isterler ve olamazlarsa bu evliliklerine yansır.
- 2) Kişi ailesi uğruna sevdiği insanı kaybetmeyi göze alır.
- 3) Yürekten seven insanların yolu er ya da geç tekrar kesişir.
- 4) Evlatlar, büyüklerinin sözünü dinlemeyip aksi davranırlarsa evlatlıktan dahi atılabilirler.

4.1.19.3 Masalın Konusu

Altın kozalaklı gümüş selvinin kızı ve ona aşık olan şehzadenin birbirlerine kavuşmaları.

4.1.19.4 Masalın Teması

Birbirini seven gönüller ihanet ve aldatmayla sonlarını getirebilirler. İlişkilerde her zaman dikkatli davranılmalı, sevdiği insanı bulduğunda onu kaybetmemek için elinden gelen yapılmalıdır.

4.1.19.5 Formeller

4.1.19.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, hiç çocuğu olmayan bir kadın varmış.

4.1.19.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.
- Dere tepe düz, tam bir güz gittikten sonra şehzadenin memleketine varmış.

4.1.19.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz gidelim kapı ardına.

4.1.19.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Saray
- Çadırın tepesi
- Akşamüzeri
- Seneler sonra bir gün
- Her gece
- Gece yarısı
- Ev
- Selvi ağacının dibi

4.1.19.5.5 Sayı Formelleri

- Sayı formeli bulunmamaktadır.

4.1.19.5.6 Renk Formelleri

- İncili çadır
- Beyaz elbise
- Altın gemi
- Gümüş şamdan

4.1.20 Seksen Göz

4.1.20.1 Masalın Epizotları

- a) İyiler memleketinin fena padişahı evlendiği 39 kadının da erkek evlat vermediği için gözünü çıkartmış.
- b) Aldığı kırkıncı kadın erkek çocuk doğurmuş ve adını Uğur koymuşlar.

- c) Fena padişah bir gece aynada devler memleketinin perisi görmüş ve güzelliğine hayran kalmış.
- d) Diğer karısının da acımadan gözlerini çıkartıp seksen gözün bulunduğu kavanozu peri kızına vermiş.
- e) Uğur büyüdükçe perinin de korkuları büyüyormuş. O yüzden Uğur'u saraydan uzaklaştırmak için türlü bahaneler uyduruyormuş.
- f) Uğur perinin istediği incir ve dev sütünü getirmek için uzak memleketlere giderken karşılaştığı bir ihtiyar ona devle karşılaşırorsa neler yapması gerektiğini bir güzel anlatmış.
- g) Devle karşılaşınca dev anası onu evlattan saymış ve çok iyi davranmış.
- h) Bulması gereken inciri ve dev sütünü bulup saraya götürünce Uğur'un hala yaşadığını gören peri kızı hiç memnun olmamış.
- i) Bu sefer de ondan kurtulmak için kendi sarayındaki sihirli koltuğu getirmesini istemiş. Orada da Arap Lalayı Uğur'a fenalık yapması için görevlendirmiş.
- j) Yine devlerin yardımıyla oraya ulaşıp Arap lalaya oyun yapmışlar.
- k) Seksen gözün bulunduğu kavanozu, içinde Arap lalanın ve peri kızının canı olan iki şişeyi de almış.
- l) Peri kızı ve Arap lalanın cezasını verip canlarını almış.
- m) Seksen gözü de tekrar yerlerine takıp annesine kavuşmuş.
- n) Padişahı da ülkenin dışına atarak Uğur 'u iyiler memleketinin padişahı yapmışlar.

4.1.20.2 Masalın İletileri

- 1) Bazı kötü yürekli insanlar zevkleri uğruna insanlara acımasızca davranabilirler.
- 2) Yardıma muhtaca el uzatılmalı, derdine çare aranmalıdır.
- 3) Haksızlığa, işkenceye maruz kalanlar er ya da geç hakkını alır.
- 4) Kötü insanlar yaptıklarının bedelini öderler.

4.1.20.3 Masalın Konusu

İyiler memleketinin fena padişahının yaptığı zulümler ve oğlu Uğur'un buna son vermesi.

4.1.20.4 Masalın Teması

Mevki, makam sahibi de olsa insanlara zulüm yapmanın sonu elbet bir gelecektir ve herkes hak ettiği değeri görecektir.

4.1.20.5 Formeller

4.1.20.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vakti zamanında bir padişah varmış.

4.1.20.5.2 Geçiş Formelleri

- Nihayet, padişah, kırkinci kadını da almış.
- Ne ise...
- Günden itibaren iyiler memleketinin padişahı devler memleketinin peri kızı ile yaşamağa başlamış.
- Günler günleri, haftalar haftaları, aylar aylar, yıllar yılları kovalıyor, küçük şehzade Uğur da büyüyormuş.
- İşte böylece, Uğur on dört yaşına gelmiş.
- Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Konarak, göçerek, tam bir güz gitmiş, bir tepeye varmış.
- Günlerden bir gün, peri sultan yine yalancıkta hastalanıp yataktan çıkmamış.
- Uğur ile dev kardeş, az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler. Konarak, göçerek, lâle, sümbül biçerek tam bir güz gitmişler.
- Çok geçmeden padişahı ülkenin dışına atmışlar. İyiler memleketinin ahalisi, Uğur'u başlarına padişah seçmişler.

4.1.20.5.3 Bitiş Formelleri

- Yakın zamanda oradan geldim. Uğur, başka bir padişahın kızıyla evlendi. O, memleketini, ahalisini seviyor. Ahali de iyi yürekli padişahları Uğur ile,

memleketlerine uğur getirmiş olan sultanı çok seviyorlar. Herkes saadet içinde yaşıyor.

4.1.20.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Günler günleri, aylar ayları
- Padişahın Sarayı
- Devlin kulübesi
- Güz
- Ağaçaltı
- Aslanlar padişah sarayı
- Zindan

4.1.20.5.5 Sayı Formelleri

- Otuz dokuz kadın
- Kırkinci kadın
- Seksen göz
- Bir/iki
- Üç kere
- On dört yaş
- Altı çocuk
- Kırk gün
- İki büklüm
- Kırk birinci gün

4.1.20.5.6 Renk Formelleri

- Aksakallı ihtiyar

4.1.21 Çifte Kambur

4.1.21.1 Masalın Epizotları

- a) Ali ve Veli adında iki kambur arkadaş varmış.
- b) Ali hep güler yüzlü, cömertken Veli ise asık suratlı, memnuniyetsiz bir o kadar da kıskançmış.
- c) Ali bir gün rüyasında Veli'nin onu hamama çağırdığını görmüş ve gerçek sanıp gece yarısı hamama gitmiş, beklemeye başlamış.
- d) Biraz sonra çan, zil, davul, zurna, def gibi sesler çıkararak şeytanlar hamamdan içeri girmiş.
- e) Ali'yi görünce onu çok seven şeytanlar başkanı Ali'nin sırtından kamburu çıkarıp kubbeğe yapıştırmış.
- f) Bu duruma çok sevinen Ali hemen soluğu dışarıda almış.
- g) Ali'yi kambur kaybolmuş bir şekilde gören ve Ali'nin anlattıklarına inanan Veli de kıskancından ertesi hafta hamama gitmiş.
- h) Hamama gelen şeytanlar başkanı asık suratlı Veli'yi hiç sevmemiş ve kubbedeki diğer kamburu da Veli'nin sırtına yapıştırmış.
- i) Kıskanç tabiatlı, bencil Veli o günden sonra çifte kamburla artık belini hiç doğrultamaz olmuş.

4.1.21.2 Masalın İletileri

- 1) Kıskançlık öyle bir huydur ki bazen en yakınınızdan bile hissedebilirsiniz.
- 2) İnsan doğuştan sahip olduğu eksikliklerini onun gibilerle daha kolay aşabilir.
- 3) Her insanın huyu birbirinden farklıdır.
- 4) Bencilliğin sonu kişiye zarardır.

4.1.21.3 Masalın Konusu

İki kambur arkadaş Ali ve Veli'nin hamamda başına gelenler

4.1.21.4 Masalın Teması

Bazen en yakınının, dostun bile senin mutluluğunu çekemez, kıskanır. O yüzden dost, arkadaş seçerken dikkatli olmalı, bencil, kıskanç insanlardan uzak durmalıyız.

4.1.21.5 Formeller

4.1.21.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Memleketin birinde, Ali ile Veli adında iki arkadaş varmış.

4.1.21.5.2 Geçiş Formelleri

- Bekleye bekleye usanmış,
- Beş, on dakika sonra birtakım çan, zil, davul, zurna ve def sesleri duyulmuş, hamama doğru yaklaşımağa başlamış.
- Biraz sonra, Kambur Ali'nin görmediği kıyafette, acayip birtakım yaratıklar, hamamın içini doldurmuşlar, oyuna o kadar dalmışlar ki, sabahın yaklaştığını kimse fark etmemiş.
- Ali'nin kamburdan nasıl kurtulduğunu öğrenince, kıskanmış Veli, hiç durur mu?

4.1.21.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına.

4.1.21.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Yer ve Zaman Formelleri bulunmaktadır.

4.1.21.5.5 Sayı Formelleri

- İki arkadaş
- Beş on dakika

4.1.21.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.22 Zanni ve Oğulları

4.1.22.1 Masalın Epizotları

- a) Babası üç evladına ölmeden önce bir eşek bırakarak, geçimlerini bu eşekten sağlamalarını söylemiş.
- b) Babalarının ölümünden sonra çocukları sırasıyla dağdan odun kesip eşekle eve getirmişler.
- c) Bir sabah uyandıklarında ahırda eşeği bulamayan kardeşler hemen onu aramaya koyulmuşlar.
- d) Karşılarına çıkan adamın kendi eşeklerini çaldığını zannedip kadıya başvurmuşlar.
- e) Kadı üç kardeşe de çeşitli sorular sorup doğru cevaplar alınca eşeği o adamın çaldığına o da inanmış.
- f) Adam da sonunda çaresiz suçunu itiraf etmiş.
- g) Sonra kadı bunları eve yemeğe davet etmiş. Yemekte sofraya gelen et ve ekmeğin ne hallerde sofraya getirildiğini anlayan kardeşler yemek yememişler.
- h) Kadı yemekleri sorgulatinca işin aslını öğrenmiş.
- i) Yine çocukları huzuruna çağırarak hem hayretler içinde kalmış hem de zekalarından dolayı onları tebrik etmiş.

4.1.22.2 Masalın İletileri

- 1) Bazen kişiler akıl yürüterek hiç anlaşılmayan durumu bile kolay bir şekilde çözerler.
- 2) Aklın önderliğinde, zekayı kullanarak sorunlarımızı halledebiliriz.
- 3) Önsözlerle güvenip hislerle hareket edince bazen bizim bile inanamayacağımız olaylar gerçekleşebilir.

4.1.22.3 Masalın Konusu

Eşekleri kaybolan üç kardeşin akıl yürüterek eşeklerini bulmaları ve her durumun sandıkları gibi çıkması.

4.1.22.4 Masalın Teması

Önseziler, akılla birleşince açamayacağı kapı, aşamayacağı engel yoktur.

4.1.22.5 Formeller

4.1.22.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, kalbur saman" içinde, deve tellâl iken, ben babamın beşiğini salları iken, fakir bir karı koca varmış.

4.1.22.5.2 Geçiş Formelleri

- Nihayet, adamın hastalığı artmış. Bir gün ansızın ölüvermiş.
- Bir sabah uykudan kalktıkları zaman, bir de bakmışlar ki ahırda eşek yok.
- Böyle konuştuktan sonra yollarına devam etmişler. Günlerce gitmişler. Ovaları, dağları aşmışlar,, yolda bir adama rastlamışlar:

4.1.22.5.3 Bitiş Formelleri

- Zanni oğulları da muratlarına ermişler.

4.1.22.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Yer ve Zaman Formelleri bulunmaktadır.

4.1.22.5.5 Sayı Formelleri

- Üç erkek evlat
- Kırk kat bahçe

4.1.22.5.6 Renk Formelleri

- Sarı ayva

4.1.23 Kırk Oğlan

4.1.23.1 Masalın Epizotları

- a) Bir ana babadan olan kırk erkek kardeşin artık evlenme çağları gelir.
- b) Küçük şehzadenin isteği üzerine padişahın da izniyle aynı ana babadan kırk genç kız bulmak için yola çıkarlar.
- c) Gece yorulup bir ağacın altında dinlenirlerken nöbet tutan küçük şehzade bir dev görür ve kılıcını çekerek onu orada öldürür.
- d) Devın kulaklarını da keserek hemen kardeşlerinin yanına döner.
- e) Yine gece yarısı nöbet tutarken küçük kardeş bir Arap'a rastlar ve yıllardır şahın kırk kızını deve karşı koruduklarını onar için savaştıklarını anlatır.
- f) Kendisi de kırk kız kardeş arayan şehzade bunun üzerine deve akıllıca bir oyun oynar ve onu alt eder.
- g) Şah da bu şehzadenin gücünü, cesurluğunu, zekasını çok beğenince kırk kızını küçük şehzade ve kardeşlerine verir.
- h) Evlenip saraya dönen kırk kardeş babaları tarafından sevinçle karşılanır.
- i) Mutlu yuvalarında eşleriyle bir ömür huzurlu yaşarlar.

4.1.23.2 Masalın İletileri

- 1) Davul bile dengi dengine çalar.
- 2) İnsan kısmetini bazen çok uzaklarda bile arayabilir.

- 3) Kişi akli ve kurnazca planları sayesinde devleri bile dize getirir.
- 4) Her kardeşin yapısı aynı değildir.

4.1.23.3 Masalın Konusu

Kendilerine kırk kız kardeş arayan kırk kardeşin öyküsü.

4.1.23.4 Masalın Teması

Kişi cesaretinin yanında aklını da kullanırsa aşamayacağı zorluk yoktur.

4.1.23.5 Formeller

4.1.23.5.1 Başlangıç Formelleri

Bir varmış, bir yokmuş... Çok söylemesi günahmış... Vakti zamanında bir padişahın kırk oğlu varmış.

4.1.23.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Dağlar, dereler aşmışlar, ovalarda at koşturmuşlar, nihayet bir ulu ağacın altına varmışlar.
- Ötekiler uykuya devam ededursunlar, biz gelelim küçük oğlana.
- Bu kırk kardeş burada uyuyadursunlar, biz gelelim Acem Şahı'na.
- Şimdi onlar zevk ve sefalarında olsunlar, biz gelelim kendi işimize.

4.1.23.5.3 Bitiş Formelleri

- Gökten üç elma düştü. Biri anlatanın, biri söyleyenin, biri de benim...

4.1.23.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Mağara
- Acem şahının sarayı

4.1.23.5.5 Sayı Formelleri

- Kırk at
- Kırık elbise
- Kırık ok
- Kırk yay
- Kırk heybe altın
- 40 kızı
- 7 yıldır
- Bin atlı
- Bin deve yükü altın

4.1.23.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.24 Alabalık

4.1.24.1 Masalın Epizotları

- a) Bir kadının kocası ve iki üvey evladı varmış.
- b) Üvey evlatlarından kurtulmak isteyen kadın ellerine ekmeğe ve yağ vererek onları suya göndermiş.
- c) Yolda gördükleri kargaya acıyan çocuklar ekmeği ona verince karga onlara üvey annelerinin niyetini söylemiş ve onlara birkaç öğüt vermiş.
- d) Analarından kurtulan çocuklardan biri susayıp su içince birden geyiğe dönüşmüş.
- e) Bir gün hakanın oğlu ava çıkmış ve o kızı görünce çok beğenmiş, evlenmişler.
- f) Geyik de geceleri ablasının adasında ayakta durmuş.

- g) Sultanın güzel bir çocuğu dünyaya gelmiş.
- h) Sultan hanım sıkılınca yanına bebeği ve Arap cariyesini de alarak saray bahçesinde gezintiye çıkmış. Sultanı kıskanan, yerine göz diken Arap cariyeye de bebekle sultana birer tekme atarak onları denize yuvarlamış.
- i) Denizde büyük bir balık da bunları yutmuş.
- j) Gece olunca Arap cariyeye sultanın yatağına yatmış.
- k) Geyik hemen ayaklarından yataktakinin ablası olmadığını anlamış.
- l) Ablasının deniz kıyısında sesini işiten geyik kardeş olanları anlamış.
- m) şehzade geyiği takip edince oğluna ve eşine yapılanları öğrenip onları alabalığın içinden kurtarmış.
- n) Arap cariyeyi de atların kuyruğuna bağlayıp cezasını vermiş.

4.1.24.2 Masalın İletileri

- 1) Kıskançlık insana her türlü fenalığı yaptırabilir.
- 2) İnsanın yapmadığı bir iyilik bazen bir hayvandan gelebilir.
- 3) Yapılan fenalıklar er ya da geç anlaşılır.
- 4) Kardeşlik iyi ya da kötü her şeyi paylaşmaktır.

4.1.24.3 Masalın Konusu

Üvey anneleri tarafından istenmeyen iki kardeşin başına gelenler.

4.1.24.4 Masalın Teması

İnsanoğlunun başına her türlü beklenmedik olaylar gelebilir. O yüzden yanınızda olan insanlara bile her zaman dikkatli etmeliyiz.

4.1.24.5 Formeller

4.1.24.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş; evvel zaman içinde bir kadın, bu kadının da kocası ile iki üvey evlâdı varmış.

4.1.24.5.2 Geçiş Formelleri

- Üvey analarından kurtulan çocuklar, gide gide epeyce yol yürümüşler.
- Nihayet çocuk bir dereden su içmiş, derhal geyik olmuş.
- Geyik her gün böylece deniz kenarına gider, ağlar sızlarmış.
- Bir gün şehzade merak ederek geyiğin arkası sıra gitmiş.

4.1.24.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara masal... Bizlere sağlık.

4.1.24.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Ertesi gün

4.1.24.5.5 Sayı Formelleri

- Bir kadın
- İki üvey evlat
- Kırk at
- Kırk bıçak

4.1.24.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.25 Güneş Kızı

4.1.25.1 Masalın Epizotları

- a) Zengin bir adamın üç oğlu varmış.
- b) Büyük oğlu vezirin kızıyla, ortanca oğlu fakir bir kızla evlidir.
- c) Küçük oğlu da kulak misafiri olduğu çobanın üç kızdan küçüğü ile evlenir.
- d) Kız inci dişli, ipek saçlı bir oğlu ve kızı olmasını diler.
- e) Büyük ve ortanca kız kardeş çok kıskançtır ve kardeşlerinin mutlu olması için onun doğurduğu çocukları ebenin yardımı ile sandığa koyarak dereye atmıştır. Kadına da iki köpek yavrusu gösterip onları doğurduğunu söylemiş.
- f) Delikanlıda bu yalana inanıp karısını toprağa gömdürmüş.
- g) İhtiyar karı-koca bu çocukları dere kenarında bulup büyütmişler.
- h) Çocuklar gerçeği öğrenip, kendi anne-babalarını aramaya koyulmuşlar.
- i) Erkek kardeş cadı karının lafi ile kız kardeşlerin isteklerini yerine getirmek için güneş kızına ulaşmaya çalışır.
- j) Dev ve devenin kızı ipek saçlı oğlanı sever ve ona yardımcı olurlar.
- k) Kız kardeşine arkadaş olması için kaçırıp getirdiği güneş kızı, onlara kendi anne-babalarını bulmamaları için yardımcı olur.
- l) Kendi anne-babalarına kavuşan erkek kardeş ile güneş kızı evlenir.
- m) Teyzeleri de hak ettikleri cezayı bulurlar.

4.1.25.2 Masalın İletileri

- 1) Bazen en yakındakiler, kardeşler bile insanın mutluluğunu çekemez, ona ayrımcılık yapabilir.
- 2) Er ya da geç saklanan gerçekler gün yüzüne çıkar.
- 3) Yalancının mumu, yatsıya kadar yanar.
- 4) Güneş balçıkla sıvanmaz.
- 5) İyiler her zaman kazanır, kötüler cezalarını çekerler.

4.1.25.3 Masalın Konusu

Gerçek ailelerinden koparılan iki kardeşin ailelerini arama mücadeleleri.

4.1.25.4 Masalın Teması

Bazen kardeşler bile birbirine ihanet edebilir. Bu yüzden insanlar her türlü şeye hazırlıklı olmalı, ona göre davranmalıdır.

4.1.25.5 Formeller

4.1.25.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vakti zamanında çok zengin bir adamın üç oğlu varmış.

4.1.25.5.2 Geçiş Formelleri

- Koyun gitmiş, çoban gitmiş, koyun gitmiş, çoban gitmiş...
- Günler, haftalar geçiyor, çocuklar da büyüyorlarmış.
- Günlerden bir gün, kızın kardeşi çarşıya gitmiş.
- Yola koyulup az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler... Konarak, göçerek lale sümbül biçerek tam bir güz gitmişler.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler.
- Onlar yaptıkları kötülüklerin cezasını çekedursunlar, kadın hamamda iyice temizlenip dinlendikten, kendine geldikten sonra hamamdan çıkmış.

4.1.25.5.3 Bitiş Formelleri

- Gökten üç elma düştü. İkiyi sizin, birisi benim...

4.1.25.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Kulübe
- Çobanın evi
- Çeşme başı
- Hint memleketi
- Konak
- Günler haftalar
- Kavak ağacının tepesi

4.1.25.5.5 Sayı Formelleri

- Üç oğlu
- Bir vezir
- Yedi yol ağzı
- İki köpek yavrusu
- Otuz dokuz kız
- Otuz dokuz güvercin
- Kırk gün kırk gece
- Üç katır

4.1.25.5.6 Renk Formelleri

- Altın ibrik
- Gümüş tas

4.1.26 Kaldı ile Geldi

4.1.26.1 Masalın Epizotları

- a) Geldi adındaki anayla Kaldı adındaki oğlu beraber yaşarlarmış.
- b) Anası Kaldı'yı arkadaşlarıyla beraber eşeğe bindirip odun toplamaya göndermiş.

- c) Dönüşte Kaldı'nın karnı acıktığı için eşiği orada bir yere bağlayıp hızlıca eve gitmiş.
- d) Anasının yaptığı yemekleri bir güzel yiyen oğlu, eşiği tekrar almaya gittiğinde eşiğin leşiyle karşılaşmış.
- e) Hemen bu duruma çare arayan Kaldı dayısına gidip yengesine ve dayısına oyun yapmış.
- f) Dayısını ve yengesini birbirlerine karşı gizledikleri sırlarla tehdit ederek ellerinden eşeklerini, altınlarını alan Kaldı karşılaştığı bostancıdan da kırk çuval buğday, kırk da katır alarak evinin yolunu tutmuş.
- g) Annesi oğlunu bu halde görünce çok sevinmiş ve bundan sonra refah içinde bir hayat sürmüşler.

4.1.26.2 Masalın İletileri

- 1) Kişinin hain, kurnaz planları saf kişilerin yenilmesine, kaybetmesine yol açar.
- 2) Kişiler sakladığı gerçekler ortaya çıkmasın diye en değerli eşyalarını kaybetmekten korkmazlar.
- 3) Evlilikte eşler arasındaki aldatmaca asla kabul edilemez.

4.1.26.3 Masalın Konusu

Kaldı'nın aklını, kurnazlığını yerinde kullanarak yaşadığı serüvenler.

4.1.26.4 Masalın Teması

Kişi akli ve kurnazlığı sayesinde bulunduğu zor şartlardan sıyrılıp daha huzurlu bir hayata kavuşabilir.

4.1.26.5 Formeller

4.1.26.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde... Kalbur saman içinde... Deve tellâl iken... Keçi berber iken... Katır natırken... Ben minarede biçki biçerken... Babam bana bir at aldı, durdur diye... At bana bir tekme vurdu, geri dur diye... O yalan, bu yalan... Fili yuttu bir yılan... Bu da mı yalan?
- Bir varmış, bir yokmuş, vakti zamanında bir ana oğul varmış..

4.1.26.5.2 Geçiş Formelleri

- Meğer öğle vakti olmuşmuş.
- Dayı orada yatadursun.
- Bu sırada Kaldı'yla kırk adam eve varmışlar.

4.1.26.5.3 Bitiş Formelleri

- Böylece eşek, altınlar, katırlar, buğdaylar Kaldı oğlanla, annesi Geldi kadına kalmış. Zengin olmuşlar. Yiyip içip muratlarına ermişler.

4.1.26.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Orman

4.1.26.5.5 Sayı Formelleri

- Üç arkadaş
- Bir at bir tekme
- Sekiz ekmek
- Otuz dokuz ölü
- Kırk çuval buğday
- Kırk adam

4.1.26.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.27 Fatma Nine

4.1.27.1 Masalın Epizotları

- a) Kimsesiz ve fakir olan Fatma Nine geçimini sağladığı inek ölünce yerine sahip olduğu tek bir altınla başka bir inek almış.
- b) Yolda yürürken karşılarına çıkan hendekten atlamayan ineği köpeğe şikayet edip onu ayağından ısırmasını söylemiş.
- c) Köpek kendisine hiçbir kötülüğü dokunmayan ineği ısırmayınca Fatma Nine ağaçtan bir dal koparıp dövmek istemiş.
- d) Orman ana dal koparmasına razı olmayınca Fatma Nine ineğe de köpeğe de bir fenalık yapamamış.
- e) Bakkal dükkanına girince bakkalcıbaşından da destek göremeyen kadın hırsız da dükkanı yağmalamaya ikna edememiş.
- f) Bekçiye, subaşına son olarak da kadıya dert yanan Fatma Nine çaresiz kalınca Azrail'e seslenmiş.
- g) Bunun üzerine gök gürleyince kadı korkudan subaşına emir vermiş, o da bekçiye ve sırasıyla ineğe ulaşan köpek ineği hendekten atlatmayı başarmış.
- h) Fatma Nine de ineği alıp dinlendikten sonra yoluna devam etmiş..

4.1.27.2 Masalın İletileri

- 1) Korkunun olduğu yerde bazen adalet işlemez.
- 2) İnsan ecel terleri dökerken kendisine fenalığı dokunmayan birine bile suçlayıp cezalandırabilir.
- 3) İnsanlar kendi çıkarları için her yolu denerler.

4.1.27.3 Masalın Konusu

Bir inek satın alıp evine götürmek isteyen Fatma Nine'nin başına gelenler.

4.1.27.4 Masalın Teması

Hiç kimse kendisine fenalığı dokunmayan birine çıkarları uğruna zarar verme yetkisine sahip değildir.

4.1.27.5 Formeller

4.1.27.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel, zaman içinde, kalbur saman içinde bir Fatma Nine varmış.

4.1.27.5.2 Geçiş Formelleri

- Gel zaman, git zaman, Fatma Nine'nin talihi ters dönmüş, tneği hastalanmış, bir zaman süt vermemiş.
- Gide gide önlerine bir hendek çıkmış.
- Tesadüf bu ya...

4.1.27.5.3 Bitiş Formelleri

İncelenen masalda bitiş formeli bulunmamaktadır.

4.1.27.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Kasaba
- Orman

- Şehir
- Köy
- Bakkal dükkanı

4.1.27.5.5 Sayı Formelleri

- Üç altın
- Bir inek
- Bir kadın

4.1.27.5.6 Renk Formelleri

- Sarı inek
- Kara kaplı kitap
- Sarı inat

4.1.28 Altın Araba

4.1.28.1 Masalın Epizotları

- a) Padişah bir gün bir vezirinden kırk günde verdiği 1 liraya koç alıp koçun etinden et, derisinden kürk, verdiği bir lirayı geri koçu da diri istemiş.
- b) Vezir çaresiz yollara düşmüş.
- c) Yolda bir çiftçiye rastlamış, çiftçiye sorduğu mantık dışı sorulara cevap alamayıp, köye girer girmez yalnız kalmış, çiftçiye evine gitmiş.
- d) Çiftçi kızına olanları anlatınca anlaşılmaz soruları tek tek cevap bulan kızıyla tekrar adamın yanına gitmişler.
- e) Vezir bu kızın aklına hayran kalarak kendi derdine çare bulmasını istemiş.
- f) Kızın bulduğu çare ile hemen padişahın huzuruna çıkan vezir kurtulmuş.
- g) Kızı merak eden padişah, kızdan tekrar bir şeyler isteyince kız da padişahın güneşi söndürmesi şartıyla dediklerini yapacağını söyler.

- h) Bunun imkânsız olduğunu söyleyen padişah, kızın pratik zekâsına tanık olunca kızın okula gitmesi için altın işlemeli bir araba verip, tekrar köyelerine göndermiş.

4.1.28.2 Masalın İletileri

- 1) İnsan bulunduğu zor durumda aklını kullanarak kurtulabilir.
- 2) Allah'ın insana verdiği akıl sayesinde aşılmayacak zorluk yoktur.
- 3) Zor durumda olan kişilere hiçbir karşılık beklenmeden yapılan iyilik, yardımsever bir davranıştır.

4.1.28.3 Masalın Konusu

Padişahın isteğini yerine getirmek için yollara düşen vezir'in rastladığı çiftçinin kızının pratik zekası ile canının kurtulması.

4.1.28.4 Masalın Teması

Kişi aklını, zekasını uygun yerlerde zamanında kullanmasını bilmelidir.

4.1.28.5 Formeller

4.1.28.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, sinek berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken bir padişah varmış.

4.1.28.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmiş, bir de arkasına bakmış ki, bir karışık yol gitmiş.

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmiş, saraya varmış.

4.1.28.5.3 Bitiş Formelleri

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tavan arasına...

4.1.28.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Saray
- İki lira
- Birkaç
- Üç gün içinde

4.1.28.5.5 Sayı Formelleri

- Kırk gün için
- Kırk birinci gün
- Doksan dokuz tane altın
- Yetmişlik bir ihtiyar

4.1.28.5.6 Renk Formelleri

- Altın işlemeli at

4.1.29 Rüzgar Oğlu

4.1.29.1 Masalın Epizotları

- a) Az konuşup çok dinleyen Rüzgar oğlu her gün ava çıkan evli ve Nuryüz ve Gülyüz adında iki çocuk sahibidir.
- b) Zengin bir hayat süren Rüzgar oğlu bir gün avda geyiğe rastlar. Usta bir avcı olmasına rağmen üç günde de bu geyiği vuramaz
- c) Ceylan gibi güzel atı ve sadık iki köpeğiyle yine ava çıkan Rüzgar oğlu geyiği kovaladıkça gençlikte zenginlik ihtiyarlıktan fakirlik mi istediğini soran bir ses işitir.
- d) Sonunda karısının da desteğiyle ihtiyarlıkta fakirliği seçen Rüzgar oğlu bir anda her şeyini kaybeder.
- e) Eşi ve çocuklarıyla şehir şehir dolaşarak geçinmeye başlayan Rüzgar oğlu, iki evladını da akıntıya kaptırmış.
- f) Eşini de saraya aşçı olarak veren Rüzgar oğlu yıllarca çalışıp yalnız hayat sürmüş.
- g) Bir gün gittiğim memlekette padişahlık seçimi varmış ve talih kuşu uçurulmuş.
- h) Kuş üç kez de Rüzgar oğlunun başına konunca o padişah ilan edilmiş.
- i) Bu arada başyaveri padişaktan sandıktaki değerli eşyasını korumak için iki asker istemiş.
- j) Askerlerden biri de kaybettiği oğlu Nuryüzmüş.
- k) Sandıktan gelen ses üzerine de sandığı açtıklarında Nuryüz annesine kavuşmuş.
- l) Başyaverine cariyeye olmayı kabul etmeyince onu sandığa kilitleyen başyaver, padişah şikayet edilince padişah evladına ve eşine kavuşmuş.
- m) Kızını da oğlunu da bulup tekrar eski mutlu yuvasını tadını çıkarmış.
- n) İhtiyarlıkta zenginliğin daha önemli olduğunu anlamış.

4.1.29.2 Masalın İletileri

- 1) Bulunduğumuz mevki makam emanettir.
- 2) İnsanın bir anda tüm hayatı değişebilir.
- 3) Aile dayanışması her zaman önemlidir.
- 4) Başında sahibi bulunmayan malı almak doğru bir davranış değildir.

- 5) Kişilerin karşılıksız yaptığı iyilik elbet bir gün onlara ulaşacaktır.
- 6) Kötülük yapan insan layığı bulur.

4.1.29.3 Masalın Konusu

Zengin bir yuvaya sahip Rüzgar oğlunun bir gün de her şeyini kaybetmesi ve yıllar sonra tekrar eski mutluluğuna ulaşması.

4.1.29.4 Masalın Teması

Bize sunulan nimetler emanettir mutlaka bunların değerini zamanında bilmelidir. Yaşlılıkta refah bir hayat sürmek, mutlu bir yuvaya sahip olmak her insanın idealidir.

4.1.29.5 Formeller

4.1.29.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Çok söylemesi ayıpmış. Az söyleyip çok dinleyenlerin bilgisi artar, çok çok söyleyip az dinleyenlerin çenesi yorulmuş...
- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, Rüzgâr oğlu adında az konuşur, çok dinler bir adam varmış.

4.1.29.5.2 Geçiş Formelleri

- Günlerden bir gün, Rüzgâr oğlu, yine her sabahki gibi ormana avlanmaya çıkmış.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Dereler tepeler aşmışlar, bir köye varmışlar.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler.
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Sonunda büyük bir şehre varmış.

4.1.29.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizin başınıza.

4.1.29.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Orman
- Köşk

4.1.29.5.5 Sayı Formelleri

- Altı atlı araba
- İki köpek

4.1.29.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.30 Sihirli Tavşan

4.1.30.1 Masalın Epizotları

- Padişahın üç oğlu ve bir kızı vardır.
- Küçük kızı bir gün sarayın bahçesinde oynarken ortadan kaybolur. Hiçbir iz bulamayınca sihirli bir eldedir diyerek teselli bulurlar.
- Sarayın bahçesinde değerli bir elma ağacı vardır fakat senede bir tek elma verir.
- Her sene törene koparılan elma artık dalında bulunmaz olmuş.
- Elmayı koparanı bulmaya çalışan ve nöbete başlayan büyük ve ortanca oğlan uyuya kalır.
- Küçük şehzade ise nöbette geçer, altın bir kuşun gelip elmayı aldığını görür fakat yakalayamaz.

- g) Kuşun peşine düşen büyük ve ortanca kardeşin karşısına bir tavşan çıkar ve ona yardımcı olmaya çalışır.
- h) Tavşanın öğütlerini dinlemeyen şehzadeler aleme dalarak altın kuşu unutulur.
- i) Sadece küçük şehzade tavşanın öğüdünü dinler altın kuşa ulaşır.
- j) Şehzade cesareti ve başarıları sayesinde altın kuşla evlenir.
- k) Sihirli tavşanda kaybettikleri küçük kızları alarak karşılıklarına çıkar.
- l) Tekrar eski günlerine dönerek huzurlu yuvalarına taşınmışlar.

4.1.30.2 Masalın İletileri

- 1) İnsan cesurluğu, cesareti sayesinde en azılı düşmanları bile geride bırakır.
- 2) Bazen kardeşlerim bile senin becerini kıskanır sana oyun yapabilirler.
- 3) İyiler her zaman kazanır.

4.1.30.3 Masalın Konusu

Kayıp elmanın peşine düşen küçük Şehzade'nin altın kuşu ve kız kardeşini bulması.

4.1.30.4 Masalın Teması

Kararlılık aşılamayacak engelleri ortadan kaldırır yeter ki insan içinden gelen azmi yitirmesin.

4.1.30.5 Formeller

4.1.30.5.1 Başlangıç Formelleri

- Masal masal matitas... Kalaylandı bakır tas... Çukura düştü çıkamaz... Pır pır eder uçamaz. Var varanın, sür sürenin... Habersiz bağa girenin, hali yaman demişler... Masaldır bunun adı... Söylemekle çıkar tadı... Her kim dinlemezse

bunu, hakkından gelsin kambur dadı... Bir varmış, bir yokmuş. Vakti zamanında bir padişahın üç oğlu ile bir küçük kıızı varmış.

4.1.30.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş... Altı ayla bir güz gitmiş.
- Git gitmez misin... Git gitmez misin... Geceler gündüz olmuş, gündüzler de gece...
- Günler günleri, günler de haftaları doldurmuş, aradan bir ay geçtiği halde büyük şehzade saraya dönmemiş.
- Az gitmiş, uz gitmiş... Konarak, göçerek, tam bir güz gitmiş. Bir de arkasına dönüp bakmış ki, daha arpa boyu kadar bir yol gitmiş.
- Az gitmişler... Uz gitmişler... Dere tepe düz, dağ, ova dümdüz gitmişler, dik kayaların ortasında çok yüksek bir sarayın önünde durmuşlar.
- O gitmiş, at gelmiş, o gitmiş, at gelmiş, bahçe kapısından dışarı çıkmışlar.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler.
- O, kuyunun içinde bekleyedursun, biz gel gelelim ötekilere:
- Biz bırakalım onları kendi hallerine. Gelelim küçük şehzadeye:

4.1.30.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

4.1.30.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Altı ay bir güz
- Ertesi yıl
- Sabahleyin
- Çınar ağacının yanı
- Havuz başı

4.1.30.5.5 Sayı Formelleri

- Üç oğlu
- Bir kızı

4.1.30.5.6 Renk Formelleri

- Altın kuş
- Sarı saçlı

4.1.31 Konuşan Kaval

4.1.31.1 Masalın Epizotları

- a) Bir padişahın Yaprak ve Fidan adında iki kızı varmış. Anneleri ölünce babaları tekrar evlenmiş ve Dal adında bir kızları daha olmuş.
- b) Yaprak ve Fidan çirkin olmalarının yanında ahlakları da kötüyken Dal güzel olmasının yanında temiz bir ahlaka sahipmiş.
- c) Bir gün babası Hindistan'a gitmeden önce dönüşte kızlarına ne istediklerini sormuş.
- d) Yaprak bir top Hint kumaşı Fidan da altın bir bilezik, Dal ise babasının ısrarı üzerine gümüş bir tas istemiş.
- e) Babaları dönüşte kızlarına hediyelerini teslim etmiş.
- f) Dal'ı çok kıskanan ablaları, bir gün göl kenarındayken tasına su doldurmak isterken suya düşen kardeşlerinin kayboluşuna tanık olmuşlar.
- g) Sarayın çobanı koyunları otlatırken o kavak ağacının altına oturmuş ve kopardığı bir daldan güzel bir kaval yapmış.
- h) Kavalı üfledikçe "Ben küçük bir Dalım." diye tuhaf sesler işitince padişah hemen bu sesin kızının sesi olduğunu anlamış.
- i) Kaval yere düşünce iki parçaya ayrılmış.
- j) Padişah kızının başına gelenleri bildikleri halde söylemeyen diğer kızlarına çok kızmış.
- k) İki parçaya ayrılan kavalı kızların yüzlerine fırlatmış.

- l) Kızlar oracıkta yüzlerine bakılmaz hale gelmişler.
- m) Yaptıkları fenalığın cezasını fena ödemişler.

4.1.31.2 Masalın İletileri

- 1) Bazen size zararı dokunan insanlar aile üyelerinizden ya da yakın dostlarınızdan biri olabilir.
- 2) Kıskançlık hiç beklemediğin bir insandan kaynaklanabilir.
- 3) Temiz, iyi yürekli insanlar hayatta mağlup olduklarını düşünseler de mutlaka bunun altından kalkarlar.
- 4) Yüreği kinle dolu insanlar elbet bir gün yaptıkları fenalığın cezasını çekerler.

4.1.31.3 Masalın Konusu

Padişahın yürekli kızı Dal'ın başına gelenler.

4.1.31.4 Masalın Teması

Saf, temiz ahlaklı, yüreği sevgi dolu insanlar yakınları tarafından kıskanılsa dahi başlarına gelen zor durumdan manevi bir güçle sıyrılırlar.

4.1.31.5 Formeller

4.1.31.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir padişahın iki kızı varmış.

4.1.31.5.2 Geçiş Formelleri

- Günlerden bir gün, padişah, Hint Padişahının kızının düğününe çağırılmış.

- Neyse... Padişah atına binmiş, askerleriyle birlikte yola çıkmış. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz, gece gündüz, altı ay bir güz gitmiş.
- Az gitmişler, uz gitmişler, dalgalarla, fırtınalarla boğuşa boğuşa, günlerce yol aldıktan sonra, karaya ulaşmışlar.
- Bir gün, gümüş tas, nasılsa Dal'ın elinden kurtularak suya düşmüş, derinlere inerek kaybolmuş.

4.1.31.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara masal... Bizlere sağlık.

4.1.31.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Hint padişahı
- Hint kumaşı

4.1.31.5.5 Sayı Formelleri

- Yedi yaş
- Sekiz yaş
- Kırk kat
- Kırk bıçak

4.1.31.5.6 Renk Formelleri

- Altın bilezik
- Gümüş tas

4.1.32 Limon Kız

4.1.32.1 Masalın Epizotları

- a) İyiliksever bir padişahın bir eşi ve bir haylaz oğlu varmış.
- b) Haylaz oğlan bir gün çeşmesinden testisiyle yağ dolduran ihtiyar kadının testisini kırmış.
- c) Fakir ve ihtiyar kadın üzülerək şehzadeye “Dilerim Limon kıza aşık olasın da onu göremeyesin!” diyerek gönülden bir beddua etmiş.
- d) Şehzade gün geçtikçe bu Limon kıızı merak etmiş ve aramaya çıkmış.
- e) Yolda karşılaştığı ihtiyarın sözünü dinleyip, devlerin elinden kaçmayı başarmış.
- f) Limon kıza ulaşmak için meyve bahçesine girip üç tane limon almış.
- g) Kestiği limonun içinden ayın on dördü gibi güzel bir kıız çıkmış.
- h) Limon kıza yeşil taşlı bir yüzük vererek onu beklemesini söylemiş ve sarayın yolunu tutmuş.
- i) Anne ve babasını kavuştukları şehzadeyi alnından öpünce ne olduysa şehzade sevdiği limon kıızı hemen unutmuş.
- j) Bir Arap kıız şehzadeyi kandırıp kendini Limon kıız olarak tanıttınca şehzade de kıza inanıp onunla evlenmiş.
- k) Güvercin olan Limon kıız her gün sarayın bahçesine gelip ağaç dallarına konar ve konduğu tüm dallar kurumaya başlar.
- l) Bu durumu gören şehzade bahçivana o güvercini yakalaması için akıl verir.
- m) Sonunda güvercin yakalanır ve şehzade onu odasına götürünce durumu anlayan ve sıkışan Arap kıız güvercinden kurtulma yollarını arar.
- n) Arap kıız güvercinden kurtulur ve sonra güvercin selvi ağacına dönüşür.
- o) Fakir bir kadının eline ulaşan selvi parçalarından Limon kıız tekrar ortaya çıkar ve ihtiyar kadınla yaşamaya başlar.
- p) Şehzade bir kez daha Limon kıızı kaybetmenin üzüntüsüyle hastalanıp yataklara düşer.
- q) Her gün iyileşmek için çorba içmeye başlayınca Limon kıız da bu duyup şehzadeye bir tas çorba gönderir ve içine de yeşil taşlı yüzüğünü koyar.
- r) Yüzüğü görünce Limon kıızın yaşadığını anlayan şehzade onu bulur ve bir daha ayrılmamak üzere sevdiğine kavuşur.

s) Arap kız da kırk katırın kuyruğuna bağlanıp dağa salınır ve yaptığıнын bedelini öder.

4.1.32.2 Masalın İletileri

- 1) Çevremizde yardıma muhtaç insanlara zarar vermek yerine sıkıntılarını elimizden geldiğince gidermeye çalışmalıyız.
- 2) Gerçekler eninde sonunda anlaşılır. O yüzden dürüstlüğü elden bırakmamak gerekir.
- 3) Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
- 4) Birbirini yürekten seven insanlar o kadar maniye karşı sonunda yine bir araya gelebilirler.
- 5) Güneş balçıkla sıvanmaz.

4.1.32.3 Masalın Konusu

İhtiyar bir kadına yaptığı kötü muameleden sonra beddua alan şehzadenin Limon kızı arayışı ve tüm engellere rağmen tekrar kavuşmaları.

4.1.32.4 Masalın Teması

Hayatta hiçbir insanın ahını almamalı, kalp kırmamalıyız. Yoksa ömür boyu bu vebali çekebiliriz.

4.1.32.5 Formeller

4.1.32.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Develer tellallık eder eski hamam içinde... Hamamcının tası yok. Külhancının baltası yok... Arap bacı hamama gider, koltuğunda bohçası yok... Handadır handa, yetmiş iki deli ile bir manda. Yedik, içtik, dişimizin dibi et yüzü görmedi...

Bereket versin hacı cambaza... Bize bir at verdi, dorudur diye... At bize bir tekme vurdu. Geri dur diye... Deniz ortasına vardık kıyıdır diye... Tophane güllesini cebimize doldurduk, darıdır diye... Kız kulesini belimize soktuk borudur diye... Tuttu bizi bir zaptiye, delidir diye... Attı tımarhaneye, bir gün, iki gün, üç gün... Tuttuk pirenin birisini, yüzdük derisini, çadır kurduk Üsküdar'dan berisini... Masaldır bunun adı... Söylemekle çıkar tadı... Her kim ki dinlemezse, hakkından gelsin topal dadı... Vakti zamanında çok iyiliksever bir padişah varmış.

4.1.32.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmiş, uz gitmiş... Dere tepe düz gitmiş... Günlerce yol almış...
- Şehzade unutadursun, biz gelelim Limon Kız'a:

4.1.32.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizlerin başına...

4.1.32.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Çeşme
- Saray
- Gül bahçesi

4.1.32.5.5 Sayı Formelleri

- Üç tane limon
- Kırk katır
- Kırk gün kırk gece

4.1.32.5.6 Renk Formelleri

- Altın tarak

- Beyaz güvercin
- Sararmak
- Kararmak
- Kıpkırmızı kan
- Yeşil taşlı yüzük

4.1.33 Tuz

4.1.33.1 Masalın Epizotları

- a) Devlet işleriyle uğraşmayan, vaktini ava ve eğlenceye harcayan bir padişahın üç oğlu varmış.
- b) Padişah oğullarının sevgisini ölçmek için sorduğu soruya büyük ve ortanca oğlu sinsi cevaplar verse de küçük oğlu babasını tuz kadar sevdiğini söylemiş.
- c) Padişah bunu duyunca hiddetlenmiş ve oğlunu cellatlara vermiş.
- d) Küçük şehzadeye acıyan cellatlar onu bir ata bindirip uzak bir memlekete göndermişler, babasına da öldüklerini söylemişler.
- e) İhtiyar bir kadına sığınan şehzade yıllar sonra yaşadığı memleketin padişah seçiminde talih kuşunun üç kere başına konmasıyla padişah ilan edilmiş.
- f) Halka kendini çok sevdiiren padişah onun yaşadığından habersiz olan babasını memleketine davet etmiş.
- g) Oğlunu tanımayan padişaha oğlu tüm yemekleri tuzsuz yaptırmış.
- h) Yemeklerden hiçbir tat alamayan padişah bu olay sonunda tuzsuz hayat olmadığını, çok değerli olduğunu anlamış ve oğlunu tanımış.
- i) Tekrar küçük evladına kavuşan padişah yaptıklarından çok pişman olmuş.

4.1.33.2 Masalın İletileri

- 1) Önyargılı olmak, akılsızca hareket etmek kişiyi hiç tahmin edemediği sıkıntılara sokar.
- 2) Tuz olmadan dünyanın tadı olmaz.
- 3) Devlet yönetiminde zevke, sefaya, eğlenceye dalmak makamı, mevkiyi zedeler.

- 4) Bazen kardeşler bile ummadığın zamanlarda sana sırt çevirebilir.
- 5) Kişi haklılığını ispatlamak için asla pes etmemeli, yılmadan üzerine gitmemelidir.

4.1.33.3 Masalın Konusu

Haksızlığa uğrayan küçük şehzadenin haklılığını ispatlaması.

4.1.33.4 Masalın Teması

Bazen aileden biri de olsa haksızlık yapabilir. Mutlaka bu haksızlığı ispat etmeli, soruna akılcı çözümler bulmalıyız.

4.1.33.5 Formeller

4.1.33.5.1 Başlangıç Formelleri

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir padişahın üç oğlu varmış.

4.1.33.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, altı ay bir güz gitmiş... Ne ise, kuş, döne dolaşa gelip bizim küçük şehzadenin başına konmamış mı?

4.1.33.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına...

4.1.33.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Altı ay bir güz

4.1.33.5.5 Sayı Formelleri

- Bir padişahın üç oğlu
- İki damla yaş

4.1.33.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.34 Kırk Haramiler

4.1.34.1 Masalın Epizotları

- a) Bağdat'ın zengin bir padişahı ve bu padişahın da korkusuz bir kızı varmış.
- b) Sarayın hazinesini çalmaya başlayan kırk haramilere karşı nöbet tutan sultan o gün savunmada haramilerin başı Hırsız Tahir'in kaşının üstünü koparır.
- c) İntikamını almak için saraya tekrar kılık değiştirerek dönen ve kendini şehzade olarak tanıtan Hırsız Tahir sultanı kendine aşık eder ve onunla evlenir.
- d) Yıllarca bu yalanını sürdüren Tahir ailesini görmek için yola çıkan şutlana sonunda kimliğini açıklar, sultanı öldürme hazırlığına girer.
- e) Sultan çaresiz Hırsız Tahir'den kaçarken bir kervancı başının yardımıyla ölmekten kurtulur.
- f) Kervancı başı, sultanı altın uğruna Mısır padişahına cariye olarak satar.
- g) Mısır padişahına durumunu anlatan sultan sarayda Hırsız Tahir'den korunmaktadır.
- h) Fakat Hırsız Tahir yine bir yolunu bulup sultanı ele geçirir.
- i) Sultanın karşısına çıkan iki güvercin sultana nasıl kurtulacağını anlatır.
- j) Yakalanan Hırsız Tahir cezalandırılır.
- k) Mısır padişahı ve Bağdat sultanı da korkusuzca, huzurlu bir şekilde yaşarlar.

4.1.34.2 Masalın İletileri

- 1) İnsanın kalbi intikam yüklü olunca her fırsatı değerlendirir.

- 2) Dürüstlüğünü yitiren insandan her fenalık beklenir.
- 3) Kendine ait olamayan bir mala göz dikmek, haksız kazanç sağlamak toplumca yadırganan bir davranıştır.
- 4) Kalbi temiz insanlar daima bulunduğu sıkıntıdan bir şekilde sıyrılır.

4.1.34.3 Masalın Konusu

Kırk haramilerin başı Hırsız Tahir'in intikam yemini.

4.1.34.4 Masalın Teması

Kalbi temiz insana fenalık yapmak, haksızlık etmek isteyenler elbet cezalarını öderler. İntikam uğruna sahip olunan değerler unutulmamalı, verilen sevginin değeri bilinmelidir.

4.1.34.5 Formeller

4.1.34.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Bağdat ülkesinin son derecede zengin bir padişahı varmış.

4.1.34.5.2 Geçiş Formelleri

- Günler günleri, günler haftaları kovalamış. Aradan epey zaman geçmiş.
- Günler, haftalar geçiyor, şehzade gene kalpakla dolaşıyormuş. Böylece aylar ayları, yıllar yılları kovalıyormuş.
- Az gitmişler, uz gitmişler... Dere tepe düz gitmişler... Günlerce yol almışlar. Tepelerden, bağlardan aşarak, derelerden, ırmaklardan geçerek, çayırlarda, ormanlarda geceleyerek yine bir hayli yol almışlar.

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Konarak, göçerek bir dağ başına gelmişler.
- Gitmişler, gitmişler, günlerce, haftalarca yol aldıktan sonra nihayet Mısır'a ulaşmışlar.

4.1.34.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muratlarına, darısı hepinizin başına...

4.1.34.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Bağdat'ı ülkesi
- Mısır
- Arap ülkeleri
- Hindistan
- Hint Şehzadesi

4.1.34.5.5 Sayı Formelleri

- Kırk gün kırk gece
- Kırk bir gün
- İki güvercin
- Yedi iklim dört bucak
- Yüzlerce asker

4.1.34.5.6 Renk Formelleri

- Altın gümüş işleme
- Beyaz kalpağı
- Yeşil zeytin

4.1.35 Doğruluk

4.1.35.1 Masalın Epizotları

- a) Fakir bir kadının üç oğlu vardır.
- b) Kocası öldüğü için artık geçinemezler. Çalışıp para kazanmak için üç oğlu da yollara düşer.
- c) Büyük ve ortanca kardeşler, küçük kardeşlerini kıskanır, onla bir şey paylaşmazlar ve onu bırakıp kaçarlar.
- d) Küçük kardeş tesadüfen girdiği devlerin evinde zengin olmanın yollarını öğrenir.
- e) Kısa zamanda zengin olur.
- f) Fakir bir değirmenciye de yardımcı olarak onu da zengin eder.
- g) Padişahın yılladır gözleri görmeyen kızını tez zamanda iyileştirince padişah kızını küçük oğlana verir.
- h) Ağabeyleri çaresiz yardım istemek için saraya gelince kardeşi onları tanıyıp başından geçenleri anlatır.
- i) Kolay yoldan zengin olmanın yollarını arayan ağabeyleri kıskançlıktan kardeşlerinin geçtiği yolu denemişler.
- j) Devlerin evine girip odadaki dolaba saklanınca devler iki kardeşi de yakalamışlar.
- k) İki kardeş devlerin elinden kurtulmayı başarmışlar ve eski evlerine sığınmışlar.
- l) Küçük kardeşleri de sultanla mutlu yuvasında saadet dolu günler yaşamış.

4.1.35.2 Masalın İletileri

- 1) Zor durumda kalan insanlara yardım eli uzatmak insana gönül rahatlığı verir.
- 2) Karşılıksız yapılan iyilik yerine ulaşır.
- 3) Bazen aile bireyleri arasında bile kıskançlıklar yaşanabilir.
- 4) Aklın önderliğinde aşılamayacak engel yoktur.

4.1.35.3 Masalın Konusu

Doğruluktan ayrılmayan, kardeşlerinin ihanetine uğrayan küçük kardeşin mutluluğu yakalaması.

4.1.35.4 Masalın Teması

Aile ilişkilerinde kıskançlık, çıkarıcı davranma, bencillik aşılması gereken durumlardır. Kardeşlik bağları her zaman sıkı olmalı, ihanet asla düşünülmemelidir.

4.1.35.5 Formeller

4.1.35.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Çok söylemesi günah, az söylemesi sevapmış... Allah'ın kulu dağdan, taştan çokmuş... Masaldır bunun adı, dinlemekle çıkar tadı... Vakti zamanında bir kadının üç oğlu varmış.

4.1.35.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler... (D, 127).
- Durmadan, dinlenmeden gitmişler, gitmişler... Saatlerce yol almışlar
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz, gece gündüz, altı ay bir güz gitmiş, nihayet Hindistan'a ulaşmış.
- Gel zaman, git zaman... Aradan geçmiş epey zaman... Günlerden bir gün, bizim damat hekim başı, saraydaki odasında pencere önünde otururken, uzaklardan üstleri başları perişan bir halde iki gencin saraya doğru yaklaştıklarını görmüş.
- Günler haftaları, haftalar ayları kovalamış, nihayet devler konağının bulunduğu tepeye ulaşmışlar.

4.1.35.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara masal, bizlere sağlık...

4.1.35.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Kocaman pencereli, büyük bir bina

- Hint padişahının oturduğu şehri
- Dev konağı
- Saray'ın bahçesindeki
- Bir kasaba
- Öğleye doğru
- Sabaha karşı
- İkinci vakti
- Altı ay bir güz

4.1.35.5.5 Sayı Formelleri

- Bir, iki, üç, beş, sekiz, tam yirmi dev
- Üçer, dörder ekmek
- On altın
- Kırk gün kırk gece

4.1.35.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.36 Şamdan Kızı

4.1.36.1 Masalın Epizotları

- a) Annesi hasta olan genç kız, babası ile beraber yaşarmış, annesini hastalıktan kaybetmiş.
- b) Annesi ölmeden önce bir bileklik bırakarak, eline bileklik uyan kişiyle babasının evlenmesi için kızını tembihlemiş.
- c) Kimsenin bileğine uymayan bileklik, yıllar sonra kızın bileğine olmuş
- d) Mahalleli çaresiz bunların evlenmelerine karar vermiş

- e) Adam da kızı da bunun aslan olmayacağını düşünürken, kızı babasından boyunca bir altın şamdan istemiş.
- f) Ve şamdan eve gelince insanlardan kaçan kız şamdanın içine kendini kilitlemiş.
- g) Kızının ortadan kaybolduğunu düşünen babası, şamdanı antika dükkanında bir şehzadeye satmış.
- h) Şamdanı odasına koyan şehzade, her gün yemeklerinin yenilmesinden şüphelenerek, odaya gizlenince ayın on dördü gibi güzel bir kızın şamdandan çıktığını görmüş.
- i) Kızı herkesten gizlemiş. Zor durumda kalırsa kullanması için ona bir yüzük hediye etmiş.
- j) Bir gün yolculuğa çıkmak zorunda kalınca şamdanı annesine emanet etmiş.
- k) Şehzade ile evlenmek isteyen baş vezirin kızı, şamdandan şüphelenerek kız şamdanı birkaç günlüğüne sultandan istemiş.
- l) Kızı görünce kıskançlığından kovmuş.
- m) Kız fakir bir ihtiyara sığınmış.
- n) Dönen şehzade şamdanda kızı bulamayınca çok üzülmüş.
- o) Şamdan kızı bulmak için güzel yemek yapan bir kızla evleneceğini ilan ederek saray bahçesine memleketteki bütün kızları davet etmiş.
- p) Hiçbirinin yemeğini beğenmeyen şehzade, fakir bir kızın çorbasını içince ağzına bir yüzük takılmış ve hemen onun şamdan kız olduğunu anlamış.
- q) Tekrar kavuşan iki genç evlenip mutlu bir yuva kurmuşlar.

4.1.36.2 Masalın İletileri

- 1) Kişilerin geleceği hakkında çevrenin hiçbir zaman söz hakkı olmamalıdır.
- 2) Kişinin kısmeti hiç ummadığı yerden çıkabilir.
- 3) Eden bulur.
- 4) Birbirini seven gönüller engellere rağmen tekrar kavuşabilir.
- 5) Zorda kalana yardım elini uzatmak, yerinde bir davranıştır.
- 6) Evlenilecek kişide aranacak nitelikler önemlidir.

4.1.36.3 Masalın Konusu

Mutluluğu arayan şamdan kızını hikâyesi.

4.1.36.4 Masalın Teması

Kişi yuva kuracağı insanı iyi seçmelidir. Kısmeti bazen hiç ummadığı bir yerden çıkabilir.

4.1.36.5 Formeller

4.1.36.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vakti zamanında bir ana babanın bir tanecik,, sevgili kızı varmış.

4.1.36.5.2 Geçiş Formelleri

- Gel zaman, git zaman kız büyümüş. Evin bütün işlerini görmeğe başlamış.
- Ne ise, uzatmayalım, düğün hazırlıkları tamamlanmış.
- Şehzade, babasıyla beraber savaşa gidedursun, biz girelim Şamdan Kız'ın yanına:
- Ne ise, Şamdan Kız'ı bir düşüncedir almış

4.1.36.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tahtına...

4.1.36.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Saray
- Köşk
- Şehir
- Bir gün

- Biraz sonra
- Gündüz
- Gece
- Ertesi sabah
- Birkaç gün sonra

4.1.36.5.5 Sayı Formelleri

- Üç beş günlük ekmek
- Bir insanoğlu
- Bir vezir
- Kırk gün kırk gece

4.1.36.5.6 Renk Formelleri

Herhangi bir renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.37 Çoban Ali

4.1.37.1 Masalın Epizotları

- a) Babası vefat ettikten anası ile yaşayan ve sonra baba mesleği çobanlığa başlayan Ali, köyün hayvanlarını otlatmaktadır.
- b) İki yıl böyle çalıştıktan sonra bir gün şehre gidip bir iş sahibi olmayı ve daha rahat bir hayat yaşamayı istemiştir.
- c) Annesine bile haber vermeden şehrin yolunu tutmuş.
- d) Şehre vardığında hava karardığı için şehrin kale kapılarından içeri girememiş sabahı beklerken fenerli bir adama rastlamış.
- e) Adam çoban Ali'yi alıp evine götürmüştü.
- f) Sabah olunca Ali'den bir mezara inip çuvala ne bulursa doldurmasını istemiş, Ali'de çaresiz kabul etmiş.
- g) Çuvalı doldurunca Ali'den alan adam Ali'yi çukurda çaresiz bırakmış.

- h) Bir yolunu bulup kurtulan çoban Ali yanında biraz kemik parçaları almış ve onu gören Yahudi bir adam kemiklere karşılık bir çanta dolusu altın Ali'ye vermiş.
- i) Annesine güzel bir ev yapan Ali, tanınmayacak bir şekilde tekrar fenerli adamın yanına gidip, onu öldürmeye çalışmış.
- j) Bu sırada adamın Gülşen adında güzeller güzeli üvey kızını görmüş.
- k) Sonra fenerli adama oyun oynayarak onu mahzene atmış.
- l) Kazdığı kuyuya kendi düşen adam her şeyi anlamış.
- m) Adamın üvey kızı Gülşen'i de kendine eş olarak alan Çoban Ali, yardımları sayesinde memlekette padişah olmuş.
- n) Bir gün sarayın bahçesinde dolaşırken bir kuş Ali'yi alıp havalanmış, onu çok uzak diyarlara götürmüştü.
- o) Askerler Ali'yi yakalayıp tam ağaca asacakken Ali kan ter içinde uyanmış.
- p) Bütün bunların rüya olduğunu, durup dururken padişah olunamayacağını anlamış. Alın teriyle çalışmanın çaresini aramaya koyulmuş.

4.1.37.2 Masalın İletileri

- 1) Her yüze gülen dost sanılmamalı.
- 2) Yapılan iyiliğin arkasında bir çıkar ilişkisi olabilir.
- 3) Çalışıp kazanmadan bir yerlere gelmek çok zordur.
- 4) Alın teri ile kazanmanın çareleri aranmalı, kolay yol tercih edilmemelidir.

4.1.37.3 Masalın Konusu

Çoban Ali'nin yaşadığı serüvenler ve rüya dan uyanması.

4.1.37.4 Masalın Teması

Kimse durup dururken mevki, makam sahibi olamaz. Bu yüzden çalışıp kazanmalı, alın teri ile kazanmanın çareleri aranmalıdır.

4.1.37.5 Formeller

4.1.37.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Vakti zamanında bir köyün fakir bir çobanı varmış.

4.1.37.5.2 Geçiş Formelleri

- Günlerden bir gün, fakir çoban hastalanıp ölmüş.
- Böylece, günler geçmeğe başlamış.
- Bir ay, iki ay, beş ay... Nihayet aradan iki yıl geçmiş...
- Ne ise, Çoban Ali'yi oradan almış.
- Biraz şundan bundan konuşmuşlar.
- Böylece, aslan gitmiş, o gitmiş...
- Sağa, sola, saparak, inerek, çıkarak, karanlık yerlerden geçerek bir hayli yol almışlar.
- Nihayet, aslan bir delikten yukarı çıkmış.
- Aradan birkaç gün geçtikten sonra, Çoban- Ali, anasına bir avuç kadar altın bırakarak gene şehrin yolunu tutmuş.
- Günlerden bir gün, bir düşman memleketin padişahı, bu memlekete savaş açmış.
- O günden sonra, genç evliler mutlu bir hayat yaşamağa koyulmuşlar.
- Savaş, günlerce, haftalarca, aylarca sürmüştü. Nihayet, düşman yenilmiş.
- Neden sonra, kuş en yüksek dağın bir köşesine konup padişah Ali'yi bırakmış.
- O günden sonra, Ali, padişahlığını falan unutarak "İyilik Memleketi"nde yaşamağa, ne iş bulursa yapmağa başlamış.
- Ne ise, birkaç gün içinde Ali'yi bu kadınla evlendirmişler.
- Aradan epeyce bir zaman geçtikten sonra, koca kuş, Ali'yi çok uzaklarda bir sarayın bahçesine bırakmış.
- Ne ise, güzel kız biraz sakinleşmiş.

4.1.37.5.3 Bitiş Formelleri

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine...

4.1.37.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Köy
- Dağ
- Ova
- Şehir
- Mezarlık
- Büyük bir konak
- Kahve
- İyilik memleketi
- Günlerden bir gün
- Bir ay
- İki ay
- İki yıl

4.1.37.5.5 Sayı Formelleri

- Yedi deve
- On dört çuval
- Bin altın
- İki bin altın

4.1.37.5.6 Renk Formelleri

- Beyaz sakallı ihtiyar
- Bembeyaz bir kuş
- Havanın kararması

4.1.38 Mor Menekşe

4.1.38.1 Masalın Epizotları

- a) Fakir bir adamın gece akşama kadar gergef işleyen üç kızı varmış
- b) Padişah bir gece hiçbir evin ışının yanmamasını istese de kızlar inadına ışığı yakmışlar.
- c) Işığı gören padişah kızları dinlemiş.
- d) Büyük kız şerbetçi ile, ortanca kızı da ekmekçi ile evlendirmiş, küçük kızın padişahın eline su döktürüp o sudanda içiririm demesi üzerine onu cellatlara vermiş.
- e) Cellâtlar kız acıyıp bırakmışlar.
- f) Kız, bir ihtiyarın yanında büyümüş.
- g) Bir gün ihtiyardan mor bir kumaş elbise istemiş
- h) İsteği yerine gelen kız, saraya gizlice girip nöbetçiye oyun etmiş.
- i) Kızın güzelliğine aldanan nöbetçi, kızı kaybedince mor menekşeli diye kızı arar olmuş.
- j) Padişah da merakından kalıp değiştirip kızı beklemeye koyulsa da kız onu tanımış.
- k) Padişaha da bir gün oyun edip eline su döktürmüş.
- l) Daha sonra yüzünü açarak “Ben adama böyle su döktürürüm” demiş.
- m) Kızın zekâsına hayran kalan padişah kızla evlenmiş.

4.1.38.2 Masalın İletileri

- 1) Kişi akli sayesinde bulunduğu zor şartlarda sıyrılıp, refah bir hayata kavuşabilir.
- 2) Dediğim dedik, çaldığım düdüktür.
- 3) Akıl, insanın servetidir.
- 4) Zor durumda da olsak mutlaka çözüm yolu bulup bu durumdan kurtulabiliriz.

4.1.38.3 Masalın Konusu

Kurnazlığı sayesinde dediğini yapan mor elbiseli kız.

4.1.38.4 Masalın Teması

Aklına koyduğunu yapan insan bir gün mutlaka hedefine ulaşır.

4.1.38.5 Formeller

4.1.38.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir fakirin üç kızı varmış.

4.1.38.5.2 Geçiş Formelleri

- Kız büyümüş, daha ziyade akıllanmış. Bir gün kurnazlık düşünmüş.
- Gece olmuş, herkes yatmış.
- O zaman Padişah kızın zekâsına hayran olmuş; kırk gün kırk gece düğün yaparak onunla evlenmiş.

4.1.38.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muratlarına, biz çikalım kerevetine...

4.1.38.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Saray
- İhtiyarın evi
- Gergefçi kızların evi
- Gece akşama kadar
- Ertesi gün

4.1.38.5.5 Sayı Formelleri

- Üç kız
- Kırk gün kırk gece

4.1.38.5.6 Renk Formelleri

- Mor elbiseli kadın
- Pembeler

4.1.39 Akıllı Evlat

4.1.39.1 Masalın Epizotları

- a) Zenginler zengini bir adamın üç oğlu varmış.
- b) Bir gün oğullarını yanına çağırıp onlardan üç yıl içinde en güzel işi yapana mirasını bırakacağını söylemiş.
- c) Her biri birer kese altın alarak yola koyulmuşlar.
- d) Üç yıl sonra büyük oğlan arkasında kırk yiğitle gelmiş ve onarı mallarını koruması için yetiştirmiş.
- e) Ortanca oğlan altınlarıyla 100 deve almış, onları satıp daha zengin olmayı düşünmüş.
- f) Küçük oğlan ise gittiği memleketteki suyun üzerine bir köprü yaptırıp, suyun yetim bıraktığı kırk evladı yanına alıp yetiştirmeyi düşünmüş.
- g) İhtiyar adam küçük oğlunun fikrini çok beğenmiş.
- h) Yetimlere babalık yapacak olan oğluna tüm malını bırakmış.
- i) Büyük ağabeyi adamlarıyla onları koruyacak, küçük ağabeyi de develeriyle işlerini görecekmış.
- j) Küçük oğlan hepsinin başı olmuş, bunu en çok o hak etmiş.

4.1.39.2 Masalın İletileri

- 1) Akıl yaşta değil, baştadır.
- 2) Memlekete yararlı insanlar yetiştirmek için çocuklar küçük yaştan itibaren eğitilmelidir.
- 3) Ağaç yaşken eğilir.
- 4) Akıl akıldan üstündür.

4.1.39.3 Masalın Konusu

Zengin adamın üç erkek evladına imtihanı.

4.1.39.4 Masalın Teması

Akıl yaşta değil baştadır. Önemli olan güzel, faydalı işler başarmaktır.

4.1.39.5 Formeller

4.1.39.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, zenginlerden zengin bir adam varmış.

4.1.39.5.2 Geçiş Formelleri

- Üçü birlikte bir zaman gittikten sonra, önlerine üç yol çıkmış.
- Günler günlerle birleşiverip aylar olmuş. Aylar aylarla birleşiverip yıl olmuş ta kimse farkına varamamış. Derken efendim, baharlar yazları, yazlar da kışları kovalamış... Yel esmiş, sel gelmiş, üç yıl gelip çatmış...
- Az gittim, uz gittim... Dere tepe düz gittim... Altı ay bir güz gittim... Öyle bir yere vardım ki, her taraf ormanlık...
- Az gittim, uz gittim... Dere tepe düz gittim... Altı ay bir güz gittim, öyle bir yere geldim ki, insan ayağını uzatıp otursa da hiç iş görmese, aç kalmaz.
- Az gittim, uz gittim... Dere tepe düz gittim... Altı ay bir güz gittim. Bir ulu su başına vardım.

4.1.39.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına... Darısı dostlar başına...

4.1.39.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Bit pazarı
- Bahar
- Yaz
- Kış
- Ormanlık
- Bir ulu su başı

4.1.39.5.5 Sayı Formelleri

- Üç oğlu
- Üç yıl
- Kırk katır
- Kırk babayiğit
- Kırk yerinden
- Kırk atlı
- Yüz tane deve
- Birer kese altın

4.1.39.5.6 Renk Formelleri

- Kızıl
- Boz

4.1.40 Sihirli Çeşme

4.1.40.1 Masalın Epizotları

- a) Bir memleketin padişahının hiç çocuğu olmuyormuş.
- b) Nihayet padişah ve sultanın dilekleri yerine gelmiş ve bir kız evlatları dünyaya gelmiş.

- c) Kız genç bir kız olduğunda vücudunun her yerinde derin yaralar oluşmuş.
- d) Çareler arayan padişah sonunda kızının her yerini altınla kaplatmış.
- e) Bunu duyan cadı karı kılık değiştirip genç sultanın yanına gelmiş.
- f) Kızı kandırıp üstündeki altınları alan cadı karı sultanı uzak bir yere bırakıp kaçmış.
- g) Sultan yorulup da bir çeşmeden kana kana su içerken tüm yaraları iyileşmiş.
- h) İhtiyar bir adamın oğluyla tanışıp evlenen sultanın Ne idim, Ne oldum, Ne olacağım adlı 3 erkek evladı olmuş.
- i) Bir gün yaşlanan padişah yoldan geçerken çocukları görmüş ve sevmek için durmuş.
- j) Babasını tanıyan sultan ona sarılıp başından geçenleri anlatmış.
- k) Birbirine kavuşan aile mutlu bir şekilde sarayda yaşamaya devam etmişler.

4.1.40.2 Masalın İletileri

- 1) Hastalığına derman arayan, çaresiz insanlar bu durumu fırsat bilenlerden kötülük görebilirler.
- 2) Bazen hiç ummadığınız şey size çare olabilir.
- 3) Allah'tan hiçbir zaman umut kesilmemelidir.
- 4) İnsan bulunduğu mevki, makama güvenmemeli, ileride ne olabileceğini mutlaka hesap etmelidir.

4.1.40.3 Masalın Konusu

Genç sultanın vücudundaki yaralardan sihirli bir çeşme sayesinde kurtulması ve sağlığına kavuşması.

4.1.40.4 Masalın Teması

Kişi her zaman geleceğini planlamalı, bu günkü durumuna asla güvenmemelidir. Ne oldum? Değil, Ne olacağım? Demelidir.

4.1.40.5 Formeller

4.1.40.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vakti zamanında bir memleket padişahının hiç çocuğu olmuyormuş.

4.1.40.5.2 Geçiş Formelleri

- Böylece, günleri üzüntü içinde geçiyormuş...
- Nihayet, padişahın da, sultanın da oldukça yaşlandıkları bir sırada, bir kız çocukları olmuş.
- Günler geçtikçe, dadıların, halayıkların el üstünde taşıdıkları kız, büyümeğe başlamış, büyüdükçe de güzelleşiyormuş.
- Bu sefer padişah dünyanın dört bir tarafına adamlarını göndererek en namlı hekimleri getirmiş.
- Nihayet, çaresiz kalan padişah, sarayın kuyumcularına emir vererek kızın vücudunu baştan aşağıya altınla kaplatmış.
- Ne ise, padişah da, sultan da, kızımızın derdine hiç olmazsa bu kadcılık çare bulduk diye ferahlamışlar...
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, altı ay bir güz gitmiş... Gide gide bir tarlaya gelmiş.
- Böylece, güzel güzel geçinmeğe bağlamışlar.
- Nihayet, bir gün, çiftçi, kızla oğlunu evlendirmiş. İki genç hayatlarından memnunmuşlar. Çok geçmeden bir oğulları olmuş.
- Aradan epey bir zaman geçmiş. Bir oğlan çocukları daha olmuş.
- Çocuklar günden güne büyüyorlar, büyüdükçe de güzelleşiyorlarmış.

4.1.40.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tavan arasına...

4.1.40.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Yemen
- Saray bahçesi
- Saray
- Bir yol kenarı
- Isısız dağ başı
- Çeşme
- Tarla
- Bir memleket
- Akşamüzeri

4.1.40.5.5 Sayı Formelleri

- İki genç
- Bir oğlan
- İki üç yaşları

4.1.40.5.6 Renk Formelleri

- Beyaz sakallı padişah

4.1.41 Gururlu Kız

4.1.41.1 Masalın Epizotları

- a) Bir memlekette anasıyla beraber fakir bir hayat süren güzeller güzeli bir kız varmış.
- b) Güzelliğinin yanında tek zaafi çok gururlu olmasımış.
- c) Parası olmadığı için hamamın önünde beklerken hamamcı kadın kıza acır ve onu içeri alır.
- d) Hamamda yıkanırken saltanat içinde yıkanan vezirin karısı Arap kadın ona acıyıp kendi kurnasına alır ve çıkışta birlikte sarayın yolunu tutarlar.

- e) Askerlerden biriyle de kızın annesine haber gönderirler.
- f) Saraya hayran kalan genç kız bir yandan da Arap kadını kıskanır..
- g) Vezirin karısıyla bahçede dolaşmaya çıkarlar ve kadın kızın kibirini anlar.
- h) Talihini çağıran kadına yakışıklı bir delikanlı, genç kıza da ihtiyar bir adam talih olarak gelince kız üzülür.
- i) Arap kadın da böylece kıza gururlanmanın, güzelliğine güvenmenin bedelini göstermiştir.
- j) Alçakgönüllülüğün karşılığının çok büyük bir mükafatla karşılandığını kıza ispat etmiştir.
- k) Güzel kız o günden sonra kibiri bırakmış ve kadının öğüdünü tutmuştur.
- l) Zengin bir vezirin oğluyla evlenmiştir.

4.1.41.2 Masalın İletileri

- 1) Mütevaziliğin, alçakgönüllülüğün bedeli çok büyüktür.
- 2) Kibirli, gururlu insan hayatta hep kaybeder.
- 3) Kibirli olmak yerine hayattan zevk almalı, insanlara alçakgönüllülükle yaklaşılmalıdır.
- 4) Güzellik geçici olduğu için güzelliğe güvenilmemelidir.

4.1.41.3 Masalın Konusu

Kibirli, gururlu bir kıza verilen ders.

4.1.41.4 Masalın Teması

Alçakgönüllü insanlar hayatta hedeflerine ulaşmaya çabalayarak bundan zevk alırken; güzelliğine güvenen, gururlu insanlar hayatı sadece kendilerinden ibaret sanarlar. Oysaki güzellik geçicidir.

4.1.41.5 Formeller

4.1.41.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Sinekler berber, develer tellâlken: Koca öküz kral, kargalar vezirken... Leylekler tüccar, kırlangıçlar terzi iken... Köpekler kalaycı, fareler hamalken... Köstebek mimar, kaplumbağa yarışçıyken, çok güzel bir kızcağız varmış...

4.1.41.5.2 Geçiş Formelleri

- Günlerden bir gün, sabahleyin erkenden, kırık, tarağı ile yamalı peştemalını alarak mahallenin hamamına gitmiş.
- Bu sırada, bir de bakmış ki, karşıki kurnada bir Arap kadın yıkanıyor.
- Bu arada, o da karşıki kumada tek başına yıkanmakta olan güzel kızı görmüş.

4.1.41.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara masal, bizlere sağlık...

4.1.41.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Ufacık ev
- Hamam
- Saray
- Orman
- Günlerden bir gün
- Sabahleyin
- Birkaç gün

4.1.41.5.5 Sayı Formelleri

- Üç dört usta
- Dört at koşulu araba

4.1.41.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.42 Keloğlan'ın Köse'ye Masalı

4.1.42.1 Masalın Epizotları

- a) Keloğlan'ın babası artık son günlerini yaşamaktadır.
- b) Ölmeden önce oğluna asla köselerle alışveriş yapmamasını nasihat eder ve sonra ölür.
- c) Keloğlan bir gün altı batman buğdayı alıp değirmende öğütmek için yola koyulur.
- d) Gittiği her değirmenci de kösedir ve çok yorulduğu için de çaresiz buğdayı köseye öğütmeye karar verir.
- e) Buğday öğütüldükten sonra köse değirmenci ekmeği pişirirken Keloğlan'a bir teklifte bulunur.
- f) Bir masal anlatacaklar ve masalı en güzel anlatan pişirilen ekmeklerin sahibi olacaktır.
- g) Akıllı, kurnazlığı, hazır cevaplılığı yerinde olan Keloğlan bu fırsatı kaçırmı mı hiç?
- h) Köse değirmenciye gerekli cevabı vererek ekmekleri alır ve evine gider.
- i) Köse de arkasından bakabilir.

4.1.42.2 Masalın İletileri

- 1) Bazı insanlar kendilerine ait olmayan mala, kolay yoldan sahip olmak isteyebilir.
- 2) Kişi karşısındaki insanın samimiyetine hemen güvenmemeli, temkinli davranmalıdır.

- 3) Gerektiğinde hazır cevap olmak yerinde bir davranıştır.
- 4) Büyüklerimizin nasihatlerini asla kulak ardı etmemeliyiz.

4.1.42.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ın baba nasihati dinleyip köseye verdiği ders.

4.1.42.4 Masalın Teması

İnsan aklı, kurnazlığı sayesinde gereken insanlara, gereken cevabı vermeli, kötü niyetli insanların avı olmamalıdır. Büyüklerin nasihatlerini asla kulak ardı etmemelidir.

4.1.42.5 Formeller

4.1.42.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş, Evvel zaman içinde bir Keloğlan varmış.

4.1.42.5.2 Geçiş Formelleri

- Günlerden birinde Keloğlan, altı batman buğdayı hayvana yükleyerek değirmene öğütmeye gitmiş.
- Gitmiş, gitmiş, yol çok uzadığı için daha fazla yorulmak istememiş, geri dönerek kösenin değirmenine gelmiş.
- Ne ise...

4.1.42.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara kömür... Bizlere ömür...

4.1.42.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Değirmen
- Köy
- Sabah olunca
- Akşamüzeri

4.1.42.5.5 Sayı Formelleri

- Altı batman un
- Yedi sene evvel

4.1.42.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.43 Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu

4.1.43.1 Masalın Epizotları

- a) Keloğlan çobanlık yapan, fakir bir gençtir.
- b) Padişahın kızıyla evlenmek isteyen Keloğlan anasını zar zor ikna ederek saraya sultanı istemeye gönderir.
- c) Padişah Keloğlan'ın anasını geri çevirmez.
- d) Ali Cengiz oyununu öğrenirse kızını ona vereceğini söyler.
- e) Keloğlan bunu duyar duymaz sevinçle oyunun ustası Ali Cengiz'i bulmaya koyulur.
- f) Ali Cengiz oyununu kırk günde öğrenenleri ustası bir mağaraya götürüp kesmekteymiş.
- g) Keloğlan'a acıyan Ali Cengiz'in kızı ve karısı ona bu sırrı vermiş ve babasının gazabından korunması için onu uyarmışlar.
- h) Kırk günün sonunda oyunu iyice anlayan Keloğlan, Ali Cengiz'e saf görünerek hiçbir oyunu öğrenemediğini söyler ve daha sonra onun elinden kurtulmayı başarır.
- i) Çeşitli kılıklara girerek öğrendiği oyunları sergiler.

- j) Sırasıyla tazi, koç, serçe, gül, darı, tilki olur ve sonunda Ali Cengiz'i yenmeyi başarır. Ustasını bile alt ederek onun hünerini elinden alır.
- k) Buna şahit olan padişah da Keloğlan'ın kendisine de bir Ali Cengiz oyunu oynamasından çekindiği için sözünü yerine getirir ve kızını verir.
- l) Akli, kurnaz zekasıyla sultanla evlenmeyi hak eden Keloğlan yanına annesini de alarak sarayda mutlu bir hayat sürmüştür.

4.1.43.2 Masalın İletileri

- 1) Her emele azim ve gayretle ulaşılır.
- 2) Kişi verdiği sözde durmalıdır yoksa itibarı zedelenir.
- 3) Ummadığın taş baş yarar.
- 4) Kötü insanlar, kazdıkları kuyuya kendileri düşerler.
- 5) Kişi akli ve cesareti sayesinde kötü insanların oyunlarını bozabilir.

4.1.43.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ın evlenmek istediği sultan uğruna Ali Cengiz oyununu ustasından öğrenip onu bile yenmesi

4.1.43.4 Masalın Teması

Kişi aklını kullanıp uyanık ve kurnaz olursa ulaşılması en zor hedeflere en kısa zamanda ulaşır.

4.1.43.5 Formeller

4.1.43.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir Keloğlan varmış.

4.1.43.5.2 Geçiş Formelleri

- Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, bir dağ eteğine varmışlar.
- Onlar gidedursunlar.
- Ali Cengiz geledursun...

4.1.43.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara masal... Bizlere sağlık...

4.1.43.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Keloğlan'ın evi
- Padişahın sarayı
- Ali Cengiz'in evi
- Mağara
- Yarın sabah

4.1.43.5.5 Sayı Formelleri

- Kırk gün izin
- Kırk birinci gün
- Beş altın
- Yirmi altın
- Kırk gün kırk gece

4.1.43.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.44 Hamamcı ile Keloğlan

4.1.44.1 Masalın Epizotları

- a) Keloğlan ve annesi geçimlerini tavuklarının yumurtalarını satarak sağlarlarmış.
- b) Bir gün tavuklar yumurtlamamış ve annesi de oğluna tavuklardan birini satmasını söylemiş.
- c) Keloğlan seçtiği bir tavuğu alıp satmak için pazara götürmüş ve bir hamamcıya satmış.
- d) Dzenbaz, kurnaz hamamcı parayı vermeden evine gitmiş.
- e) Bunun zerine Keloğlan hamamcıyı takip edip evini öğrenmiş.
- f) Hamamcının karısının pişirdiği tavuğu kendini farklı tanıtarak karısından alıp anasıyla bir güzel yemişler.
- g) Hamamcıya dersini vermeye devam eden Keloğlan çeşitli kılıklara girerek hamamcıdan intikamını almış.
- h) Hamamcı bütün uğraşlarına rağmen Keloğlanla başa çıkamamış. Bunun zerine çaresiz padişahtan yardım istemiş.
- i) Kurnazca planlarıyla padişahı da dize getiren Keloğlan sonunda padişahın ortanca kızıyla evlenmiş.

4.1.44.2 Masalın İletileri

- 1) Kişi haksızlığa uğradığını anlayınca asla yılmamalı, bunun üzerine gitmelidir.
- 2) Karşılığı ödenmeden sahip olunan maldan hayır gelmez.
- 3) Kurnaz davranıp insanları saf yerine koyanların karşısına elbet ona da oyun oynayan biri çıkabilir.
- 4) İnsanın akli, kurnazlığı, cesareti karşısında yenemeyeceği, altından kalkamayacağı hiçbir oyun yoktur.

4.1.44.3 Masalın Konusu

Keloğlanı saf bulup kandırmaya çalışan bir hamamcının başına gelenler.

4.1.44.4 Masalın Teması

Haksız kazançla elde edilen maldan hayır gelmez. Kişi kazdığı kuyuya kendi düşebilir.

4.1.44.5 Formeller

4.1.44.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir kadıncağızın bir oğlu varmış.

4.1.44.5.2 Geçiş Formelleri

- Zavallı hamamcı aşağıda inmeyedursun, Keloğlan yukarı çıkarak evin her tarafını karıştırmaya başlamış.

4.1.44.5.3 Bitiş Formelleri

- Düzenle düzencinin elinden kurtuluş olmaz. Onlara masal... Bizlere ömür...

4.1.44.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Pazar
- Hamamcının evi
- Evin altındaki mahzen
- Akşamüzeri
- Ertesi gün

4.1.44.5.5 Sayı Formelleri

- Kırk gün kırk gece

4.1.44.5.6 Renk Formelleri

- Altına ve gümüşe

4.1.45 İbişle Memiş

4.1.45.1 Masalın Epizotları

- a) Babalarını kaybeden İbiş ve Memiş adında iki kardeş kalan mallarına sahip çıkarak anneleriyle beraber canla başla çalışıyorlarmış.
- b) İbiş tarlaları sürüyor, Memiş de koyunları otlatıyormuş.
- c) Memiş oyuna gelerek koyunları satıp arkadaşıyla beraber ortadan kaybolmuş.
- d) Hiçbir iz bulamayan abisi ve annesi koyunsuz çok zorluk çekmişler.
- e) Yarı tok, yarı aç yaşayan ana-oğul durmadan çalışıyorlarmış.
- f) Şehirde paraları tükenen Memiş de parasız ortada kalmış.
- g) Aç susuz yaşarken yolda amelelik yapmaya başlamış.
- h) İbiş ise ekinleri biçme vakti gelinceye kadar yine boş durmayıp şehirde bir bakkalda çırak olarak çalışıyormuş.
- i) Bir gün İbiş dükkanda bir para kesesi bulmuş ve keseyi hemen karakola teslim etmiş.
- j) Ekin zamanı gelince de yine köye dönen İbiş buğdayları arabaya yükleyip dönerken bir de bakmış ki buğdaylar altın olmuş.
- k) Bir araba dolusu altına sahip olan İbiş'e birden ortaya çıkan bir parmak adam alın terinin, doğruluğunun, helal kazancın armağanı olarak bunlara sahip olduğunu açıklamış.
- l) Sevinçle köye dönen İbiş yolda bitkin halde köye dönen kardeşi Memiş'i görmüş.
- m) Kardeşini de alıp anacığına götürdüğünde annesi de Memiş'i affedip birlikte zengin ve mutlu bir hayat sürmeye başlamışlar.

4.1.45.2 Masalın İletileri

- 1) Doğruluğun, dürüstlüğün bedeli her zaman karşlanır.
- 2) Yanlış arkadaş insanı doğru yoldan şaşırabilir.
- 3) Aile dayanışması tüm geçim sıkıntılarının geride bırakabilir.
- 4) Alın teriyle kazanılan mal, her zaman tatlıdır.

4.1.45.3 Masalın Konusu

İki kardeş olan İbiş ve Memiş'in geçim mücadeleleri.

4.1.45.4 Masalın Teması

Alın teriyle kazanılan para her zaman helaldir. Haksız kazançla harcanan para hemen tükenir. Önemli olan çalışmak, doğruluktan, dürüstlükten ayrılmamaktır.

4.1.45.5 Formeller

4.1.45.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vakti zamanında İbiş ile Memiş adında iki kardeş varmış.

4.1.45.5.2 Geçiş Formelleri

- İhtiyarlık bu... Bir gün adamcağız güç nefes almağa başlamış, anlamış ki artık dünya dan elini eteğini çekmek zamanı geliyor.
- Günler günleri kovalamış, sonbahar gelmiş, iki kardeş kolları sıvayarak tarlaları güzelce sürmüşler.
- Biz gelelim Memiş ile çoban'a:
- Nihayet bir gün on parasız kalmışlar.
- Köylerine dönmeği düşünmüşler ama ne yüzle?
- Nihayet bahar gelmiş, havalar ısınmış.

- Çok geçmeden bahar bitmiş, yaz gelmiş, sonbahar yaklaşmış.

4.1.45.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına...

4.1.45.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Saray burnu
- Kasımpaşa
- Bit pazarı
- Bakkal dükkanı
- Köy
- Sonbahar
- Bahar
- Kış
- Ekin ekme zamanı
- Bir akşam üzere
- Sabahleyin

4.1.45.5.5 Sayı Formelleri

- Üç altın
- Bir inek
- Bir kadın
- İki kardeş
- Seksen altın
- Bir kaç koyun
- İki arkadaş
- İki sürü koyunu

4.1.45.5.6 Renk Formelleri

- Altın sarısı başak

4.1.46 Keloğlan'ın Tokmağı

4.1.46.1 Masalın Epizotları

- a) Keloğlan anasıyla beraber çiftçilikle meşgul olurmuş.
- b) Nohut ekme zamanı gelmiş.
- c) Nohutları torbalara doldurarak eşeğe yükleyen keloğlan tarlaya gidene kadar hepsini yemiş.
- d) Nohut yolma zamanı gelip de annesi tarlaya gelince tarlada hiç nohut olmadığını görmüş.
- e) Keloğlan da ektiği halde olmadığı yalanını uydurmuş.
- f) Anası çaresiz eve dönmüş. Keloğlan da ağlaya ağlaya yürürken karşısına bir dev çıkmış.
- g) Keloğlan'ın haline üzülen dev ona altın çıkaran bir eşek verse de oduncu Keloğlan'ı kandırıp eşeğe sahip olmuş.
- h) Dev bu sefer de çeşit çeşit yemekler saçan mendili Keloğlan'a teslim etse de o yine mendili komşusuna kaptırmış.
- i) Dev son olarak da Keloğlana bir tokmak vermiş ve tokmakla oduncunun ve komşusunun kafasına vurunca onlar da aldıklarını geri vermişler.
- j) Bundan sonra annesi ve Keloğlan refah, huzurlu bir hayat sürmüşler.

4.1.46.2 Masalın İletileri

- 1) Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
- 2) Zor durumda olana yardım etmek kişiyi sıkıntılarından uzaklaştırır.
- 3) Geçim sıkıntısı çekmemek için gerekli önlemler zamanında alınmalıdır.
- 4) Hak etmeden kazanılan mal, nesne ya da her şey eninde sonunda gerçek sahibine ulaşır.

4.1.46.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ın çiftçilik serüveni.

4.1.46.4 Masalın Teması

Kişinin malına, mülküne göz dikenler elbet bir gün cezalarını çekerler.

4.1.46.5 Formeller

4.1.46.5.1 Başlangıç Formelleri

- Vaktiyle bir Keloğlan varmış...

4.1.46.5.2 Geçiş Formelleri

- Aradan birkaç zaman geçmiş. Keloğlan ile anası tarlaya nohut yılmaya gitmişler.

4.1.46.5.3 Bitiş Formelleri

- Yemişler, içmişler, zengin olmuşlar, muratlarına ermişler....

4.1.46.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Tarla
- Ahır
- Sabahleyin
- Akşam

4.1.46.5.5 Sayı Formelleri

- Bir oğlu
- Bir kadın

4.1.46.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.47 Keloğlan Hindistan Yolunda

4.1.47.1 Masalın Epizotları

- a) Keloğlan'ın evlerinin karşısındaki sarayda yaşayan padişahın bir oğlu ve gelinlik bir kızı varmış.
- b) şehzade çok sevdiği nişanlısı ortadan kaybolunca hayata küsmüş, padişah da bari ölmeden önce kızımın mutluluğunu göreyim diye onu uygun bir kismetle evlendirmek istemiş.
- c) Kızı da Kelođlan'dan başka biriyle asla evlenmeyeceğini söyleyince padişah da tembel keloğlanı sečen kızını evlatlıktan çıkarmış.
- d) Kız çaresiz Keloğlan'ın evine sığınmış.
- e) Keloğlan hep evde oturup hiçbir iş yapmayınca kız bu duruma artık dayanamayıp kocasını zorla işe göndermiş.
- f) Kazandığı para çok az olunca bir tüccarla beraber çok para kazanmak için Hindistan yolunu tutmuş.
- g) Daha Hindistan'a bile ulaşamadan yolda yiyecek ve suları tükenince aramaya koyulmuşlar ve bir su kuyusu bulmuşlar.
- h) Kuyuya inen Keloğlan iğerde açılan kapıyı iter itmez bir kıza rastlamış.
- i) Kız, şehzadenin kaybolan nişanlısıymış.
- j) Kızı kuyudan kurtarma çareleri ararken bir yol bulmuş ve kızı kuyudan çıkarmış.
- k) Karısı ve annesine de kuyudaki bahçeden kopardığı narlardan iki tane yollamış ve onlar da narların içinden çıkan elmaslarla kendilerine saray yaptırmışlar.
- l) Kızı kurtarıp evlerinin yerine yapılan saraya getirmiş.

- m) Keloğlan padişah ve şehzadeyi akşam yemeğe davet etmiş.
- n) Karşısında nişanlısını gören şehzade çok mutlu olmuş.
- o) Padişah da yaptığı bu iyilik için Keloğlan'ı veziri yapmış.

4.1.47.2 Masalın İletileri

- 1) Tembelliğin sonu yoktur.
- 2) İnsanları huylarından dolayı eleştirmek yerine doğru yolu göstermek yerinde bir davranıştır.
- 3) İnsan evleneceği insanı iyi tanımalı, kendine uygun bir eş seçmelidir.
- 4) Hayatımızda değer verdiğimiz insanlar ortadan kaybolunca hayat yaşanmaz hale gelir.
- 5) Yapılan iyiliğin elbet bir mükafatı olacaktır.

4.1.47.3 Masalın Konusu

Padişahın kızı tarafından evlenmeye layık görülen tembel Keloğlan'ın artık uyanması ve çalışmak için gittiği Hindistan yolunda başına gelenler.

4.1.47.4 Masalın Teması

Tembelliğin sonu yoktur. Önemli olan bir işe yaramak, çalışıp ihtiyaçlarını gidermektir.

4.1.47.5 Formeller

4.1.47.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde. Develer tellâl, sinekler berber iken. Ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken bir Keloğlan varmış.

4.1.47.5.2 Geçiş Formelleri

- Padişah'ın kızı, bir gün, iki gün, üç gün beklemiş. Keloğlan'da işe gitmek için en ufak bir hareket yok...
- Az gitmişler, uz gitmişler. Dere tepe düz gitmişler.
- Adam gide gide memleketine varmış. Araya sora Keloğlan'ın evini bulmuş.
- Günlerden bir gün, Keloğlan'ın karısı yemek için narlardan birini yarmış.
- Biz gelelim Keloğlan ile tüccara: Çöl ortasında az gitmişler, uz gitmişler, bir köye varmışlar.
- Oğlu ile de nişanlısını, kırk gün, kırk gece düğünden sonra evlendirmiş.

4.1.47.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına, darısı sizin başınıza...

4.1.47.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Hindistan
- Padişahın sarayı

4.1.47.5.5 Sayı Formelleri

- İki çocuk
- On kuruş
- Beş kuruş
- İki nar
- Kırkinci gün

4.1.47.5.6 Renk Formelleri

- Beyaz bir köşk
- Siyahlar

4.1.48 Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında

4.1.48.1 Masalın Epizotları

- a) Bir padişahın üç oğlu varmış.
- b) Saraylarının bahçesindeki elmaları hep dev yediği için bir türlü toplayamıyorlarmış.
- c) İki kardeş çok deneseler de dev bahçeden uzaklaştırmayı başaramamışlar.
- d) Küçük kardeşleri Keloğlan'ın devı kovmak için attığı ok ise devin bacağına gelmiş, dev yaralanıp bir kuyuya sığınmış.
- e) Kardeşleri devı kuyudan çıkarmak için Keloğlan'ı kuyuya daldırmışlar ve o da kuyuda gördüğü bir köşkten içeri girmiş.
- f) Deve kurnazca bir oyun yapıp devin kafasını koparınca köşkte devin esiri olan üç kızı da alıp yukarı çıkmaya çalışmış.
- g) Önce kızları yukarı çeken kardeşleri, sıra Keloğlan'a gelince onu kuyuda bırakıp gitmişler.
- h) Keloğlan da kuyudan kurtulmak için güzel kızın verdiği ipten yanlış olanı çekince yedi kat yerin altını boylamış.
- i) Yer altında gide gide bir köye varmış.
- j) Köyde ihtiyar bir kadından su isteyince kadın çeşmenin başında bir devin olduğunu ve su dolduramadıklarını söyleyince Keloğlan bu sefer de o devı öldürmeye çalışmış.
- k) Böylece devin su vermesi için kendini feda eden sultanı da ölmek üzereyken kurtarmış.
- l) Padişah da kızını kurtaran Keloğlan'a ne dilerse vereceğini söylemiş.
- m) Yolda kuş yuvasına çıkmak üzere olan yılanı vurduğu için de kuşların annesi ona yardım edip Keloğlan'ı dünyaya çıkarmış.
- n) Keloğlan kendine seçtiği güzel kızla abisinin evleneceğini duyunca hemen onu attığı okla vurmuş.
- o) Bu sefer kızı diğer kardeşine verdiklerinde onu da ortadan kaldırmış.
- p) Kızı evlendirmek için meydanağaki balkonun atından geöen delikanlılardan hangisine kızın attığı elma isabet ederse kızı onla evlendireceklerdir.
- q) Elma üç seferde de ısrarla Keloğlan'ın başına isabet edince çaresiz kızı ona vermişler.

- r) Padişah ve sultan da küçük oğullarını tanımışlar ve çok sevinmişler.
- s) Kırk gün kırk gece Keloğlanla kıza düğün yapmışlar.

4.1.48.2 Masalın İletileri

- 1) Bazen en yakınların, kardeşlerin bile seni en zor zamanında yalnız bırakabilir.
- 2) Kardeşlerin yapmadığı iyilik tanımadığın birinden gelebilir.
- 3) Cesaret sayesinde en korkulu anlar sevince dönüşebilir.
- 4) İnsan inanıp, isteyince devî bile dize getirir.

4.1.48.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ın yerin yedi kat altında devle mücadelesi.

4.1.48.4 Masalın Teması

Bazen insanın kardeşi bile onu sırtından vurabilir. O yüzden insan ilişkilerine dikkat etmeli, arkamızdan kuyu kazanlara karşı uyanık olmalıyız.

4.1.48.5 Formeller

4.1.48.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir padişahın üç oğlu varmış. Saraylarının bahçesindeki ağacın elmalarını bir türlü toplayamazlarmış. Çünkü elmaları hep dev yermiş.

4.1.48.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir gün, çocuklar, ellerine ok alıp ağacın dibinde devî beklemeğe karar vermişler.

- Keloğlan inmiş, inmiş, nihayet kuyunun dibine varmış.
- Çok geçmeden Keloğlan uyanmış.
- Ertesi gün bahçivan gene düğüne gittikten sonra, Keloğlan kılları birbirine srtmş.
- Sabah olmuş.
- Kırk gün kırk gece süren bir düğünden sonra onunla güzel kızını evlendirmişler.

4.1.48.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlara sağlık, bizlere mr...

4.1.48.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Saray
- Kuyu
- eşme başı

4.1.48.5.5 Sayı Formelleri

- Üç oğlu
- Yedi kat yerin altı
- Kırk lokma et
- Kırk yudum su

4.1.48.5.6 Renk Formelleri

- Beyaz kıl
- Siyah bir at
- Kara ko

4.1.49 Keloğlan Yemende

4.1.49.1 Masalın Epizotları

- a) Bir kadıncağızın Keloğlan adında bir oğlu varmış.
- b) Bir gün Keloğlan dağa ava çıkmış ve bir ceylan vurmuş.
- c) Eve gelirken vezire rastlamış ve vezir ceylana alacaklı olunca Keloğlan da ceylanı padişaha hediye edeceğini söylemiş.
- d) Padişah bundan çok memnun olmuş ve Keloğlana birkaç torba altın vermiş.
- e) Keloğlan altınları alınca çok zengin olmuş, konaklar yaptırmış, atlar, cariyeler almış.
- f) Bu durumu kıskanan vezir padişahı ikna ederek Keloğlandan fildişinden köşk yapmasını yoksa başının uçurulacağını söylemiş.
- g) Keloğlan da anasından aldığı akılla bunu kırk günde gerçekleştirmiş.
- h) Padişah bu seferde Yemen kralının kızını isteyince Keloğlan padişahı istediği elmas işlemeli vapurla yola çıkmış.
- i) Denizde büyük balık küçük balığı yutmak üzereyken Keloğlan onu kurtarmış ve küçük balık ona sıkıştığında kullanması için iki tüy vermiş.
- j) Yemen'e varan Keloğlan'ın ihtişamlı vapurunu gören Yemen kralı kızını da vapurda gezdirmesi için Keloğlan'a rica edince ertesi gün Keloğlan kızı vapura davet etmiş ve vapura gelen kızı da alıp hızla Yemen'den uzaklaşmış.
- k) Durumu anlayan kız parmağındaki yüzüğü denize atınca vapur birden hareket edemez olmuş ve Keloğlan da bunun üzerine balıktan aldığı iki tüyü birbirine sürtmüş.
- l) Balık hemen yüzüğü bulup Keloğlan'a teslim edince vapur tekrar hızla hareket etmiş ve Yemen kralının gönderdiği gemileri geride bırakmış.
- m) Vapur İstanbul'a ulaşmış ve padişah da Yemen kralının kızıyla kırk gün kırk gece düğün yapmış.
- n) Keloğlan'ı da kendisine vezir tayin etmiş.

4.1.49.2 Masalın İletileri

- 1) İnsan kendi emeline ulaşan insanları kıskanabilir.

- 2) Yapılan iyiliğin karşılığı hiç beklenmedik bir anda gelebilir.
- 3) Zorla güzellik olmaz.
- 4) Bazen insanlar istediklerini elde etmek için yasa dışı yolları kullanabilir.
- 5) Gönülsüz yapılan işten hayır gelmez.

4.1.49.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ın padişah için Yemen kralının kızını kaçırmak için gittiği Yemen'de başına gelenler.

4.1.49.4 Masalın Teması

Mevki sahibi de olsa insan istediğini elde etmek için yasa dışı yolları tercih edebilir. Bu insani bir davranış değildir. Zorla güzellik olmaz.

4.1.49.5 Formeller

4.1.49.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zamanda bir kadıncağızın bir Keloğlan'ı varmış.

4.1.49.5.2 Geçiş Formelleri

- Keloğlan düşünmüş taşınmış, kırk gün izin isteyerek Padişah'ın yanından ayrılmış.
- Keloğlan paraları alınca zengin olmuş, konaklar yaptırmış, atlar, arabalar, cariyeler almış.
- Keloğlan, bunları alarak fillerin bulunduğu dağın yolunu tutmuş... Bir hayli zaman yürüdüktan sonra dağa gelmiş, filleri görmüş.
- Vapur, gide gide Yemen'e varmış, kralın sarayının önünde demirlemiş.
- Ertesi gün olmuş, kız vapura gelmiş, her tarafı iyice gezmeğe başlamış.

4.1.49.5.3 Bitiş Formelleri

İncelenen bu masalda bitiş formeli bulunmamaktadır.

4.1.49.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Yemen
- Elmas işlemeli vapur
- Ertesi gün

4.1.49.5.5 Sayı Formelleri

- Kırk gün
- Bir tabur asker
- Kırk batman şarap
- Kırk deve

4.1.49.5.6 Renk Formelleri

- Altın sahan

4.1.50 Dev ile Keloğlan

4.1.50.1 Masalın Epizotları

- a) Bir karı kocanın otuz dokuz tane çocuğu varmış.
- b) Keloğlan doğmasıyla bu sayı kırkı bulmuş.
- c) Adam oğullarının eline birer orak vererek artık çalışmalarını ve evi geçindirmelerini istemiş.
- d) Çocuklar bir köyün kenarındaki tarlayı biçip parasını almak istemişler.
- e) Meğer tarlanın sahibi bir devmiş ve ertesi sabah tarlasına geldiğinde ekinlerin biçildiğini görmüş, sevinmiş.

- f) Onları gece yeme derdine düşse de durumu anlayan çocuklar paranın eksik olmasına aldırmaz etmeden oradan uzaklaşmışlar.
- g) Dönemin padişahı devin atını getirene birçok akçe vereceğini söyleyince Keloğlan da dev kurnazca kandırıp atını padişaha getirmiş.
- h) Bu sefer de padişah devin zilli yorganını isteyince Keloğlan yine dev kandırdı onu da padişaha ulaştırmış.
- i) Artık devin ölü ya da dirisini isteyen padişah Keloğlan sayesinde devin ölüsüne de ulaşmış.
- j) Padişah da Keloğlan'a birçok hediye vermiş.

4.1.50.2 Masalın İletileri

- 1) İnsan aklı, kurnazlığı sayesinde dev bile dize getirir.
- 2) Çocuklar evi geçindirmede ailelerine destek olmalıdır.
- 3) Büyükler gücü yetmediklerinde aile bireylerinden, evlatlarından destek isteyebilir.

4.1.50.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ın kurnaz planları sayesinde dev yenmesi

4.1.50.4 Masalın Teması

İnsan aklı, kurnaz planları sayesinde aşılması en zor güçleri bile yenebilir.

4.1.50.5 Formeller

4.1.50.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde bir karı kocanın otuz dokuz tane çocuğu varmış.

4.1.50.5.2 Geçiş Formelleri

- Son zamanlarda bir tane daha olmuş. Bu suretle çocuklarının sayısı kırkı bulmuş.
- Bir gün çocuklarının hepsini karşısına toplamış.
- Zamanın padişahı bir gün tellallar bağırtarak:
- Her kim bana bu devin atını getirirse, ona birçok akçe vereceğim, demiş.
- O zaman bu kırk kardeşin en küçüğüne de Keloğlan derlermiş.
- Padişah gene bir gün davul çaldırıp tellâl bağırtmış.
- Bir gün padişah tekrar tellâllar bağırtmış.

4.1.50.5.3 Bitiş Formelleri

- Yemiş, içmiş, muradına ermiş...

4.1.50.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Köy
- Tarla
- Saray

4.1.50.5.5 Sayı Formelleri

- Otuz dokuz çocuk
- Kırk kardeş
- Bin akçe

4.1.50.5.6 Renk Formelleri

- Ela buzağı

4.1.51 Tembel Keloğlan

4.1.51.1 Masalın Epizotları

- a) Babası ölen Keloğlan annesiyle yalnız kalmış.
- b) Bir gün babasında kalan kılıcı annesinden isteyerek onu kılıççıya götürmüş.
- c) Kılıcın üzerine “Kırk can öldüren Ahmet ağanın kılıcı” yazdırmış ve kılıcı parlatmış.
- d) Kendini pehlivan sanarak dolaşan Keloğlan devlerin diyarına gitmiş.
- e) Kılıçta yazılan yazıyı gören devler Ahmet ağayı öldürmeye karar vermişler fakat bir türlü başaramamışlar.
- f) Öldürmek için başka bir çare bulamadıkları için de pes edip onu evine götürmeye karar vermişler.
- g) Keloğlan da bir atla bir heybe altın karşılığında evine gitmeye razı olmuş.
- h) Annesiyle beraber bu altınları bir güzel harcıyıp keyif yapmışlar.

4.1.51.2 Masalın İletileri

- 1) Bazı kişiler kendini olduğundan daha farklı gösterip karşısındakini kandırabilir.
- 2) Yapmak isteyip de başarılamayan işler insanı yıldırır.
- 3) İnsan bazen olmak istediği karaktere bürünüp o cesaretle olmazı başarır.
- 4) Çalışmadan hazıra alışan insanlar kurdukları düzende devam ederler.

4.1.51.3 Masalın Konusu

Babasının kılıcıyla ortalıkta dolaşan Keloğlan'ın devle mücadelesi.

4.1.51.4 Masalın Teması

Çalışmadan para kazanmanın yolunun arayanlar kendine bir çıkış yolu bulur ve o düzende devam ederek hayatın tadını çıkarır.

4.1.51.5 Formeller

4.1.51.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zamanda bir fakir fukaranın bir oğlu varmış.

4.1.51.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir gün bir vuruşta gözünün üstündeki sineklerin kırkım birden öldürmüş.
- Bir gün dağa çıkmış.
- Derken yemekler yapılmış, Ahmet ağa davet edilmiş, devlerde misafir kalmış.
- Devler bu sefer aralarında toplanarak, Ahmet ağayı suya düşürüp boğmağa karar vermişler.
- Nihayet, Ahmet ağayı zehirleyerek öldürmeğe karar vermişler.
- Bunlar gitmişler, gitmişler... Dere tepe düz, gece gündüz gitmişler, üç ay sonra Ahmet ağanın evine varmışlar.

4.1.51.5.3 Bitiş Formelleri

- Onlar ermiş muradına...

4.1.51.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Devlerin diyarı
- Üç beş gün
- Üç ay sonra

4.1.51.5.5 Sayı Formelleri

- Bir heybe altın

4.1.51.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.1.52 Keloğlan Ölüyü Diriltiyor

4.1.52.1 Masalın Epizotları

- a) Bir gün parasız kalan Keloğlan eşeğini satmak için kasabasının pazarına gitmiş. Orada hayvan alıp satan cambazlardan ikisi eşeği ucuza alabilmek için Keloğlan ı ikna edemeyince eşeğin kuyruğunu kesmiş.
- b) Keloğlan da bunun fark edince bunlara bir oyun oynamış. Eşeğin kuyruğuna gümüş lira yapıştırarak cambazlara eşeği satmış.
- c) Eşeği ahıra götüren cambazlar eşeğin gümüş para yapmadığını anlayınca Keloğlan'ın peşine düşmüşler.
- d) Keloğlan bunlara oyun yapıp bu sefer de tavşanı söz dinleyen tavşan diye inandırıp onlara satmış.
- e) Bu sefer de kandırıldıklarını anlayan cambazlar öfkeyle yine Keloğlan'ın peşine düşmüşler.
- f) Kandırmaya doymayan Keloğlan karısını öldürme numarasıyla yine saf cambazları kandırmayı başarmış.
- g) Karısını bıçakladıktan sonra başında kaval çalarak yeniden diriltmiş.
- h) Bu yalana da inanan cambazlardan biri kendi karısına öfkelenip onu öldürmüş ve Keloğlandan aldığı kavalla yeniden diriltmeye çalışmış.
- i) Fakat işin aslını öğrenince iş işten çoktan geçmiş ve eşinden olmuş.
- j) O öfkeyle Keloğlanı öldürmeye gidip bir çuvala koyduklarında bir boşlukta çuvaldan çıkıp yerine çobanı koyan Keloğlan yine işin içinden sıyrılmıştır.
- k) Keloğlan'a inanıp kendilerini suya atan cambazlar kendilerini suya atıp suyun derinliklerini boylamışlar.
- l) Akılsızlıklarının cezasını çekerek her şeye inanmanın bedelini ödemişler.

4.1.52.2 Masalın İletileri

- 1) İnsanları saf yerine koyup kandırmaya çalışanlar kendi tuzaklarında boğulurlar.
- 2) Tanımadığımız insanlara hemen güvenmemeli, onların her sözüne inanmamalıyız.
- 3) Başkasının lafıyla hareket edenler sevdiklerinden olabilirler.
- 4) İntikamın da bir dozu olmalı, aşırıya kaçılmamalıdır.
- 5) Saf sandığımız insanlar gün gelir bizden daha akıllıca davranarak bizi tuzağa düşürebilirler.

4.1.52.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ı kandırıp eşeğini almaya çalışan iki cambazın başına gelenler.

4.1.52.4 Masalın Teması

Karşısındaki insanı kandırıp onun malını ele geçirmeye çalışanlar kazdıkları kuyuya kendileri düşerek bunu canlarıyla ödeyebilirler.

4.1.52.5 Formeller

4.1.52.5.1 Başlangıç Formelleri

- Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir Keloğlan varmış.

4.1.52.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir gün parasız kalan Keloğlan, eşeğini satmak için kasabanın pazarına gitmiş.
- Keloğlan çok geçmeden cambazların kendisine yaptıkları oyunu anlamış.
- Çok geçmeden cambazlar köye gelip köylülerden Keloğlan'ın evini öğrenmişler.
- İki arkadaş bu defa Keloğlan'ı yakalayıp elinden paraları almağa, eğer paraları vermezse onu öldürmeğe, hem de her ne pahasına olursa olsun öldürmeğe karar vermişler.

- Keloğlan çıkıp tarlaya gitmiş. Çok geçmeden cambazlar da gelip onu tarlada bulmuşlar.
- Nihayet tamamen canlanıp ayağa kalkmış.
- Cambazlar, şöyle olur, böyle olur, şu kadar para verelim, bu kadar para verelim diyerek Keloğlan'ın gönlünü etmişler.

4.1.52.5.3 Bitiş Formelleri

- Keloğlan ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

4.1.52.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Ahır
- Tarla
- Keloğlan'ın evi
- Sabahleyin

4.1.52.5.5 Sayı Formelleri

- İki yüz lira
- Yüz lira
- Birkaç kap yemek
- İki ahbap
- İki cambaz
- Bir kaval

4.1.52.5.6 Renk Formelleri

- Yeşil boyalı kapı
- Gümüş lira
- Kara koyun

4.1.53 Keloğlanla İhtiyar

4.1.53.1 Masalın Epizotları

- a) Vakti zamanında bir kadının Keloğlan adında bir oğlu varmış.
- b) Keloğlan her gün akşama kadar çalışır, bazen de amelelik yapar evi anca geçindirirmiş.
- c) Bir gün yine çalışmak için yola çıktığında çok yorulmuş ve dinlenirken bir pınara ağzını dayayıp su içerken “Oooh!” çekince karşısına el kadar bir insan çıkmış.
- d) Adam büyüyerek ak sakallı bir ihtiyara dönüşmüş.
- e) Ona iyilik yapmak için gelen ihtiyara Keloğlan iş aradığını, para kazanmak istediğini ama artık yorulduğunu söyleyince ihtiyar daha iyi yaşamak istersen daha çok çalışmalısın diyerek nasihatte bulunmuş.
- f) Keloğlan büyük sözü dinleyeceğine söz verince ihtiyar da ona cebinden bir kahve değirmeni çıkarmış. Başın sıkıştığında “Açıl değirmenim açıl!” deyince seni dertten kurtaracak, demiş.
- g) Keloğlan dayanamamış yolda giderken “Açıl değirmenin açıl!” deyince önüne türlü türlü yemekler gelmiş. “Kapan değirmenim kapan!” deyince de peri kızları tepsileri toplayıp gitmiş.
- h) Annesine koşup durumu anlatan Keloğlan anası razı olmasa da akşama komşuları çağırıp yemek ziyafeti vermiş.
- i) Komşulardan biri dalgınlıkta hemen değirmeni kapıp yerine başka bir değirmen koymuş.
- j) Keloğlan annesinin ve ihtiyarın sözünü dinlemediği için başına bunun geldiğini anlasa da artık çok geçmiş.
- k) İhtiyarın yanında soluğu alan Keloğlan pişmanlığını dile getirince ihtiyar ona acıyıp bir tavuk ve bir kabak vermiş.
- l) Değirmeni alanı bulması için de bir yöntem söylemiş.
- m) Yolda yine dayanamamış “Açıl kabağım açıl!” deyince etrafa akrepler, kertenkeleler, yılanlar yayınca Keloğlan hemen “Kapan değirmenim kapan!” demiş.
- n) Sonra da tavuğun kerametini merak edince tavuğun altın yumurtladığını görmüş ve altınları ceplerine doldurmuş.

- o) Akşam olunca kabak sayesinde korkudan komşusu kendini ele vermiş. Fakat komşunun oğlu değirmeni kırdığı için artık değirmen işe yaramaz olmuş.
- p) Diğer komşuları kabak başlarına dert açmasın diye de kabağı ırmağa atınca elindeki kabaktan da olmuş.
- q) Elinde bir tek tavuğu kalan Keloğlan hamama gidip tavuğu girişte hamamcıya teslim etmiş.
- r) Tavuğun altın yumurtladığını görünce hemen çarşıdan benzer bir tavuk alıp Keloğlana onu vermiş.
- s) Eve gelince tavuğun artık yumurtlamadığını görünce yine pişman olsa da iş işten geçmiş.
- t) Değirmenden, kabaktan, tavuktan olan Keloğlan'a annesi "Büyük sözü dinlemeyenin hali budur. Hadi bakalım yine amelelik yapmaya." demiş.

4.1.53.2 Masalın İletileri

- 1) Çalışkanlığın, azimli olmanın mükafatı elbette çok büyüktür.
- 2) İnsan karşısına çıkan fırsatları iyi değerlendirmelidir.
- 3) Büyüklerin nasihatleri çok değerlidir, asla azımsanmamalıdır.
- 4) Bazen en yakınındaki insanlar senin malına göz dikebilir.
- 5) Haksız yollarla kendinde olmayana sahip olmak isteyenlerin sonu yoktur.
- 6) Büyük sözü dinlememenin sonu kayıptır.

4.1.53.3 Masalın Konusu

Karşısına çıkan ihtiyarın nasihatlerini dinlemeyen Keloğlan'ın kaçırdığı fırsatlar.

4.1.53.4 Masalın Teması

İnsan ummadığı anda karşısına çıkan fırsatı iyi değerlendirmelidir. Yoksa pişmanlıklar bir şey ifade etmez çünkü iş işten çoktan geçmiştir.

4.1.53.5 Formeller

4.1.53.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş, vakti zamanında bir kadıncağızın Keloğlan adında bir oğlu varmış.

4.1.53.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir gün gene amelelik yapmak için kazmayı omzuna vurarak yola çıkmış.
- Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz, gece gündüz gitmiş. Bir de arkasına bakmış ki, tam bir karışlık yol gitmiş. Kendi kendisine kızarak tekrar yola koyulmuş. Konarak, göçerek, arpa buğday biçerek tam bir güz gitmiş, bir pınar başına varmış.
- Fakat o da ne?
- Bu insan büyümüş, büyümüş. Nihayet beyaz saçlı, beyaz sakallı ihtiyar bir adam ortaya çıkmış.
- Keloğlan, böylece, “açıl değirmenim açıl!” desem mi demesem mi, diye epeyce yol almış.
- Koşar gibi memleketinin yolunu tutmuş. Az gitmiş, uz gitmiş, altı ay gece, altı ay gündüz gitmiş, memleketine varmış.
- Çok geçmeden bütün komşular evlerine dağılmışlar.
- İhtiyarı bulup kusurunu affettirmek, bu işe bir çare bulmasını rica etmek amacıyla o gün yola çıkmış, dağ tepe dümdüz, gece gündüz gittikten sonra ihtiyarla karşılaştığı pınara varmış.
- Böyle düşününe düşününe biraz daha yol almış. Sonra durup etrafına şöyle bir bakmış.
- Durmadan, dinlenmeden yürüyerek, geldiği yollardan, dağlardan, tepelerden, ırmaklardan geçerek memleketine varmış.
- Biz gelelim Keloğlan ile değirmeni çalan komşuya...

4.1.53.5.3 Bitiş Formelleri

Haydi bakalım kazmayı eline alıp tekrar amelelik yapmağa başla! Kendi düşen ağlamaz.

4.1.53.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Bir pınar başı
- Uzak bir memleket
- Her gün akşamlara kadar
- Günlerden beri
- Akşam üzeri

4.1.53.5.5 Sayı Formelleri

- Bir karışlık yol
- Bir kabak
- Bir tavuk

4.1.53.5.6 Renk Formelleri

- Beyaz saçlı
- Beyaz sakalı ihtiyar
- Bembeyaz sakal
- Ak sakallı adam

4.1.54 Oduncu Keloğlan

4.1.54.1 Masalın Epizotları

- a) Keloğlan annesi ile beraber yaşar, evin ihtiyaçlarını giderirmiş.
- b) Ormana odun kesmeye gitmeden önce annesine bir tavuk kestirip, bazlama yaptırmış, sonra yoluna koyulmuş.
- c) Yorulunca eski bir değirmende uyuya kalmış.
- d) Eve eli boş dönünce, annesine topladığı odunları yarın getireceğini söylemiş.
- e) İkinci gün, yine değirmende uyuya kalmış.
- f) Üçüncü gün kendini zorlayıp asla uyumadan yoluna devam etmiş.

- g) Ormanda yıllardır kavga eden, bir aslan ve kaplana rastlamış. Artık bu kavganın bitmesini isteyen hayvanlar Keloğlan'a bir balta verince, Keloğlan baltayı kaplana saplamış.
- h) Aslan Keloğlan'ı babasına götürünce babası da ona sihirli bir kutu vermiş.
- i) "Açıl kutum, kapan kutum" diyerek her türlü işini kutudan çıkan yüz adamla kırk merkebe yaptıran Keloğlan odunlardan bir kısmı ile bir kuru, kalanlarla da bir saray yaptırmış.
- j) Bir gün Keloğlan'a misafir gelen koca karı gece kutuyu alıp kaçmış, sarayı da yıkmış.
- k) Keloğlan ağlayınca kedisi ve köpeği kadının peşine düşmüşler. Kutuyu kadından alıp getirmişler.
- l) Keloğlanda kedisi ve köpeğine türlü ödüller vererek, sarayını da yeniden yaptırmış ve akli başında bir ağa olmuş.

4.1.54.2 Masalın İletileri

- 1) Evlatlar ailelerinin geçimlerine ortak olmalıdır.
- 2) Yorulmadan, azimle yapılan iş yerine ulaşır.
- 3) Yapılan iyiliğin elbet bir mükafatı vardır.
- 4) Haksızlığa uğrayan insan mutlaka bir çözüm yolu bularak içinde bulunduğu durumdan sıyrılmalıdır.

4.1.54.3 Masalın Konusu

Keloğlan'ın odun kesmeye giderken başına gelenler.

4.1.54.4 Masalın Teması

Etrafınızda malınıza göz diken insanlara karşı uyanık olunmalı, onlara fırsat verilmemelidir.

4.1.54.5 Formeller

4.1.54.5.1 Başlangıç Formelleri

- Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir Keloğlanla bir de anası varmış.

4.1.54.5.2 Geçiş Formelleri

- Bir gün annesine bir tavuk kestirmiş, bazlama yaptırmış.
- Bir gün Keloğlanlara bir koca karı misafir gelmiş.
- Keloğlan, ertesi günü anasına gene bir tavuk kestirmiş, bazlama yaptırmış.
- Üçüncü gün zorla anasına bir tavuk daha kestirmiş, bazlama yaptırmış, torbaya doldurarak dağın yolunu tutmuş.

4.1.54.5.3 Bitiş Formelleri

Bu masalda bitiş formeni bulunmamaktadır.

4.1.54.5.4 Yer ve Zaman Formelleri

- Köy
- Değirmen
- Orman
- İkinci vakti
- Ertesi gün
- Gece
- Sabahleyin

4.1.54.5.5 Sayı Formelleri

- Üç yıl
- Bir tavuk
- Yüz adam
- Kırk merkep

4.1.54.5.6 Renk Formelleri

Renk formeli bulunmamaktadır.

4.2. Naki Tezel'in Türk Masallarındaki Figürler

Naki Tezel masallarında Türk masallarında geçen kahramanların neredeyse hepsine rastlamak mümkündür.

“Peynir Tulumu” masalında yakışıklı bir delikanlı olan başkahraman masalın başında kılık değiştirerek şişman, kısa boylu, bir peynir tulumuna bürünür. “Kara Kedi” masalında padişahın evlenme çağında olan, dünya güzeli üç kızı vardır. “Kırkinci Oda” masalında yer alan kahramanlardan biri de Arap’tır. Arap padişahın torununu kaçıran kötü karakterli, yalancı biridir. Bir göze bir gül masalında ağladıkça gözlerinden inciler dökülen, güldükçe yanaklarında güller açan “Gül Kız” a rastlarız. “Altın Bülbül” masalında padişahın küçük oğlunun yolda karşılaştığı Hızır Dede karakterini görürüz. “Bahtiyarla Hoptiyar” masalında padişahın oğlu olan Bahtiyar’ı küçükken kaçıran ve onu eşi olmaya razı edemeyince güvercine dönüştüren Kaf Dağının ardındaki peri kızını görmek mümkündür. Yine “Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu” masalında padişahın kızıyla evlenmek için kılık değiştirme ustası Ali Cengiz’den bu oyunu öğrenip onu dize getiren Keloğlan tipini görürüz. Naki Tezel masallarında insan karakterleri diğer varlıklara oranla daha fazladır.

4.2.1. Yöneticiler

4.2.1.1. Padişahlar

Naki Tezel'in masallarında olduğu kadar, Türk masallarının birçoğunda da padişah figürüne rastlarız. Naki Tezel kitabının önsözünde “Padişah çok masalımızın kahramanıdır. Altından veya gümüştan saraylarda otururlar. Bazen hiç çocukları olmaz. Veya biri kız, ötekisi oğlan iki çocukları yahut da üç kızları veya üç oğlan çocukları, sayısız cariyeleri vardır.

Tek kadınla evli olanlara sık sık rastlanır. Aynada hayâlini gördükleri peri kızlarına âşık olurlar, onlarla yaşamaya başlarlar. Peri kızının isteği üzerine karılarının gözlerini oydurmakta tereddüt etmezler. İstediklerini cellâda verebilirler. Kızlarıyla evlenmek isteğinde bulunan delikanlılardan, yapılması imkansız olan işleri kırk günde isterler. Eğer o iş otuz dokuzuncu gün yapılmış olmazsa delikanlının kafası gider. Biriken kafalardan kuleler kurulur. Kendi kızlarını veya oğullarını başka bir padişahın oğlu veya kızı ile evlendirmek isterlerse de, onlar bu isteğe uymayıp gönüllerinin sevdiğine kaçarlar yahut da istediklerini kaçırlar. Zekâca ortadırlar. Yaptıkları kötülüklerin cezasını kolayca çekerler. Pek fazla zâlim oldukları zaman, kendi oğulları tarafından öldürülüp yerlerini onlara bırakırlar. İyilik yapmak istedikleri zaman da “Dile benden ne dilerse...” diyerek, her istenilecek şeyi, imkânsız görünse de yerine getirmek isteğini taşırlar. Fakat daima “Sağlığınıza dilerim.” cevabını alarak basit birtakım dileklerle karşılaşılır.” diyerek çok doğru tespitlerde bulunmuştur.

Gerçekten Naki Tezel'in bu tespitine incelediğimiz birçok masalda şahit oluyoruz.

“Kırk oğlu olan bir padişah, oğullarına bir anadan bir babadan olma kırk kız kardeş aramak için yollara düşer” (KK₃, 3).

“Üç oğlu olan padişah hastalanınca malını, tahtını oğulları arasında paylaştırmış” (KA₁, 40).

“Koca karıdan kendi için padişahın büyük kızını istemesini söylemiş” (PT, 66).

“Padişah, birbirinden güzel üç kızını da evlendirmek için sayısız teklifleri değerlendirirken, sultanın aklına bir çözüm yolu gelir” (KK₁, 76).

“O memleketin padişahının oğlu da atıyla gezinirken güzelleşen kızı görmüş ve çok beğenmiş” (KK₄, 98).

“Padişah, çocuğu namını duyup yanına çağirtmiş ve ayı derisinden 39 tane daha istemiş” (A₁, 109).

“Padişah yokken kırkıncı odanın anahtarını açmaması gerekirken kapıyı açar ve içeride bulduğu Arap'ın söylediklerine inanarak onu serbest bırakır”(KO₁, 118).

“Padişah da bunun üzerine Ayşe’ye hak ettiği cezayı vermiş ve Ayşe de böylece ettiğini bulmuş” (EB, 157).

“Evlenmek isteyen padişah kendine uygun bir kız arıyormuş” (BGBG, 158).

“Üç oğlu olan padişah memleketine büyük bir cami yaptırmış” (AB, 166).

“Padişah kızıyla evlenen zengin bir adam düğün gecesi karısının sevgisini ölçmeye kalkar” (YK, 205).

“Aslında Peri padişahının kızı, padişahın tek erkek evladını evliliğe razı edemediği için onu güvercin şekline sokmuştur” (BH, 213).

“Padişah ve vezir dolaşırken gördükleri kalenin içindeki altın sandalyeyi merak edip, ertesi gün kızlarını sırayla buraya yollamış” (KA₂, 240).

“Bir memleketin padişahı hiç erkek evladı olmadığı için tekrar evlenir” (ANGA, 248).

“Bir gün padişah oğluna haber gönderip artık dönmesini isteyince şehzade de yola çıkar” (AKGS, 280).

“Padişahın arabacı başının kızını razı ettikten sonra oğlan yüzüğü kızın orta parmağına takmış ve kızın içini okumuş” (SY, 273).

“İyiler memleketinin fena padişahı evlendiği 39 kadının da erkek evlat vermediği için gözünü çıkartmış” (SG, 4).

“Vakti zamanında bir padişahın kırk oğlu varmış” (KO₁, 116).

“Padişah bir gün bir vezirinden kırk günde verdiği 1 liraya koç alıp koçun etinden et, derisinden kürk, verdiği bir lirayı geri koçu da diri istemiş” (AA, 75).

“Bir gün gittiğim memlekette padişahlık seçimi varmış ve talih kuşu uçurulmuş” (R, 82).

“Vakti zamanında bir padişahın üç oğlu ile bir küçük kızı varmış” (ST, 104).

“Bir padişahın Yaprak ve Fidan adında iki kızı varmış” (KK₂, 124).

“Vakti zamanında çok iyiliksever bir padişah varmış” (LK, 131).

“Devlet işleriyle uğraşmayan, vaktini ava ve eğlenceye harcayan bir padişahın üç oğlu varmış” (T, 169).

“Bağdat’ın zengin bir padişahı ve bu padişahın da korkusuz bir kızı varmış” (KH, 204).

“Kervancıbaşı sultanı altın uğruna Mısır padişahına cariye olarak satar” (KH, 205).

“Padişahın yılladır gözleri görmeyen kızını tez zamanda iyileştirince padişah kızını küçük oğlana verir” (D, 231).

“O günden sonra, Ali, padişahlığını falan unutarak “İyilik Memleketi’nde” yaşamağa, ne iş bulursa yapmağa başlamış” (ÇA, 178).

“O zaman Padişah kızın zekâsına hayran olmuş; kırk gün kırk gece düğün yaparak onunla evlenmiş” (MM, 102).

“Nihayet, padişahın da, sultanın da oldukça yaşlandıkları bir sırada, bir kız çocukları olmuş” (SÇ, 224).

“Padişahın kızıyla evlenmek isteyen Keloğlan anasını zar zor ikna ederek saraya sultanı istemeye gönderir” (KACO, 265).

“Keloğlan’ın evlerinin karşısındaki sarayda yaşayan padişahın bir oğlu ve gelinlik bir kızı varmış” (KHY, 277).

“Padişah da kızını kurtaran Keloğlan’a ne dilerse vereceğini söylemiş” (KHY, 277).

“Padişah bu seferde Yemen kralının kızını isteyince Keloğlan padişahı istediği elmas işlemeli vapurla yola çıkmış” (KY, 261).

“Dönemin padişahı devin atını getirene birçok akçe vereceğini söyleyince Keloğlan da devi kurnazca kandırıp atını padişaha getirmiş” (DK, 308).

Görüldüğü gibi padişah figürü bazı masalların giriş kısmında “Bir zamanlar, memleketin birinde bir padişah varmış...” formeliyle bazı masallarda da kızını, oğlunu ya da Keloğlan’ı işin içine sokmak amacıyla kullanılmıştır. Padişahın kullanılmadığı masallarda ise onun statüsünde bir kral, han ya da bey bulunur. Naki Tezel’in masalları bu bakımdan incelendiğinde 54 masalın 35’inde padişah figürü olduğu dikkat çekmektedir. Bu da Naki Tezel’in masallarının yaklaşık %62’sinde padişah figürünün bulunduğunu gösteriyor.

Masallarda Padişah figürünü her açıdan görmek mümkündür.

“Sihirli Çeşme” masalında padişah figürünü kızının hastalığına dünyanın dört bir tarafından çare arayan bir baba olarak görürken, “Seksen Göz” masalında iyiler memleketinin fena padişahını, evlendiği 39 kadının da erkek evlat vermediği için gözünü çıkartan bir eşi görmek mevcuttur.

Naki Tezel’in Türk Masalları önsözünde belirttiği gibi “Masallarda imkânsızlıklar yoktur. Düşünülen ve düşünülemeyen her şey olabilir. Bir küpün üzerine binip gözünüzü açıp kapayınca kadar bir yıllık yolu aşabilirsiniz. Yedi kat yerin altında karıncaların padişahıyla buluşur, bir ejderhanın sırtında on iki kat gökyüzüne bir anda yükselerek aslanlar padişahıyla konuşabilirsiniz.” düşüncesi de incelemiş olduğumuz masallarda geçen karıncalar padişahı ve aslanlar padişahını da bize hatırlatır. Böylece çocuk da

dinlediği bu masallarda hayal alemine dalarak padişahın sadece insan olmadığı düşüncesine kapılacak ve hayal dünyası zenginleşecektir.

4.2.1.2. Vezirler

Vezirler genellikle padişah figürünün olduğu masallarda yer alırken bazen baş vezir gibi derecelere ayrılır bazen de padişaha en yakın olan tek vezir şeklinde bulunurlar.

“Tahta göz diken baş vezir ummadıkları anda padişahın iki oğlunu katletmiş, halka padişah olduğunu ilan etmiş” (KA₁, 41).

“Padişah ve vezir dolaşırken gördükleri kalenin içindeki altın sandalyeyi merak edip, ertesi gün kızlarını sırayla buraya yollamış” (KA₂, 241).

“Zengin bir adamın üç oğlu varmış. Büyük oğlu vezirin kızıyla, ortanca oğlu fakir bir kızla evlidir” (GK, 98).

“Padişah bir gün bir vezirinden kırk günde verdiği 1 liraya koç alıp koçun etinden et, derisinden kürk, verdiği bir lirayı geri koçu da diri istemiş” (AA, 75).

“Şehzade ile evlenmek isteyen baş vezirin kızı, şamdandan şüphelenerek kız şamdanı birkaç günlüğüne sultandan istemiş” (ŞK, 156).

“Hamamda yıkanırken saltanat içinde yıkanan vezirin karısı Arap kadın ona acıyıp kendi kurnasına alır ve çıkışta birlikte sarayın yolunu tutarlar” (GK₁, 199).

“Padişah da yaptığı bu iyilik için Keloğlan’ı veziri yapmış” (KHY, 288).

“Eve gelirken vezire rastlamış ve vezir ceylana alacaklı olunca Keloğlan da ceylanı padişaha hediye edeceğini söylemiş” (KY, 265).

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi vezir, baş vezir, vezirin karısı, vezirin kızı figürleri masallarda karşılaşılan kahramanlardır.

4.2.1.3. Şehzade

Masallarda olması imkânsız gibi görünen yoksul bir kızın bir şehzade ile evlendiğine her zaman rastlanır. Şehzade figürü Naki Tezel masallarında bazen padişahın oğlu olarak başrolde yer alsa da bazen de padişahın üç oğlundan herhangi biri olarak karşımıza çıkar.

“Kısmetimi Arıyorum” masalında padişahın kırk oğluna rastlanır ve bu da bize masallarda çok sık kullanılan kırk sayı motifini hatırlatır.

“Kırk oğlu olan bir padişah, oğullarına bir anadan bir babadan olma kırk kız kardeş aramak için yollara düşer” (KA₁, 40).

“Bizim şehzadeler alayı, böylece, dere tepe düz, dağ tepe yüksek dememişler, gitmişler, gitmişler...” (KA₁, 41).

“Keçi Kız” masalında şehzade keçi kızla evlenmeye babasını ikna eden bir evlat olarak karşımıza çıkar.

“Memleketin bütün bekar kızları gibi keçi kız da o davete gelir ve şehzade onu tanır, onun yemeğini beğenir.” (KK₄, 98).

“Çaresiz oğlunun seçimini kabul eden padişah ve sultan, oğlunu keçi kızla evlendirir.” (KK₄, 106).

“Kırkinci Oda” masalında şehzadenin kızı da masal kahramanı olarak yer alır ve Kaplan adam devin de yardımıyla Sivri dağında tutsak olan şehzadenin Bilge kızını kurtarır.

“Aslında Arap, şehzadenin kızı Bilge’yi kaçırmış, yerini söylemediği için o odada saklı tutulmuştur” (KO₁, 118).

“Altın Bülbül” masalında kardeş olan şehzadeler arasında yaşanan kıskançlıklara şahit oluruz. Bunun sebebi şüphesiz padişahın yerine geçme, tahta sahip olma mücadelesidir. Bu kavgadan ise genellikle ağabeylerinin tuzaklarından akli ve azmi sayesinde kurtulan küçük kardeş galip gelir.

“Ağabeyleri küçük şehzadeyi su kuyusundan su içerken onu çaresizce kuyuda bırakıp kaçmışlarsa da küçük şehzade onların niyetini anlamış” (AB, 168).

“Küçük şehzade babasının tahtına geçip ülkeyi yönetmeye başlarken, ağabeyleri de saraydan kovulur” (AB, 168).

“Bahtiyarla Hoptiyar” masalında peri kızı tarafından evlenmeye razı edilemeyince güvercine dönüştürülen bir şehzade karşımıza çıkar.

“Peri kızından kurtulmanın tek şartını onlara bildirip onun tekrar saraya dönmesini, insanoğlu olmasını sağlamışlar” (BH, 213).

“Saraydaki matem sona ermiş, padişah ve sultan evlatlarına, şehzade de sevdiklerine kavuşmuş” (BH, 239).

“Altın Bülbül” masalında şehzadenin peri kızından altın bülbülü devlerin yardımıyla alıp gelmesini görürüz.

“Dev anası da yedi oğluyla küçük şehzadeye yardımcı olmuşlar” (AB, 166).

“Sonunda peri kızının başucunda duran Altın Bülbül’ü alarak oradan uzaklaşmış.” (AB, 203).

“Alabalık” masalında şehzade, eşini alabalığın karnından kurtaran cesur bir adamı canlandırır.”

“Şehzade, geyiği takip edince oğluna ve eşine yapılanları öğrenip onları alabalığın içinden kurtarmış” (A, 46).

“Limon Kız” masalında ise ne sevdiği uğruna babasına karşı gelen ne de cesurluğuyla devi yenen şehzade vardır. İhtiyar ve fakir bir kadının doldurduğu testiye kıran haylaz, şımarık bir oğlan çıkar karşımıza ve aldığı beddua da yerine ulaşır.

“Haylaz oğlan bir gün çeşmesinden testisiyle yağ dolduran ihtiyar kadının testisini kırmış” (LK, 131).

“Fakir ve ihtiyar kadın üzülerek şehzadeye ‘Dilerim Limon kıza aşık olasın da onu göremeyesin!’ diyerek gönülden bir beddua etmiş.” (LK, 131).

Masallarımızda görülen örnekler gibi şehzade figürü de sürekli değişebilmektedir. Bazen iyi huylu, babasına her daim yardım eden, kardeşlerini ölümden kurtaran fedakar bir şehzadeyle karşılaşsak da bazen de kılık değiştiren, sevdiğine zulmeden, yaşlılara yardım etmeyip onlara kötü davranan, beddua alan şehzadelerle de karşılaşabiliriz.

Birçok masalda da görüldüğü gibi padişahın büyük oğlu mücadele sürecinde ön plânda tutulsa da asıl kahramanın küçük oğlu olduğu görülmekte, büyük ve ortanca oğlun başarısızlıkları küçük oğlun kahraman olmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda masalarda kahramanın üstün vasıflarını belirtmek için de devi öldürmek, devlerle savaşmak gibi olağanüstü bir neden oluşturulmaktadır.

4.2.2. Halktan Kişiler

4.2.2.1.Keloğlan

Naki Tezel’in incelediğimiz masallarının 13 tanesinin kahramanı Keloğlan’dır. Bu da incelememizde Keloğlan figürünün önemini ortaya koymaktadır. Masalarda Keloğlan’ın kişilik özellikleri vurgulanırken en çok da onun tembelliği ortaya konulmaktadır. Bu tembellik anasını usandırdığı kadar, sevdiği kadını da çileden çıkarır hale getirir.

“Hamamcı ile Keloğlan” adlı masalda, tavuklarının yumurtalarını satarak kazandığı para ile hayatını devam ettiren Keloğlan, tavuklar yumurtlamayınca birini satmaya karar verir.

Tavuğu satın alan adam, bunun karşılığında Keloğlan'a para vermez, eve gidince de tavuğu kesip pişirir. Tavuğunun parasını alamayan Keloğlan, adamı takip eder ve piştikten sonra tavuğunu ve adamın evindeki yemekleri kendi evine götürür, annesi ile afiyetle yer. Keloğlan'ın annesi oğlunun başından geçenleri öğrenir ama olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme yapmaz. Keloğlan, genelde kötülük gördüğü kişiye kötülük yapar, kendisini aldatmaya çalışanlara tuzak kurar” (Erdal, 2016:1810).

Masalda Keloğlan hırsızlık da yapar: “Zavallı hamamcı aşağıda inleyedursun, Keloğlan yukarı çıkarak evin her tarafını karıştırmaya başlamış. Pahada ağır, yükte hafif, altına ve gümüşe dair ne varsa hepsini almış, doğruca evine gitmiş” (Tezel, 2001: 331). Keloğlan, kendisine karşı kurulan tuzakları başarı ile atlatır. Eve getirdiği deveyi kesip kavurma yapan Keloğlan'ın, annesine bu deveyi nereden aldığına dair bir açıklama yapmaması ve annesinin de bunu sorgulamaması dikkat çekicidir. Hile ile her zorluğun üstesinden gelen Keloğlan, sonunda padişahın ortanca kızı ile evlenir, annesini de yanına alıp mutlu yaşar. Masal, bir ders ile biter: “Düzenle düzencinin elinden kurtuluş olmaz” (Tezel, 2001: 336).

Bazen padişah sarayında bazen Yemen'de, Hindistan'da görülen tip devleri dize getirip Ali Cengiz ustayı bile yenerek, kılık değiştirme motifini kullanarak masallarımızı zenginleştirmektedir.

Naki Tezel Keloğlan figürüne Türk Masalları kitabının önsözünde şöyle yaklaşır: “Keloğlan, üzerinde önemle durulması gereken bir tiptir. Türk'teki zekâ gücünü Keloğlan kadar temsil eden başka bir masal kahramanı gösterilemez. Yoksul bir karı kocanın veya yoksul bir kadıncağızın oğlu olarak görünen Keloğlan, küçüklüğüne rağmen yaşından ve boyutundan, halinden ve tavırlarından hiç de umulmayan keskin bir zekânın, veya akla gelmeyen kurnazlıkların, hilelerin yardımıyla düşmanlarını alt edebilir, hatta zengin olabilir” (Tezel, 1971:16)

İncelediğimiz masalların hemen hemen hepsinde bu tespitler mevcuttur.

“Masallardaki güç ve başarının temelinde çoğu zaman hilekârlık, kurnazlık ve düzenbazlığın yatmakta olduğu görülür. Ancak masalarda Keloğlan'ın karşısına çıkıp mücadele ettiği güçlerin nitelikleri doğru değerlendirilince Keloğlan'ın hilekârlığı ve düzenbazlığında haklı gerekçeler bulmak mümkündür. Çünkü artık meseleleri kuvvet ve pehlivanlıkla çözme devri geçmiştir” (Özcan 2013:255).

İncelenen Naki Tezel masallarında Keloğlan'ın değişik yönleriyle karşılaşırız:

“Kırk günün sonunda oyunu iyice anlayan Keloğlan, Ali Cengiz’e saf görünerek hiçbir oyunu öğrenemediğini söyler ve daha sonra onun elinden kurtulmayı başarır” (KACO, 265).

“Akli, kurnazlığı, hazır cevaplılığı yerinde olan Keloğlan bu fırsatı kaçırmı mı hiç?” (KKM, 290).

“Hamamcıya dersini vermeye devam eden Keloğlan çeşitli kılıklara girerek hamamcıdan intikamını almış” (HK, 330).

“Keloğlan’ın masallardaki başarısı kurnazlığıyla, düzenbazlığıyla özdeşleşmiştir, hile ve düzenbazlıkla başarıya ulaşır. Ancak buradaki hile aldatmak ve kandırmak suretiyle haksız çıkar elde etmek kastı dışında, varılmak istenen meşru ve gerekli hedef için kel kahramanın kullandığı stratejik mücadele yöntemini karşılar” (Harmancı 2010:88). “Devir, düzen ve oyun devridir” (Alangu 2009:131). “Keloğlan’ın bu kötülüklerle mücadele edebilmesi için oyunu kuralına göre oynaması elbette zorunludur. Bu özelliğiyle Keloğlan yeniçağın ve modern zamanların ustası olma hakkını elde etmiş olur” (Öncü 2013:254).

“Dev son olarak da Keloğlana bir tokmak verir ve tokmakla oduncunun ve komşusunun kafasına vurunca onlar da aldıklarını geri verirler” (KT, 324).

Fakir bir kadının oğlu olarak dünyaya gelse de akli, azmi sayesinde vezirliğe, hatta padişahlığa yükselen bir figür olarak masalı okuyan herkese mutlaka bir ders aşılacaktır.

“Padişah da yaptığı bu iyilik için Keloğlan’ı veziri yapmış” (KT,328).

“Akli, kurnaz zekâsıyla sultanla evlenmeyi hak eden Keloğlan yanına annesini de alarak sarayda mutlu bir hayat sürmüştür” (KACO, 273).

“Kurnazca planlarıyla padişahı da dize getiren Keloğlan sonunda padişahın ortanca kızıyla evlenmiş” (HK, 329).

Keloğlan’ın yaptığı iyilikler masalda hep karşısına çıkar ve bu da masalı okuyanlara iyilik yapmanın değerini açıkça gösterir.

“Denizde büyük balık küçük balığı yutmak üzereyken Keloğlan onu kurtarmış ve küçük balık ona sıkıştığında kullanması için iki tüy vermiş” (KYKYA, 314).

“Yolda kuş yuvasına çıkmak üzere olan yılanı vurduğu için de kuşların annesi ona yardım edip Keloğlan’ı dünyaya çıkarmış” (KYKYA, 315).

“Aslan, Keloğlan’ı babasına götürünce babası da ona sihirli bir kutu vermiş.

- Açıl kutum, kapan kutum, diyerek her türlü işini kutudan çıkan yüz adamla kırk merkebe yaptıran Keloğlan odunlardan bir kısmı ile bir koruk alanlarla bir saray yaptırmış” (OK, 275).

Keloğlan bazı masallarda annesiyle tek başına yaşarken bazı masallarda da kırk kardeşin en küçüğü olarak karşımıza çıkar. Masalların kimisinde de az da olsa babasından söz edilir.

“O zaman bu kırk kardeşin en küçüğüne de Keloğlan derlermiş” (DK, 308).

“Keloğlan anasıyla beraber çiftçilikle meşgul olurmuş. Keloğlan’ın tokmağı Bir padişahın üç oğlu varmış” (KYKYA, 314).

“Küçük kardeşleri Keloğlan’ın devi kovmak için attığı ok ise devin bacağına gelmiş, dev yaralanıp bir kuyuya sığınmış” (KYKYA, 314).

“Keloğlan annesi ile beraber yaşar, evin ihtiyaçlarını giderirmiş” (OK, 274).

“Babası ölen Keloğlan annesiyle yalnız kalmış” (TK, 305).

4.2.2.2. Pir veya Derviş

Türk masallarında masal kahramanının bulunduğu güç durumdan kurtulması, amacına ulaşması için her zaman bir yol gösteren, arkasından dua eden, yaşadığı zorluğu aşması için manevi bir destekle ummadığı anda karşısına çıkan güçler vardır. Bunlar pir veya dervişlerdir ve yaşanan kültürde her zaman saygıyla anılırlar.

Naki Tezel masallarının birçoğunda da kahramana yardımcı olan pir veya dervişler bulunur. Bu pir veya dervişler bazen kılık değiştirerek en zor zamanda masal kahramanının karşısına çıkar ve ona yol gösterir.

Manevi basamakları atlayan pir, doğru yolda gitmeyenleri uyarır, yetiştirir onlara amaçlarına ulaşma yolunda kolaylık sağlayacak tavsiyelerde bulunur.

“Karşılarna çıkan ihtiyarın sözüne kulak asmayan delikanlılar önlerine çıkan çayırılıkta gece yatarlar” (KK₁, 76).

“Dönüş yolunda küçük şehzade ve ihtiyarın sözünü dinlemedikleri için dev ejderhayla karşılaşılır” (KK₁, 78).

“İşte böylece giderlerken, o ak sakallı, güzel yüzlü ihtiyar, gene bunların önüne çıkmış” (KK₁, 78).

“Bir Göze Bir Gül” masalında bu figüre rastlamak mümkündür.

“Ormandaki ihtiyar kişi yardımsever, iyi niyetli bir adamdır. Ağladıkça gözlerinden

inciler dökülen, güldükçe yanaklarında güller açan güzel kızı ormanda ağlarken bulduğunda ona yardım eder, yaşadığı kulübeye götürür, evladı gibi sever, babalık yapar. Masalımızda karşımıza çıkan ihtiyar adam, ağladıkça gözlerinden inciler dökülen, güldükçe yanaklarında güller açan güzel kızı herhangi sihirli bir nesne vermez. Onu evlat edinerek ona en büyük iyiliği yapmış olur” (Saraç, 2014:26).

“Bu masalda kızı ormanda bulan, ona sahip çıkan, onu evlatlığına alan ihtiyar kişi iyiliği, erdemi ve insanın hayatındaki olumlu dönüm noktalarından birini temsil etmektedir” (Saraç, 2014 :27).

“Nihayet bir dağ başında ihtiyar bir adama rastlamış. Selâm verip ihtiyarın elini öpmüş. Bu delikanlının kendisine saygı gösterip elini öpmesine pek memnun olan ihtiyar:

-Ben Limon Kız'ın bulunduğu yeri biliyorum, demiş. Sana tarif edeyim” diyerek kahramanı istediği yere yönlendirmektedir.

“Hızır, masallarda kahramanın hamisidir ve ona dua edip, dileklerinin gerçekleşmesini sağlar. Kahramanın en ümitsiz zamanlarında yardımına koşup duruma göre bazen ölümden kurtarır, bazen de ona yenilmezlik kazandırır. İsteddiği yere zamanında ulaşamayacağını düşündüğü anlarda, kahramanı istediği yere anında götürür. Hızır masallarda kahramana hem iyilikler yapmakta, hem de kahramanın düşmanlarına çeşitli cezalar vererek, ona yardımcı olmaktadır” (Ocak, 2006: 203-204).

“Limon Kız” masalında da Hızır figürünü kahramana yardımcı ihtiyar adam üstlenir.

“Hızır'ın Türk halk inançlarına göre ölmezlik sırrına eren, derviş gibi Tanrı'nın yeryüzündeki güçlü ve yardımsever elçisi konumunda olan, bunalan masal kahramanlarını sıkıntıdan kurtararak gitmek istedikleri yere bir anda ulaştırdığı bilinmektedir” (Günay, 1998: 435).

“Burası devin sarayının bahçesidir. Bahçede binlerce meyve ağacı arasında bir tane de limon ağacı vardır. O ağacı arayıp bul! Üzerinde üç tane limon göreceksin. Bu üç limonu da kopar, arkana bakmadan geri dön! Geldiğin yerlerden geç... Bu limonları keserken her birinden bir kız çıkar. Senden bir şey isteyecekler: istediklerini yaparsan ne âlâ... Yapmazsan Ölürler. Dikkatli davran... Haydi yolun açık olsun evlâdım!” (LK, 132).

Burada ihtiyar, kahramana bazı talimatlar vererek, onu yönlendirerek hem kahramanın ulaşmak istediği hedefe dikkatli bir şekilde, zarar görmeden ulaşmasını

sağlıyor hem de kısa sürede bu işi gerçekleştirmesine yardımcı oluyor ve sonra da ortadan kayboluyor.

“Altın Bülbül” masalında, Kafdağı’nın ardındaki altın bülbülü arayan padişahın küçük oğlunun sırtını yolda rastladığı Hz. Hızır üç kere sıvazlar (Tezel, 1971: 166).

“Çoban Ali” masalında da Ali, kaybolan kesesini bulmak için götürdükleri ihtiyarın “Kayıplar Müneccimi” olduğunu anlayınca, ona, para kesesini kaybettiğini söylemiş. Bulmasını rica etmiş, ihtiyar da önündeki çömleği bir müddet karıştırdıktan sonra avucundaki keseyi Aliye uzatmış. Ali böylece “İyilik Memleketi’nde” herkesin birbirine seve seve iyilik yaptığını anlamış ihtiyarın bu olağanüstü özelliğine de akıl sır erdirememiştir.

“Keloğlan İle İhtiyar” masalında da ihtiyar adam motifini görmek mümkündür.

Keloğlan birdenbire gözüne ilişen manzara karşısında hem korkmuş, hem de şaşırmış. Suyun aktığı delikte el kadar bir insan görünmüş. Bu insan büyümüş, büyümüş. Nihayet beyaz saçlı, beyaz sakallı ihtiyar bir adam ortaya çıkmış.

Masaldan alınan bu kesitten de anlaşılacağı gibi karşımıza çıkan yardımsever ihtiyarlar önce küçük surette belirip gittikçe büyüyebilir, sonra da normal insan boyutuna ulaşabilirler. Bu masalda ihtiyar, Keloğlana çalışmadan, yorulmadan ekmek yenilemeyeceğini, yaşamak için çalışmanın şart olduğunu, kendinden de örnekler vererek uyardıktan sonra ona zor zamanlarında işine yarayacak bir kahve değirmeni vermiş ve ak sakallı adam birdenbire ortadan yok olmuş.

Zor zamanlarda yardıma yetişen, kahramana nasihatler veren, önündeki tehlikelerden haberdar edip önlem aldırın, verdikleri sihirli nesnelere hayat kurtaran daha pek çok ihtiyar, pir, derviş ve Hızır figürüne masallarımızda rastlarız.

4.2.2.3. Karı-Koca

Naki Tezel masalların pek çoğunda karı-koca figürü hakimdir. Bazen bu figür padişah ve karısı olarak, bazen karşılıklarına çıkan kızı kendi evlatları gibi büyütüp, besleyen karı-koca olarak, bazen de sadece yardımcı karakter olmayıp ana karaktere bürünen kişilerdir.

“Yeşil Kuş” masalında evlendikleri gece karısının sevgisini ölçmeye çalışan ve aldığı cevap sonrasında karısına her gün sopayla dayak atan kocayı görürüz. Karısının sevgisine güvenmeyip önyargıyla davranan koca sonunda karısını kaybeder ve her ne

kadar değerini anlayıp pişman olsa da karısı artık onu terk etmiştir.

“Ağlayan Nar İle Gülen Ayva” masalında ise mutlaka bir oğlan çocuk babası olmak isteyen ve bunun için tekrar evlenen bir padişahı görürüz. Karısı kocasının korkusuyla doğumu beklerken sonunda kız evlat doğurmuş. Durumu ebeye anlatınca ebe de kız bebeği erkek evlat diyerek padişaha yutturmuş. Bu masalda erkek egemenliğini, kendi isteği uğruna eşlerinin gözünün yaşına bakmadan onları cellata teslim eden zalim koca modelini görüyoruz. Diğer yandan kadının yalan söylemeyi tercih etmesi de eşler arası güveni sarsan bir durum olarak düşünülebilir. Kadın eşinin korkusundan evladı büyüncü vaziyet anlaşılmasın diye sünnet olma zamanında evladından ayrı kalmaya razı olur. Masalarda maceraya atılmak için evden ayrılan gençlerin bir bölümü evlilik, bir bölümü zenginlik derdindedir. Buradaki kaçış ise hayatta kalma, babadan kaçma, annesinin hayatını düşünme olarak tanımlanabilir.

“Güneş Kız” masalında kadın, küçük oğlunun dileğini babasına anlatmış. Oğullarının bu dileğini baba da uygun karşılamış. Çobanın evine giderek küçük kızını oğluna istemiş. Bu masalda kadın aracı konumunda oğlunun evlenme isteğini babaya iletme vaziyetindedir. Karı-koca birlikte oğullarının istediği kızı ona almak için ellerinden gelen çabayı gösterirler. Masalın devamında da yine farklı bir karı-koca figürüyle karşılaşırız. Oğullarıyla evlenen kızın doğurduğu iki bebeği sala koyup dereye attıran kıskanç kardeşler ebeye birkaç altın vererek bu canılığı yapsalar da evlat sahibi olamayan ihtiyar karı-koca bu bebekleri dere kenarında bulup büyütürler, genç yaşa getirirler.

“Rüzgar Oğlu” masalında ava çıkan Rüzgar oğlu, ihtiyarlıkta fakirliği seçince bir anda her şeyini kaybeder. Eşi ve çocuklarıyla şehir şehir dolaşarak geçinmeye başlayan Rüzgar oğlu, iki evladını akıntıya kaptırır, eşini de saraya aşçı olarak verir. Yıllar sonra eşini, kızını, oğlunu da bulup tekrar eski mutlu yuvasına dönmüş ve ihtiyarlıkta zenginliğin daha önemli olduğunu anlamış. Burada da birbirine gönülden bağlı, zor zamanlara birlikte göğüs geren karı-koca figürüne rastlıyoruz.

“Seksen Göz” masalında ise iyiler memleketinin fena padişahı evlendiği 39 kadının da erkek evlat vermediği için gözünü çıkartmıştır. Bu masalda zalim bir koca figürü dikkat çeker. Sonunda oğlu, babasının tahtına geçer ve ona gereken cezayı verir.

Görüldüğü gibi Naki Tezel masallarının birçoğunda karı-koca figürünün kahraman olduğu veya masala yardımcı karakter olduğu dikkat çeker. Buna göre masalarda sadece erkek karakterler değil eşleri de sayısız tehlikelerle karşılaşır ve yaşam mücadelesine girerler.

Masalarda da rastladığımız gibi günlük hayatta da eşler birbirine her daim güvenmeli, zorlukları beraber aşmalı, sayısız imtihanlarda birlikte mücadele etmelidirler. Kendi arzuları uğruna eşlerine yaptıkları zulüm ve işkenceler masalda dahi kabul edilecek durum değildir.

4.2.2.4. Delikanlı

Türk masal kahramanları içerisinde delikanlı da yer alır. Naki Tezel'in bazı masallarında delikanlı, kahraman olarak görülür. “Bir zamanlar memleketin birinde bir delikanlı varmış...” gibi söylemlerle başlayan masalların dışında bazen de bu delikanlıların adlandırıldığını görürüz.

“Peri Kızı” masalında bir delikanlı peri kızıyla yuva kurar. “Peynir Tulumu” masalında peynir tulumunun, “Kara Kedi” masalında ise kara kedinin, “Bahtiyarla Hoptiyar” ve “Ağlayan Nar İle Gülen Ayva” masalında bir güvercinin yakışıklı bir delikanlıya dönüşü bize don değiştirme motifini hatırlatır.

“Kırk Arap” masalında evleneceği kızın cesaretini deneyen dev rolünde kıza görünen bir delikanlı çıkar karşımıza.

“Kaldı ile Geldi” masalında delikanlı rolüne Kaldı adı verilmiştir. Görüldüğü gibi Naki Tezel'in delikanlı figürünün geçtiği masallarında delikanlı mücadele, azim ve kararlılığı sonunda kahraman olmakta, savaşı da genelde kardeşleri, yakınları, çevresindekilerle olmaktadır. Delikanlı mücadeleden başarıyla sıyrılır, şekil değiştirerek karşındakileri dener.

4.2.2.5. Yoksul ve Öksüz Kız

Türk masallarında olduğu gibi Naki Tezel masallarında da yoksul ve öksüz kızın kahraman olarak seçildiği görülmüştür. Bu kızların bazıları babaları vefat ettiği için anneleriyle beraber geçim derdiyle uğraşırken bazıları ise üvey annenin bitmek bilmeyen zulmüne maruz kalırlar. Başlarına gelen sıkıntılara her zaman iyi niyetle yaklaşırlar, asla kalplerini bozmazlar. Üvey annenin çektirdiklerini dahi babalarından saklarlar. İyi niyetleri onların yollarını şehzadelerle kesiştirir. Her ne kadar bu kesişmeye engel olanlar çıksa da yine bir şekilde aradıkları mutluluğa ulaşırlar.

Naki Tezel'in yazmış olduğu masalların birçoğunda bu yoksul ve öksüz kızla karşılaşırız.

“Bir Göze Bir Gül” masalında ağladıkça gözlerinden inciler dökülen, güldükçe yanaklarında güller açan kıza şehzade talip olsa da üvey annesi kendi kızını şehzadeyle evlendirmek için araya girer ve türlü kurnazlıklar düşünür. Fakat amacına ulaşmadan öksüz kız ve şehzade birbirlerine kavuşur.

“Keçi Kız” masalında da Keçi kız daha çok küçük iken babası ölmüş. Öksüz kalmıştır. Fakir annesi ve kızını çamaşır yıkayarak ekmek parası kazanıyormuş ve çamaşır yıkarken şehzadeyle yolları kesişmiş. Aslında Keçi kız ayın on dördü, günün on beşi kadar güzel bir kız çıkmış. Sonunda o da mutlu bir yuvaya sahip olmuş.

“Etme Bulma” masalında birbiri arkasından anası ile babasını kaybeden kız öksüz kalmış. Kız elindeki birkaç kuruşu bitirdikten sonra kolay yoldan para kazanmanın yollarını ararken sonunda yaptıklarının bedelini ödemiş.

“Alabalık” masalında da yine üvey anne babayla bir olup öksüz kardeşlere kötülük yapmak istese de onlar bir yolunu bulup kaçarlar. Öksüz kız yine şehzadeyle evlenir ve saray hayatına geçer.

“Güneş Kızı” masalında padişahın oğlu gözü zenginlikte olmayan mütevazi bir hayat isteyen çobanın kızına talip olur.

“Mor Menekşe” masalında fakir bir kadının gergef işleyerek geçimlerini sağlayan üç kızına şahit oluruz.

“Şamdan Kız” masalında annesini hastalıktan kaybeden babasıyla yaşamaya devam eden kız karşımıza çıkar.

“Gururlu Kız” masalında annesi ile birlikte ufacık evlerinde fakir bir hayat süren kızın tek kusuru, güzelliğinden ötürü çok gururlu olmasıymış. Sanki yeryüzünde kendisinden daha güzel bir kimse yokmuş gibi, başı hep yukarıda gezer, kimsecikleri beğenmezmiş.

İncelenen Naki Tezel masallarında görüldüğü gibi hem fakir hem de öksüz olan bu kızların sonu her zaman iyiliğe, güzel bir yuvaya ulaşıyor. Her ne kadar üvey anne ya da kötü niyetli başka biri bu kızların saadetine engel olmaya çalışsa da asla mutluluğu yakalamalarına engel olamıyor. Bu yönüyle bu masalları çocuklara sunmak onlara sabır denilen büyük bir erdemi aşılacak, hayatta her şeyin zenginlikle kazanılamayacağını, sabır ve azimle mutluluğun yakalanacağını, iyiliği asla elden bırakmamak gerektiğini öğretecektir.

4.2.2.6. Üvey Anne

Hem dünya masallarında hem Türk masallarında üvey anne kötü kalpli, eziyet eden bir kahramandır. Bazı masalarda bu duruma babanın da ortak olduğu görülebilir. Babayı evlatlarına karşı kıskırtan üvey anne evlatları sonunda evden kaçıtır.

Yavuz'a göre; masallar, çoğunlukla bir ikilemin ahlaki bir mesajla çözülmesiyle son bulur ama bu ahlak derslerinde çoğunlukla "üvey anne" veya "büyücü" figürleri, ataerkil toplumsal yapıdan paylarına düşeni, kötü niyetli kadınlar olarak resmedilmeleriyle alırlar.

Çocuklarımız, bilmediklerini kitaplardan öğrenirken, hatalı pedagojik yaklaşımları, kural dışı dilbilgisi kullanımını, sanat ve estetik yoksunluğunu "doğru" diye algılayarak, kişiliğine ve yaşamına kolayca yansıtabilir. Bu gerçeği göz ardı ederek, çocuk edebiyatında ticari amaçlarla özensiz yayınlara kucak açmak, yalnızca çocuğa değil, dolaylı olarak da topluma da zarar verir. Yavuz, bu durumu "aileye giren yabancının, evin dirliğini ve kardeşler arasındaki dayanışmayı bozabileceği" (Yavuz, 2002: 427) yorumuyla aktarmıştır.

"Bir Göze Bir Gül" masalında üvey anne güldükçe yanaklarında güller açan, ağladıkça gözlerinden inciler saçılan kızın gözünü isteyecek kadar acımasızdır. Çocuklar bu masalda her üvey annenin böyle bir acımasızlığa sahip olabileceğini düşünebilirler. Üvey annelerin iyi anneler de olabileceği çocuklara aşılmalı, bunu örnekleyen masallara da yer verilmelidir.

"Konuşan Kaval" masalında böyle bir durumu örneklendirebiliriz:

Üvey anneleri, Yaprak'la Fidan'a, kendi öz çocukları gibi bakıp severmiş. Üvey anneleri de, babaları da kendilerini pek çok sevdikleri, çocuklarının her isteğini hemencecik yerine getirdikleri halde, onlar, hiç söz dinlemezlermiş. Yemek yemezler, vakti gelince yatmazlar, çağırıldığı zaman gelmezler, hatta birbirleriyle sık sık kavga ederlermiş. Bu da bize her üvey annenin her zaman kötü niyetli olmadığını, bazen evde yaşadığı kızların üvey anneye saygısı olmadığını gösteriyor. Yaşanılan bu durum masalı okuyan çocuklara kötü örnek olabilir. Anneye saygısızlık hiçbir zaman kabul edilebilir bir davranış olmamalıdır.

"Seksen Göz" masalında peri olan üvey anne şehzade Uğur büyüdükçe padişahın tahtının tehlikeye girdiği düşünerek onu saraydan uzaklaştırma çareleri arar. Padişahı da ikna ederek Uğur'u zorlu yollara gönderir.

“Alabalık” masalında da yine kötü kalpli üvey anne figürü karşımıza çıkar. Üstelik bu kötülüğe öz babaları da ortak olunca çocuklar için evden kaçmaktan başka çare kalmaz. Bu masalı okuyan çocuklarda babanın değeri değişebilir ve masaldan etkilenebilirler.

İncelenen Naki Tezel masallarında görüldüğü gibi üvey anne, öksüz çocuklara zulmeden bir davranış içerisindedir. Kendi evlatlarını koruyup kollarken, üvey evlatlara acımasızca haksızlıklar yapar.

Üvey anne figürü kullanılan masalarda görüldüğü gibi öksüz kız figürü de bulunmaktadır. Bu masalları okuyan çocuklar öksüz kızın yaşadıklarına şahit olunca sabırla, iyi niyetle, inançla devam eden yaşamda iyilerin her zaman kazandığına kendini inandırır.

4.2.3. Olağanüstü Yaratıklar

4.2.3.1. Hızır

Halk inanışlarında ve anlatmalarında peygamber, pir, derviş, bazen de ihtiyar adam olarak karşımıza çıkan Hızır figürü Türk masallarında da kültürümüzü, inanışımızı yansıtmaya bakımdan son derece önemlidir. Masalarda Hızır'ın vazifesi zorda kalana yardım eli uzatmak, onu bulunduğu sıkıntıdan tez zamanda kurtarmaktır. Hiç umulmayan bir zamanda kahramanın karşısına çıkar ve yapacağı iyiliği söyleyip gerekli talimatları verdikten sonra birden ortadan kaybolur. Ölümsüzlüğe kavuştuğuna inanılan ulu kimse olarak adlandırılan Hızır, Türk masallarında olduğu gibi Naki Tezel'in masallarında da görülür.

“Hızır, masalarda kahramanın hamisidir ve ona dua edip, dileklerinin gerçekleşmesini sağlar. Kahramanın en ümitsiz zamanlarında yardımına koşup duruma göre bazen ölümden kurtarır, bazen de ona yenilmezlik kazandırır. İstedığı yere zamanında ulaşamayacağını düşündüğü anlarda, kahramanı istediği yere anında götürür. Hızır masalarda kahramana hem iyilikler yapmakta, hem de kahramanın düşmanlarına çeşitli cezalar vererek, ona yardımcı olmaktadır.” (Ocak, 2006: 203-204).

“Limon Kız” masalında da Hızır figürünü kahramana yardımcı ihtiyar adam üstlenir.

“Hızır’ın Türk halk inançlarına göre ölmezlik sırrına eren, derviş gibi Tanrı’nın yeryüzündeki güçlü ve yardımsever elçisi konumunda olan, bunalan masal kahramanlarını sıkıntıdan kurtararak gitmek istedikleri yere bir anda ulaştırdığı bilinmektedir” (Günay, 1998: 435).

“Altın Bülbül” masalında padişahın yaptırdığı caminin kubbesine Kaf dağının ardındaki altın bülbülü koyarsa eserin tamamlanacağını söyleyen Hızır birden ortaya çıkar ve birden de kaybolur.

Altın Bülbülü aramaya çıkan Küçük oğlan, o bataklık yolda bin bir güçlkle yol alırken, bir çeşme başında, beyaz sakallı, nur yüzlü bir ihtiyarla karşılaşmış. Bu ihtiyarın Hızır Dede olduğunu anlamış ve yardım dilemiş. Hızır Dede’ye iyice yaklaşmış. Hızır Dede ayağa kalkarak onun sırtını üç defa sıvazladıktan sonra:

“Haydi öyle ise, demiş, yolun açık, bahtın, talihin aydın olsun!”

Masalda da görüldüğü gibi Hızır kahramanın sırtını üç kere sıvazlar. Bu, İslam inanisında üç sayısının kutsallığına inanmaktan kaynaklanır.

“Yüzyıllardır yaşayan bir kült olan Hızır inancı, halk kültürümüzün kaynaklarını araştıranlar için çeşitli ipuçları vermektedir. Hızır’ın halk inançları içerisinde en canlı ve meşhur fenomen, Hz. Muhammed ve Hz. Ali’den sonra en çok takdis edilen şahsiyet olduğunu söylemek mümkündür. Türk halk inanişi Hızır’ı peygamber olarak kabul eder” (Döğüş, 2015: 78).

Masallarda kahramanın kahramanlık vasfını yerine getirebilmesinde rol oynayan yardımcı ihtiyarların da, dervişlerin de büyük bir rolü vardır. Bu durum sözlü kültürün masala yansması olup sadece masallarda değil destanlarda, halk hikâyelerinde ve efsanelerde de söz konusudur. Büyüğe saygı gösterip, fikrini almak, onların deneyimlerinden yararlanmak Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir.

“Kırk Kardeş” masalında karşılarına çıkan ihtiyarın sözünü dinlemeyen kardeşler dev ejderhayla karşılaşır.

4.2.3.2. Cadı Karı

Türk masallarında; büyü yapan, küp üstünde uçan, bin yıllık yolu bir anda alan, sihirli bir hırkası olan, çirkin yaşlı kadın motifi cadı olarak adlandırılır (Tezel, 1968: 553). Cadı karı Türk masallarında yer alan olumsuz kahramanlardan biridir.

“Sihirli Çeşme” masalında padişah vücudu yarayla kaplı kızının her yerini altınla

kaplatır. Hırsızlar ve cadı karılar da saraya girip kızın üzerindeki altınları elde etmenin çaresini aramaya koyulmuşlardır. Görüldüğü gibi çaresizlikten her çareyi arayan insanlar bile cadı karının eline düşebilir. Her zaman kötülük peşinde koşan cadı karılar genelde temiz kalpli insanların karşısına çıkarak abartılı, yalan söylemlerle, dil dökmelerle amacına kısa zamanda ulaşır.

“Alabalık” masalında da bunu görmek mümkündür.

“O zaman hemen bir cadı karı bularak hile ile kızı ağaçtan aşağı indirmişler.”

Naki Tezel’in de belirttiği gibi bunlar hemen daima kötülük yapmak için yaratılmışlardır. Başlıca silâhları büyüdür Küplerine binip veya arkalarına sihirli hırkalarını geçirip bir yıllık yolu bir anda aşarlar. Kendilerine torbalarla verilecek altınlar karşılığında yapmayacakları kötülük yoktur. Gelin arabasına binerek önceden hazırladıkları zehirli böreği geline vermekte ve onu zehirleyerek arabadan attıktan sonra gelin elbisesini kendi kızlarına giydirip damada gerçek gelin diye yutturmakta tereddüt etmezler. Padişahın kızına âşık olup yırtık pırtık giysilerle çok uzak ülkelerden gelen, fakat kimliğini saklayan bir şehzadeye kızı kaçırmak için torba dolusu altın karşılığında saraya girerek sultan hanımdan kızını istemekte bir sakınca bulmazlar. Bu işte başarı elde etmek için her çareye başvurarak kızı kaçırmamanın kolayını da bulurlar. Tatlı dil dökmek, güler yüz göstermek pek kolaylıkla becerecekleri işlerdendir.

“Bir Göze Bir Gül” masalında bu örneği görmek mümkündür. Masalda cadı karı kötülük planları içinde kendi kızını şehzadeyle evlendirmek için Gül kıza fenalıklar yapar.

“Kısmetimi Arıyorum” masalında da Acar’ın sihirli kılıcına sahip olmak isteyen cadı karı, yaşlı ihtiyar kılığında Acar’ın eşini hoş hikâyelerle kandırarak kaçırmayı ve kılıca sahip olmayı başarmış.

Görüldüğü gibi Naki Tezel masallarında cadı karı hep kötülük peşinde, arabozucu, sevenleri ayıran olsa da amacına ulaşamaz. Bu durum masalı okuyan çocuklarda fesatlığın, kötülüğün hiçbir zaman kazanan taraf olmadığını anlamasında çok önemlidir.

4.2.3.3.Köse

Naki Tezel masallarında olumsuz kahraman köse figürüne rastlarız. Bu figür genellikle Keloğlan masallarında karşımızda çıkar.

Naki Tezel’in Keloğlan’ın Köse’ye masalı üzerine Kelime Erdal’in tespiti çok

yerindedir. “Keloğlan’ın Köseye Masalı” başlıklı masalda, Keloğlan masallarında sık işlenmeyen “baba” modeli vardır. Babası son nefesinde Keloğlan’a köselerle iş yapmamasını söyler. Keloğlan, buğday öğütmek için değirmen ararken, rastladığı ilk iki değirmenci köse olduğu için kösenin değirmenine gitmez ama yorulunca, “ne olursa olsun” diyerek bu değirmene gider. Köse, hile ile Keloğlan’ın buğdayına el koymak ister ama uyanık davranır, kösenin oyununa gelmez. Babasının sözünü dinlemediği için sorun yaşayan Keloğlan’ın, karşılaştığı sorunu uyanıklığı sayesinde kolayca çözmesi eleştirilebilir. Bu durumda, “büyüklerin sözünü dinlemeliyiz” mesajı da çocuklar tarafından tam olarak algılanmayabilir.

“İhtiyar Kuş” masalında ise baba ölmeden önce evlatlarına tavsiyelerde bulunur.

“Ölmeden söyleyeyim: Sakın Köselerle konuşmayın, onlarla beraber bir işe girişmeyin. Benden size baba nasihatı...” (İK, 262).

Görüldüğü gibi Köseler asla alışveriş dahi yapılmayacak olumsuz kişilerdir. Genellikle Köselerle arkadaşlık edenler bundan hep zararlı çıkar.

“İhtiyar Kuş” masalında Kösenin yaptığı fenalığı kuş düzeltir. Kuş, torbadaki kemikleri çıkarıp birbirine yapıştırır. Onları yalayarak oğlanı diriltir Yeniden hayata kavuşur.

Masalı okuyan çocuklar da bu köse figürü sayesinde karşılarına her ne kadar fenalık yapmaya çalışıp, insanların iyi niyetlerini kullanan şahıslar çıkarsa da bir şekilde onlara gereken cevabı vermeleri gerektiğini öğreneceklerdir.. Büyük sözü dinlemenin ne kadar yerinde bir davranış olduğunu da anlayacaktır.

4.2.3.4. Devler

Türk masallarında devler kahraman olarak insandan sonra en fazla yer alan figürdür. Bazen kahramana türlü felaketler yapar, bazen de ona yardımcı olur hatta kahramanı evlat olarak kabul eder.

Naki Tezel’e göre “Dev, Türk masallarının önemli kahramanlarından biridir. Bazı yerde hem şekil, hem ruh yapısıyla insana benzer, çoğunlukla büyük cüsselidir. Tozu dumana katarak yıldırım hızıyla gider. Bir aylık yolu bir saniyede aşmak onun için işten bile değildir. İnsan eti yemeyi sevdiği için, bir yerde insan bulunup bulunmadığını kokusundan anlar. Çoğu zaman, çevresi yüksek ve kalın duvarlarla, dikenli bahçelerle çevrili büyük köşklerde, kendisine mahsus saraylarda yaşar. En değerli, hiç kimsenin ele

geçiremeyeceği, fakat herkesin, hatta padişahların bile özledikleri dünya güzelleri, hiç bir yerde bulunmayan meyve bahçeleri, sihirli güvercinler, her telinden bin bir ses çıkan çalgılar, sihirli kılıçlar, başınıza geçirdiğiniz zaman sizi hiç bir kimseye göstermeyen külahlar, sihirli sarayların kapılarını açan anahtarlar, bu devlerin buyruğu altında veya onların köşklerinde, saraylarındadır. Bunların bir memeleri arkalarında, öteki memeleri önlerindedir. Yanlarına, size bir dervişin öğrettiği usulle ve iyi sözlerle yaklaşır, arkalarındaki memelerini “anacığım” diyerek emerseniz size bir evlât gibi davranırlar, hiç bir yerinize dokunmazlar. İsteddiğiniz şeyi verirler. Ne güçlüğünüz varsa giderirler. “Dev’ler” kendilerine kötülük yapmak isteyenleri ele geçirirlerse, kızartarak yerler. Fakat en sonunda daima, insanoğlu tarafından, bazen da tesadüfün yardımıyla, çeşitli vesile ve kurnazlıklarla canları cehenneme gönderilir. Dev’lerin hemen daima yardımcıları vardır. Arap bacılar, çokluk insan ruhunda ve karakterinde görünen dev oğlanları veya kızları, bu yardımcılar arasındadır.”

Bu tespitlerini derlediği masallarında görmek mümkündür:

“Kırk Kardeş” masalında baş vezir şehzadeden devin bahçesindeki vakitsiz, sarı gülden bir tane isteyince şehzade de karşısına çıkan bir dudağı yerde, bir dudağı gökte olan devin yardımcısı Arap’a söylemiş. Arap, çok geçmeden, vakitsiz açan sarı gülü alıp gelmiş, şehzadeye vermiş.

“Bu öyle bir dev, öyle bir devmiş ki, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte, koca dili dışında, gözleri mağara kapısı kadarmış. Ağzından alev, duman saçıyormuş. Tâ uzaklardan bir nefes çekince, karşısına gelen her şeyi hemen ağzına alıp, yutuyormuş” (KK₃, 5).

“Peynir Tulumu” masalında Dev anası tıpkı insan gibi yaşamaktadır. İyi huyludur.

“O senin karınsa, benim de gelinimdir. Dişim etime, etim dişime geçsin ki hiç bir şey yapmam. Haydi, git getir...” (PT, 67).

“Kırkıncı Oda” masalında kaplan adam merakla açmaması gereken odayı açınca önüne açılıveren güzel bir ormanlıkta, kocaman kocaman devlerle, minicik minicik cüceler top oynadıklarına şahit olmuş. Devlerin de, cücelerinin de o kadar cana yakın bir halleri varmış ki, Kaplan Adam, neredeyse onların yanına gidip aralarına katılacaktı.

“Kocaman bir dev anası, yanar dağ gibi gürüldeyen, büyük bir ocağın karşısına oturmuş, tavanda asılı duran kazandaki yemeği pişiriyormuş” (KO₁, 116).

“Dev çocukları, koşarak babalarını çağırmağa gitmişler.” (KO₁, 118).

“Böylece, kırk dev de tamam olmuş.” (KO₁, 118).

“Altın Bülbul” masalında Dev o kadar iriymiş ki, bir eliyle gökte uçan kuşları yakalıyor, öteki eliyle de yerdeki yılanları, çıyanları topluyormuş.

“Daha ileride dokuz canlı bir dev anası var. Ona ne kargı, ne de ok işlemez. Bu devin yedi oğlu var. Yedi oğlunun yedi kazanı kaynar. Dokuz canlı dev anası, ayağa kalktığı zaman memelerini arkasına atar. Memeleri o kadar büyüktür ki, yere değer. Eğer usulca yanma yaklaşıp memelerinden kana kana süt emersen, sana acır, fenalık yapmaz” (AB, 168).

“İhtiyar Kuş” masalında kırk devi görürüz.

“Çocuk, taşlardan yere inerken, sağdan soldan kırk tane dev meydana çıkmaz mı?” (İK, 262).

“Seksen Göz” masalında ise devler memleketinin perisini görürüz.

“Ünlü padişahım. Ben ne in'im ne de cin... Ben, bir peri'yim... Devler memleketinin perisiyim” (SG, 6).

“Dev anası hemen kükremiş:

- Ey insanoğlu! Eğer mememi emmemiş olsaydın, seni bir lokmada yutardım. Mademki mememi emdin, seni de evlâdım sayıyorum. Benim yedi tane çocuğum var, onlar da senin kardeşin sayılır artık” (SG, 6).

İncelenen Naki Tezel masal örneklerinde de görüldüğü gibi devler hem iyi huylu, hem kötü huylu olabilir. Bazı masalarda kahraman devin memesinden emerse onu evlat edinip yedi oğluyla tanıştırır. Devler tıpkı insanlar gibi yaşarlar. Ana, baba ve kardeşler bir arada, bir evde bulunurlar. Kimi masalarda devler yalnız başlarıdır. Sarayları ya da yedi odalı, kırk odalı evleri vardır. Kendi yiyeceklerini ya da bazı ihtiyaçlarını yapması için padişahın kızlarını veya güzel bir kızı kaçırıp evine, sarayına kapatırlar. Zaten kahramanla mücadeleleri de bu süreçte başlar.

Görüldüğü gibi Naki Tezel masallarında devlere çok yer vermiştir. Bu olağanüstü varlıklara yüklenen sıfatlar masalları okuyan çocuklarda korkuya neden olabilir. Kanını emmek, başını kesmek gibi ürkütücü kavramlar çocuk diline uygun olmadığı için bu masalları okuyan çocukların yaş sınırlarına dikkat edilmelidir.

4.2.3.5. Cinler

Olağanüstü figürlerden olan cinler zenci ya da Arap adlarıyla masallarımızda yer alırlar. Genelde kahramana iyilik yaptıkları görülse de bazılarının zarar verdiği

söylenbilir. Avrupa masallarında zenci figürü yaygınken Türk masallarında bu figürün yerini Arap alır. Arap, diğer dünyaya ait bir karakter olarak masalda kendine yer bulur. Arap'ın bir dudağı yerde bir dudağı göktedir. Arap bazen bir çöpe “çöp elemin (Aslan, 2013: 479)” gibi sihirli sözcükler söylendiğinde ortaya çıkar ve sözü söyleyenin her dileğini yerine getirir. Arap olağanüstü varlıklara hizmet eden yardımcı görevinde de bulunur.

“Arkasından kabak yuvarlanmış, silkinmiş, genç, dünya güzeli bir kız meydana çıkmış. Kabuklarını alıp bir kenara saklamış. Ellerini çırpılmış. Karşısına bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir Arap dikilmiş: ‘Dile benden ne dilersin’, demiş” (Aslan, 2013: 627).

Arap kadın peri kızının lalası olarak da konuya dâhil olur. Kahramana kapıyı açar, kahraman da kapıyı açanı merak edip ona bakar.

“Bu kadın, gayet çirkin, dev anasından daha müthiş bir Arap karısı imiş” (Aslan, 2013: 538).

“Arap, masalarda ihtiyaç halinde sahneye gelir, sihrini gerçekleştirip sahneden ayrılır. Arap günlük dünyaya ait bir karakter olarak masalda yer aldığı kötü karakter rolüyle karşımıza çıkar. Sihir yapamadığı için insanları kandırma yoluna gider. Sultan, Arap halayığına suya gireceğini söyler ve ondan peştamalı ister. Sultan yıkanmaya suya girer. Yıkanırken, Arap halayık onu suyun derin yerine kakalayır. (Beyoğlu da o sırada harbde imiş...) Kızın esvaplarını giyer, tacını başına koyar, sultan olur oturur. Sonra gerçek anlaşılınca kırk katıra bağlanıp parçalara ayrılır” (Boratav, 2007: 106).

Zenci Arap'lar masalarda iyilikçi olarak görünürler. Darda kalanların yardımına koşarlar.

Naki Tezel masallarında da Arap, zenci, cin figürüne rastlarız.

“Kırk Kardeş” masasında Arap, kahramana yardımcı oluyor, istenilen sarı gülü alıp getiriyor. Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte arab'a:

- Kafdağı'nın arkasında oturan kör devin bahçesinde vakitsiz, sarı gül açarmış, o gülden acele bir tane istiyorum.

“Arap, çok geçmeden, vakitsiz açan sarı gülü alıp gelmiş, şehzadeye vermiş. O da elinde sarı gül, koşarak saraya gitmiş, başveziri bularak gülü vermiş” (KK₃, 5).

“Kısmetimi Arıyorum” masasında Arap figürü yardımcı figür olarak kullanılmıştır.

“Acar, kılıcın sihirli olduğunu öğrenince, pek sevinmiş. Bir dudakları yerde, bir dudakları gökte olan bu korkunç araplara:

-Hayır, demiş, ne yıkın, ne de yakın... Şu konaktan bana bir kapı açın ki içeriye girebileyim” (KA₁, 40).

“On arap, konağa doğru bir atılmışlar ki atılış o atılış... Kaşla göz arasında konaktan bir kapı açılmış” (KA₁, 40).

“Araplar, canavara doğru koşmağa başlamışlar. Hem koşuyor, hem de gittikçe irileşiyorlarmış. Arapların, kolları, bacakları, gövdeleri, kafaları o kadar büyümüş ki, canavarın yanına vardıkları zaman, her biri âdeta onun boyunda bir dev olmuş” (KA₁, 41).

“Kırkinci Oda” masalında sultanı kaçıran acımasız Arap çıkar karşımıza.

“Arap şimdi burada değil, demiş. O, sabahları çıkıp gider. Ben akşama kadar temizlik yapar, yemek pişirir, bütün işleri görürüm. O, hava karardıktan sonra gelir. Çok geçimsiz, vahşi ve fena ahlâklı bir adamdır. Beni evlâtlık yapmak için buraya kaçırdığı halde, burada hizmetçiden farkım yok. Üstelik her gün dayak da yerim” (KO₁, 116).

“Arap durmadan ağlıyormuş. Onun bu hali Kaplan Adam’a dokunmuş. Anlattıklarına göre de onu suçsuz bulmuş. Hemen ipleri keserek onu serbest bırakmış.”” (KO₁, 116).

Bu masalda Arap’ın acımağlı davranarak, rol yaparak kendini kurtarma, durumdan sıyrılmaya yönünü görüyoruz.

“Arap günlük dünyaya ait bir karakter olarak masalda yer aldığında kötü karakter rolüyle karşımıza çıkar. Sihir yapamadığı için insanları kandırma yoluna gider” (Boratav, 2007: 106).

“Kırk Arap” masalında dilekleri yerine getiren Arap figürüne rastlarız.

“Ne istersen hemen yaparız...” (KA₂, 240).

“Üç gün içinde kalenin yanında büyük bir köşk kurulmuş. Köşkte herkes için ayrı yatak odaları hazırlanmış. Birçok yemekler yapılmış” (KA₂, 240).

“Seksen Göz” masalında Uğur’un gönderildiği sarayın anlatımı şu şekildedir:

“Saray, gayet yüksek, kalın duvarlarla çevrilidir. Kapısı kaim demirdendir, içinde de Arap Laladan başka kimse yoktur” (SG, 3).

“Alabalık” masalında Arap, sultan hanıma bir fenalık yapmağa karar vermiş. Çünkü onu çok kıskanıyormuş.

Görüldüğü gibi burada da Arap şehzadeyle evlenme isteğinde ve sultana fenalık yapmak derdindedir.

“Limon Kız” masalında yine bir aldatmaca rolünü üstlenen Arap’ı görürüz.

“Şehzade Arap kızını görüp şaşırınca:

- Ne olacak şehzadem, demiş, beni unuttunuz. Burada otura otura güneş vurdu kararttı, rüzgâr esti sararttı. Ağlamaktan gözlerim bozuldu, diyerek Limon Kız'ın yerine geçmeye çalışır” (LK, 131).

“Gururlu Kız” masalında ise Arap figürü gururlu kıza ders vermeye çalışan vezirin karısıyla evli bir figürdür. Meğer Arap kadın vezirlerden birinin karısı imiş. Fakat, Arap kadın, vezir karısı olduğu halde, hiç de gururlu değilmiş. Kendisini yıkayan, sabunlayan usta kadınlarla konuşuyor, şakalaşiyor, herkese iyilikle, güler yüzle muamele ediyormuş.

4.2.3.6. Periler

“Cinlerin dişileri peri adıyla anılırlar. Yardımsever yönleri ve güzellikleri ile bilinen periler masalarda karşılaşılan problemleri çözdükleri için masal kahramanları arasında yer alırlar” (Duvarcı, 2005:131).

Peri figürüne masalarda çok sık rastlanır. Naki Tezel masallarında da bu figürü görmek mümkündür.

“Peri Kızı” masalında Olağanüstü bir varlık olan masalın asıl kahramanı, peri kızıdır. Peri kızı diğer iki kardeşleriyle denizde yaşarken denize atılan oltayla, dünya hayatını merak ettiği için dünyaya çıkmıştır. Daha sonra delikanlıyla evlenen peri kızı, masal boyunca gösterdiği olağanüstü özellikleri vardır.

“Kara Kedi” masalında kara kedi peri kızının esiri olduğu için gündüz kedi, akşam insan suretinde gezinir. Genç kız yolunu şaşırıp peri kızına rastlayınca ona bir iyilikte bulunur ve bunun üzerine peri kızı kara kediyi de genç kıza da bırakır ve sarayını onlara düğün hediyesi olarak hediye eder.

“Altın Bülbül” masalında peri kızının sihirli aynadan her şeyi görmek ve bir yerden bir yere anında gidebilmek gibi olağanüstü özellikleri vardır

“Limon Kız” masalında Limon kız, aslında bir peri kızıdır. Limon kızın ağaçlarla konuşup, kuş olup uçmak gibi olağanüstü özellikleri vardır. Limon kız, çok güzel bir peridir

Naki Tezel'in Keloğlan masallarında da peri figürüne rastlamak mümkündür. Keloğlan ile İhtiyar masalında ihtiyar, Keloğlan'a bir değirmen verir. Açıl değirmenim açıl! diye seslendiğinde değirmenin kapağı açılıp yavaş yavaş yürüyerek bir kapı olur. Kapı kendi kendine aralanarak ellerinde yemek tepsileriyle peri kızları görünürler. Birer birer kapıdan çıkıp türlü türlü yemeklerle dolu tepsileri Keloğlan'ın önüne bırakırlar.

Görüldüğü gibi Naki Tezel Keloğlan masallarında da diğer masallarında da peri figürünü kullanmıştır.

Sakaoğlu'na göre “Masal, kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu, 1973).

Zaten çocukların peri masallarına bu denli ilgisi gerçek olmadığını bildikleri halde yine de inanmak istemeleri değil midir? Çocuklara göre periler iyilik meleği olarak kabul edilir, kahramana en zor zamanlarda yardım eder, onları mutlu etmek için vardır.

4.2.3.7. Şeytan

İslamiyet'ten önceki Arap inanışlarında “kötülük yapan cin” olarak dile getirilen şeytan kavramı, Yahudi, Hıristiyan ve İslam geleneğinde Allah'ın yarattığı ilk insan olan Hz. Adem'e secde etmediği için cennetten kovulan, ‘baş kaldıran melek’ anlamında kullanılmıştır (Hançerlioğlu 1994: 582). Kur'an-ı Kerimde adı İblis olarak da geçen şeytandan (Bilmen tarihsiz: Ayet 7-11) çeşitli ayetlerde bahsedilir (Bakara-34, Ali imran-36, Nisa-117, Araf-11, Hicr-17-18, Nahl 98-100, İsra 26-27-53 vb.). Şeytan kurnaz ve hilekar olarak düşünülür. İnsanları doğru yoldan çıkarmak onun en önemli işidir. Türkçe'de; şeytan azapta gerek, şeytan diyor ki, şeytan dürtmek, yüzünü şeytan görmek, şeytan kulağına kurşun, şeytanın bacağını kırmak, şeytana pabucunu ters giydirmek (Aksoy 1984: 893) gibi pek çok deyimde adı geçen bu şeytan, yaptığımız olumsuz ve hatalı davranışlarımızın sorumlusu ilan ettiğimiz bir olağanüstü yaratıktır.

İncelenen Naki Tezel masalları arasında “Çifte Kambur” masalında şeytan figürünü görmek mümkündür. Bu masalda şeytanların başkanı, kambur fakat hayat dolu olan Ali'yi kamburundan kurtararak ona çok büyük bir iyilikte bulunmuştur. Kıskaç olan Veli'ye ise çifte kambur takarak sırtındaki yükü daha da artırmıştır..

“Biraz sonra, Kambur Ali'nin görmediği kıyafette, acayip birtakım yaratıklar, hamamın içini doldurmuşlar. Hamamın orta yerindeki geniş göbek taşının üzerine çıkarak oynamağa, zıplamağa başlamışlar...” (ÇK, 27).

“Kambur Ali'nin ilk defa gördüğü bu tuhaf yaratıklar, meğer şeytanlarmış. O gün düğünleri varmış. Hamama eğlenmeğe gelmişlermiş...” (ÇK, 27).

4.2.4. Hayvanlar ve Bitkiler

4.2.4.1. Hayvanlar

Fabllar kahramanı hayvan olan masallar olsa da hayvanlar diğer birçok masalda kahramana yardımcı unsur olarak kullanılmıştır. Naki Tezel masallarında da bunu görmek mümkündür.

“Kırk Kardeş” masalında Küçük şehzade peri padişahının kızındaki sihirli çalgıyı alıp getirmek şartıyla kardeşlerini ve kızları ejderhadan kurtarır.

“Yolda karınca ve aslanlara yaptığı iyilikler sonunda üç kıl ve kanat alır”(KK₃, 5)

“Kara Kedi” masalında masalın kahramanının kendisi kedi kılığına girmiş bir delikanlıdır. Burada don değiştirme motifini görmek mümkündür.

“Kulübeden içeriye girince ihtişamlı bir sarayla karşılaşan genç kızın karşısına bir kara kedi çıkar ve kızı sürekli takip eder. Kız da bu duruma sinirlenip kediye bir tekme atıp uzaklaştırır” (KK₁, 76).

“Keçi Kız” masalında da yine asıl kahraman keçi kılığında bir genç kızdır. Yine burada şekil değiştirme (don motifi) görmek mümkündür.

“Avcı Oğlu” masalında ölen babasının tüfeğini alarak ava çıkan bir çocuk görürüz. Armut yemeğe başlayan ayıya gizlice yaklaşırken ayının armudu kendisine uzattığını sanıp korkuyla bağırır. Ayı da o sesle irkilip ağaçtan düşer ve oracıkta ölür.

“Cesur çocuk 39 gün boyunca aynı taktikle 39 ayıyı düşürüp derilerini padişaha teslim eder. Padişahın övgüsünü kazanır” (A₁, 115).

“Kırkinci Oda” masalında da masalın asıl kahramanı kaplan adamdır.

“Doğar doğmaz annesini kaybeden küçük bir erkek çocuğu, ormanda av arayan dişi bir kaplan tarafından emzirilerek güçlü bir kaplan adama dönüşür” (KO₁, 116).

“Altın Bülbül” masalında da Altın Bülbül’ü aramaya giden küçük şehzadenin mücadelesini görürüz. Ayrıca küçük şehzade kılık değiştirerek bir koyunun işkembesine kafasına geçirir ve Keloğlan olur.

“Yeşil Kuş” masalında kahramanın karısına yaptığı haksızlığı anlaması için kuş figürü kullanılmıştır.

“Bahtiyarla Hoptiyar” masalında kullanılan güvercin yine şekil değiştirme motifinin bir örneği olarak karşımıza çıkar.

“Gizlice bahçeyi izleyen küçük sultan tahta duran iki güzel güvercini görmüş. Biri yakışıklı bir delikanlı biri de güzeller güzeli bir kız olmuş” (BH, 215).

“Ağlayan Nar ile Gülen Ayva” masalında yine güvercin figürü kullanılmış, şekil değiştirme motifine yer verilmiş.

Küçük kız gece yarısı penceredeki güvercinle konuşurken, güvercin birden yakışıklı bir delikanlıya döner ve kapı deliğinden bunları izleyen kız da buna şahit olur.

“İhtiyar Kuş” masalında çaresizce eşini ve Köseyi arayan küçük oğlan ihtiyar bir kuşa rastlar ve kösenin fenalığını anlatır. İhtiyar kuş her seferinde onu bulunduğu zorluktan kurtarır, ona hayat verir. Bu masalda da görüldüğü gibi ihtiyar kuş kahramana yardım etmek için masala dahil edilmiştir. Yine aynı masalda Köse atıyla taydaki küçük oğlanı kovalarken tay onu uçuruma yuvarlar ve bu onun sonu olur. Tay da yine kahramana yardımcı unsur olarak karşımıza çıkar.

“Zanni ve Oğulları” masalında babası üç evladına ölmeden önce bir eşek bırakarak, geçimlerini bu eşekten sağlamalarını söyler. Burada da eşek kahramana yardımcı unsur olarak görülür.

“Alabalık” masalında birden fazla hayvan figürüne rastlamak mümkündür.

“Yolda gördükleri kargaya acıyan çocuklar ekmeği ona verince karga onlara üvey annelerinin niyetini söylemiş ve onlara birkaç öğüt vermiş” (A₂, 45).

“Analarından kurtulan çocuklardan biri susayıp su içince birden geyiğe dönüşmüş” (A₂, 46).

“Sultanı kıskanan, yerine göz diken Arap cariyeye de bebekle sultana birer tekme atarak onları denize yuvarlamış. Denizde büyük bir alabalık da bunları yutmuş” (A₂, 46).

İncelenen Naki Tezel masalında karga ve alabalık masalda kullanılan hayvan figürüne örnek olarak gösterilirken geyik figürü ise şekil değiştirme motifine güzel bir örnektir.

“Kaldı ile Geldi” masalında anası Kaldı’yı arkadaşlarıyla beraber eşeğe bindirip odun toplamaya gönderir fakat Kaldı eşeğe sahip olamaz, onun leşiyle karşılaşır. Annesinin korkusuyla dayısı ve yengesine oyun yaparak onların eşeğini ellerinden alır.

“Fatma Nine” masalında kimsesiz ve fakir olan Fatma Nine geçimini sağladığı inek ölünce yerine sahip olduğu tek bir altınla başka bir inek alır. Yolda yürürken karşılarına çıkan hendekten atlamayan ineği köpeğe şikayet edip onu ayağından ısırmasını söyler.

“Altın Araba” masalında Padişah bir gün bir vezirinden kırk günde verdiği 1 liraya koç alıp koçun etinden et, derisinden kürk, verdiği bir lirayı geri koçu da diri istemiş. Bu masalda da koç figürüne rastlarız

“Rüzgar Oğlu” masalında Ceylan gibi güzel atı ve sadık iki köpeğiyle ava çıkan Rüzgar oğlu çıktığı avda geyiği kovaladıkça gençlikte zenginlik ihtiyarlıktan fakirlik mi istediğini soran bir ses işitir.

Atın Türk masallarındaki değeri büyüktür. Dede korkut masallarında geniş yer verilen at figürü yiğidin yoldaşı, dostudur. At, düşmanı yok etmede kullanılan güçtür. İncelenen masalarda da şehzadelerin karşısına çıkan periler ya da diğer yardımcı figürler hep beyaz bir at üzerindedir.

“Sihirli Tavşan” masalında da masalın ana kahramanı bir hayvandır.

“Kuşun peşine düşen büyük ve ortanca kardeşin karşısına bir tavşan çıkar çıkar ve ona yardımcı olmaya çalışır” (ST, 104).

“Limon Kız” masalında yine güvercin figürüne yani şekil değiştirme motifine rastlarız.

“Güvercin olan Limon kız her gün sarayın bahçesine gelip ağaç dallarına konar ve konduğu tüm dallar kurumaya başlar” (LK, 131).

“Akıllı Evlat” masalında deve figürü kullanılmış. Babaları üç oğlundan en güzel işi yapana mirasını bırakacağını söyleyince ortanca oğlan altınlarıyla 100 deve almış, onları satıp daha zengin olmayı düşünmüş.

“Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu” masalında, Keloğlan sırasıyla tazı, koç, serçe, gül, darı, tilki olur ve sonunda Ali Cengiz’i yenmeyi başarır. Ustasını bile alt ederek onun hünerini elinden alır. Naki Tezel masallarının birçoğunda karşımıza çıktığı gibi Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu masalında da şekil değiştirme ya da kılığa bürünme karşımıza çıkmaktadır.

“Hamamcı ile Keloğlan” masalında, Keloğlan ve annesi geçimlerini tavuklarının yumurtalarını satarak sağlarlar.

“Keloğlan’ın Tokmağı” masalında Keloğlan’ın haline üzülen dev ona altın çıkaran bir eşek verse de oduncu Keloğlan’ı kandırıp eşeğe sahip olur.

“Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında” masalında, yolda kuş yuvasına çıkmak üzere olan yılanı vurduğu için de kuşların annesi ona yardım edip Keloğlan’ı bulunduğu yedi kat yerden dünyaya çıkarır. Bu Masalda da Keloğlan’ın imdadına bir kuş figürü yetişir.

“Keloğlan Yemen’de” masalında da denizde büyük balık küçük balığı yutmak üzereyken Keloğlan onu kurtarmış ve küçük balık ona sıkıştığında kullanması için iki tüy vermiş.

“Tembel Keloğlan” masalında, kendini pehlivan sanarak dolaşan Keloğlan devlerin diyarına gider. Devler onu öldüremeyip pes edince Keloğlan’ı tekrar evine göndermeye karar verirler. Keloğlan da bir atla bir heybe altın karşılığında evine gitmeye razı olur. Bu masalda da yine masallarda önemli bir değere sahip at figürü karşımıza çıkar.

“Keloğlan Ölüyü Diriltiyor” masalında parasız kalan Keloğlan eşeğini satmak için kasabasının pazarına gidiyor ve Orada hayvan alıp satan cambazlardan ikisi eşeği ucuza alabilmek için Keloğlanı ikna edemeyince eşeğin kuyruğunu kesiyorlar. Haksızlığa uğrayan Keloğlan’ın intikamı ise ağır oluyor. Elinde bir tek tavuğu kalan Keloğlan hamama gidip tavuğu girişte hamamcıya teslim ediyor.

“Keloğlanla İhtiyar” masalında Keloğlan’a yardım etmek isteyen ihtiyar ona altın yumurtlayan bir tavuk verse de Keloğlan onu, teslim ettiği hamamcıya kaptırır.

“Oduncu Keloğlan” masalında, Keloğlan kendisine sadık bir köpek ve kediye sahiptir. Keloğlan masalda ormanda yıllardır kavga eden, bir aslan ve kaplana rastlar ve aslanı koruyunca aslanın babası da ona sihirli bir kutu hediye eder.

Aslan figürü de yine Naki Tezel masallarında çok sık karşımıza çıkan bir figürdür.

Naki Tezel masallarında zor zamanlarda kahramana yoldaş olan, onu tehlikelerden kalkan gibi koruyan, ona sihirli nesnelere vererek aşması gereken engelleri kısa zamanda aştıran çeşitli hayvan figürlerini tespit ettik. Bu masalları okuyan çocuklar da bu durumdan kendilerine pay çıkarıp, hayvan dostluğunun önemini kavrayabilir, kendilerine hayvan arkadaş seçebilirler.

4.2.4.2. Bitkiler

İncelenen Naki Tezel masallarının birçoğunda doğada bulunan çeşitli bitkilere yer verilmiştir. Masallarda insan çeşitli bitki, hayvan ya da eşya şekline girebilir. A.Y. Ocak insanın, ‘hayvan, bitki ya da eşya’ şekline girebilmesini ile ilgili olarak şunları yazar:

“Eskiçağ insanının kafasında yeryüzünde mevcut her cisim, her madde, bir kuvvetin taşıyıcısıdır. Aynı görünseler de, neville arasında esasta yine de birtakım benzerlikler vardır. Bu benzerlikler, aralarında bazı şekil değişikliklerine yol açarlar. O halde bir cisim birden fazla görünüşler altında tezahür edebilir; bir insan, hayvan veya bitki yahut bir

eşya biçimine girebilir. Fakat bu görünüşte değişik şekilleri geçici olup o cismin asıl mahiyetini değiştirmezler” (Ocak 2003: 206).

“Bir Göze Bir Gül” masalında güldükçe yanaklarında güller açan, ağladıkça gözlerinden inciler saçılan Gül kızı, bir bahçede bulunan ağlayan nar ile gülen ayva, Altın Kozalaklı Gümüş Selvi ağacı, sarayın bahçesinde senede bir tek elma veren değerli bir elma ağacı, güvercinin selvi ağacına, selvi parçalarının da Limon kıza dönüşümü, mor menekşeye dönüşen kız, Ali Cengiz’e oyun yapıp güle dönüşen Keloğlan, alın teriyle para kazanan İbiş’in buğdaylarının altına dönüşümü, Keloğlan’ın gönderdiği narların elmasa dönüşümü, “Açıl kabağım açıl!” deyince etrafa akrepler, kertenkeleler, yılanlar yayan Keloğlan bize Naki Tezel’in masallarında ne kadar çok bitki figürüne yer verdiğine örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca bu figürlerin bazıları şekil değiştirme yoluyla masalda karşımıza çıkarlar. Şekil değiştirme masalların değişmeyen motifi olup, burada büyüsel yapıyla çeşitli dönüşümlere rastlanır, insan; hayvana, bitkiye veya herhangi bir nesneye dönüşürken, bunun tam tersi de olabilmektedir.

İncelenen bu masalarda bu kadar çok hayvan ve bitki figürüne rastlanması bize bu masalların ne kadar doğal ve gerçekçi metinler olduğunu göstermektedir.

4.2.4.3. Eşya ve Aletler

Masalların eşya ve aletleri kendi yapısına uygun olarak olağanüstülük gösterir. Hemen hemen bütün eşyalar büyü ile değişebilmektedir. Bunun en güzel örneği insanın eşyaya; eşyanın insana dönüşmesinde görölmektedir.

Tılsımlı eşyalar, aletler masalların ayrılmaz parçalarıdır. Bazen Sihirli yüzük gibi gücü de temsil edebilen eşya ya da nesnelere de vardır. Kahramanın karşılaştığı sorunu çözebilmesi için bazen de bu eşya ya da nesnelere ulaşması, elde etmesi gerekebilir. Sihirli ayna, uçan halı, sihirli yüzük, sihirli kaval, sihirli küre, sihirli lamba, sihirli değirmen, sihirli kılıç gibi nesnelere incelenen Naki Tezel masallarında da mevcuttur.

“Kırk Kardeş” masalında peri kızının sarayındaki sihirli çalgıya sahip olmak isteyen ejderhayı görürüz.

“Ben de peri padişahının kızındaki sihirli çalgıyı ele geçirmek istedim. O çalgı kendi kendine çalar, türlü türlü şarkılar söylermiş” (KK₃, 8).

Peri padişahının sarayına gizlice girmek için sihirli yüzüğü kullanan küçük oğlan yüzük sayesinde amacına ulaşır.

“Sihirli yüzüğü parmağıma geçirince beni kimse görmedi. Ben de elimi Kolumu sallaya sallaya buraya kadar geldim” (KK₃, 8).

“Kısmetimi Arıyorum” masalında Acar’ın karısını kandırıp sihirli kılıca ulaşmaya çalışan cadı karı amacına ulaşır.

“Bak, demiş, .şu gördüğün küp de benim sihirli arabamdır. Üzerine bindiğim zaman kendi kendine yürür. İstersen gel bir deneyelim?” (KA₁, 41).

“Kırkıncı Oda” masalında sihirli bir anahtar figürü kullanılmıştır.

“Padişah, bu anahtarları kendisine verirken:

— Bunlar sarayımızın kırk sihirli kapısına aittir, demiş. Senden ricam şu: Otuz dokuz kapıyı açabilirsin. Fakat kırkıncı kapıyı sakın açmayasın!”

Kaplan Adam aralarında bir türlü uzlaşamayan kardeşlere çözüm yolu gösterince kendisine sihirli nesnelere hediye edilir.

“Kaplan Adam, koyun postu ile kamçıyı aldıktan sonra, çocuklardan biri:

— Amca, demiş, o koyun postu ile kamçı sihirlidir. Post’a binersen, seni havaya uçurur, kamçı ile de vurursan, istediğin yere götürür. 'Haydi güle güle!’” (KO₁,117).

“Seksen Göz” masalında yaptığı hilelerin ortaya çıkmasını engellemek isteyen peri kızı Uğur’dan ulaşması imkansız gibi görünen sarayındaki sihirli koltuğu getirmesini istemiştir.

“İşte oğlum, demiş, kızımın sihirli koltuğu da şu tavanda asılı olan kocaman koltuktur. Kızım bunun içine oturupta sallanmağa başladı mı türlü türlü sazlar çalar, çeşitli kuşlar ötüşürler” (SG, 3).

“Güneş Kızı” masalında iki çaresiz kardeşi ortadan kaldırmaya çalışan kadınların başvurduğu hilelere şahit oluruz.

“İki kız kardeş hemen bir koca karı bulmuşlar. Ona birçok para vererek çocukları ele geçirip yok etmesini söylemişler. Koca karı sihirli küpüne binmiş. Gökyüzünde dolaşarak çocukları aramağa başlamış. Nihayet bunların oturdukları kulübeyi görmüş. Hemen aşağıya inerek sihirli küpünü çalılar arasına saklamış” (GK₁, 50).

4.3. Naki Tezel'in Türk Masallarında Değerler Eğitim ve Söz Varlığı

4.3.1. Değerler Eğitimi

Bu bölümde Naki Tezel'in araştırma konusu olan masallarındaki değerler, Cahit Kavcar'ın "Edebiyat ve Eğitim" adlı kitabındaki değer sınıflandırması (1999:22) kullanılarak tespit edilip sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmanın "Sosyal Hayatla ilgili Telkinler" ana başlığına "Doğa ve Hayvan Sevgisi" alt başlığı eklenmiştir. Bu değerlerin eklenme nedeni bazı masalarda sıklıkla işlenmiş olmasıdır.

4.3.1.1. Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar

4.3.1.1.1. Yaşam Sevgisi

Yaşama duyulan sevgi görecelidir, bu sevginin nedeni bireyden bireye farklılıklar gösterir. Bazı kişiler hayatlarında sahip oldukları varlıklar için mutlu olurken bazıları ekonomik sıkıntısı olmadığı için ya da sağlıklı bir birey olduğu için yaşama sevincine sahiptir.

"Yaşam tatminini etkileyen etmenler olarak dış çevre, kişisel durumlar ve kişilik faktörleri önemli olarak görülmektedir. Mutluluk yaşam döngüsü boyunca değişiklik göstermektedir ve erkekler için yaşlandıkça artmakta, kadınlar için yaşlandıkça azalmaktadır. Kadınların yaşam tatmini sağlması gelişmiş ülkelerde daha güçlü olmaktadır. Kadınların mutluluğu eğitim düzeyi, medeni durum ve sosyal ilişkilere bağlı olurken, erkeklerin mutluluğu daha çok ekonomik durumdan etkilenmektedir" (Giusta ve Ark., 2011:2).

İncelenen masalarda genellikle Keloğlan figüründe yaşam sevgisi değerine rastlarız. Keloğlan fakir bir hayat sürse de onun yaşama olan tutkusu her şeyin üstesinden gelmesini sağlar. Padişah kızına bile talip olur. Onun için maddi değerler değil manevi değerler önemlidir. Tablo 1'de "Yaşam Sevgisi" değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 1
“Yaşam Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Keloğlan ile İhtiyar	2	248
Bir Göze Bir Gül	1	158

“Keloğlan ile İhtiyar” masalında iş bulmak için dağ tepe aşan Keloğlana karşılaştığı ihtiyar adam nasihatte bulunur, yaşamak için çalışması gerektiğini belirtir:

“O zaman ihtiyar, eliyle Keloğlan’ın sözünü keserek:

— Yooo, demiş, çalışmadan, yorulmadan ekmek yenildiğini nerede işittin? Yaşamak için çalışacaksın. Daha iyi yaşamak istersen, daha çok çalışacaksın. Bak ben senin deden yaşındayım. Saçım, sakalım bembeyaz oluncaya kadar hep çalıştım. Daha da çalışıyorum. Sen de sözümü tutup çalışırsan kazanırsın!” (Kİ, 250).

“Bir Göze Bir Gül” masalında gözlerini kaybeden kızın karşısına çıkan ihtiyar, kıza sahip çıkarak onu evlat ediniyor ve ona yaşam sevgisi aşıyor.

“Mademki kimsesizsin seni kendime evlât edindir, yanıma alırım. İncilerin olmasa da yiyecek bir lokma ekmek buluruz” (BGBG, 158).

“İhtiyar adam kızın elinden tutarak kulübesine götürmüş. Bir baba kız gibi beraber yaşamaya başlamışlar...” (BGBG, 158).

4.3.1.1.2. Doğruluk ve Dürüstlük

Doğruluk TDK Türkçe Sözlük' te: “1. Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakın davranış, dürüstlük, adalet; 2. Düşüncenin gerçekle uyuşması. Yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması, verilmiş bir olguyla uyuşması” (2011:692). *Dürüstlük* ise: “Doğruluk” (2011:739) şeklinde açıklanmıştır. Bu iki değer çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Naki Tezel masallarında da bu değer sıkça kullanılmıştır. Tablo 2’de “Doğruluk ve Dürüstlük” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 2
“Doğruluk ve Dürüstlük” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Bir Göz Bir Gül	1	158
Sihirli Yüzük	1	271
Hamamcı ile Keloğlan	2	329
Altın Bülbül	1	166
Etme Bulma	1	150
Kırkıncı Oda	1	116

“Bir Göz Bir Gül” masalında güldükçe yanaklarında güller açan, ağladıkça gözlerinden inciler saçılan kıza talip olan şehzadeye üvey annesi kendi kızını vermek için hileli yollara başvurur. Doğruluktan ayrılmayan Gül kız sonunda sabrı, azmi sayesinde şehzadeye kavuşur.

“Sihirli Yüzük” masalında da karısından şüphelenen adam sihirli yüzüğü gece karısının parmağına takıp, gerçekleri öğrenince eşinin dürüst, temiz, ahlaklı bir kadın olduğunu bir kez daha anlıyor.

“Hamamcı ile Keloğlan” masalında da Keloğlan’ı saf bulup kandırmaya çalışan doğruluktan, dürüstlükten ayrılan bir hamamcının başına gelenler anlatılmaktadır.

“Altın Bülbül” masalında da kardeşlerine oyun yapan, padişah babalarına yalan söyleyen ağabeylerin yaptıklarının bedelini nasıl ödediklerine şahit oluruz.

“Kardeşinize neler yaptığınızı öğrendim, demiş. Üstelik Altın Bülbül’ü biz getirdik diye, bana da, Peri Sultan’a da yalan söylediniz. Ben, öz kardeşini öldürmek için kuyuya bırakan, üstelik de babasına yalan söyleyen evlât istemiyorum. Şimdi memleketi terk edeceksiniz. Bundan sonra benim evlâdım değilsiniz. Gidin, başka memleketlerde çalışarak hayatınızı kazanın. Yüzünüzü görmek istemiyorum!

“Etme Bulma” masalında anne ve babasını kaybeden genç kızın çalışmadan para kazanmak, hayatını devam ettirmek için girdiği hileli yollar dikkatimizi çeker.

“Herkes doğru dürüst çalışarak hayatım kazanmıyor ya, demiş, ben de çalışmadan, kendimi yormadan geçinmenin yolunu bulurum...” (EB, 150).

“Kırkıncı Oda” masalında Arap’ın söylediği yalan sözlere inanıp onu bırakan kaplan adam padişaha her şeyi yalansızca anlatır ve açmaması gereken kapıyı açtığını itiraf eder.

“Padişah gülmüş:

– Doğru söylediğine çok memnun oldum, demiş. Bu yüzden yapmış olduğun kusuru da affediyorum” (KO₁, 117).

4.3.1.1.3. Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)

Dayanıklılık TDK Türkçe Sözlük'te şu şekilde tanımlanmaktadır: “Dayanıklı olma durumu, dayanıklılık, metanet” (2011:601). Eğer insan zor bir durumda kalırsa bulunduğu şartlara dayanıklılık gösterebilmesi için kişinin sabrı gerekmektedir, zor bir durumu aşılabilir yolları aşması gerekirse cesaret için içine girer. Eğer ortada bir hedef amaç varsa azim kararlılık şarttır. Naki Tezel masallarında da kahramanların çoğunda bu dayanıklılığını görmek mümkündür. Tablo 3’ te “Dayanıklılık” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 3
“Dayanıklılık” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Keloğlanla Ali Cengiz Oyunu	2	265
Kırk Haramiler	2	204
Sihirli Tavşan	2	104
Bir Göze Bir Gül	1	158
Altın Bülbül	1	166
İhtiyar Kuş	1	262
Yeşil Kuş	1	204

“Keloğlanla Ali Cengiz Oyunu” masalında Keloğlan’ın azmi sayesinde ustasını bile yenip padişah kızıyla evlenmesine şahit oluruz. Dev ile keloğlan masalında Keloğlan’ın cesareti masalı okuyanlara cesaret verecektir. “Keloğlan Yemen’de” ve “Tembel Keloğlan” masallarında da azim, sabır ve cesaretin birleşip Keloğlan’da yapılması mümkün olmayan şeylerin yapılmasını sağlar.

“Kırk Haramiler” masalında sarayın hazinesini çalmaya başlayan kırk haramilere karşı nöbet tutan korkusuz Bağdat sultanını görürüz.

“Sihirli Tavşan” masalında sarayın bahçesinde değerli bir elma vardır. Elmayı koparını bulmaya çalışan ve nöbete başlayan büyük ve ortanca oğlan uyuya kalır. Küçük şehzade ise nöbette, altın bir kuşun gelip elmayı aldığını görür. Azmi ve sabrı sayesinde altın kuşu yakalar.

“Bir Göze Bir Gül” masalında ağladıkça gözlerinden inciler dökülen, güldükçe yanağında güller açan kıza yapılan fenalıkların er ya da geç son bulduğu ve sabrın, dayanıklılığın ne kadar önemli olduğu okuyucuya hissettirilmiştir.”

“Her fenalık er geç meydana çıkar, demiş. Sizin yaptığınız fenalık da bugün meydana çıkmış bulunuyor. Cezanızı çekeceksiniz! Söyleyin bakalım, kırk katır mı istersiniz, yoksa kırk satır mı?” (BGBG, 160).

“Altın Bülbül” masalında ulaşılması çok zor olan Kaf Dağı’na ulaşip babasının isteğini azimle ve sabırla yerine getirmeye çalışan evlat aynı zamanda cesaretli olmanın da güzel bir örneğidir.

“Padişah babam o Altın Bülbül’ü yeni yaptırdığı camiin kubbesine koyamazsa, kederden ölür, demiş. Ben babama söz verdim. Ne olursa olsun, Kaf Dağı’nın ardına ulaşacak, Altın Bülbül’ü alıp babama götüreceğim...”

Küçük Oğlan:

— Ben böyle şeylerden yılmam, demiş. Yedi canlı devi öldüren adam, sekiz canlısından, dokuz canlısından mı korkacak?” (AB, 166).

“İhtiyar Kuş” masalında deve karşı cesaretle direnen küçük kardeş cesurluğu simgeler.

“Sen ne cesur adamsın be oğlum? Doğrusu kırk devin kafasını nasıl kestiğine bir türlü aklım ermiyor. Bizi büyük bir belâdan kurtardın” (İK, 262).

“Yeşil Kuş” masalında eşinin her gün dayağına katlanan kadın sabrı nitelendirmektedir.

“Bir gün böyle, iki gün böyle... Kırk gündür kız kocasından her gün kırk sopa yiyormuş” (YK, 205).

4.3.1.1.4. Yardımseverlik (Sevgi ve Acıma)

Yardımseverlik değerini konu almış masalarda insanın-insana yardımının yanında hayvanın ya da dev anası gibi doğaüstü güçleri olan bir başka varlığın insana yardım etmesi ve bu yardımdan doğan mutluluk konu alınmıştır. Tablo 4’ te “Yardımseverlik” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 4
“Yardımseverlik” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Keçi Kız	1	98
Kırk Oğlan	2	37
Kırk Kardeş	1	3
Fatma Nine	2	94

“Anne, demiş, aşçıbaşına ben de yardım edeyim mi? İşiniz çabuk biter de düğüne vaktinde gidersiniz” (KK₄, 100).

“Kaplan Adam, dev anasının sözlerini dikkatle dinledikten sonra:

- Bana yardım ettiğin için sana teşekkür ederim, demiş” (KO₂, 39).

“Bunun üzerine, çalılar, yere yatarak, kenarlar doğru açılarak delikanlının kolayca kaçmasına yardım etmişler” (KO₂, 40).

“Fakir kız, annesinin evlerde çamaşır yıkayarak para kazandığını, kendisinin de dağdan odun taşıyarak ona yardım ettiğini anlatmış” (KO₂, 40).

“Bu kulübede bir dev anası vardır. Yavaşçacık yanma, yaklaşırın. Arkasına sallandırdığı memeyi emmeğe başlarsın, O sana bir şey yapmaz, yardım eder” (KO₂, 40).

“Yalnız, bizimle beraber ol. Biz kırk deviz. Acem Şahi’nin kızlarını almak için sen de bize yardım et!” (KO₂, 41).

“Artık iyice büyümüş olan çocuklar da evde analarına, dışarıda da babalarına yardımcı olmağa başlamışlar” (KO₂, 42).

“Padişah, karısını kurtarmada büyük yardımı olan askeri de kendisine arabacı başı yapmış” (KO₂, 42).

“Burada gördüğün bilezikler, yüzükler, kolyeler, küpeler, bütün mücevherler dünya da başka hiç bir hazinede yoktur. Ama görüyorsun ki, yaptığın iyiliğe karşılık bunların hepsi şimdi senin oldu” (KK₃, 4).

“Fatma Nine, köpekten bir yardım göremeyince, yanındaki ormana dalmış” (FN, 96).

“Oğlum, demiş, "Sen benim karıncalarım çok büyük iyilik yaptın! Dile benden ne dilerse?” (KK₃, 5).

Yukarıda da görüldüğü gibi yardımseverlik çok yönlüdür. Masallarda asıl olan yardımı kimin kime yaptığı değil; sonuçta kazandığı değerdir.

4.3.1.1.5. Fedakârlık

Fedakârlık, TDK Türkçe Sözlük’ te (2011:857), “1. Özveri, 2. Özverililik, özverili davranmak, 3. Azlığına katlanmak, az oluşu ile yetinmek, vazgeçmek” olarak açıklanmaktadır. Tablo 5’ te “Fedakârlık” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 5
“Fedakârlık” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Güneş Kızı	2	49
Kırkinci Oda	1	116
Kırk Kardeş	1	3

“Güneş Kızı” masalında büyük ve ortanca kız kardeş kardeşlerinin mutluluğunu, iki de çocuk sahibi olmasını bir türlü çekemiyorlarmış ve onun doğurduğu çocukları ebenin yardımı ile sandığa koyarak dereye atmışlar. Kadına da iki köpek yavrusu gösterip onları doğurduğunu söylemişler. Çocukları bulan ihtiyar bir karı koca onları büyütüp beslemiştir. Elleri olan ne varsa bu çocuklar için harcamışlardır. Bu, fedakârlığın güzel bir örneğidir.

“Kırkinci Oda” masalında da Kaplan adam padişahın teslim ettiği kırk odanın anahtarlarını, dayanamayıp tek tek açarken birden padişah vekili olduğunu, kendisini birçok işlerin beklediğini, hele gidip top oynamanın kendisine hiç de yakışmayacağını hatırlayarak vazgeçiyor.

“Kırk Kardeş” masalında karşılına çıkan ejderhanın diğer kardeşlerini bırakmasına karşılık, küçük kardeş orada kalmayı kabul eder, ağabeyleri için bu fedakârlığı yapmaktan kaçınmaz.

“Ejderha, gene yeri, göğü inleyen bir kahkaha atarak:

— Eğer onları bu kadar düşünüyorsan, demiş, sen nişanlıyla beraber burada kalırsın! Ben de kuyruğumun bir ucunu kımıldatırım, onlar çıkıp giderler. Yoksa hiç biri kurtulamaz!”

“Küçük şehzadenin bu fedakârlığı karşısında onun ne olacağını bile düşünmeyen öteki şehzadeler, hemen yerlerinden fırlayıp çabucak hazırlanmışlar” (KK₃, 4).

4.3.1.1.6. Namus ve Şeref

Namus ve şeref kavramları birbirlerini tamamlayan kavramlardır.

TDK Türkçe Sözlük'te namus kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır: “Bir toplum içerisinde ahlâk kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet” (2011:1570).

Şeref kavramı ise TDK Türkçe Sözlük'te şöyle açıklanmaktadır: “1. Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur; 2. Toplumca benimsenmiş iyi şöhret” (2011: 2216). Tablo 6' da “Namus ve Şeref” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 6
“Namus ve Şeref” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Sihirli Yüzük	1	271

“Sihirli Yüzük” masalında bu kavramı örnekleyen cümlelere rastlanmıştır.

Kadına eşini bırakıp, daha güzel bir hayat sürmesi için seçenekler sunulmuştur fakat kadın yine eşini tercih etmiştir.

“Ben fakirlikten memnunum. Gönlüm zengin ya, kâfi bana... Allahaismarladık...”

“Kadın odasına girdiği zaman; ihtiyar buna demiş ki:

—Aferin kızım sana. Düşünceni çok beğendim. Seni denemek için öyle söylemişim. Görüyorum ki, sen, çok namuslu, ahlâklı bir kadınsın. Mutlu olmak, rahat yaşamak hakkındır...”

“İhtiyar adamın sözlerine karısının verdiği cevapları çok beğenen delikanlı, bir daha anlamış ki, eşi çok dürüst, temiz ahlâklı bir kadındır. Onu alnından öptükten sonra, uykuya dalmış”

4.3.1.1.7. Aşırı İsteklerden Uzak Durma

İstek, TDK Türkçe Sözlük' te (2011:1212), “1. Bir Şeye duyulan eğilim, arzu, Şevk, 2. Yerine getirilmesi başkasından istenilen şey, talep, 3. İstek ve niyet kavramı veren isteme kipi, 4. Belirli bir gereksinimi karşılayacağı düşünülen nesne veya duruma karşı duyulan özlem, arzu.” olarak açıklanmaktadır. İstek, her insanda görülen bir duygudur, insanlar isteklerine göre eylemde bulunur, isteklerine göre çalışır çabalarlar. Naki Tezel masallarının çoğunda padişah gibi üst makamların kahramandan sürekli bir

talepte bulunmaları dikkat çekicidir. Bu ya başka bir memlekette bulunan prensesin ya da sultanın zorla da olsa getirilmesi ya da Kaf Dağı gibi ulaşılamaz olan yerlerden değerli nesnelerin alıp getirilmesi olabilir. Tablo 7’ de “Aşırı İsteklerden Uzak Durma” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 7
“Aşırı İsteklerden Uzak Durma” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Altın Bülbül	1	166
Altın Araba	2	75

“Altın Bülbül” masalında Hızır dedenin padişaha tavsiyesi üzerine Kaf Dağı’nın ardındaki Altın Bülbüle ulaşmak için oğulları uzun bir yola koyulur.

“Hızır Dede:

— Padişahım, diye cevap vermiş, Kaf Dağı’nın ardında bir Altın Bülbül var! Eğer bu altın bülbülü getirip camiin kubbesine koydurursan, eserin tamamlanmış olur” (AB, 167).

“Altın Araba” masalında padişah, vezirinden gerçekleşmesi çok zor olan bir istekte bulunur. Vezir çaresiz yollara düşer.

“Al şu bir lirayı. Bununla bana bir koç alacaksın! Bu koçun etinden et, derisinden kürk isterim. Verdiğim lirayı geri, koçu da diri isterim. Sana kırk gün izin. Söylediklerim yapılmazsa, kırk birinci günü boynunu cellâda vereceğim...” (AA, 76).

4.3.1.1.8. Aşırı Kıskançlıktan Uzak Durma

TDK Türkçe Sözlük’ te kıskançlık şu şekilde açıklanmaktadır: “Bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin, başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum, güncülük, hasetçilik, hasetlik, hasutluk” (2011: 1424). Freud’a göre kıskançlık, normal ve sanrılı kıskançlık olarak yaşanır. Eğer bireyin yaşadığı kıskançlığın gerçek bir tehditle ilişkisi varsa, bu normal kıskançlıktır. Gerçek veya olası tehdit olmadan hissedilen kıskançlık ise sanrılı kıskançlıktır. Kıskançlık durumunda gösterilen tepki, gerçek bir durumdan kaynaklanıyorsa ve onunla orantılıysa normaldir

(Freud, 1922; Akt., Hoccoğlu, 2001:97-104). Tablo 8’ de “Aşırı Kıskançlıktan Uzak Durma” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 8
“Aşırı Kıskançlıktan Uzak Durma” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Altın Bülbül	1	166
Çifte Kambur	2	26
Alabalık	2	45
Konuşan Kaval	2	124
Yeşil Kuş	1	204

“Altın Bülbül” masalında kardeş olan şehzadeler arasında yaşanan kıskançlıklara şahit oluruz. Bunun sebebi şüphesiz padişahın yerine geçme, tahta sahip olma mücadelesidir. Bu kavgadan ise genellikle ağabeylerinin tuzaklarından akıllı ve azmi sayesinde kurtulan küçük kardeş galip gelir.

“Yolda giderlerken, küçük oğlan, başından geçenleri ağabeylerine bir bir anlatıyor, o anlattıkça, ötekilerin kıskançlıkları artıyormuş. Hele onun Altın Bülbül’ü ele geçirdiğini öğrenince, büsbütün şaşkına dönmüşler. Büyük kardeş, yanındaki ortanca kardeşine demiş ki:

— Padişah babamız, çok akıllı çocuk diye her zaman onu bizden çok severdi. Şimdi Altın Bülbül’ü bunun getirdiğini öğrenirse, daha çok sevecek. Bizim hiç kıymetimiz kalmayacak... Gel şunu bir uçuruma atalım?” (AB, 168).

“Çifte Kambur” masalında Ali’yi kamburu kaybolmuş bir şekilde gören ve Ali’nin anlattıklarına inanan Veli de kıskancından ertesi hafta hamama gitse de asık suratlılığı yüzünden şeytanlar başkanı veliye bir kambur daha yerleştirir ve çifte kamburla yükü daha da artar.

“Alabalık” masalında da sultanı kıskanan, yerine göz diken Arap cariye de bebekle sultana birer tekme atarak onları denize yuvarlar.

“Konuşan Kaval” masalında ise Dal’ı çok kıskanan ablaları, bir gün göl kenarındayken tasına su doldurmak isterken suya düşen kardeşlerinin kayboluşuna tanık olurlar.

“Yeşil Kuş” masalında evlendiği kadının sevgisini ölçmeye çalışan adam karısından beklenmedik bir cevap alınca onu yersiz dayaklarla ve gereksiz kıskançlıklarla cezalandırır. Kıskançlığının bedelini eşini kaybederek öder.

“Demek sen beni değil, kapımdaki arap uşağı sevdin ha! Kocasının bu sözü karşısında şaşkına dönen kız, kendisini haklı olarak savunmağa hazırlanırken, daha fena bir şeyle karşılaşmış Kocası eline geçirdiği bir sopa ile üzerine doğru geliyormuş. Kendini korumak için odanın bir köşesine kaçmışsa da delikanlı hemen arkasından yetişerek onu yakalamış, dövmeğe başlamış. Tam kırk sopa vurarak zavallı kızı âdeta hasta etmiş” (YK, 206).

4.3.1.1.9. Sorumluluk

“İnsanların katıldığı ilk büyük sosyal ortam okuldur. Burada hem kendine hem de çevresine karşı hak ve sorumluluklarını bilen, yerine getiren ve toplumsal uyum içinde yaşamayı başaran bireyler yetiştirilmeye çalışılır. Bu bağlamda amaç, sosyal sorumluluk duyan vatandaş yetiştirmek olmalıdır” (Şahan, 2011:22). Sorumluluk kavramı TDK Türkçe Sözlük’ te (2011:2142), “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorumluluk, mesuliyet” olarak açıklanmıştır. Tablo 9’ da “Sorumluluk” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 9
“Sorumluluk” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Keloğlan Hindistan Yolunda	2	277
Kırkinci Oda	1	116
Altın Bülbül	1	166

İncelenen “Keloğlan Hindistan Yolunda” masalında da sorumsuz, para kazanmak için iş yapmaya bile gitmeyen, işi, gücü akşama kadar evde oturmak olan Keloğlan’ı eş seçen padişah kızı onu tembellikten kurtarıp çalışmaya ikna eder.

“Haydi bakalım kalk, demiş, erkek evde oturmaz. Gidip çalışmak, para getirmek lâzım. Her gün akşamlara kadar böyle tembel tembel oturmağa usanmıyor musun? Haydi, durma! Deyince Keloğlan utanır ve artık evin sorumluluğunu üstlenir. Bunun için hatta Hindistan’a bile gider” (KHY, 278).

“Kırkinci Oda” masalında da Kaplan adamın üstlendiği sorumluluk göze çarpar. “Kaplan Adam, artık bir padişah vekili olduğu için memleketin bütün işlerine bakıyor her şeyi düşünmek zorunda kalıyormuş” (KO₁, 118).

“Altın Bülbul” masalında babalarının istediği Altın Bülbul almak için Kaf Dağı'nın ardına gitmeyi göze alan kardeşler karşımıza çıkar.”

“Babacığım, demiş, siz hiç tasalanmayın. Bize izin verin, gidip Altın Bülbul'ü getirelim?”

Padişah:

– Yavrum, demiş, bu o kadar kolay bir iş değil. Şimdiye kadar Kaf Dağı'nın ardına gidip de geri dönen olmadı. Siz oralara gidip Altın Bülbulü kolayca elde edebileceğinizi mi sanıyorsunuz?

Küçük oğlan gene atılmış:

– Siz bunu hiç düşünmeyin babacığım, demiş,- bize izin verin, ne yapar yapar Altın Bülbul'ü elde ederek memlekete sağ ve salim döneriz ” (AB, 167).

4.3.1.2. Sosyal Hayatla ilgili Telkinler

4.3.1.2.1. Hürriyet ve Adalet Sevgisi

Adalet kavramı TDK Türkçe Sözlük' te (2011:24), “1. Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe 2. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme 3. Bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları 4. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk” olarak açıklanmaktadır. Özgürlük (TDK Türkçe 395 Sözlük, 2011:1121) anlamına gelen hürriyet, insan hak ve hürriyetlerinin kanunla veya türeyle koruma altına alındığı ölçüde varlığını sürdürebilir. Bu iki kavram birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ve birbirlerinden ayrı düşünülemez. Tablo 10' da “Hürriyet ve Adalet Sevgisi” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 10
“Hürriyet ve Adalet Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Kırkinci Oda	1	116
Peri Kızı	1	30
Akıllı Evlat	2	146

“Kırkinci Oda” masalında aslında Arap, şehzadenin kızı Bilge'yi kaçırmış, yerini söylemediği için o odada saklı tutulmuştur. Kaplan adam kendini kandırıp kaçmayı

başaran Arap'ın peşine düşer ve Bilge kızı bulmaya söz verir. Bu masalda Bilge kız tutsak kir kahramandır. Zorla kaçırılmış ve alikonulmuştur. Kimse hiçbir sebep için özgürlüğünden mahrum bırakılamaz.

“Peri Kızı” masalında karısına hep köylü kızı diye seslenen adama eşi güvenmiş ve onla hiç konuşmaz olmuş. Bu duruma sinirlenen eşi, kadını bir odaya kapatıp tutsak eder. Bu durum hürriyet sahibi bir insanın özgürlüğünün elinden alınmasına örnek gösterilebilir. Üstelik kardeşlerinin ölümünden de eşini sorumlu tutan adam eşine haksızlık yaparak onu cezalandırır

“Hakkın var, demiş, kabahatli olan her zaman cezasını çeker” (PK, 32).

“Beni alıp buraya getirdiniz. Düğün yapıp benimle evlendin. Sonra da “Köylü kızı” diye alay etmek istedin! Ben de sana gücendim, bir daha konuşmadım. Üstelik beni haksız yere odaya kapadın!” (PK, 32).

“Akıllı Evlat” masalında sayılı günleri kalan ihtiyar adam malını evlatlarına eşit bir şekilde paylaşmış ve adaletli davranarak üç oğluna da haksızlık yapmamış.

“Daha ne kadar yaşayacağım belli değil ama her halde günlerim sayılı... Ölmeden önce mallarımı aranızda bölmek istiyorum. Ne olur ne olmaz, belki ben öldükten sonra aranızda anlaşamaz, kavga edersiniz...” (AE, 148).

4.3.1.2.2. İnsan Sevgisi

İnsancılık (Hümanizm), İnsan onuruna saygıyı 397 sağlamak, onun gönencini ve bütün yönleriyle gelişmesini gerçekleştirmek, bu amaçla toplumsal yaşamda gereken elverişli koşulları yaratmak ülküsü” (Ozankaya, 1984: 66). Masalarda yapılan iyiliklerin başında insan sevgisi yatmaktadır. İçinde insan sevgisi olmayan kişilerin kalbi kinle, kıskançlıkla doludur ki bu sosyal topumda kabul edilemeyen davranışlardır. Tablo 11’ de “İnsan Sevgisi” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 11
“İnsan Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Ağlayan Nar ile Gülen Ayva	1	248
Kısmetimi Arıyorum	1	40
Akıllı Evlat	2	146
Çoban Ali	2	176

“Ağlayan Nar ile Gülen Ayva” masalında evlat sahibi olmada kız-erkek ayrımı yapmanın sonuçları gözler önüne serilerek, cinsiyet ayrımı yapmadan insanı sevmenin yolları aşılmıştır.

“Kısmetimi Arıyorum” masalında Acar, herkesin korktuğu, köyü yerle bir eden deve karşı savaşı ve devin zarar verdiği insanları tekrar eski düzenlerine kavuşturur. İnsana verilen değer güzel bir örneğini bize gösteren Acar figürü cesaretin, iyiliğin altında yatan insan sevgisini, insanı, düştüğü zor durumdan kurtarmanın önemini okuyucuya sezdirir.

“Akıllı Evlat” masalında sayılı günleri kalan ihtiyar baba, evlatlarına insan sevgisi aşılayarak, nasihatlerde bulunmuş.

“Halbuki ben, sizin kardeş kardeş, birbirinizi severek yaşamamanızı istiyorum. Zaten kardeşlere yakışan da budur...” (AE, 147).

“Çoban Ali” masalında kayıplar münecimi tarafından kaybettiği kesesi bulunan Çoban Ali buna karşılık vermek isteyince insanlara iyiliğin karşılığı olmadığını öğrenir.

“Burada yapılan her hangi bir iyilik için para alınmaz. Herkes birbirine seve seve iyilik yapar. Bunun için karşılık beklemeden iyilik yapmağa çalış!” (ÇA, 176).

4.3.1.2.3. Aile Sevgisi

Aile kavramı TDK Türkçe Sözlük’ te (2011:57), “1. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik 2. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü. 4. Eş, karı. 5. Aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü. 6. Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya” olarak açıklanmaktadır. Sağlam bir aile yapısına sahip bireyler yetiştirdikleri evlatlarına da bunu aşılarlar ve bu böyle sürüp gider. Tablo 12’de “Aile Sevgisi” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 12
“Aile Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Ağlayan Nar ile Gülen Ayva	1	248
Altın Bülbül	1	166

“Ağlayan Nar ile Gülen Ayva” masalında hiç çocuk sahibi olamayan kadın, bir tahta parçasına kaş göz yaparak ona sanki bir çocukmuş gibi davranır. Kadını çocuk sahibi olma isteği ailesine verdiği önemin göstergedir. Ağlayan nar ile gülen ayva masalında Selvi kız gün doğmadan Selvi annesine gitmek zorunda olduğunu, yoksa Selvi annesinin kendisini evlatlıktan reddedeceğini şehzadeye bildirmekle ailesine, annesine verdiği önemi belirtir. Ailesi uğruna sevdiği adamdan bile vazgeçebilecek seviyededir.

“Altın Bülbül” masalında babalarının düşünceli halini fark eden evlatları babalarını bu durumdan kurtarma çareleri ararlar.

“Babacığım, demiş, günlerden beri düşüncelisiniz. Üçümüz de bu halinize üzülüyoruz. Sebebini bize söylemez misiniz? Belki bir çaresini buluruz?”

Çocuklarının bu ilgisine memnun olan padişah:

—Var olun çocuklarım, demiş, mademki benim üzüntümle ilgilendiniz, ben de size derdimi anlatayım” (AB, 170).

4.3.1.2.4. Saplantı ve Boş inançlarla Mücadele

Saplantı kavramı TDK Türkçe Sözlük’ te (2011:2032), “Bilgisiz olma veya bilgi yokluğu durumu, bilgisizlik, cahillik, cahiliyet, cehalet” Şeklinde açıklanırken; boş inançlar (2011:385) ise “Kaynakları bilimsel ve dini temele dayanmayan, dar, biçimci inanma, batıl itikat.” Şeklinde açıklanmaktadır. Örnek (1971:42) ise batıl inancı “Korku, çaresizlik, çağrışım gibi psikolojik nedenlerle beliren, geleceği bilmek isteğiyle bazı rastlantısal benzerlikleri iyilik ya da kötülüğün ön belirtileri olarak değerlendiren, bilimin ve geçerli bir dinin reddettiği birtakım doğaüstü kuvvetlerin varlığını kabul eden, kuşaktan kuşağa geçen yanlış ve boş inanmalar” olarak nitelendirmiştir. Tablo 13’ te “Saplantı ve Boş inançlarla Mücadele” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 13

“Saplantı ve Boş inançlarla Mücadele” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Çoban Ali	2	176
Keloğlan Ölüyü Diriltiyor	2	293

“Çoban Ali” masalında evleneceği kızı arayan Ali, saraya gizlice girerek sultanla karşılaşır ve padişahın, bir falcının lafına kanarak kızını saraya kapattığını duyar.

Üzüntü içinde olan güzel kız:

Bir gün sarayımıza ihtiyar bir falcı geldi, demiş. Benim falıma baktıktan sonra, “senin ölümün Padişah Ali’nin elinden olacak” dedi. O günden beri babam beni burada saklıyor.

“Keloğlan Ölüyü Diriltiyor” masalında Keloğlan iki cambaza kendisine yaptıkları haksızlığı ödetmek için türlü oyunlar oynar. Tavşanına her türlü işini yaptırdığına, eşeğinin gümüş hatta ölüyü bile dirilttiğine inandırır.

4.3.1.2.5. Evlilik Hayatı

Evlilik, bireylerin hem kendi aile ilişkilerini kurmaları hem de gelecek nesilleri oluşturmaları açısından son derece önemli bir role sahiptir. Bu bağlamda evlilik ilişkisi, bireylerin hayatındaki en temel ve en önemli insan ilişkilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Evlilik hayatının olumlu örneklerini göstermek çocuklara rol model kazandırmada oldukça önemlidir. Naki Tezel de masalarında evlilik müessesine önem vermiş ve bunu masalarında kullanmıştır. Tablo 14’ te “Evlilik Hayatı” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 14
“Evlilik Hayatı” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Peynir Tulumu	1	66
Yeşil Kuş	1	204
Kısmetimi Arıyorum	1	40

“Peynir Tulumu” masalında düğün sonrası genç kız evlendiği kişinin peynir tulumu olduğunu görünce beğenmiş ve razı olmuş. Bunun üzerine peynir tulumu üzerindeki torbayı atarak yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüş. Masalda da anlaşıldığı gibi durumlara önyargıyla yaklaşmayan genç kızın evliliği de mutluluğa ulaşmaktadır. “Bir Göze Bir Gül” masalında evlenmek isteyen padişah kendine uygun bir kız arar yuva kurmak ister.

“Yeşil Kuş” masalında Padişah kızıyla evlenen zengin bir adam düğün gecesini karısının sevgisini ölçmeye kalkar.

“Eşime fenalık yapamam. Kendi evim saraydan daha iyi. Kocam da yiğit bir adam...” (YK, 206).

“Kısmetimi Arıyorum” masalında eşine bağlılığını dile getiren bir eş karşımıza çıkar.

“Sana iyi bir eş olmaya çalışacağım, demiş, hayatımı kurtardığın için ölünceye kadar tek amacım seni mutlu etmektir” (KA₁, 42).

4.3.1.2.6. Kadının Medenî Hakları

Bir ülkenin ya da toplumun gelişmişlik düzeyi o ülkenin kadına verdiği önemle aynı doğrultudadır. Kadının sahip olduğu haklar maalesef her ülkede aynı değildir. Kadına saygı duyulan toplumlar her yönden ilerlemiş ve o kadınların yetiştirdiği çocuklar da geleceğe güvenle bakmışlardır. Naki Tezel de masalarında kadın figürüne sıkça yer verir. Fakat bu masalların bazılarında kadın kahramanken bazılarında ise işkence gören, zindana kapatılan konumdadır. Tablo 15’ te “Kadının Medenî Hakları” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 15
“Kadının Medenî Hakları” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Kırk Haramiler	2	204
Yeşil Kuş	1	204

“Kırk Haramiler” masalında sarayın hazinesini çalmaya başlayan kırk haramilere karşı nöbet tutan korkusuz, Bağdat sultanını görürken “Seksan Göz” masalında erkek evlat dünyaya getiremeyen kadınların uğradığı işkencelere ve özgürlüklerinin elinden alınmasına tanık oluruz.

“Yeşil Kuş” masalında ise padişah kızıyla evlenen zengin bir adamın, karısının sevgisine inanmayıp her gün kırk sopa atması çıkar karşımıza.

“Demek sen beni değil, kapımdaki Arap uşağı sevdin ha!” (YK, 205).

“Kocasının bu sözü karşısında şaşkına dönen kız, kendisini haklı olarak savunmağa hazırlanırken, daha fena bir şeyle karşılaşmış Kocası eline geçirdiği bir sopa ile üzerine doğru geliyormuş. Kendini korumak için odanın bir köşesine kaçmışsa da delikanlı hemen arkasından yetişerek onu yakalamış, dövmeğe başlamış. Tam kırk sopa vurarak zavallı kızı âdeta hasta etmiş” (YK, 206).

4.3.1.2.7. Doğa ve Hayvan Sevgisi

TDK, (2011) sözlüğünde geçen ifadelerle göre doğa;

1. Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi, tabiat, natür.
2. İnsan eliyle büyük değişikliğe uğramamış, doğal yapısını koruyan çevre, tabiat.
3. mec. Bir kimsenin eğilimlerinin, içgüdülerinin hepsi, huy şeklinde tanımlamaktadır.

“Doğa, insanların yapamadığını yapan bir güç, insanlar tarafından değiştirilmemiş hayvan ve bitkiler dünyası, insan eli değmemiş yeryüzü parçaları yani kısacası insanlar tarafından yaratılmamış canlı ve cansız varlıkların bir bütünlüğüdür” (Çepel, 1996). İnsan da içinde yaşadığı bu doğanın dengesini sağlayan varlıklara karşı sevgiyle yaklaşmalı, onları her daim korumalıdır. Tablo 16’ da “Doğa ve Hayvan Sevgisi” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 16
“Doğa ve Hayvan Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Kara Kedi	1	76
Bahtiyarla Hoptiyar	1	213
Keçi Kız	1	98
Kırkinci Oda	1	116

“Kara Kedi” masalında ablaları karşılıklarına çıkan kediyeye tekme atıp yanlarından kovsalar da küçük kız, kara kediyi çok sevmiştir ve ona çok iyi davranmıştır. Bunun üzerine kara kedi insan kılığında genç bir delikanlıya dönüşmüştür.

“Bahtiyarla Hoptiyar” adlı masalda her gün has bahçeye gelen güvercini artık göremeyen sultan bunun için padişahın isteklerinde bulunur.

“— Sevgili babacığım, demiş, ben güvercinleri pek seviyorum. Onlarsız yapamıyorum. Emredin de memleketimizde ne kadar güzel güvercin varsa, has bahçeye getirsinler. Sevdiklerimi alıkoyacağım” (BH, 213).

“Keçi Kız” masalında da padişah oğlula evlenen keçi kız sultan tarafından hor görülür ve aşağılanır.

“Keçi kız:

— Anne, demiş, aşçıbaşına ben de yardım edeyim mi? İşiniz çabuk biter de düğüne vaktinde gidirsiniz. Keçi kızıdan zaten hoşlanmayan sultan, aşçıbaşının elinden oklavayı alarak keçi kızın boynuzuna vurmuş. Kırmış. Keçi

kız ağlayarak odasına çıkmış ” (KK₄, 99).

“Kırkıncı Oda” masalında anne ve babasını kaybeden minik yavru ormanda dişi bir kaplan tarafından emzirilerek büyür. Bu durum sadece insanoğlunun değil hayvanlara da annelik içgüdüğü yüklendiğinin açık bir örneğidir.

“Sevimli yavru, böyle saatlerden beri ağlarken durmadan ormanda kendisine av arayan bir dişi kaplan, onun sesini duymuş, koşarak oraya gelmiş. Bakmış ki, ufacık bir canlı... Kendi doğurduğu yavrulara benziyor... Hemen üzerine eğilip, şurasından, burasından koklamış” (KO₁, 117).

“Yavrunun haline acımış. Memelerini bu küçük yaratığın ağzına uzatarak sütün-den emzirmeğe başlamış. Annesiz kaldığından habersiz olan yavru, kaplanın memelerine öyle bir yapışmış ki, karnı iyice doyuncaya kadar emmiş, emmiş...” (KO₁, 118).

4.3.1.2.8. Ahlâk ve İdeal

Ahlâk, bireyin uymak zorunda olduğu toplumun kuralları ve davranış normlarıdır. Toplumun bütününe üzerinde anlaşılan davranış şekilleridir ve bu davranışları gösterme açısından birey, toplum tarafından zorlanır. “Kelime olarak huy, karakter ve tabiat anlamlarına gelen ahlâk, terim olarak insanlar tarafından benimsenmiş olan ve insanların birbiriyle ilişkilerini düzenleyen davranış kuralları, nefsi kötü hareketlerden arındırma ve iyi hareketlerle bezeme metodunu gösteren bir ilim olarak tanımlanmaktadır” (Karaman, 2000:23). İdeal kavram ise ülkü, düşünceli oluş, uygunluk anlamlarına gelmektedir. “1. Ülkü 2. Düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan 3. Uygun” (TDK, 2011:1151). İnsan ait olduğu toplumun ahlak kurallarını ne kadar benimserse; o kadar ideal bir birey olur. Ahlak ve ideal birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Ahlaklı birey olmanın yolları çocuklara küçük yaşlarda aşılmalıdır. Tablo 17’ de “Ahlâk ve İdeal” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 17
“Ahlâk ve İdeal” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Sihirli Yüzük	1	271
Kırk Kardeş	1	3
İhtiyar Kuş	1	262
Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli	1	257
Keloğlan ile İhtiyar	2	248
Sihirli Yüzük	1	271
Altın Kozalaklı Gümüş Selvi	1	280
Gururlu Kız	2	198

“Sihirli Yüzük” masalında geleneklerimizi yansıtan el öpme davranışı örneklenmektedir.

“Doğruca kulübeye giderek ihtiyar kadını bulmuş- Elini öpüp derdini söylemiş” (SH, 272).

“Kırk Kardeş” masalında büyük sözü dinlemenin önemi vurgulanmıştır.

“Fakat, en küçük şehzade atılarak:

— İhtiyarın sözlerini unuttunuz mu, demiş, elbet burada kötü bir şey var ki, ihtiyar, gece kalmamızı istemedi ” (KK₃, 6).

“İhtiyar Kuş” masalında büyük sözü dinlemenin önemi vurgulanmaktadır.

“Size bir nasihatim var. Ölmeden söyleyeyim: Sakın köselerle konuşmayın, onlarla beraber bir işe girişmeyin. Benden size baba nasihati...” (İK, 265).

“Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli” adlı masalda kadının geleneklerimizi yansıtan yuvaya çeki düzen verme faktörü örneklenmektedir.

“Konağa girince, şaşırmış. Her taraf pırl pırl, ter temiz... Yemekler yapılmış... Çamaşırlar yıkanmış...

Genç adam: Yahu, demiş, bu işleri hep sen mi yaptın?” (AAYF, 259).

“Keloğlan ile İhtiyar” masalında büyük sözü dinlemenin mükafatı örneklenir.

“Keloğlan, ihtiyarın öğütlerini can kulağıyla dinledikten sonra:

— Size teşekkür ederim, demiş, gösterdiğiniz yoldan ayrılmamağa çalışacağım...

Keloğlan’ın bu güzel cevabından hoşlanan ihtiyar:

— Aferin oğlum, demiş, büyük sözü dinleyen zarar etmez. Ben sana bu iyiliğinden ötürü bir armağan vereceğim” (Kİ, 250).

“Sihirli Yüzük” masalında kocasının yerine padişah oğluyla evlenme

vaadinde bulunan ihtiyara, genç kadının cevabı ahlaklı, eşine bağlı bir eş olmanın güzel bir örneğidir.

“Ben fakirlikten memnunum. Gönlüm zengin ya, kâfi bana... Allahaismarladık” (SH, 272).

“Aferin kızım sana. Düşünceni çok beğendim. Seni denemek için öyle söylemiştim. Görüyorum ki, sen, çok namuslu, ahlâklı bir kadınsın. Mutlu olmak, rahat yaşamak hakkımdır...” (SH, 273).

“Altın Kozalaklı Gümüş Selvi” masalında anne-babaya itaatte bulunan şehzade, geleneklere uyarak, ideal evlat örneği sergilemektedir.

“Bir gün padişah, oğlunu yanına çağırarak demiş ki:

— Sevgili oğlum, artık evlenecek yaşa geldin. Seni evlendireceğiz. Annenle beraber bir kız beğendik. Yakında hazırlığa başlayacağız” (AKGS, 282).

“Gururlu Kız” masalında vezirin eşi ideal insan olmanın yolunu gururlu kıza nasihatleriyle anlatır.

“Gördün ya kızım, demiş, güzelim diye hiç gururlanma! Benim gibi alçak gönüllü, güler yüzlü olursan, her isteğine kavuşursun! Yoksa işte böyle, talihin, hastalıklı, ihtiyar bir adamdır” (GK, 200).

4.3.1.3. Yurt ve Millet Sevgisi

Yurt sözcüğü TDK Türkçe Sözlük’te (2011: 2617), “1. Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan 2. Memleket” olarak açıklanmaktadır. Millet sözcüğü ise (2011: 1683), “1. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, Ulus 2. Bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes” olarak açıklanmaktadır. Yurt ve millet sevgisi ait olduğu ülke ya da memleketi her yönüyle benimsemesi, onu korumak için elinden geleni yapmasıdır. Tablo 18’de “Yurt ve Millet Sevgisi” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 18
“Yurt ve Millet Sevgisi” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Kısmetimi Arıyorum	1	40
Kırkıncı Oda	1	116
Kırk Kardeş	1	3
Tuz	2	169

“Kısmetimi Arıyorum” masalında padişah vatanına verdiği değeri şu örneklerle görürüz,

“En büyük dileğim, birbirinizle güzel geçinmeniz, bu topraklarda yaşayan vatandaşlarımızın mutluluğuna çalışmanızdır. Diyerek halkına olan bağlılığını dile getirmiştir” (KA₁, 42)

“Acar düşmanı yeniliye uğratınca padişah ona bir ödül vermek ister. Buna karşılık Acar:

- Ben fazla bir şey yapmış sayılmam padişahım, demiş, sadece görevimi yaptım, o kadar... Bunun için mükâfat almağa hakkım yok.” demesi onun vatanına olan sorumluluğunu hiçbir karşılık beklemeden yerine getirmesinin güzel bir örneğidir” (KA₁, 42).

“Kırkinci Oda” masalında yönetimde söz hakkı elde eden Kaplan adamın yurt sevgisi görülür.

“Kaplan Adam, artık bir padişah vekili olduğu için memleketin bütün işlerine bakıyor, her şeyi düşünmek zorunda kalıyormuş” (KO₁, 118).

“Kırk Kardeş” masalında devleti yücelten şehzadeler görülmektedir.

“Allah ömrünüzü uzun, devletinizi şanlı etsin padişah babamız, demişler” (KK₃, 4).

“Tuz” masalında devletini yönetmekten başka her şeyi yapan, evladına haksızlık eden bir padişah figürü karşımıza çıkar.

“Padişah, akli oldukça kıt bir adammış. Yaşına, padişahlığına yakışmayan hareketler yapar, herkesi kendine güldürürmüş. Devlet işleriyle hiç uğraşmamış. Vaktini hep ava gitmekle, eğlenceler tertiplemeyle geçirirmiş” (T, 169).

4.3.1.4. Din ve Tanrı Duygusu

İnsanlar hayat mücadelesinde çeşitli aşamalardan geçerken kendi güçlerinin dışında ilahi bir güce inanmış, yaşamlarını o inanişe göre düzene sokmuşlardır. İncelenen Naki Tezel masallarında da bu inanişe rastlarız. Tablo 19’ da “**Din ve Tanrı Duygusu**” değerinin bulunduğu masallar tespit edilmiştir.

Tablo 19
“Din ve Tanrı Duygusu” Değerinin Bulunduğu Masallar

Masal Adı	Cilt Numarası	Sayfa Numarası
Altın Bülbül	1	166
Kırkinci Oda	1	116
Sihirli Yüzük	1	271
Kırk Kardeş	1	3
İhtiyar Kuş	1	262
Altın Bülbül	1	166
Sihirli Yüzük	1	271
Güneş Kızı	2	49
Limon Kız	2	131

“Altın Bülbül” masalında kismetine inanan bir kardeş vurgulanır.

“Ne yapalım, diye cevap vermiş, bana da bataklık yol kalıyor. Ben kismetime razıyım. Haydi hoşça kalın” (AB, 168).

“Kırkinci Oda” masalında helal kazancın önemi vurgulanmıştır.

“Neme lazım, demiş, insanın alın teriyle kazandığı kendi parası olmadıktan sonra, değeri mi olur... Sağlık her şeyden üstün. İnsan çalışıp kazanmalı, öyle yemeli... Başkasının parasından bana ne?” (KO₁, 118).

“Sihirli Yüzük” masalında karısının parmağına sihirli yüzüğü takarak kalbini okuyan adam, karısının verilen nimetlere şükrettiğini duymuştur.

“ - Ben bir fakir kadının kızı olduğum halde, böyle iyi-yürekli bir kadına evlât, yiğit bir delikanlıya da eş yaptığı için Tanrıya şükürler olsun!” (SY, 273).

“Kırk Kardeş” masalında küçük şehzade kavga eden üç kardeş görünce onları ayırır ve hayır dualarını alır.

“ - Hay Allah razı olsun! demişler... İyi ki alıp götürdü. Yoksa biz üç kardeş birbirimize girecektik. Şimdi artık ne mal kaldı, ne de kavga” (KK₃, 5).

“İhtiyar Kuş” masalında Hızır, padişaha yaptırdığı cami için memnuniyetini iletmektedir.

“Hızır Dede, padişahın yanına yaklaşmış. Selâm verdikten sonra:

— Padişahım, demiş, Allah senden razı olsun. Memlekete büyük bir cami kazandırdın” (İK, 267).

“Altın Bülbül” masalında kardeşleri küçük şehzadeyi düştüğü kuyuda terk edip gittiklerinde şehzade ağabeylerini Allaha havale eder.

“ - Hiç üzülmeysin, demiş. Kötülük yapanın Allah ayağına dolaştırır!. Ben elbet bir kolayımı bulup buradan çıkarım!” (AB, 168).

“Sihirli Yüzük” masalında her şeyin Allahtan geldiğine inanan bir yaklaşım sezilir.

“Bir memleket padişahının hiç çocuğu olmuyormuş. Padişah da, sultan da çocuğu çok sevdikleri halde, Allah onlara bir türlü çocuk vermiyormuş” (SY, 271).

“Güneş Kızı” masalında inancı gereği en üstünün Allah olduğu, ne dilerse yapabileceği görüşü yansıtılmaktadır.

“Hiç beklemediği, pek fena bir haberle karşılaşan delikanlı, önce bir duralamış. Kendi kendine şöyle düşünmüş: insan köpek doğurabilir mi? doğuramaz ama, Allah’ın işine de karışılmaz ya...” (GK, 51).

“Altın Bülbül” masalında kardeşleri tarafından kuyuda terk edilen küçük oğlan, inancı gereği ağabeylerini Allaha havale eder.

“ - Hiç üzülmeysin, demiş. Kötülük yapanın Allah ayağına dolaştırır!. Ben elbet bir kolayımı bulup buradan çıkarım!” (AB, 168).

“Limon Kız” masalında devden kaçmaya çalışan şehzadenin yardım ettiği hayvanlar dile gelerek yapılan iyiliğe minnettarlıklarını dile getirirler ve yakarıştı bulunurlar.

“At ile köpek birlikte cevap vermişler:

Biz onu tutmayız. Yıllardan beri birimize zorla et, birimize de ot yediriyorsun. O bizi bundan kurtardı. Etle otun yerini değiştirdi. Allah ondan razı olsun. Biz ona fenalık yapamayız!” (LK, 132).

“Güller de şehzadeye dua etmekte, temennilerde bulunmaktadır” (LK, 133).

“Güller de dile gelip hep bir ağızdan dev’e cevap vermişler:

- Sen tenezzül edip de bir gün olsun bizi koklamadın. Her zaman “dikenli güller” diye hakaret ettin. Halbuki bu delikanlı dikenlerimize bakmadı. Ellerinin kanamasına aldırmadı. Bizden bir tane kopararak “ne güzel güller” diye kokladı. Bizi sevindirdi. Allah da onu sevindirsin. İşi rast gitsin!” (LK, 133).

İncelenen masalarda tespit edilen değerlerin Cahit Kavcar’ın (1999:22) belirlediği değer sınıflandırması esas alınarak kategorilerine göre Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20**Masallarda Tespit Edilen Değerlerin Kategorilerine Göre Sayısı**

Masal Adı	Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar	Sosyal Hayatla İlgili Telkinler	Yurt ve Millet Sevgisi	Din ve Tanrı Duygusu	Genel Toplam
Kırk Kardeş	2	1	1	1	5
Peri Kızı	x	1	x	x	1
Kısmetimi Arıyorum	x	1	1	x	2
Peynir Tulumu	x	1	x	x	1
Kara Kedi	x	1	x	x	1
Keçi Kızı	1	1	x	x	2
Avcıoğlu	1	1	x	x	2
Kırkinci Oda	4	2	1	1	8
Etme Bulma	1	1	x	x	2
Bir Göze Bir Gül	3	x	x	x	3
Altın Bülbül	6	1	x	3	10
Yeşil Kuş	3	2	x	1	6
Bahtiyarla Hoptiyar	x	1	x	x	1
Kırk Arap	x	1	x	x	1
Ağlayan Nar ile Gülen Ayva	x	2	x	x	2
Altmış Akıllı Yetmiş Fikirli	x	1	x	x	1
İhtiyar Kuş	1	1	x	x	2
Sihirli Yüzük	2	2	x	2	6
Altın Kozalaklı Gümüş Selvi	1	2	x	x	3
Seksen Göz	4	3	x	x	7
Çifte Kambur	2	x	x	x	2
Zanni ve Oğulları	1	1	x	1	3
Kırk Oğlan	2	2	x	x	4
Alabalık	1	x	x	x	1
Güneş Kızı	x	x	x	1	1
Kaldı ile Geldi	2	1	x	x	3
Fatma Nine	2	2	x	x	4
Altın Araba	1	x	x	x	1
Rüzgar Oğlu	2	1	x	x	3
Sihirli Tavşan	1	x	x	x	1
Konuşan Kaval	1	x	x	x	1
Limon Kız	x	x	x	1	1
Tuz	x	x	1	x	1
Kırk Haramiler	2	1	x	x	3
Doğruluk	1	1	x	1	3
Şamdan Kızı	2	3	x	x	5
Çoban Ali	x	2	x	x	2
Mor Menekşe	2	2	x	x	4
Akıllı Evlat	x	2	x	x	2
Sihirli Çeşme	1	1	x	1	3

Gururlu Kız	x	1	x		1
Keloğlan'ın Köseye Masalı	2	2	x	1	5
Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu	3	x	x	x	3
Hamamcı ile Keloğlan	1	x	x	x	1
İbişle Memiş	3	1	x	x	4
Keloğlan'ın Tokmağı	2	1	x	x	3
Keloğlan Hindistan Yolunda	1	x	x	x	1
Keloğlan Yedi Kat Yerin Altında	2	1	x	x	3
Keloğlan Yemende	2	x	x	x	2
Dev ile Keloğlan	2	1	x	x	3
Tembel Keloğlan	1	2	x	x	3
Keloğlan Ölüyü Diriltiyor	x	1	x	x	1
Keloğlanla İhtiyar	1	1	x	x	2
Oduncu Keloğlan	1	2	x	x	3
Toplam	73	58	4	14	149

Tablo 20 incelendiğinde; masalarda tespit edilen değerlerden neredeyse tamamı “Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar” ve “Sosyal Hayatla İlgili Telkinler”e ait değerlerdir. Masalarda toplamda yüz kırk yedi (149) değer örneği tespit edilmiştir. Bunların yetmiş üç (73) “Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar”a ait değerlere, yine elli sekiz (58) “Sosyal Hayatla İlgili Telkinler”e ait değerlerdir. Araştırma konusu edinilen elli dört masalın on dördünde (14) “Yurt ve Millet Sevgisi”ne ait değer görülürken dördünde (4) ise “Din ve Tanrı Duygusu”na ait değer tespit edilmiştir. Araştırma konusu edinilen masalardan en çok değer tespit edilen masallar on (10) değerle “Altın Bülbül”, sekiz (8) değerle “Kırkinci Oda” adlı masallardır. Bu masaları altı (6) değerle “Yeşil Kuş”, “Sihirli Yüzük” ve beş (5) değerle “Şamdan Kız” ve “Keloğlan'ın Köse'ye Masalı” takip etmektedir.

En az değer tespit edilen masallar ise birer (1) değerle “Peri Kızı, Peynir Tulumu, Kırk Arap, Alabalık, Güneş Kız, Gururlu Kız, Bahtiyarla Hoptiyar” gibi masallardır.

Masalardan “Kırkinci Oda, Kırk Kardeş” masaları dört değer türüne (Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar, Sosyal Hayatla İlgili Telkinler, Yurt ve Millet Sevgisi, Din ve Tanrı Duygusu) ait örnek bulundurmaktadır.

Üç değer türünde örneği bulunan sadece üç (3) masal vardır. Bunlar: Zanni ve Oğulları, Doğruluk, Keloğlan'ın Köseye Masalıdır. Sadece bir (1) değer türüne ait masallar ise Keloğlan Yemende, Hamamcı ile Keloğlan, Akıllı Evlat masallarıdır.

Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar kategorisine ait değerlerden “Dayanıklılık” değeri On iki (12) masalda tespit edilmiştir. Bu durum

“Dayanıklılık” değerini kategorisinde en çok işlenen değer yapmaktadır. En çok görülen değerlerden biri de “Doğruluk ve Dürüstlük” tür. Bu değer toplam on bir (11) masalda işlenen bir değerdir. “Yardımseverlik” de sekiz (8) masalda işlenen bir değer olmasıyla ilk sıralarda yer almaktadır. Masallarda az görülen Bireylerde Gerçekleşmesi istenen Davranışlar kategorisine ait değerler ise ikişer (2) hikâyede işlenen “aşırı isteklerden kaçınma” ve “namus-şeref” değerleridir. Sosyal Hayatla ilgili Telkinlerde en çok kullanılan en çok masalarda kullanılanı “ahlâk ve ideal” değeridir. Bu değer on iki (12) masalda işlenmiştir. Bu değeri toplam yedi (7) hikâyede tespit edilen “doğa ve hayvan sevgisi” takip etmektedir. Bu iki değerden sonra ise altışar (6) masalda görülen “insan sevgisi” ve “hürriyet ve adalet” değerleri gelmektedir. Bu kategoride hikâyelerde en az işlenen değerler ise bir (1) masalda görülen “kadının medeni hakları” değerleridir. Din ve Tanrı Duygusu değerinin işlendiği toplam yedi (7) masal bulunmaktadır. Bunlar: Altın Bülbül, Sihirli Yüzük, Kırkıncı Oda, Kırk Kardeş, Güneş kızı, Limon Kız, Yeşil Kuş” tur. Yurt ve Millet Sevgisi değerinin işlendiği dört (4) masal “Kısmetimi Arıyorum, Kırkıncı Oda, Kırk Kardeş, Tuz” adlı masallardır.

4.3.2. Söz Varlığı

Söz varlığı, bir kişinin veya bir milletin dilinde, söz dağarcığında yer alan bütün kelimelerin toplamıdır.

Söz varlığı Türkçe sözlükte şöyle tanımlanır: “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi” (TDK, 2005: 1807). Bu konuya Doğan Aksan ise şöyle bir açıklama getirmiştir:

“Bir dilin kendi öğelerinden oluşan, kimi zaman yabancı öğelerin de girdiği temel söz varlığı, insanın organlarından ve vücut bölümlerinden başlayarak yiyecek içeceklerine, en sık kullandıkları araç - gereçlere, doğayla, tarımla ilgili konu ve olaylara, en sık gereksinme duydukları eylem ve sayı sistemine kadar uzanan bir kavramlar bütünü kapsar.” (Aksan, 2002:14).

Söz varlığı düşüncelerin anlaşılmasında ve anlatılmasında doğrudan etkilidir. Naki Tezel Türk Masalları’nda atasözleri, deyimler, ikilemeler, ilişki sözler (kalıp sözler), doldurma sözler, kalıplaşmış sözler, yabancı sözcükler tespit edilerek yazarın söz dağarcığı ve söz varlığına katkıları tespit edilmiştir.

4.3.2.1. Atasözleri

Genellikle geniş zaman ve şimdiki zaman ile çekimlenen atasözleri milletlerin yaşadığı olaylardan tavsiye çıkaran, neyin iyi neyin kötü olduğunu ifade eden kalıplaşmış sözlerdir.

P. Naili Boratav (1995) atasözleri için şu yorumu yapmıştır: “Birçok kimse deyim ve atasözlerini birbirine karıştırmıştır. Kendi başlarına kullanılmayan, daha çok cümle içerisinde anlatılmak istenen fikre destek vermek maksadıyla kullanılan atasözleri, binlerce yıllık geçmişten süzülerek gelen kısa, kesin ve çoğu kere kuru söz kalıplarıdır.” (s. 129-130).

Aksoy (1993)’a göre atasözleri, uzun bir sürecin, uzun bir yaşamın sonucunda oluşmuş, ait olduğu toplumun düşünce yapısını, ortak değerlerini yansıtan halk edebiyatı ürünleridir (s.15).

Belli bir dil, kültür, mantık, tecrübe, zevk ve muhakeme seviyesinde meydana gelen bu edebiyat mahsullerinin ilk örnekleri umumiyetle manzumdur. Türk düşüncesinde aynı cümle veya mısradaki kelime tekrarlarından gelen tenazur, mana aykırılıklarından doğan tezat ve umumi ses unsurlarını teşkil eden vezin ve kafiye, bu manzumeleri ve geleneğini zamanımıza kadar getirmiştir (Elçin, 1998, 626)

İncelenen Naki Tezel masallarında 18 atasözüne rastlanmıştır. Tablo 21’ de bu atasözleri görülmektedir.

Tablo 21
Atasözlerinin Geçtiği Masallar

Atasözü Adı	Bulunduğu masal adları
Erken Kalkan (Çıkan) Yol Alır	SY
Er Evlenen Döl Alır	SY
Fazla Mal Göz Çıkarmaz	AE
Eden Bulur, İnleyen Ölür	ŞK
Büyük sözü dinleyen zarar etmez	Kİ
Kendi düşen ağlamaz	Kİ
Başa gelen çekilir	PK
Ağlama para etmez	KA ₁
Her şeyin bir vakti var	KK ₁
Sağlık her şeyden üstün.	KK ₁
Vakitsiz gül açmaz.	BGBG
Her fenalık er geç meydana çıkar.	BGBG
Kötülük yapanın Allah ayağına dolaştırır.	AB
Sabreden sonunda kazanır.	KA ₂
Allah’ın işine karışılmaz.	GK
Az söyle çok dinle.	R
Elinden uçan kuş bile kurtulamaz.	KH
Hazıra dağ dayanmaz.	D
Sözden dönmek olmaz.	KACO

Tablo 21’de bulunan atasözleri Ömer Asım Aksoy’un Atasözleri Sözlüğü’nde geçmektedir (Aksoy, 1993).

Atalarımızın uzun denemelerine dayanan, az sözle çok şey anlatan, kültürümüzü, değer yargılarımızı yansıtan atasözleri çocuğa Türk dilini sevdirmek, Türk dilinin inceliklerini yansıtmının yanında öğüt niteliğinde de kullanılan özlü sözlerdir. Atasözleri kültürümüzü, tarihimizi, değer yargılarımızı en fazla yansıtan söz varlığımızdır. Bir cümleyle vermek istediği iletiyi aşlar. Atasözlerini kullanmak dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerden atasözleriyle ilgili bir birikime sahip olmaları ve uygun durumda bunları kullanmaları beklenmektedir.

Naki Tezel’in incelenen 54 masal metninin hepsinde atasözü bulunmamaktadır. Yazar sadece 19 tane atasözüne yer vermiştir. Bu bakımdan Naki Tezel masallarının atasözlerinin kullanımı açısından zengin olmadığı söylenebilir. En fazla atasözü kullanılan masallar (2) “Sihirli Yüzük, Akıllı Evlat ve Kırk Kardeş” masallarıdır. Diğer 13 masalda birer atasözü kullanılmıştır.

4.3.2.2. Deyimler

Ana dilimizin söz varlığının en önemli unsurlarından olan deyimler, Türkçe öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Türkçe öğretiminin amaçlarında da yer alan dilimizin inceliklerini çocuklara aşlamak görevi deyimlerle de sağlanmaktadır. Çocuğun söz varlığına kazandırılan deyimler okunan metinlerin daha kolay anlaşılmasını sağlayacak, deyim öğretiminde de kolaylık sağlayacaktır.

Tablo 22’ de masalarda geçen deyimler tespit edilmiştir. Deyimlerin tespitinde TDK’nın Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 22

Deyimler listesi

Deyim Adı	Bulunduğu masal adları
Aç kalmak	R
Açık olmak	KA, AB
Açlıktan ölmek	R
Adımını atmak	KO
Ağzı açık kalmak	KK
Ağzı bir karış açık kalmak	BH, KK
Ağzı dili kurumak	AB
Ağzı kulaklarına varmak	KO
Ah çekmek	KH

Akıl erdirememek	KA, A ₂
Akıl etmek	KK ₂
Akıl vermek	GK, AA
Akılı başına gelmek	A ₂ , AKGS, KO, ST, DK
Aklı başında olmak	OK
Aklı başından gitmek	KA, KO, ST, HK, KT
Aklına bir şey gelmek	BH, PK, ST, KG, HK
Aklına sığdırmak	R, ŞK
Aklından çıkmak	ST
Aklını kaçırmak	KÖD
Ala ermemek	İK
Alev almak	R
Alnından öpmek	KO
Alt etmek	KO
Ant içmek	KO
Arayı açmak	KO ₂
(bir şeyin) Arkası gelmek	D
Arkasından sürüklemek	KA
Arkasını bırakmak	KO ₁
(birinden) Aşağı kalmamak	KA ₁
Ateş püskürmek	KH
Ayağa kalkmak	AB, KK
Ayağına dolanmak	AB
Ayağına geçirmek	PT
Ayak basmamak	BH
Ayak diremek	KO ₂
Ayaklarına kapanmak	KO, GK
Bağırıp çağırarak	KK
Bağrına basmak	GK
Başa çıkmak	KO ₂
Başı darda kalmak	SG
Başı dönmek	ST
Başı sıkılmak	AAGA
Başına ... gelmek	KA
Başına devlet kuşu konmak	KK ₄
Başına geçirmek	AB
Başına gelmek	EB
Başında bulunmak	KO
Başından geçmek	KK, KA, İK
Başından savmak	AA
Başını döndürmek	BH, KO
Başını uçurmak	KO
Başının çaresine bakmak	EB
Baygınlık geçirmek	AKGS, ST
Bayram yapmak	KA
Bir dediğini iki etmemek	MM
Bir düşüncedir almak	KA, KO, LK
Bir hâl olmak	BH, KK
(bir şeyin) Bir kimsenin etrafını almak	KO
(bir şeye) Bir kimseye yazık olmak	PT
Bir kolayını bulmak	AB, KH
Bir köşeye çekilmek	KK, YK
Bir kusurda bulunmak	KK ₃
Bir olmak	KACO
(birinden) Bir şeyden aşağı kalmamak	KA ₁
Boğazına dizilmek	KO
Boynunu bükmek	BH, PT
Boynunu vurmak	AA
Burnunda tütme	AE
Buyur etmek	KK

Büzülüp kalmak	KA ₂
Can beslemek	GK
Can yakmak	SG
Canı istemek	KA ₁
Canı sıkılmak	BH, KK, PK, EB, AAYF, ZO, A ₁ , TK, KY
Canı yanmak	BGBG
Canını almak	HK
Canını bağışlamak	KO
Canını cehenneme yollamak	KO, EB
Canını kurtarmak	SG
Canını vermek	D
Can kulağı ile dinlemek	AB
Cebine indirmek	KO
(birinden veya bir şeyden) Cesaret almak	BH
Cesaretini kaybetmek	KK ₃
Cezasını bulmak	KA
Cezasını çekmek	BGBG, GK
Çare aramak	SG, SÇ
Çare bulmak	KA ₁ , YK, AAGA, SG, SÇ, Kİ, KHY, TK
Çaresi olmamak	İK
(bir şeyin) Çaresine bakmak	BH
Çaresiz kalmak	İM, PT
Çekidüzen vermek	GK
Çılgılık atmak	AB
Çift sürmek	KACO
Çocuk gibi sevinmek	BGBG
Davet etmek	KO ₂
Dayak atmak	KK ₁ , ST
Dayak yemek	KO
Dediği çıkmak	KO
Derdini dökmek	ST
Dereden, tepeden konuşmak	D
Derisini yüzmek	AB
Dert anlatmak	AB, BH
Dışarı atmak	KA
Dikkat kesilmek	KA
Dil dökmek	YK, KÖD
Dile gelmek	AB, ST, AAGA
Dili açılmak	KK, PK
Dili tutulmak	KA, KK ₂ , SG, Kİ
Dilinden anlamak	KA
Dilini tutamamak	PT
Dillere destan olmak	KK, KH
Diz çökmek	KO
Dnyalar birinin olmak	SÇ
Doğru bulmak	R
Dört gözle beklemek	KK ₂ , A ₂
Dört nala koşmak	KK ₃
Duasını almak	AB, LK
Dudak bükmek	FN
(...) Durumuna düşmek	KO
Duymazlıktan gelmek	GK
Dünya yüzü görmemek	AB
Dünyaya gelmek	KO, AAGA
Düşünceye dalmak	AKGS
Düşünüp taşınmak	AB, HK, KK ₃ , KY
Düven sürmek	R
Düzene koymak	AAYF
El ayak çekilmek	SÇ, DK
El çırpamak	KK, ST

El üstünde taşımak	SÇ
Elde etmek	AB
Elden kaçırmak	GK
Ele geçirmek	AB, AB, KO ₁ , KK ₃
Eli ayağı titremek	KO
Eli ayağı tutmamak	HK
Eli boş dönmek	KO
Eli ekmek tutmak	SY
Eli varmamak	ST
Elinden almak	KO
Elinden bir kaza çıkmak	AA
Elinden kaçırmak	YK
Elinden kurtulmak	KO, KH, KÖD
Eline almak	PT, T
Eline ayağına sarılmak	KA
Eline geçmek	KO, SG
Elini eteğini çekmek	İM
Elini kolunu sallamak	TK
Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak	BH
(bir şeye) Elini sürmemek	R
Emanet etmek	KO
Etekleri tutuşmak	PK
Etrafında pervane gibi dönmek	GK
Ettiğini bulmak	EB
Evde kalmak	BGBG
Evrip çevirmek	KA
Fark etmek	AB, KA
Farkına varmak	LK
Farkında olmak	KK
Farkında olmamak	KK ₃
Feda etmek	BH
Fenalık geçirmek	BH
Fıkır fıkır kaynamak	D
Fırsat aramak	BGBG
Fırsatı kaçırmak	KO, R
Gece gündüz dememek	KK ₂
Geçit vermek	R
Gelin gibi süzülme	BH
Gelip çatmak	KA, KK
Geniş bir nefes almak	KACO
Geri çekilmek	KO, KK ₄
Geri dönmek	AB
Geziye çıkmak	BH
(...) Gibi yapmak	AKGS, KK
Giyinip kuşanmak	KK, HK
Gönlü kalmak	ST
Gönlü razı olmamak	KH
Gönlünü almak	AB, KH, KY, ŞK
(birinin) Gönlünü hoş etmek	LK
Göz açıp kapayınca kadar	AAGA
Göz almak	KK
Göz atmak	SG
Göz dikmek	KK ₃
Göz gezdirmek	KK, D, KK ₄ , ŞK
Göz gözü görmemek	KA, KK ₃
Göz kamaştırmak	KK
Göz yummak	KO
Gözden geçirmek	BH, KO, KO ₂
Gözden kaybetmek	BH, R, AB, KA, KK, KO ₁ , AAGA, ÇA
Gözden uzaklaşmak	R

Göze almak	R, KACO
Göze çarpmak	BGBG
Gözleri açılmak	D
Gözleri kamaşmak	BH
Gözleri kararmak	KO
Gözleri yaşarmak	R
Gözlerinden okumak	KA
Gözlerine inanmamak	KA, KO, İM
Gözlerini açmak	KO
Gözlerini kapamak	KA, KO
Gözünü arkada kalmak	KO
Gözünü -bir şeye- takılmak	BH
Gözünü görmemek	KO
(bir şeyde) Gözü olmamak	GK
Gözünden kaçmak	KO
Gözünden uyku akmak	KK
(bir şey) Gözüne ilişmek	KA ₁ , KK, R, KK ₄ , Kİ, KHY
Gözüne uyku girmemek	AKGS, KA, KO
Güçlük çekmek	GK
Gün ağarmak	PT
Haber almak	KA, KK, PT
Haber göndermek	AAGA
Haber salmak	KO, HK
Haber salmak	
Haber vermek	KO, KO
Haberli olmak	KK
Haddi hesabı olmamak	TK
(birine) Hak vermek	KO ₁ , LK
Hakkı olmak	KO
Hakkından gelmek	LK
Haklı bulmak	GK
Halt etmek	KKM
(birini) Haraca kesmek	KH
Hasret kalmak	AAGA
(birinin veya bir şeyin) Hasretini çekmek	BH
Hastalığa tutulmak	KA ₁
Hatıra gelmemek	KA
(birinin) Hatırı için	LK
Hatırına gelmek	KO
Hatırına getirmek	KH
Hatırını sormak	BH
Hatırını sormak	KK
(biri) Hava almak	BH
Hava almak	ST
(bir şeye) Hayat vermek	ST
Hayatını kazanmak	AB
Hayatını kazanmak	D
Hayır dememek	ST
Hayran kalmak	GK, SG, İM
Hayran olmak	KO
Hayranlık duymak	GK
Hayrete düşmek	PK, ST
Hayretler içinde kalmak	KA, KO ₂
Hazırlık yapmak	KA ₁
Hile yapmak	KO ₂
Hizmet etmek	İK
Hizmet görmek	KK, R
Hoşbeş etmek	KK, KO ₂
Hoşna gitmek	KA ₁
Hoşuna gitmek	KK, KA

Islık çalmak	KA
İsrar etmek	AKGS
İç çekmek	R
İçeriye almak	BH
İçeriye dalmak	KA
İçi burkulmak	KO
İçi gitmek	ST
İçi kan ağlamak	R
İçi rahat etmek	KH
İçi sıkılmak	BH
İçi sızlamak	GK
İçi titremek	BH
İçi yanmak	KH
İçinde kaybolmak	KA
(birine) İçinden gülmek	PT
İçini çekmek	BH, KH
İdare etmek	KA
İki büklüm olmak	KA
İleri sürmek	AB
İmdatına yetişmek	ST
İncin Top oynamak	KA ₁
İnim inim inletmek	KA
İş görmek	KA, KO, PK, R, KK ₄
İş tutmak	KA
İşe girişmek	İK
(birinin) İşi rast gitmek	LK
(birinin) İşini bitirmek	KA ₁
İştaha gelmek	KK
İyi etmek	BH
İyi karşılamak	KA
İzin almak	KA
Kabahat işlemek	BH
Kafasını kaldırmamak	KA
Kafasını uçurmak	KA, KO
Kalbi çarpmak	BH, KK
Kan içinde kalmak	KT
Kan ter içinde kalmak	FN
Kanı ısınmak	GK
Kara kara düşünmek	AA
Karar vermek	KA
(birine) Karşı gelmek	KO
Karşı karşıya olmak	KA
Karşılık vermek	KA, KO
(birini) Karşısına almak	KACO
Karşısına dikilmek	KA
Kaşlarını çatmak	T
Katıla katıla gülmek	PT
Kem küm etmek	AA
Kenara çekmek	AAGA
Kendi haline bırakmak	BGBG
Kendinden geçmek	BH, ST
Kendine gelmek	GK, T
Kendine kıymak	BH
Kendini alamamak	KO, ST
Kendini avutmak	AKGS
Kendini dar atmak	KK
Kendini dışarı atmak	AB
Kendini düşünmek	GK
Kendini göstermek	AB, KO
Kendini kaybetmek	KO

Kendini toplamak	BGBG, KK, KO ₂
Kendini tutamamak	T
Kendini tutmak	AA
Kılıç çekmek	KO
(birinin) Kılığına girmek	BH
(birinin) Kılına dokunmamak	KO
Kıyamet koparmak	T, OK, KK
Kız istemek	BGBG, PT
Kız vermek	BGBG, KK, PT
Kolları sıvamak	KA, PK, AAYF, LK
(birinin) Koluna girmek	BH
Korktuğu başına gelmek	ŞK
Korku düşmek	KO
(birini) Koynuna almak	KK
Kökü kurumak	AB
Kötülük yapmak	GK
Kucağına düşmek	KACO
Kulağı ağır işitmek	AA
Kulak asmamak	SG
Kulak kabartmak	KO ₂
Kulak kesilmek	EB
Kulaklarına inanmamak	BH
Kusur etmek	AKGS
Kusur işlemek	KO
Kusura bakmamak	KO, GK, KH
Kuş uçurmamak	KH
Kuvvetten düşmek	AB, KO
Küçük dilini yutmak	BH, KK ₃ , FN, Kİ
Kül olmak	R
Lazım olmak	D
Lüzum görmemek	AB
Mecali kalmamak	KO ₂
(bir şeye) Merak sarmak	ST
Meraktan çatlak	LK
Meydan vermemek	ST
Meydana çıkmak	KA, KO, PK, AAGA, SG, ŞK
Mışıl mışıl uyumak	BH
Mola vermek	KO
Muradına ermek	KO ₂
Muradına ermek	ZO
Mutluluğu gözden okumak	KA1
Müjde vermek	BGBG, KK ₃
Mükâfatını görmek	AB
Ne olduğunu bilememek	AB
Nefes almak	R
Neye uğradığını anlamamak	KK
Nikâh kıymak	KH
Nöbet beklemek	KO ₂ , R
Oh çekmek	KK
On paralık etmek	KG
Ortadan kaldırmak	KO, GK
(biri veya bir şey) Ortadan kaybolmak	KA, KA ₁ , AAGA, İM
Ortaya atılmak	KO
Ortaya çıkmak	KA
Oyun oynamak	KO
Oyun yapmak	PT, HK
Ödö kopmak	D
Ömür geçirmek	KA
Önüne bakmak	BH
Önüne düşmek	KH, SY

Önünü kesmek	KA
Örnek olmak	KO
Para etmemek	KHY
Para yemek	AB
Parmağı ağzında kalmak	KK
Pazarlığa girişmek	KACO
Peşine düşmek	KO, PK, A ₁
Peşine takılmak	BH
Peşini bırakmamak	KK, KO
Rahata kavuşmak	KK
Rahatı kaçmak	KK ₃
Razı etmek	BH, PT, SY
Razı olmak	BGBG
Razı olmak	KA ₁ , KK ₄ , A ₁ , ÇA, KKM
Sabahı etmek	KA
Saç sakal birbirine karışmak	KO
Sağ kalmak	GK
Saklanacak delik aramak	KA ₁
Sarmaş dolaş olmak	ST
Savaş açmak	KA
Saygı göstermek	KA, GK
Saymakla bitmek	KH
Selam almak	KA
Selam durmak	BH
Selam vermek	AB, KA, AA
Serbest bırakmak	KO, HK
Ses çıkarmamak	AKGS, KA
Ses seda çıkmamak	KK
Sesini çıkarmamak	AB, BGBG
Sevinç gözyaşı dökmek	BH, KO
Seyre dalmak	BH, KK
Sıkıntı çekmek	D
Sırtı yere gelmemek	KA
(birinin) Sırtını sıvazlamak	AB
Sırtını yere getirmek	KO
Siper almak	GK
Siper etmek	KO
Sofra donatmak	GK
Soluk soluğa kalmak	AB
Sona ermek	KO
Söz dinlemek	KA, ST
Söz dinlemek	ST
Söz etmek	KK
Söz kesmek	PK, GK
Söz vermek	AB, PT, GK
Söze başlamak	KO ₂ , KH
Söze karışmak	AB, KA
Sözü sohbeti yerinde	YK
Sözünden dönmek	Kİ
Sözünde durmak	BH, KACO
Sözüne inanmak	EB
Sözünü geri almak	GK
Sözünü kesmek	BH, KA ₁
Sözünü tutmak	AB, KO, GK, Kİ
Surat asmak	KK ₂
Sürüden ayrılmak	GK
Sütten kesilmek	SY
Şaka yapmak	KH
Şaşırp kalmak	AB, KA
Şaşkına dönmek	AB, KA, KO, KT

Şeytana uymak	AA
Şimşek çakmak	KK
Şöyle bir bakmak	KA
Şundan bundan konuşmak	KK
Tabana kuvvet kaçmak	D
Tadına doyum olmamak	ST
Tahttan indirmek	KA
Taş kesilmek	GK
Tekme vurmak	PT
Tekme yemek	PT
Telaşa düşmek	KA
Temiz bir dayak atmak	KK
Temizlik yapmak	KO
Tepesi atmak	AA
Teselli etmek	R
Tir tir titremek	ST
Tozu dumana katmak	AB, KA
Tuzağa düşmek	KK ₃
Tuzak kurmak	KO ₂
Ucu bucağı görünmemek	BH
Uğur getirmek	GK
Uslu oturmak	KO
(birine) Uşaklık etmek	AB
Uygun bulmak	BGBG, KK ₁ , KK ₃
Uygun düşmek	YK
Uygun görmek	KO
Uyku bastırmak	KK, ST
Uyku çekmek	D
Uykusu gelmek	AKGS, KK
Uykuya dalmak	KK, KO ₂
Uzak kalmak	KO
Ümidini kesmek	AB, ŞK
Üzerine çullanmak	KO
Üzerine yürümek	KO, PK, HK
Vakit geçirmek	BH, R
Vakti gelmek	AAGA
Veda etmek	KA, KO
Yabancı gelmek	D
Yabancıyı olmamak	T
Yakasını bırakmamak	KK
Yakasını kurtarmak	KA ₁
Yakınlık göstermek	KO
Yakıp yıkmak	AB
Yanına almak	BGBG
Yapmadığını bırakmamak	KO
Yardıma koşmak	KA
Yatağa düşmek	AB, KA
Yenilgiye uğramak	KA
Yer yarılıp içine girmek	ST
Yer yerinden oynamak	KK
Yere sermek	KA, KO, GK
Yere yığılmak	AB, KO
Yeri göğü inletmek	AB, KA
Yerinde bulmak	ST
Yerinde duramamak	D
Yerinden fırlamak	KA, R, KK ₃
Yerine geçmek	KACO
Yerine getirmek	KK, PT, AA, EB
Yerlere kadar eğilmek	KK, ST
Yiyip içmek	KO ₂

Yok etmek	KA, KO1, KO2
Yok olmak	KK, ST
Yol almak	AB, KA
Yol gitmek	KA
Yol göstermek	KK1, Kİ
Yol vermek	AB
Yola çıkmak	BH, KA1, PK, PT, KK3, YK, İK, AE, ÇA, Kİ, OK, KHY, KÖD
Yola düşmek	KA1, GK, R, KA1
Yola koyulmak	KA, PK, A2, YK, AAYF, İK, SG, KG, FN
Yollara düşmek	KK3
Yolu açık olmak	AB, KO
Yolunu bulmak	AA
Yolunu değiştirmek	KK, D
Yolunu gözlemek	AB, BH
Yolunu tutmak	BGBG, R, ÇK, FN, KY
Yuva kurmak	KK
Yüksekten atmak	KO
Yüreği ağzına gelmek	KO
Yüreği hoplamak	ST
Yüreği parça parça olmak	GK
Yüreği yanmak	SG
Yüreğine su serpmek	ST
Yüzü gülmek	KA, AE
Yüzüne bakmamak	AA
Zarar gelmek	KK3
Ziyafet vermek	KK, KO2
Zorunda kalmak	KO, LK

İncelenen Naki Tezel masallarında 516 adet farklı deyim rastlanmıştır.

Naki Tezel'in araştırma konusu edinilen masalları deyimlerin kullanımı açısından oldukça zengindir. İncelenen elli dört (54) metnin hepsinde deyim bulunmaktadır. Üstelik bu deyimler her masal metninde değişmektedir. Yazarın bu değişkenliği, farklı deyim kullanmaya gösterdiği özen masal metinlerini okuyacak olan çocuğun söz varlığına eşsiz bir güzellik katacaktır ve okuyan kişi Türk dilinin zenginliğine şahit olacaktır.

Masal metinlerinin hemen hemen hepsinde yola koyulmak, yola düşmek deyimini tespit edilmiştir. Bu da bizde masal kahramanlarının sürekli bir serüven içinde olduğu hissini uyandırmaktadır. Naki Tezel, deyimleri uygun düşen durumlarda sıradan diyaloglar arasına ustaca yerleştirmiştir. Bundan dolayı kullanılan deyimlerin anlamlarını cümlelerin bağlamından yola çıkarak tahmin etmek oldukça kolaylaşmaktadır. Bu hususun deyim öğretiminde oldukça kolaylık sağlayabileceği düşünülmektedir.

4.3.2.3. İkilemeler

Anlatımı pekiştirmek anlatım gücünü artırmak amacı ile kullanılan zıt anlamlı, eş anlamlı veya yakın anlamlı sözcüklerin tekrar edilmesi ile oluşan söz değerleridir.

Aksan' a (2002: 81) göre "Günümüz Türkçesinde kullanılan ikilemeler, dinleyende başka herhangi bir anlatım yoluna göre çok daha güçlü ve etkili bir izlenim uyandırır; zihinde bir kavramın algılanması sırasında, onun pekiştirilmesini sağlar".

İkilemelerin sınıflandırılması Aksan (2015:205-209) tarafından şu biçimde yapılmıştır:

1. Değişik Sözcük Türlerinden Aynı Sözcüğün Yinelendiği Örnekler

- **Ad:** kapı kapı, sayfa sayfa;
- **Sıfat:** koca koca, sarı sarı;
- **Belirteç:** zaman zaman, yavaş yavaş;
- **Ulaç:** geze geze, durup durup;
- **Eylem:** durdu durdu, oturur oturur;
- **Ünlem:** of of, vay vay;

2. Değişik Sözcük Türlerinden Eş Anımlı Kurulanlar:

- **Ad:** çarşı Pazar, ev park;
- **Sıfat:** derme çatma, doğru dürüst;
- **Belirteç:** açık seçik, sarmaş dolaş;
- **Ulaç:** ezile büzüle, düşünüp taşınıp;
- **Ortaç:** bitmiş tükenmiş, yenmez yutulmaz;
- **Eylem:** ağlamış sızlamış, yazdı çizdi

3. Değişik Sözcük Türlerinden Ters Anımlılarla Kurulanlar:

- **Ad:** yer gök, ölüm kalım;
- **Sıfat:** büyük küçük, erkekli kadınlı;
- **Belirteç:** ileri geri, er geç;
- **Ulaç:** bata çıka, gidip gelip;
- **Ortaç:** olur olmaz, giden gelen;
- **Eylem:** durdu durmadı, istedi istemedi;

4. Yansımalı ikilemeler:

a. Yalnızca Bir Eylem, Bir Oluş, Bir Durum için Kullanılanlar

horul horul (uyumak), sapır sapır (dökülmek)

b. Derece Gösteren Farklı Biçimleri Olan Yansımalı ikilemeler

çıtır çıtır/ çatır çatır/ çatır çutur

c. iki Ögesi Aynı Seslerden Kurulu Yansımali ikilemeler

şırıl şırıl, ciyak ciyak, fıkır fıkır

d. Bir Ögesi Farklı Ünlü ya da Ünsüzlerden Kurulu Yansımali ikilemeler

gacır gucur, şangır şungur, çat pat

e. Yansımali Eylemlerden Oluşmuş Ulaçlarla Kurulu ikilemeler

hıçkırır hıçkırır, ıkına sıkına, oflaya pufloya

5. Öncesi /m/ ile Değiştirilerek Yüklenen ikilemeler:

okul mokul, takım makım, Ayşe Mayşe

Tablo 23'te Naki Tezel'in incelenen Türk Masalları adlı eserinde geçen ikilemeler görülmektedir.

Tablo 23
İncelenen Masalarda Geçen İkilemeler

İkilemeler	Bulunduğu masal adları
acele acele	BGBG
acı acı	ÇA
aça aça	KO ₁
ağır ağır	GK, Kİ, KÖD
ağlaya ağlaya	KT, PT, KHY
ahlayıp uflamak	SG
alır almaz	SÇ, YK
Alt alta, üst üste	KH
ana kız	AAYF
arka arkaya	AE
ayrı ayrı	SG, BH
bağıra bağıra	R, AB, KK ₁ , KÖD
ballandıra ballandıra	KK ₁
basa basa	AB, SG
baş başa	ŞK
baştan başa	SG
bekleye bekleye	D, KYKYA
bir bir	ÇA, İK, KHY, KK ₁ , KK ₃ , PT
birer birer	AAYF, ANGA, ÇA, İK, KA ₂ , SÇ, BH, KO ₁
birer ikişer	Kİ
bitirir bitirmez	ŞK
bol bol	KT, MM
böyle böyle	KY
ciyak ciyak	KYKYA
çabuk çabuk	SG
çat çat	ÇA
çekişe çekişe	FN
çeşit çeşit	KT, BH
dağ tepe	KK ₃
dayana dayana	GK ₁ , SG
delik deşik	KT
dikkatli dikkatli	ÇA
dinlene dinlene	SÇ
dirlik düzenlik	KK ₃

doğru dürüst	EB
dolu dizgin	R
doya doya	AB
dne dolaşa	T
durup durup	KK ₁
duyar duymaz	HK, SG
düğüne düğüne	ANGA
dşe kalka	R
düşünceli düşünceli	LK, R
düşüne düşüne	A, GK ₁
el ele	K, KK ₁
ev ev	A
evirip evirme	A1
fikir fikir	D
fokur fokur	İK
gece gündüz	Kİ
gele gele	A
gelen giden	KO ₁
geri gelin	T
Geze geze	KK ₁
gık gık	KD
gide gide	KY, A ₂ , A, FN, KA ₁ , KO ₁
girer girmez	A1, LK
Git gitmez	KO ₁
gstere gstere	İK
Gle gle	BH, KYKYA, PK
gle oynaya	KK ₄
glşe glşe	KO ₁
grl grl	PK
gzel gzel	ANGA, S
hamurdan hamurdan a	KYKYA
hay hay	AAYF, EB, KK ₁
hayran hayran	GK, KH, KK ₄ , KO ₁ , KD, KK ₁ , şK
horul horul	KYKYA
hngr hngr	EB, KA ₁
ışıl ışıl	KO ₁ , SG, BH
iri iri	A
isteksiz isteksiz	SG
iş güç	KHY
iştir işitmez	ZO
iyiden iyiye	AE
kana kana	KHY, Kİ, S, AB, KO ₁
kara kara	AA
kara kedi	KK ₁
kardeş kardeş	AE, İM, PK
kat kat	A
katıla katıla	PT
kendi kendi	KH
kendi kendime	KH
kendi kendine	AAYF, D, GK ₁ , İK, KK ₃ , SG, ST, şK, YK
kırk katır	BGBG
kırmızı kırmızı	BGBG
kıvrım kıvrım	KACO
koca koca	KH
koca, koca	KO ₁
kocaman kocaman	KO ₁ , KK ₁
kolay kolay	A1, KH, KK ₃
korka korka	HK, KK ₁
koşa koşa	EB, İM, KHY, OK, SG, ST, BH, KACO
küçücük küçücük	KO ₁

küçük küçük	ST
küt küt	KO ₁
mışıl mışıl	BH
minicik minicik	KO ₁
ne yapıp yapıp	SG
neler neler	AAYF
neşeli neşeli	KK ₄ , ŞK
Otura otura	LK
öte beri	KK ₄
ötede beride	KK ₄
paldır küldür	HK
parça parça	İK
parça parça	KA ₁
pırlıl pırlıl	AAYF, AB, GK, KH, R, ST, ŞK, BH, D, KK ₁
rahat rahat	TK
renk renk	BH
sabah sabah	YK
saç baş	R
sağ salim	A ₂ , KA ₂ , KK ₂
sağa sola	KK ₁ , BH
sallana sallana	KO ₁
sana bana	KH
sert sert	KO ₁
ses seda	HK
Ses seda	D
ses seda	HK
sessiz sessiz	KH, KH, KHY
seve seve	SY
sevine sevine	ÇK
sevine sevine	EB
sıçraya sıçraya	KACO
sık sık	GK
sıkı sıkı	ŞK
sile sile	AKGS
sile sile	FN
söyleye söyleye	ŞK
sürükleye sürükleye	R
sürüne sürüne	D, EB, SG, AB
Süslü püslü	HK
şakalaşa şakalaşa	KO ₁
Şapur Şupur	SG
Şaşkın şaşkın	ANGA, GK, KH, SG, KO ₁
şerit şerit	KO ₁
şırıl şırıl	A1
şurasından burasından,	KO ₁
tabak tabak	BH
tak tak	PT
takılır takılmaz	SY
tatlı tatlı	MM
tekrar tekrar	ŞK
tembel tembel	KHY
tık tık	EB
tıkır tıkır	GK, PK
tingir mingir	BH
tıp tıp	Kİ
tir itir	KH, ÇA, KH, LK
tir tir titremek	KA ₁
titreye titreye	D, FN, KACO
topallaya topallaya	KYKYA
tuhaf tuhaf	ÇA

Türlü Türlü	Kİ, KK ₃ , SG, SG
ucu bucağı	BH
uçu uçu	ÇA
uğraşa uğraşa	A ₂ , FN
Uğuştura uğuştura	ÇA
uslu uslu	KO ₁
Uyanır uyanmaz	KK ₁
uzun uzun	ÇA, AKGS
üst baş	AA ₁ YF
üzüntülü üzüntülü	KK ₁
yaka paça	KK ₃
yan yana	R
yapa yapa	KKM
yavaş yavaş	AB, ÇA, ÇK, KA ₂ , KHY, Kİ, KK ₄ , KÖD, ŞK, KH, BH, KO ₁
Yemyeşil	KO ₁
Yer Gök	KO ₂
yola yola	EB
yuvarlana yuvarlana	KK ₁ , PT
zaman zaman	AKGS
zangır zangır	AB, İK
zıp zıp	KO ₂ , PT
zıplaya zıplaya	KÖD, ST

Türkçe öğretiminde ikilemelerin önemli bir yeri vardır. Ana dilimiz Türkçe ikilemelerin söz varlığındaki yeri bakımından oldukça zengin bir durumdadır. İkilemeler dilde önemli anlamsal görevleri yerine getiren söz gruplarındandır. Anlatılmak istenenin daha etkili anlatılmasını sağlarlar. Türkçe öğretiminde öğrenciden ikilemelerin görevlerini ve oluşum yollarını sezmeleri beklenmektedir.

Bu açıdan Naki Tezel'in masallarının çoğu ikilemeler açısından yeterli durumdadır. İncelenen Naki Tezel masallarında 176 adet ikilemeye rastlanmıştır. Tablo 4'te bu ikilemeler görülmektedir.

Masallarda tespit edilen ikilemeler gösteriyor ki Naki Tezel ikileme seçiminde tüm ikileme türlerini kullanmıştır. Bu ikilemelerin oluşum yollarını göstermek adına oldukça elverişli bir durumdur. Ayrıca masallarda tespit edilen ikilemelerin çoğunluğu aynı kelimenin tekrarıyla yapılan ikilemelerdir. En fazla kullanılan ikileme “yavaş yavaş” (12), pırıl pırıl (10), kendi kendine” (9) ikilemeleridir.

4.3.2.4. İlişki Sözcükleri (Kalıp Sözcükleri)

Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan kalıp sözcükler ölüm, doğum, evlenme gibi özel durumlarda duygularımızı açıklamak için kullanılır. En az iki sözcükle kurularak yan anlam oluştururlar. “Sözvarlığı içinde yer alan bu öğeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözcüklerdir. Sabahleyin

karşılaştığında söylenen günaydından başlayarak bir toplumda değişik durumlarda söylenmesi gerekli hale gelmiş olan afiyet olsun, affedersiniz, güle güle gibi hatta Türklerde yeni bir ev alan ya da yeni bir eve taşınan kimselere söylenen güle güle oturun gibi kalıp sözler, bir toplumun kültürünün ayrılmaz bir parçası kabul edilmektedir” (Aksan, 2015: 42).

Naki Tezel masallarında tespit edilen ilişki sözler aşağıda verilmiştir:

- Hoş geldiniz (KK₃).
- Kısmet böyle imiş (KK₃).
- Hay allah razı olsun (KK₃).
- Aferin delikanlı (KK₃).
- Allahaismarladık (KA)(SY)(ZO)(D).
- Yolunuz aydın, tuttuğunuz iş hayırlı olsun! (KK).
- Allah razı olsun (AB).
- Allah rahatlık versin (AB).
- Allah işini rast getirsin (AB).
- Hoşça kal (AB).
- Allah yardımcın olsun! (ANGA).
- Bereket versin! (KA₂).
- Allah ömrünüzü uzun, devletinizi şanlı etsin padişah babamız (KO₂).
- Allah da onu sevindirsin. İşi rast gitsin (LK).
- Allah ondan razı olsun (LK).
- Hayrını gör! (KACO).
- Allah razı olsun (ÇA).
- Allah böyle babayı düşman başına vermesin (ÇA).
- Allahın emriyle (ÇA).
- Allah göstermesin (ÇA).
- Hayrını gör (ÇA).
- Allah göstermesin sultanım (ÇA).
- Ana aç Vallahi ben geldim! Yabancı değil, benim! diye yalvarmağa başlamış (ÇA).
- Allah senden razı olsun (D).
- Seni bana Allah gönderdi (D).
- “Allahaismarladık (D).

- Seni gönderenin gözü kör olsun (GK) .
- Allah'ın işine de karışılmaz ya (GK) .
- Haydi yolun, izin aydın olsun! (GK) .
- Canı cehenneme (KO₁).
- Güle güle gidiniz (ŞK).
- Sağ esen dönmenizi dilerim (ŞK) .
- Haydi hoşça kal (SG).
- Sevgili sultanın canını cehenneme gönderdim (SG).
- Bütün bu insanlara hesap ver bakalım (SG).
- Herkesi inim inim inlettin (SG).
- Çok geçmeden padişahı ülkenin dışına atmışlar (SG).
- Yakın zamanda oradan geldim (SG).
- Müjdelersun (KO₂).
- Senin bu büyük iyiliğine, karşılık yapmak isterim, iste benden ne istersen? (KYKA).

İlişki sözleri açısından Türkçenin zenginliği dikkat çekecek ölçüdedir. Naki Tezel masallarında ilişki sözlere sıkça yer vermiştir ve bu da masallara zenginlik katmıştır.

İncelenen Naki Tezel masallarında 30 ilişki söze rastlanmıştır. En fazla ilişki söz geçen masal (4) Kırk Kardeş masalıdır. Diğer masallarda ilişki söz sayısı 1-3 arasındadır.

Naki Tezel masallarında tespit edilen ilişki sözlerde Allah kelimesi çok fazla geçmektedir. Bu tespit bize Aksan'ın "kalıp sözlerin, aynı dili konuşan bir toplumun kültürüne ışık tuttuğu, onun inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıttığı bildirilmiştir." sözünü ispatlar niteliktedir. Bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, inançlarını yansıtmalarının en güzel örneklerini dilimizde Allah sözcüğüyle kurulan öğelerin çokluğu gösterir. Örneğin "Allah versin, Allah kavuştursun, Allah kabul etsin, Allah razı olsun..." masallarda çok sık kullanılmıştır.

Her birey dünyayı kendi dilinin penceresinden görür. Söz varlığının içerisinde yer alan ilişki sözler de bu pencerede zenginleşir, çeşitlenir, topluma kazandırılır.

İlişki sözler aynı zamanda bir dili konuşan toplumun kültür çerçevesi içinde düşünülmekte, o toplumdaki görgü kurallarıyla da örtüşmektedir. Naki Tezel masallarında bir yardımı, bir iyiliği dokunan kimseye, minnettarlığı belirtmek üzere teşekkür ederim dışında, sağ ol(un), Allah razı olsun, Allah da onu sevindirsin. İşi rast gitsin, Allah ömrünüzü uzun, devletinizi şanlı etsin gibi temenniler dışında; hoşça

gitmeyen durumlarda canı cehenneme, gözün kör olsun gibi beddua nitelikli sözler de yer almıştır.

4.3.2.5.Doldurma Sözcükler

Yerli yersiz söylenebilen, anımsanmayan durumlarda ağızdan birden çıkabilen, genellikle konuşma dilinde sıkça başvurulan doldurma sözcükler yazı dilinde de kullanılır. “Özellikle söz varlığı dar ve kültür düzeyi sınırlı kimselerde bu gibi doldurma sözcüğe daha sık rastlanır” (Aksan, 2015: 210). Konuşma sırasında sık rastlanan bu öğelerden biri, Arapça kökenli “şeydir”.

“Genellikle konuşulan dilde bir şeyi anımsamak üzere zaman kazanma, söyleneni pekiştirip kesinleştirme gibi amaçlarla, konuşan kimsenin kullandığı, çoğu kez gereksiz olan sözcüğe ve anlatım kalıplarına doldurma sözcük adını veriyoruz” (Aksan, 2015:209).

Araştırma konusu edilen Naki Tezel masallarında tespit edilen doldurma sözcükler aşağıda verilmiştir:

- Aman ne güzel şey (KA₁).
- Ne olur (KA₁).
- Bir bakayım (KA₁).
- Kendini boş yere üzme (KA₁).
- İşte bak (KA₁).
- Hele bir bak (KA₁).
- Çok geçmeden (KA₁).
- Hep bir ağızdan (KA₁).
- Ne olmuş (KA₁).
- Vakit kaybetmeden (KA₁).
- Elden ne gelir? (PT).
- Bu söz üzerine (PT).
- Hiç olmazsa (PT).
- Duyduk duymadık demeyin (KK₁).
- Ne gelen var ne giden (KK₁).
- Bir de ne görsün! (KK₁).
- Bir de bakmış ki (KK₁).
- Ne yapalım (KK₁).

- Ne yaptı ne ettiğiyse (KK₁).
- Ne iyi! (KK₁).
- Vah vah! (KK₁).
- Hele şükür! (KK₁).
- Ne ise (KO₁).
- Olacak gibi değil (KO₁).
- Göz alabildiğine (KO₁).
- Neme lazım (KO₁).
- Bana ne (KO₁).
- Nasıl olsa (KO₁).
- Ne olursa olsun (KO₁).
- Her ne pahasına olursa olsun (KO₁).
- Nasıl olsa (KO₁).
- Sana gelince (KO₁).
- Elden ne gelir (AB).
- Ne yapar yapar (AB).
- Eh ne yapalım (AB).
- Haydi öyleyse (AB).
- Zararı yok (AB).
- Hiç olmazsa (AB).
- Sen bilirsin (AB).
- Tam bu sırada (AB).
- Bundan kolay ne var? (AB).
- Bunda bir iş var (AB).
- Ne âlâ (AB).
- Gel zaman git zaman (KO₂).
- Ne iyi olur (GK).
- Ne yazık ki (GK).
- Kim bilir? (R).
- Elden ne gelir? (ST).
- Bunda bir iş var (ST).
- Hangi yüzle (ST).
- Hiçbir şey olmamış gibi (KK₂).
- Hiç olmazsa (T).

- Ne diyordum... ha.. (SG).
- Nerede o günler, demişler (SG).
- İşten (bile) değil (D).
- Bir şartla (KACO).
- Haydi oradan! (KACO).
- Söz arasında (KACO).
- Ne görsek beğenirsin! (KACO).
- Hah, işte (ÇA).
- Neden sonra, kuş en yüksek dağın bir köşesine konup padişah Ali'yi bırakmış(ÇA).

Doldurma sözler dilin akıcılığını olumsuz yönde etkiler ve anlam karmaşasına da yol açabilir. İncelenen Naki Tezel masallarının hemen hepsinde doldurma sözlere rastlanmaması, yazarın kelime hazinesinin güçlü oluşuna, laf kalabalıklığı yerine duru anlatımı seçmesine dayanır ve bu masalarda olumlu bir özelliktir. Yazar dile hakim olarak bu sözlerin kullanımını abartmamış, masalı okuyanın anlam karmaşası içine düşmesini ortadan kaldırmıştır.

İncelemiş olduğumuz Naki Tezel masallarında toplam 62 doldurma söz tespit edilmiştir. En fazla doldurma söz bulunan masal (11)Altın Bülbül masalı, en az doldurma söz bulunan masal(1) Tuz, Doğruluk, konuşan Kaval, Rüzgaroğlu masallarıdır. 39 masalda ise herhangi bir doldurma söze rastlanmamıştır. Bu incelenen masallar için bir olumsuzluk değil aksine olumlu bir durumdur. Doldurma sözün aşırı kullanımı söz ustalığından ziyade yazarın söz dağarcığının zenginliğiyle ilişkilidir. Bu yüzden de kullanım kısıtlanmıştır.

4.3.2.6. Kalıplaşmış Sözler

Söz varlığı içindeki kalıplaşmış sözler, çoğunlukla belli bir kişiye ya da bir olaya dayanan, çoğu kez ünlü kişilerin, sanatçıların bir olay dolayısıyla söyledikleri, dilde yerleşen ve çeşitli dillere çevrilerek genelleşen sözlerdir. Bunlar anlatımı güçlendirmek için kullanılır.

Türkçenin söz varlığı içinde yer alan öğelerden biri de kalıplaşmış sözlerdir. Bu sözler çoğunlukla belli bir olaya dayanan ve ünlü kişilere, sanatçılara, düşünörlere ait sözlerdir. Bunlar belli durumlarda, önceleri geçmiş bir olayı anımsatarak anlatımı

güçlendirmek için kullanılır. Sinoplu Diogenes'in Büyük İskender'e söylediği "Gölge etme, başka ihsan istemez(m)", J. Caesar'ın "Sen de mi Brütüs?" sözü çeviri yoluyla dilimize girmiştir. Osmanlı tarihindeki bir olaya dayanan " Vermeyince Mabut, neylesin Mahmut" sözü, yine bir olayı yansıtan "Atı alan Üsküdar'ı geçti" sözü de Türkçedeki kalıplaşmış sözlere örnektir (Aksan, 1990 :37-38).

İncelenen Naki Tezel masallarında tespit edilen kalıp sözler şunlardır:

- Ustamın adı Hıdır, elimden gelen budur (KA₁).
- Hak oyunu üç (PT).
- Çok söylemesi günah (KO₂).
- Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüsünde yakayı ele verirsın çekirge (KH).
- Ayıkla pirincin taşını (KACO).
- Pahada ağır, yükte hafif (HK).
- Kısmet böyle imiş (KK₁).

Masallarda tespit edilen kalıp sözler artık topluma kazandırılmış ve anonimleşmiştir. Her masalda yer almayan bu kalıp sözleri yazar bazı masallarda kullanarak anlatımı güçlendirmiştir, anlama zenginlik katmıştır.

İncelemiş olduğumuz Naki Tezel masallarında toplam 7 kalıplaşmış söz tespit edilmiştir. Bunlar ayrı ayrı masallarda kullanılan birer kalıp sözlerdir. Bu sözler artık topluma kazandırılmış, anonim olmuştur.

4.3.2.7.Yabancı Sözcükler

Dünya dilleri arasında herhangi bir alışverişin olmaması imkansız olduğundan dilimiz de bu alışverişten etkilenmiştir. Türkçe'nin, hangi dilden sözcük alınıyorsa o kültürle yakın bir ilişkiye de girdiği görülmektedir. Ödünçleme yoluyla alınan sözcükler geldikleri dildeki anlamlarıyla aynen kullanılabilirler gibi, geldikleri dilden farklı anlamlar da yüklenebilirler. Aksan, bir yabancı dilden alınmış öğeleri iki bölümde incelemiştir:

- 1) Sözcükbiliminde alışılmış terimleriyle yerleşmiş yabancı sözcükler (Alm. Lehnwort belli olmayan öğelerdir. Bunlar yukarıda değindiğimiz Far. Kaynaklı kösele, çerçeve

sözcüklerinin yanı sıra duvar (Far. dīvar), kalıp (Ar. kâlib), surat (Ar. sûret), sandık (Ar. sandûk), ortanca (Holl. hortensia) gibi ögelerdir.

- 2) Yerleşmemiş yabancı sözcükler (Alm. Fremdwort) olarak nitelediğimiz örnekler ise dilin ses eğilim ve kurallarına uymayan, yabancılığını hemen belli eden, Türkçedeki oksijen, lokomotif, devalüasyon gibileridir (2015: 37)

Naki Tezel'in incelediğimiz masallarında da yabancı sözcük tespit etmek mümkündür. Bu sözcükler masalda kullanıldıkları cümle bağlamında aşağıda örneklenmiştir:

- Bana, yedi kat yer altının, on yedi kat gök yüzünün ejderhası derler! (KK₃).
- Elbet o sözlerin bir mânası olacak (KK₃).
- Bahçe duvarlarının yüksekliğini ölçmek kaabil değilmiş (KK₃).
- Şehzade elindeki deyneği, derenin, dar bir yerinden karşıya uzatmış (KK₃).
- Sonra kavalı alıp bastona binmiş, bastona binmesiyle de bir anda havalanmış (KK₃).
- Birinci şart, sarayın üç pehlivanı ile güreşerek onları yenmektir, demiş (KK₃).
- Fakat, çok geçmeden korkulu bir rüyâ ile uyanmış (KK₃).
- Peri prensesin gösterdiği sandalyelerin yanına gitmiş (KK₃).
- Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine... (KK₃).
- Delikanlı ısrar etmiş (AKGS).
- Böyle düşünüp dururken aklına bir çare gelmiş (AKGS).
- Eyvahlar olsun (AKGS).
- Bunlar diğer bir dükkâna, balcıya gitmişler (PK).
- Hakkın var (İK).
- Yalçın da hazine'den altınların yansıma almağa hazırlanırken, hiç hatırlarına gelmeyen bir felâketle karşılaşmışlar (KA₁).
- İhtiyar padişah, birkaç gün sonra gözlerini kapamış (KA₁).
- Fakat çok fena yürekli bir adam olan başvezir, iki ağabeyimi de öldürttü (KA₁).
- Yeryüzünün bütün kurtları, kuşları, emrim altındadır (KA₁).
- Benim marifetlerim de bu kılıçta saklıdır, demiş (KA₁).
- Misafirin çok marifetli olduğunu, birçok şeyler yapabileceğini anlayan Ateş... (KA₁).
- Vali bunlara küçük bir köşk göstermiş (KA₁).
- Tabî, demiş (PK).
- Onun bu sözlerinden pek fazla memnun olan padişah.. (PK).

- O halde demiş, benim evlâdım ol! (PK).
- Mesele yok, demiş (PK).
- Yaklaştıkça da, çok büyük, etrafı yüksek duvarlarla, geniş nehirlerde çevrili, beyaz, mermerlerden ve billûr gibi camlardan yapılmış ışıltılı bir saray meydana, çıkıyormuş (PK).
- Kimisini padişah beğenmiyor, kimisini de valide sultan uygun bulmuyormuş (KK₁).
- Toplar hazır olunca, memleketin her tarafında tellâllar bağırtılmaya başlamış (KK₁).
- Top kimseye çarpmadan yuvarlana yuvarlana sarayın karşısındaki viran bir kulübeye vurarak orada durmuş (KK₁).
- Odalar, koridorlar hep renkli mermer taşlardan yapılmışmış (KK₁).
- Karyolanın etekliği, yastıklar, hep yakutlarla süslüymüş (KK₁).
- Kristal şamdanlardaki mumlar göz kamaştırıyormuş (KK₁).
- Bir anda meydandakiler kıyameti koparmışlar (KK₁).
- Odada rengârenk, ipekli elbiseler içinde, bir birinden güzel cariyeler, halayıklar birer heykel gibi duruyorlar (KK₁).
- Sevimli yavru, böyle saatlerden beri durmadan ağlarken ormanda kendisine av arayan bir dişi kaplan, onun sesini duymuş, koşarak oraya gelmiş (KK₁).
- Evet, rüyâ değil, gördüğü hakikatmiş (KK₁).
- Koca mahlûk, önce olduğu yerde sendelemiş, bağıra bağıra küçük oğlana atılmak isterken, birdenbire yere yığılmış (AB).
- Delikanlı, dev kardeşlere teşekkür ederek yoluna devam etmiş (AB).
- Oğlan, gidip ona bir hekim getirmiş (AB).
- Ertesi günden itibaren şehirde tellâllar dolaşmağa ve padişahın emrini ilânetmeğe başlamışlar (AB).
- Zavallı kızın bağırmasına, inlemesine dayanamayan kocakarı, dolaptan çıkarak kızın vücuduna ilâç sürmüştü (YK).
- Fakat evlenince çobanıyla sık sık konuşamayacağını düşünerek müteessir oluyormuş (ANGA).
- Herkes saadet içinde yaşıyor (SG).
- Acaba rüyâ mı idi, yoksa hakikat mi? (ÇK).
- “Pat!” diye kubbeye yapışmış... (ÇK).
- Münasiptir, evlendirelim padişahım, demişler (KO₂).

- Kuvvetimiz, mecalimiz kalmadı artık... (KO₂).
- Şevketlû Şah'ım, sana müjdeler olsun (KO₂).
- Bizi kulübesine götürerek kahve ikram etti (GK).
- Bu kızlar evlerinde oturur, akşama kadar gergef işlerlermiş (MM).
- İhtiyar müneccim, önüne kocaman bir çömlek getirtmiş (ÇA).
- Şehzade, başındaki beyaz kalpağı hiç çıkarmıyormuş (ÇA).
- Onun için tahtıranımızı getiren uşaklara da lüzum kalmadı (KH).
- Yürüdükçe Sultan'ın ağzı bir karış açık halayıklar, uşaklar, bir ölü gibi yerlerde yatıyorlarmış (KH).
- Çoban hemen sandıktaki çocukları kucağına alıp koyunun ipinden çekerek sürüsü ile birlikte şehre dönmüş (GK).
- Duvardan aşınca, Güneş Kızı elbiselerini senden üç defa ister (GK).
- Suratlarını asmışlar; ortalarda görünmez olmuşlar (KK₂).

Tespit edilen sözcüklerden de anlaşılacağı gibi artık bu sözcükler dilimize yerleşmiştir. Bu da dil alışverişinin doğal bir sonucudur. Arapça' dan alınan saadet, meydan, yakut, rüya; Farsça' dan alınan rengarenk, duvar; Fransızca' dan alınan koridor, kristal; İtalyanca' dan alınan karyola kelimeleri yıllar içerisinde kullanılarak öz Türkçeden ayrılmaz hale gelmişlerdir.

İncelenen masalarda en fazla yabancı sözcük tespit edilen masal (11) “Kırk Kardeş” masalıdır. “Konuşan Kaval, Mor Menekşe” masalarında sadece (1) yabancı söz tespit edilmiştir. Geriye kalan masalarda geçen yabancı kelime sayısı 3-10 arasındadır.

Naki Tezel yabancı sözcüklerin kullanımında aşırıya kaçmamış, masallarını, masal dilinin sadeliğini, anlaşılabilirliğini, çocuğa görelilik ilkesini de dikkate alarak başarıyla oluşturmuştur.

İncelen masalarda tespit edilen söz varlığı sonuçlarına göre; elde edilen veriler şu şekildedir:

- Naki Tezel'in incelenen 54 masal metninin hepsinde atasözü bulunmamaktadır. Yazar sadece 18 tane atasözüne yer vermiştir. En fazla atasözü kullanılan masallar (2) “Sihirli Yüzük, Akıllı Evlat ve Kırk Kardeş” masalarıdır. Diğer 13 masalda birer atasözü kullanılmıştır.
- İncelenen Naki Tezel masalarında 516 adet farklı deyime rastlanmıştır.

- Masal metinlerinin hemen hemen hepsinde yola koyulmak, yola düşmek deyimini tespit edilmiştir.
- İncelenen Naki Tezel masallarında 176 adet ikilemeye rastlanmıştır. En fazla ikileme “Seksen Göz ve Çoban Ali” masallarındadır.
- İncelenen Naki Tezel masallarında 30 ilişki söze rastlanmıştır. En fazla ilişki söz geçen masal (4) “Kırk Kardeş” masalıdır. Diğer masalarda ilişki söz sayısı 1-3 arasındadır.
- İncelemiş olduğumuz Naki Tezel masallarında toplam 62 doldurma söz tespit edilmiştir. En fazla doldurma söz bulunan masal (11) “Altın Bülbül” masalı, en az doldurma söz bulunan masallar (1) “Tuz, Doğruluk, Konuşan Kaval, Rüzgar oğlu” masallarıdır.
- İncelemiş olduğumuz Naki Tezel masallarında toplam 7 kalıplaşmış söz tespit edilmiştir. Kalıplaşmış söz bakımından Naki Tezel masalları yeterli düzeyde değildir.
- İncelenen masalarda en fazla yabancı sözcük tespit edilen masal (11) “Kırk Kardeş” masalıdır. Konuşan Kaval, Mor Menekşe masallarında sadece (1) yabancı söz tespit edilmiştir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

1. Eğitim değerleri incelemesinde masalarda toplamda yüz kırk dokuz (149) değer örneği tespit edilmiştir. Bunların yetmiş üçü (73) “Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar” a ait değerlere, elli sekizi (58) “Sosyal Hayatla İlgili Telkinler” e ait değerlerdir. Araştırma konusu edinilen elli dört masalın on dördünde (14) “Yurt ve Millet Sevgisi” ne ait değerler görülürken dördünde (4) ise “Din ve Tanrı Duygusu” na ait değerler tespit edilmiştir. Araştırma konusu edinilen masalardan en çok değer tespit edilen masallar on (10) değerle “Altın Bülbül”, sekiz (8) değerle “Kırkıncı Oda” adlı masallardır. Bu masalları altı (6) değerle “Yeşil Kuş”, “Sihirli Yüzük” ve beş (5) değerle “Şamdan Kız” ve “Keloğlan’ın Köseye Masalı” takip etmektedir.
2. En az değer tespit edilen masallar ise birer (1) değerle “Peri Kızı, Peynir Tulumu, Kırk Arap, Alabalık, Güneş Kız, Gururlu Kız, Bahtiyarla Hoptiyar” gibi masallardır. Masalardan “Kırkıncı Oda, Kırk Kardeş” masalları dört değer (4) türüne (Bireylerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar, Sosyal Hayatla İlgili Telkinler, Yurt ve Millet Sevgisi, Din ve Tanrı Duygusu) ait örnek bulundurmaktadır. Üç değer türünde örneği bulunan sadece üç (3) masal vardır. Bunlar: “Zanni ve Oğulları, Doğruluk, Keloğlan’ın Köseye Masalı” dır.
3. Bireysel ve toplumsal değerlerin öğretiminde Naki Tezel masalları kullanılabilir.
4. Masalarda cesarettten, insanlıktan, dürüstlükten, çalışkanlıktan ve azimden yana olan tutumlar korunmuş ve övülmüştür. Çocuğun ve yetişkinin masal dünyasına ilgi duymasına ve onların masal okuma zevki kazanmalarına öncü olabilecek durumlar tasarlanmıştır. Kötünün ve kötülüğün karşısında olma; kültürel değerlere bağlı kalarak onları yaşatma iletileri temel hareket noktası olarak benimsenmiştir.
5. Masalarda deve, ejderhaya karşı savaşırken bile zorluklar karşısında yılmadan ilerlemenin, başarılarla dolu bir serüvende başkahraman olmanın yolları gösterilmiştir. Bu durum çocuk eğitimi açısından olumlu bir sergileme olmuştur.

6. İncelenen masallarda kediye işkence yaparak döven insanlar, insan yiyen korkunç devler, kızının gözünü çıkarmak isteyen üvey anne, kardeşlerini uçurumdan atmak isteyen ağabeyler, eşine her gün kırk sopa atan koca gibi korku ve şiddet içeren olumsuz örnekler yer almaktadır. Buna bağlı olarak kimi masalların eğitsellik boyutu ile ilgili sorunlu iletiler taşıdığını söylemek mümkündür.
7. Naki Tezel Türk Masallarında padişah, şehzade, vezir gibi yönetici figürlerine; Keloğlan gibi halkı temsil eden ve okura birçok mesaj aşıl原因an halktan figürlere, Pir, derviş, Hızır gibi manevi karakterlere rastlanıldığı gibi dev, şeytan, cin gibi olağanüstü figürlere de rastlanılmıştır.
8. Naki Tezel'in incelemiş olduğumuz masallarında Türkçenin incelikleri ve dil zenginliği yansıtılmaya çalışılırken, dilin öz değerlerine bağlı kalınmıştır. Bu doğrultuda, Naki Tezel'in derleyip yazdığı masalların okura, Türkçenin anlatım inceliklerini ve olanaklarını duyumsatmada başarılı olabileceği söylenebilir.
9. Masalarda özgün, duru ve akıcı bir anlatım benimsenmiştir.
10. Naki Tezel'in incelenen 54 masal metninin hepsinde atasözü bulunmamaktadır. Yazar sadece 18 tane atasözüne yer vermiştir. Bu bakımdan Naki Tezel masallarının atasözlerinin kullanımı açısından zengin olmadığı söylenebilir. En fazla atasözü kullanılan masallar (2) "Sihirli Yüzük, Akıllı Evlat ve Kırk Kardeş" masallarıdır. Diğer 13 masalda birer atasözü kullanılmıştır.
11. Atasözlerinin genellikle bir hüküm içerdiği, şimdiki zaman ve geniş zamanlı çekimlendiği; deyimlerin ise bir isim unsuruyla bir yardımcı fiilden meydana gelmiş birleşik fiil yapısında olduğu görülmüştür.
12. İncelenen masalarda bulunan atasözleri anlatıma zenginlik katmaları yanında öğretici yönleriyle de dikkati çekmektedir.
13. Naki Tezel'in araştırma konusu edinilen masalları deyimlerin kullanımı açısından oldukça zengindir. İncelenen Naki Tezel masallarında 516 adet farklı deyme rastlanmıştır. Elli dört (54) metnin hepsinde deyim bulunmaktadır. Üstelik bu deyimler her masal metninde değişmektedir. Yazarın bu değişkenliği, farklı deyim kullanmaya gösterdiği özen masal metinlerini okuyacak olan çocuğun söz varlığına eşsiz bir güzellik katacaktır ve okuyan kişi Türk dilinin zenginliğine şahit olacaktır.
14. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan deyimler incelenen masalarda da görülmektedir. İncelenen masalarda söz varlığı olarak en fazla kullanılan deyimlerdir. En fazla deyim kullanılan masal "Kara Kedi" masalıdır.

15. Naki Tezel, deyimleri uygun yerlere ustaca yerleştirmiştir. Bundan dolayı kullanılan deyimlerin anlamlarını cümlelerin bağlamından yola çıkarak tahmin etmek oldukça kolaylaşmaktadır. Bu hususun deyim öğretiminde oldukça kolaylık sağlayabileceği düşünülmektedir.
16. Masal metinlerinin hemen hemen hepsinde “yola koyulmak, yola düşmek” deyimini tespit edilmiştir. Bu da bizde masal kahramanlarının sürekli bir serüven içinde olduğu hissini uyandırmaktadır.
17. İncelenen Naki Tezel masallarında 176 adet ikilemeye rastlanmıştır. En fazla ikileme kullanılan masallar on beş (15) ikilemeyle “Seksen Göz”, (12) “Çoban Ali” dir. Masallarda tespit edilen ikilemeler gösteriyor ki Naki Tezel ikileme seçiminde tüm ikileme türlerini kullanmıştır. Bu ikilemelerin oluşum yollarını göstermek adına oldukça elverişli bir durumdur. Ayrıca masallarda tespit edilen ikilemelerin çoğunluğu, aynı kelimenin tekrarıyla yapılan ikilemelerdir. Genel olarak masallar ikilemelerin kullanımında iyi durumdadır ve Türkçe öğretiminde kullanılabilir.
18. İlişki sözlere açısından Türkçenin zenginliği dikkat çekecek ölçüdedir. Naki Tezel masallarında ilişki sözlere sıkça yer vermiştir ve bu da masallara zenginlik katmıştır. İncelenen Naki Tezel masallarında 30 ilişki söze rastlanmıştır. En fazla ilişki söz geçen masal (4) “Kırk Kardeş” masalıdır. Diğer masallarda ilişki söz sayısı 1-3 arasındadır. İlişki sözlerin kullanımı açısından Naki Tezel masalları yeterli düzeydedir.
19. Naki Tezel masallarında tespit edilen ilişki sözlerde “Allah” kelimesi çok fazla geçmektedir. Masallarda bir yardımı, bir iyiliği dokunan kimseye, minnettarlığı belirtmek üzere teşekkür ederim, sağ ol(un), Allah razı olsun, Allah da onu sevindirsin, işi rast gitsin, Allah ömrünüzü uzun, devletinizi şanlı etsin gibi temenniler dışında; hoş gitmeyen durumlarda canı cehenneme, gözün kör olsun gibi beddua nitelikli sözler de yer almıştır.
20. İncelemiş olduğumuz Naki Tezel masallarında toplam 62 doldurma söz tespit edilmiştir. En fazla doldurma söz bulunan masal (11) “Altın Bülbül” masalı, en az doldurma söz bulunan masal(1) “Tuz, Doğruluk, Konuşan Kaval, Rüzgar Oğlu” masalarıdır. Her masalda çok fazla doldurma söz kullanılmamış olması yazarın ustalığına bağlıdır.
21. İncelemiş olduğumuz Naki Tezel masallarında toplam 7 kalıplaşmış söz tespit edilmiştir. Naki Tezel masaları kalıplaşmış sözler bakımından yeterli değildir. Bunlar ayrı ayrı masalarda kullanılan birer kalıp sözlerdir. Bu sözler artık topluma

kazandırılmış, anonim olmuştur. Her masalda yer almayan kalıp sözleri, yazar bazı masallarda kullanarak anlatımı güçlendirmiştir, anlama zenginlik katmıştır.

22. İncelenen masalarda en fazla yabancı sözcük tespit edilen masal (11) Kırk Kardeş masalıdır. Konuşan Kaval, Mor Menekşe masallarında sadece (1) yabancı söz tespit edilmiştir. Geriye kalan masalarda geçen yabancı kelime sayısı 3-10 arasındadır.
23. Naki Tezel yabancı sözcüklerin kullanımında aşırıya kaçmamış, masallarını, masal dilinin sadeliğini, anlaşılabilirliğini, çocuğa görelilik ilkesini de dikkate alarak başarıyla oluşturmuştur. Masalarda tespit edilen yabancı sözcüklerde dil alışverişinin doğal bir sonucu karşımıza çıkmaktadır. Yazar Arapça'dan alınan saadet, meydan, yakut, rüya; Farsça'dan alınan rengarenk, duvar; Fransızca'dan alınan koridor, kristal; İtalyanca'dan alınan karyola kelimelerini masal içerisinde kullanmış fakat aşırılığa kaçmamıştır.
24. Formeller masalların giriş, geçiş ve bitiş bölümlerinde bulunurlar. Formellerin bilindik yerleşiminin incelenen masalarda da görüldüğü söylenebilir.
25. İncelenen masalarda sade giriş formellerinin birbirine denk olduğu, çok fazla değişiklik göstermediği, bunların hemen hemen aynı ifadelerle oluşturulduğu gözlenmiştir.
26. Bir ortamdan başka bir ortama veya bir olaydan başka bir olaya geçişi sağlayan geçiş formelleri bütün masal metinlerinde bulunmaktadır. Bunlardan bazıları kısayken, bazıları da uzundur.
27. İncelenen masalların bitiş formellerinin bilinen ve kalıplaşmış ifadeleri farklı kullanılmıştır.
28. Masal metinlerinde tekerlemelere çok az rastlanmıştır. Tespit edilen tekerlemeler çoğunlukla giriş formellerinde, kısmen de masalların gelişme bölümlerinde yer almaktadır.

5.2. Öneriler

1. “Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere seçilecek metinlerin söz varlığı ve değerler eğitimi açısından nitelikli olmasına dikkat edilmelidir.
2. Ortaöğretim 100 temel eser arasında yer alan Naki Tezel Türk Masalları adlı kitapta yer alan masallardan ilköğretim seviyesine uygun olanlar metin olarak ders kitaplarında yer alabilir.

3. Öğrencilere içerisinde birçok söz varlığı ögesi barındıran “Altın Bülbül, Kara Kedi, Kırk Kardeş, Sihirli Yüzük” adlı masallar Türkçe öğretiminde ve çocuklar için hazırlanan kitaplarda kullanılabilir.
4. Deyim öğretiminde içerdikleri zengin deyimlerle “Kara Kedi, Altın Bülbül, Kırkinci Oda, Keçi Kız” masalları kullanılabilir.
5. İkileme ve ikileme yollarının kavratılmasında özellikle “Seksen Göz ve Çoban Ali” masalları kullanılmalıdır.
6. Atasözü öğretiminde “Sihirli Yüzük, Akıllı Evlat, Kara Kedi masalları kullanılabilir.
7. İlişki sözlerin kavratılmasında “Kara Kedi” masalı kullanılabilir.
8. “Din ve Tanrı Duygusu” ile ilgili değer öğretiminde “Altın Bülbül, Kırkinci Oda, Sihirli Yüzük, Kırk Kardeş, Güneş Kızı” masalları kullanılmalıdır.
9. “Yurt ve Millet Sevgisi” ile ilgili değer öğretiminde “Kısmetimi Arıyorum, Kırkinci Oda, Kırk Kardeş, Tuz” masalları kullanılmalıdır.
10. Bireysel ve Toplumsal değerlerin öğretiminde “Altın Bülbül, Kırkinci Oda, Yeşil Kuş, Sihirli Yüzük, Şamdan Kız, Keloğlan’ın Köseye Masalı” kullanılmalıdır.
11. Naki Tezel masalları okura ait olduğu ülkenin değerlerini aşılama da doğru bir tercih olacaktır. Naki Tezel masalları vatanın kutsallığını, değerini güzel örneklerle dile getirerek gençlere yol gösterici olacaktır. En az işlenen değerlere yönelik araştırmalar yapılarak bu değerler de uygun metinlerle okurlara yansıtılmalıdır. Metinle öğrenmenin önemi eğitimimizde her geçen gün arttığı için masallarda da bunu yansıtmak yerinde olacaktır.
12. Masallarda tespit edilen korku ve şiddet içerikli öğeler, kardeşler arasında kin, dayak atmanın özendiriciliği, kişilere öfkeyle yaklaşmak, zarar vermek gibi olumsuz davranışların özendirilmesine neden olabilir. Bu yüzden Türkçe ya da Türk dili derslerinde masalları kullanmak isteyen eğitimcilerin, masal seçiminde özenli davranarak, masallardaki istenmeyen yerleri sansürlemeleri, çok aşırı derecede korku ve şiddet öğeleri barındıran masalları sınıf ortamında kullanmamaları tavsiye edilebilir.
13. Masallar günümüz ve gelecek için geçerli olan önemli iletiler barındırmaktadır. Bunların eğitim-kültür ortamlarında kullanılması, öğrenciler-öğretmenler tarafından dikkatle incelenmesi, özümsemesi gelecek kuşakların ortak bir kültürel doku etrafında birleşmesini, ulusal değerler sistemiyle ilişki kurmasını sağlayabilir. İncelenen bu masallar da aşılana eğitim değerleriyle öğrenciye istendik davranışlar kazandırmada etkili olacaktır.

6. KAYNAKÇA

A. İncelenen Masal Kitapları

TEZEL, N. (1971). Türk masalları 1-II. İstanbul: MEB.

A. Yararlanılan Kaynaklar

Akkaya, N. (2014). Keloğlan masallarında yer alan değerlerin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, S. : 2/1: s. 312-324.

Aksan, D. (2002). *Anadilimizin Söz Denzinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil- Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK

Aksan, D. (2005). *Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, D. (2006). *Dil, Şu Büyülü Düzen*. Ankara: Bilgi Yayınları.

Aksan, D. (2015). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınları.

Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri Sözlüğü I-II*. İstanbul: İnkılâp.

Alangu, T. (1990). *Keloğlan Masalları*, İstanbul: Afa Yayınları.

Aslan, F. (2013). *Naki Tezel'in İstanbul'dan Derlediği Masallar: İnceleme-Metin*
İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Baş, B. (2012). Türk Masallarının Söz Varlığı Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Folklor*,
S. 93, s. 125-134.

Boratav P. N. (1995). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi

Boratav, P. N. (2007). *Zaman Zaman İçinde*. İstanbul: İmge Kitabevi.

Bourdieu, P. (1972). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge UK: Cambridge
University Press.

Çepel, N. (1996). *Çevre Koruma Ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: TEMA Koruma
Vakfı Yayınları.

Çetinkaya, Z. (2007). *Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi*. Doktora Tezi,
Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Dilidüzgün S. (1996). *Çağdaş Çocuk Yazını*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Dilidüzgün, S. (2007). *Çağdaş Çocuk Yazını (2. Basım)*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Döğüş, S. (2015). *Anadolu'da Hızır-İlyas Kültü Ve Hidrellez Geleneği*. Ankara: Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, S.74, s. 77-100.
- Duvarcı, A. (2005). Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, *Uygulamalar. Bilig, S, 32*, s. 125-144.
- Elçin, Ş. (1998). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları
- Erdal, K. (2016). Keloğlan Masallarında Çocukların Eğitimine Yönelik İletiler, *Türkiye: Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, S. 4*, s. 1805-1822.
- Esen, Ş. (2016). *Memduh Şevket Esendal'ın Hikâyelerinin Söz Varlığı Ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Eşberk Başyayla, Y. (2016). *Lise Öğretmenlerinin Bireysel ve Örgütsel Değerlerinin Uyumlu: Antalya İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Giusta D. L., Jewell L. S., Kambhampati U. S. (2011). Gender and Life Satisfaction in The UK, *Feminist Economics, S. 17 (3)*, s. 1-31.
- Gökşen, E.N. (1955). *Masalın İmkanları ve Ana Dile Hizmeti*, Türk Dili, Cilt: III, S. 33.
- Günay, U. (1992). *Masal, Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Günay, U. (1998). *Masal. Türk Dünyası El Kitabı 3. Cilt*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Gündüz, Ö. G. (2008). *Oğuz Tansel'in Masal Kitaplarının Eğitim Değeri ve Türkçeye Katkısı*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*, Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (1994). *İslam İnançları Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Harmancı, M. (2010). *Türk Masallarında Keloğlan Tipi*. Doktora tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Hocaoğlu, Ç. (2001). Paranoid Semptomlar ve Sendormlar. *Psikiyatri Dünyası. S.5*, s.97 – 104.

- Karagöz, B. (2017). Naki Tezel'in Türk Masalları Adlı Kitabının Değerler Açısından Analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, S. 3, s. 534-556.
- Karatay, H. (2007). "Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 3, s.463-475.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Keskiner, Ş. (2016). *Hüseyin Cahit Yalçın'ın "Nadide" romanının söz varlığı*, Yüksek Lisans, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Larson, J. H. ve Holman, T. B. (1994). Predictors of Marital Quality and Stability Family Relations, *National Council on Family Relations S. 43*, s. 228-237.
- Lüle Mert, E. (2009). *Türkçenin Sözvarlığı Açısından Eflatun Cem Güney'in Derleyip Yazdığı Masallar*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MEB (2010). *İlk Ders*. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 2010/53 Sayılı Genelge.
- MEB (2015). Değerler Eğitimi Yönergesi. İnternet Erişimi: http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_degerleregitimi.pdf, Erişim Tarihi:20.12.2017.
- Ocak A. Y. (2006). *İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (1984). *Toplumbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Örnek, S. V. (1971). *Batıl inanç etnoloji sözlüğü*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları
- Özcan, T. (2013), Modern Bir Öncü Keloğlan. *Bilig Dergisi S. 65*, s. 247- 258.
- Özlek, E. (2014), *Kırk Vezir Hikâyeleri'nde Eğitici Değerler ve Söz Varlığı*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Pilancı, H. (2008). *Çağdaş Eğitimde Halk Edebiyatının Kullanılması*, Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları,
- Sakaoğlu, S. (1973). *Gümüşhane masalları: metin toplama ve tahlil*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları
- Sakaoğlu, S. (2012). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ yayınları

- Saraç, Ö. (2014). Bir Göze Bir Gül” Adlı Masalın Göstergibilimsel Açından İncelenmesi. *Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları*, S. 4(6), s. 24-30.
- Semra, B. (2006). *Kelile ve Dimne’de Yer Alan Masalların Dini ve Ahlakî Eğitime Katkıları*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Seyidoğlu, B. (1986), *Masal*, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul: Dergâh Yayınları, VI, 149.
- Şahan, E. (2011). *İlköğretim 5. ve 8. sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitime dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Şıpka, S. (1992). *Naki Tezel Bibliyografyası*, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şimşek, E. (2001). *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması I*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 12. 13
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları.
- Şişman M. (2011). *Örgütler ve Kültürler*. Ankara: Pegem Akademi.
- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*: İnternet Erişimi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri , Erişim Tarihi: 15.03.2018.
- TDK, *Büyük Türkçe Sözlük*: İnternet Erişimi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts, Erişim Tarihi: 15.03.2018.
- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezel, N. (1968), *Türk Halk Edebiyatında Masal*, Türk Dili, Halk Edebiyatı Özel Sayısı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını, S. 207
- Tezel, N. (1971). *Türk masalları I-II*. İstanbul: MEB.
- Tezel, N. (1985). *Türk masalları I-II*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tezel, N. (1987). *Türk Masalları*. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları, s. 134 -144.
- Tezel, N. (2001). *Türk Masalları 2*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Tezel, N. (2014). *Türk Masalları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

- Yadigar, E. (2017). *Necati Cumalı'nın Hikaye ve Romanlarında Eğitim Değerleri*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yavuz, M. H. (2002). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri* . Ankara: TC Kültür Bakanlığı. S. 2873
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

